

LANDSORGANISASJONEN I NORGE

21. ORDINÆRE

Kongress 1965

FRA 9.—14. MAI

PROTOKOLL
OVER FORHANDLINGENE VED
21. ORDINÆRE KONGRESS
9.—14. mai 1965

REFERAT VED
BJARNE JULLUM

SAKSREGISTER

	Side
<i>Talerliste</i>	5
<i>Apning</i>	7
Formannens minnetale	7
Formannens velkomsttale	11
Formannen hilser gjestene	18
Gjestene hilser kongressen	18
Hyllest til Gunnar Ousland og Martin Tranmæl	31
Telegram fra Italia	32
<i>Konstitueringen</i>	32
Godkjenning av fullmaktene	32
Godkjenning av dagsordenen	33
Godkjenning av forretningsordenen	33
Kongressens funksjonærer	34
Navneopprop	36
<i>Beretningene for 1961, 1962, 1963 og 1964</i>	45
<i>Regnskapene for 1961, 1962, 1963 og 1964</i>	47
<i>Dagsordenens punkt 4 — vedtektsendringer</i>	47
a) Endringer i LO's vedtekter	47
Vedtektenes § 1	61
» § 5	61
» § 6	62
» § 9	62
» § 13	62
» § 22	64
» § 25	65
b) Samorganisasjonenes vedtekter	153
<i>Dagsordenens punkt 5 — tariffspørsmål og diverse avtaler</i>	76
a) Den økonomiske og faglige situasjon	85
Skattespørsmål	85
Prispolitikken	86
Nasjonalisering	86, 244
Statseide gruvers medlemskap i Bergverkenes Landssammenslutning	87
Statens anleggsdirektorat	87
Pensjoner	87
Arbeidervernloven — vern mot usaklig oppsigelse	88

	Side
Vern mot oppsigelse under sykdom	88
Vernebestemmelser og Arbeidstilsynet	88
Overtidsarbeid	88
Arbeidervernloven — generelt	88
Ferieloven	89
Sikring av arbeidernes lønn og feriepenger i konkursbo ..	89
Yrkesskadetrygden	89
Syketrygdloven	89
Lov om trygd mot arbeidsløyse	89
b) Fagorganisasjonens tariffpolitikk	89
c) Hovedavtalen med Norsk Arbeidsgiverforening	90, 246
d) Overenskomsten om produksjonsutvalg	90, 246
e) Avtalen med Den Kooperative Tarifforening	90, 242
Statsminister Einar Gerhardsens innledningsforedrag	67
Konrad Nordahls innledningsforedrag	76
Debatten	91, 112
Voteringer	239
<i>Dagsordenens punkt 6 — fagbevegelsens forsikringsvirksomhet ..</i>	<i>224</i>
P. Mentsens innledningsforedrag	224
Debatten	233, 247
<i>Dagsordenens punkt 7 — industrielt demokrati</i>	<i>156</i>
Tor Aspengrens innledningsforedrag	156
Debatten	166
<i>Dagsordenens punkt 8 — internasjonale faglige spørsmål 182, 197,</i>	<i>264, 267</i>
<i>Dagsordenens punkt 9 — diverse forslag:</i>	
Stortingsvalget 1965	90, 275
Diettsatser	109
Kontingenten til LO	152
Boligpolitikken	213
Norsk Folkehjelp	220
Tariffestet organisasjonsplikt	241
Forbundsvisse forhandlinger	242
Tariffrådet	243
Sommertid	244
Edruskapsarbeidet	245
Kvinnenes stilling i arbeidslivet	245
Ansettelse av faglig sekretær i Vestfold	247
Organisasjonsspørsmål	248
Folk og Forsvar	254
Skolespørsmål	255
Forslag nr. 207	267
Kjele- og maskinpasserne	271
Friarealer — fritid	271
Sysselsetting av eldre arbeidere	273
Koordinering av virksomheten for institusjoner og organisa- sjoner innenfor arbeiderbevegelsen	275
Kongressens bevilgninger	276
<i>Dagsordenens punkt 10 — valg</i>	<i>277</i>
<i>Dagsordenens punkt 11 — avslutning</i>	<i>290</i>
Gjestenes avskjed med Kongressen	293

TALERLISTE

- Andersen, Alf*, 32, 46, 47, 51, 111, 155, 237.
Andersen, Hjalmar, 256, 281.
Andersen, Per, 56, 101, 201.
Andersen, Sverre, 120, 203, 283.
Andresen, Bjarne, 104, 190, 207, 276.
Andresen, Thorleif, 128, 213.
Arnseth, Paul, 285.
Aspengren, Tor, 60, 118, 156, 181, 188.
Bakken, Ingeborg, 169.
Balstad, Jan, 178.
Bell, Ernest, 29.
Birkeland, Peder, 63.
Blomgren, Hermann, 294.
Bratteli, Trygve, 295.
Brauer, Gulbrand, 111, 132.
Bull, Brynjulf, 19.
Bye, Ronald, 108, 179.
Caspersen, Jonn, 220.
Dahl, Henning, 60, 61, 111, 135, 238, 243.
Degermann, Svea, 293.
Edwardsen, Emil, 55.
Enger, Sverre, 174.
Eriksen, Erik, 198, 207, 244, 262.
Eriksen, Rudolf, 45.
Espedal, Ronald, 46, 135, 191, 266.
Falch, Willy, 125.
Flamme, Rolf, 187, 204, 271.
Frotjold, Alf, 60, 280, 286.
Furnes, Vilhelm, 112.
Furuseth, Rolf, 171, 274.
Geijer, Arne, 21.
Gerhardsen, Einar, 20, 67, 143.
Gjengaar, Gudmund, 138, 258.
Gjerde, Bjartmar, 168.
Grimstad, Bertin, 46, 111, 141, 263, 273.
Halvorsen, Egil, 170.
Halvorsen, Roald, 56, 66, 105, 136, 284.
Hannestad, Fritz W., 54.
Hansen, Ingvald, 52, 96.
Hansen, Kåre, 53, 60, 126.
Hauge, Gunvald, 57, 60.
Haugen, Einar, 233.
Haugen, Ingemund, 47, 111.
Haugland, Jens, 218.
Haugness, Lage, 109, 279, 282, 287, 289.
Herlofsen, Anker, 205.
Hvattum, Øivind, 100, 189.
Hübener, Odd, 53, 59, 175, 195.
Høglund, Ragnar, 206, 268, 270.
Højdahl, Odd, 91, 287.
Ibenfelt, Otto, 287.
Jansen, Lars, 60.
Jensen, Eiler, 22.
Johansen, Sigurd, 111.
Johnsen, Harald, 66.
Kaplansky, Kalmer, 28.
Karlsen, Ragna, 136.
Karlsen, Thv., 54, 134, 167.
Karstensen, Otto, 286.
Kjelsrud, Klaus, 286.
Kleiven, Hans O., 123, 178.
Kristiansen, Walter, 54, 116, 166, 250.
Kristoffersen, Birger, 46.
Larsen, Birger L., 260.
Lindahl, Hugo, 236, 289.
Lund, Finn, 59, 60, 248, 261.
Lundberg, Storm, 56.
Løken, Arne, 97.
Madsen, K. O., 276, 289.
Marx, Eli, 26.
Mentsen, P., 36, 152, 153, 224, 238, 242, 243, 244, 247, 264, 265, 267, 290, 291, 292, 301.
Moen, Reidar, 124, 257.
Moksnes, Johan, 130, 243.
Myhre, Kåre, 98, 192, 254.
Myrstad, Oskar, 155, 238, 285.

Nordahl, Konrad, 7, 11, 12, 18, 24, 26,
27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 45, 59, 60,
61, 65, 76, 96, 104, 145, 182, 209,
224, 243, 254, 269, 273, 297.
Nordahl, Mirjam, 295.
Olsen, Arne, 139.
Olsen, Jan, 142, 234.
Olstad, Odd, 65, 197.
Oulie, Jan, 142, 234.
Ousland, Gunnar, 290.
Paulsen, Leif, 54, 64.
Pedersen, Harry, 193.
Pehrson, Gustav, 272.
Petersen, Age, 140.
Pettersen, Randi, 103.
Ravnøyy, Kristoffer, 140, 154.
Remme, Wiktor, 67.
Risld, Tellef, 139.
Røen, Ole, 61.
Senghofer, Franz, 294.
Skogly, Oskar, 129, 216.
Solend, Rasmus, 115, 249, 253.
Strand, Einar, 133, 176, 199, 217, 236,
252.
Strømmen, Eivind, 55.
Sundt, Paul, 122.
Søiland, Peder, 25, 237.
Sørensen, Einar, 138, 208, 237.
Thon, Richard, 153, 247.
Totland, Otto, 45, 58, 60, 113, 236, 242.
Volan, Elias, 291.
With, Einar, 141.
Woodcock, George, 24.
Østlie, Leif, 137, 282.

Landsorganisasjonen i Norge

åpnet sin 21. ordinære kongress i Folkets Hus festsal, Oslo, søndag 9. mai 1965 kl. 11.00

Søndagens møte ble innledet med en konsertavdeling der Filharmonisk Selskaps orkester med kapellmester Øivind Fjeldstad som dirigent og sangerinnen Kari Frisell som solist medvirket. Programmet omfattet:

1. Johan Halvorsen: Norsk Rapsodi nr. 1.
2. Carl Nielsen: Hanedans fra operaen «Mascerade».
3. Edvard Grieg: Ved Rondane (tekst A. O. Vinje).
4. Edvard Grieg: Fra Monte Pincio (tekst Bjørnstjerne Bjørnson).
5. G. Puccini: O mio babbino caro, arie fra operaen «Gianni Schicchi».

Ved de tre siste poster på programmet var Kari Frisell solist. Konserten sluttet med at orkesteret spilte Harald Sæverud: Kjempeviseslått.

Minnetale.

Konrad Nordahl: Siden vi var samlet til kongress i 1961 har en rekke gode kamerater gått bort. Det er dessverre så mange at det ikke er mulig å nevne alle ved navn. Både de som her nevnes og de unevnte var like kjære, og det var et stort tap for vår bevegelse å miste dem. I dag kan bare nevnes noen få som i særlig grad var knyttet til fagbevegelsen og dens virksomhet.

Tidligere formann i Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, R a s m u s R a s m u s s e n, døde 10. september 1961, nær 75 år gammel. Rasmus Rasmussen hadde mange tillitsverv i fagbevegelsen i Bergen før han ble valgt til nestformann i Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund i 1927. Fra 1931 var

han forbundets formann. Han hadde dette verv til årsskiftet 1949/50, da han av helsemessige grunner måtte trekke seg tilbake. Rasmus Rasmussen var medlem av LO's sekretariat fra 1934 til 1951.

Harald Jensen, Oslo, døde 17. september 1961, 83½ år gammel. Han var med på LO's stiftelseskongress i 1899, og var da den yngste representant på Kongressen. De som var med på Kongressen i 1961 vil huske ham og den hyllest han ble tildelt. Harald Jensen var den siste av de veteraner som var med og stiftet Landsorganisasjonen i 1899 og som opprettholdt sitt medlemskap hele tiden.

LO's distriktssekretær i Oppland, Martin Haugen, døde 7. oktober 1961, 60 år gammel. Av yrke var han skogsarbeider. I 1946 ble han sekretær i Samorganisasjonen i Oppland, og etter omorganiseringen ble han LO's distriktssekretær i samme fylke.

Arthur Karlsen, formann i Norsk Kommuneforbund, døde 23. oktober 1961, 66 år gammel. Han var med på stiftelsen av Norsk Kommuneforbund i 1920 og var stedsstyreformann i Aker i 14 år. I 1937 ble han sekretær i Norsk Kommuneforbund, i 1946 nestformann og fra 1955 forbundets formann. Han var i mange år medlem av LO's representantskap og en kort tid også medlem av Sekretariatet.

Emil Nyhus, tidligere formann i Norsk Støperiarbeiderforbund, døde 30. november 1961, 80 år gammel. Allerede i 1902 ble han valgt inn i forbundets forretningsutvalg. I 1919 ble han forbundets hovedkasserer, og fra 1935—1954 var han forbundets formann.

Kolbjørn Johansen, LO's distriktssekretær i Hedmark, døde 11. desember 1961, 60 år gammel. I 30 år var han fastlønt tillitsmann for fagbevegelsen i Hedmark, først sekretær i Samorganisasjonen og senere leder av LO's distriktskontor.

Odin Rønbeck, formann i Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund, døde plutselig 1. april 1962, bare 47 år gammel. I 1946 ble han Bygningsindustriarbeiderforbundets distriktssekretær i Finnmark, i 1952 sekretær i forbundet, i 1954 nestformann og i 1955 formann. Han var medlem av LO's sekretariat.

Helmer Karlsson, tidligere formann i Norsk Kjøttindustriarbeiderforbund, døde 27. april 1962, 66 år gammel. Han var svensk

av fødsel, men kom til Norge i 1920. I 1932 ble han medlem av forbundsstyret og i 1945 forbundets formann. Han var i en rekke år medlem av LO's representantskap.

Alfred Madsen døde 8. mai 1962, 74 år gammel. Han var utdannet litograf og virket i unge år som organisator og agitator. I 1920 ble han ansatt som sekretær i Landsorganisasjonen, var en tid nestformann og kasserer og siden igjen sekretær til mars 1935, da han gikk inn i Nygaardsvolds regjering som handelsminister.

Andreas Torp, tidligere formann i Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund, døde 22. desember 1962, 68 år gammel. I 1936 ble Andreas Torp valgt til forbundets nestformann, og fra 1938 var han formann i forbundet. Av helbredshensyn sluttet han i denne stilling i 1958. Andreas Torp var i mange år medlem av LO's representantskap.

Formannen i Norsk Tekstilarbeiderforbund, sosialminister Ola v Bruvik, døde 30. desember 1962, 49 år gammel. I 1945 ble han nestformann i Norsk Tekstilarbeiderforbund og i 1950 formann. Bruvik var før han ble sosialminister medlem av LO's sekretariat.

A. K. Lien, tidligere formann i Norsk Arbeidsmandsforbund, døde 11. mars 1963, 67 år gammel. A. K. Lien ble i 1940 valgt til hovedkasserer i Arbeidsmandsforbundet. Da hadde han i mange år vært medlem av forbundsstyret. I 1955 ble han valgt til forbundets formann og kom med i Sekretariatet i LO. Han sluttet i sitt forbund ved utgangen av 1960.

Mathias Heggstad, tidligere formann i Norsk Lokomotivmannsforbund, døde 30. mars 1963, 68 år gammel. Han kom tidlig med i organisasjonsarbeidet, og fra 1926 var han medlem av forbundets sentralstyre. I 1938 ble han nestformann i sitt forbund og fra 1950 formann. Han sluttet i tjenesten på grunn av sykdom. Mathias Heggstad var i mange år medlem av LO's representantskap.

Hans Fladeby døde 16. mai 1963, 83 år gammel. Han ble nestformann i Norsk Transportarbeiderforbund i 1917. I 1936 ble han valgt til forbundets formann. Dette tillitsverv hadde han inntil 1945. Hans Fladeby var medlem av LO's sekretariat fra 1934 inntil Kongressen 1946.

Olav Hindahl, tidligere formann i Landsorganisasjonen, døde 14. juni 1963, vel 70 år gammel. Olav Hindahl ble i 1926 valgt til sekretær i Norsk Typografforbund, og i 1928 ble han valgt til forbundets formann. Han kom med i Sekretariatet i LO i 1931. I 1934 ble han valgt til formann i Landsorganisasjonen. Han virket i denne stilling inntil han i 1939 ble utnevnt til arbeidsminister i Nygaardsvolds regjering. I 1946 ble Olav Hindahl utnevnt til direktør for Statens Arbeidstilsyn, og hadde denne stilling til utgangen av 1962.

Anton Andresen, tidligere formann i Norsk Skotøyarbeiderforbund, døde 25. oktober 1963, nær 73 år gammel. Han hadde i en rekke år vært medlem av forbundsstyret da han i 1938 ble valgt til formann i forbundet. På grunn av aldersgrensebestemmelsene sluttet han som formann i 1955. Anton Andresen var i mange år medlem av LO's representantskap. Han var også i mange år formann i Arbeidernes Opplysningsforbund.

Øistein Marthinsen, tidligere formann i Norsk Bokbinder- og Kartonasjearbeiderforbund, døde 14. november 1963, 75 år gammel. Øistein Marthinsen tok til med sin faglige virksomhet i sin fødeby Bergen. I 1917 ble han valgt til formann i Oslo Bokbinderforening. I 1930 ble han forbundets formann. Dette verv hadde han inntil han gikk for aldersgrensen.

Tidligere formann i Norsk Treindustriarbeiderforbund, Chr. Systad, døde 5. januar 1964, nær 90 år gammel. Han ble utlært møbelsnekker i Bergen og organisert i Møbelsnekkernes Forening der. Han var kasserer i foreningen i 7 år. I 1905 ble Systad valgt til medlem av hovedstyret i forbundet, og i 1916 ble han formann. Han sluttet som tillitsmann i 1936.

Witalis Andersen, tidligere formann i Norsk Bekledningsarbeiderforbund, døde 5. april 1964, nær 78 år gammel. Witalis Andersen var født i Sverige, men storstreiken i dette land i 1909 førte ham over grensen til Norge. I 1928 ble han valgt til formann i Norsk Skredderforbund, hvis navn senere ble endret til Norsk Bekledningsarbeiderforbund. Han var formann inntil han på grunn av aldersgrensebestemmelsene sluttet i 1952. Witalis Andersen var i mange år medlem av LO's representantskap.

Emil Torkildsen, tidligere formann i Norsk Typografforbund, døde 30. april 1964, 72 år gammel. Etter endt læretid i

Bergen, kom han til Oslo i 1913. Han hadde mange tillitsverv i sin organisasjon før han i 1928 ble sekretær i Norsk Centralforening for Boktrykkere, som forbundet het den gang. I 1934 ble han forbundets formann og fortsatte i denne stilling inntil han gikk av i 1962. På LO-kongressen i 1934 ble han valgt til varamann i Sekretariatet og i 1953 til fast medlem. På Kongressen i 1961 trakk han seg tilbake fra Sekretariatet.

Arthur J. Olsen, tidligere formann i Vestfold faglige Samorganisasjon, døde 30. april 1964, 69 år gammel. Arthur J. Olsen var en allsidig mann. I en rekke år arbeidet han i jernindustrien. En tid var han også journalist i arbeiderpressen. I 1936 ble han fastlønnet sekretær i Vestfold faglige Samorganisasjon og var formann der fra 1950 til han nådde aldersgrensen. Han var i mange år medlem av LO's representantskap.

Vi minnes dem alle, både de som her er nevnt og de som ikke er nevnt, og takker dem for deres innsats og lover å hedre deres minne ved å føre deres arbeid videre. Vi lyser fred over deres minne.

Filharmonisk Selskaps orkester spilte nå Ole Bulls «I ensomme stunde».

Formannens velkomsttale.

Konrad Nordahl: På Sekretariatets vegne har jeg den ære og glede å ønske representanter, gjester og innbudte velkommen til Landsorganisasjonens 21. ordinære kongress.

Vi samles til kongress samtidig med at vi feirer 20-årsminnet for vårt lands frigjøring etter over 5 års okkupasjon. Alle som opplevde frigjøringsdagene i mai 1945, vil aldri glemme dem. Vi følte det som om det var en ny og bedre verden som plutselig åpnet seg for oss. Tyranni og undertrykkelse, rettsløshet og frykt forsvant like hurtig som de samme onder veltet inn over oss de mørke april-dagene i 1940.

Vi fikk ikke den gjenvunne frihet gratis. Millioner av mennesker fra mange land ofret sitt liv ved krigsfrontene på landjorden, i luften, på havene og i konsentrasjonsleirene. Den moderne krigføring førte også til at sivilbefolkningen ble trukket direkte med i krigen, og antallet ofre på denne fronten var meget stort.

Når vi i dag tenker tilbake på de glade mai-dager i 1945, skal vi også minnes alle dem som ikke fikk oppleve den gjenvunne frihet,

men ga sitt liv for at vi skulle få leve i et demokratisk samfunn. Uten denne store innsats ville vel tyranniet fremdeles ha hersket i vår verdensdel.

Alle i forsamlingen reiste seg nå til et minutts stillhet. Deretter sang man unisont siste vers av Frihetens forpost av Jolly Kramer-Johansen med tekst av Arne Paasche Aasen.

Konrad Nordahl fortsatte:

Mai-dagene i 1945 førte også til en gjenfødelse for norsk arbeiderbevegelse. I okkupasjonsårene var de politiske partier forbudt, og fagbevegelsen ble besatt av okkupasjonsmaktens norske leiesvenner. I mai 1945 kunne fagbevegelsen, ja hele den norske arbeiderbevegelse, komme i ordinær virksomhet igjen. Vi tok da fatt der vi måtte gi opp i 1940, men det organisatoriske og økonomiske grunnlag var mye dårligere.

Da krigen kom til Norge hadde vi hatt endel gode år. Riktignok er alltid 30-årene blitt betegnet som de dårligste, økonomisk og sosialt, i det 20. århundres Norge. Men det er ikke den fulle sannhet. 20-årene og første halvdel av 30-årene var virkelig dårlige, men fra midten av 30-årene ble stillingen atskillig bedre. Vi hadde en ganske bra økonomisk vekst, og vi i fagbevegelsen merket ikke minst den sosiale framgang i disse år.

Fra 1921 og fram til 1935 hadde vi liten eller ingen framgang når det gjaldt lønns- og arbeidsvilkårene. Størstedelen av denne tid måtte vi kjempe for å beholde mest mulig av det vi hadde oppnådd under bedre økonomiske forhold. Fra midten av 30-årene skjedde det en endring i dette. Lønningene tok til å stige. Antallet feriedager økte. Vi fikk en sterk øking i medlemstallet, og på sosiallovgivningens område opphørte søndagsstillheten. En forbedret arbeidervernlov, arbeidsløshetsstrygd og alderstrygd var alle resultater av denne økonomiske og sosiale vekstperiode.

Da vi tok til med det byggende arbeid igjen i 1945, hadde vi et nedslitt og utarmet land. Vårt første mål måtte være å vinne tilbake førkrigsstandarden, både økonomisk og organisatorisk. Når den var nådd, var det å gå videre på framskrittets vei.

Nå vet vi at det mest storslagne program og de beste tariffavtaler ikke betyr mye hvis det økonomiske grunnlag svikter. Det gjaldt derfor om å bygge opp et produksjonsapparat som kunne gi oss så mye at det var mulighet for å oppnå bedre tariffavtaler og en moderne sosiallovgivning.

Etter 20 år kan det derfor ha sin interesse ganske kort å se på resultatene, da det jo er disse som teller.

I årene etter krigen har vi hørt mye tale om noe som kalles brutto nasjonalproduktet, som er summen av alle inntekter. I 1946, som er det første hele fredsår, var brutto nasjonalproduktet 10 milliarder 760 millioner kroner. I 1964 var det økt til 49 milliarder 643 millioner kroner. Det er en stigning på 361 prosent.

I samme tidsrom steg nominallønningene for menn med 241 prosent og for kvinner med 283 prosent. Det gir et veid gjennomsnitt for kvinner og menn på 244 prosent.

Dette var de nominelle stigninger. Det som har mer interesse er om det i tiden 1946—1964 var noen reell stigning, slik at vi kan si at vår standard er blitt forbedret i disse år. Om dette gir følgende tall beskjed:

Brutto nasjonalproduktet steg i reelle tall med 134 prosent og pr. innbygger med 89 prosent. Reallønnen for menn steg med 78 prosent og for kvinner med 100 prosent. Det veidde gjennomsnitt ble 80 prosent. Lønnsandelen som ofte kan være en tvilsom verdimåler, men som likevel gir oss visse tendenser, var i 1946 36 prosent og i 1964 64 prosent.

De tall jeg har referert viser at selv om det i enkelte år, som f. eks. 1938 og 1964, var liten eller ingen reallønnstigning, har vi i de år som er gått siden krigens slutt hatt en stor reallønnstigning og dermed en sterk forbedring i levestandarden.

Det kan også ha sin interesse å nevne hva vi har oppnådd av forbedringer utover det rent lønsmessige. Jeg tar da helgedagene utenom søndagene først.

I alle år var det slik at timelønnte arbeidere ikke fikk noen ting for de kirkelige helgedager og 1. og 17. mai. Derfor var disse dager en mager tid for alle timelønnte, og jo flere sammenhengende dager det ble, desto vanskeligere ble den materielle situasjon. Den første endring i dette kom da Stortinget gjorde 1. og 17. mai til høytidsdager og bestemte at alle lønnstakere skulle ha full lønn for disse dager.

Det neste skritt kom på tariffrenten, hvor vi fikk en avtale om at det skulle betales godtgjørelse for det vi her i landet kaller bevegelige helgedager. Til å begynne med var ikke godtgjørelsen høy, men den har steget etter hvert, og fra Kristi himmelfartsdag 1967 vil alle som arbeider på tariffavtaler ha samme lønn for disse dager som de nå har for 1. og 17. mai.

Når det gjelder arbeidstiden, har det også vært store framskritt. Den ukentlige ordinære arbeidstid er redusert fra 48 til 45 timer. For helkontinuerlig skiftarbeid er arbeidstiden redusert fra 48 til 42 timer pr. uke. For arbeid «under dagen» i gruver og bergrom er arbeidstiden redusert fra 48 til 40 timer pr. uke. I endel bedrifter

er 5 dagers uke gjennomført, men for det store flertall er annenhver lørdag fridag.

Ved krigens slutt hadde vi to ukers ferie. Ferien ble først økt til 3 uker, og nå er den 4 uker for alle lønnstakere, med en feriegodtgjørelse på 9 prosent av utbetalt lønn. Fra 1. mai 1966 vil avsettingen til ferielønn bli 9,5 prosent.

Når det gjelder lik lønn for arbeid av samme verdi for kvinner og menn, har det skjedd store framskritt. Vi har jo gjennom mange år i offentlig virksomhet hatt felles lønnssetser for kvinner og menn. Det samme gjelder den faglærte arbeidskraft i det private arbeidsliv. Der vi har den største ulikhet mellom kvinner og menn er i industri og håndverk, hvor det hele tiden fra vi fikk de første tariffavtaler var lavere lønnssetser for kvinner enn for menn.

Norge har ratifisert ILO-konvensjon nr. 100 av 1951, men da det ikke er staten som bestemmer lønns- og arbeidsvilkårene i privat virksomhet, ble det overlatt til organisasjonene å bli enig. Vi er nå kommet så langt at fra 1967 skal alle særbestemmelser om kvinnelønninger være tatt bort fra alle tariffavtaler, og lønnssetsene blir de samme for kvinner og menn. I Handel og Kontor gjelder denne ordning fra i år. Dermed er en sak som fagbevegelsen har arbeidet med i hele dette århundre løst, iallfall i tariffavtalene.

Jeg nevner også at vi har fått gjennomført en tilleggsstrygd til Alderstrygden — Fellesordningen for Tariffestet Pensjon. Kanskje det beste ved denne ordning var at den satte fart i folkepensjons-saken, slik at denne forhåpentlig nå blir en realitet i løpet av de nærmeste år.

De resultater vi har oppnådd i 20-årsperioden siden den siste verdenskrigs slutt er mange og store. Ikke i noen annen 20-årsperiode i norsk fagbevegelses historie kan vi vise til liknende resultater. Når vi har klart det, skyldes dette det samspill vi har hatt mellom den faglige og politiske arbeiderbevegelse. Uten denne samlede vilje til handling i framskrittets tjeneste, ville vi neppe ha nådd så langt.

Vi må imidlertid heller ikke glemme at det som skapte grunnlaget for de gode resultater er den sterke økonomiske vekst i vårt samfunn. I gamle dager hadde de et ordtak som sa at «når bonden hadde penger, hadde alle penger». Det var sikkert mye sant i dette ordtak den gang da det norske folks næringsgrunnlag vesentlig var jordbruk, skogbruk, fangst og fiske.

I dag er ordtaket sterkt foreldet. I vår tid er det industri og skipsfart som er hovedgrunnlaget for den alminnelige velstand i samfunnet. Uten den sterke ekspansjon vi har hatt i disse to næringer, ville vår levestandard vært betydelig lavere, og jeg kan vel

legge til at det da ikke hadde blitt mye til overs til inntektsoverføringer til de såkalte «nødlidende næringer».

Om det er mulighet for en ennå større utvidelse av skipsfarten, tør jeg ikke si noe bestemt om i dag, men når det gjelder industrien, kan det ennå gjøres mye både privat og offentlig. Jeg vil bare uttale håpet og ønsket om at denne vår viktigste næringsgren får slike vilkår at den kan fortsette ekspansjonen til gagn for hele det norske folk.

Ellers er vi nå inne i et tidsskifte når det gjelder den sosiale sammensetning av vårt folk. Det er for så vidt ikke noe nytt. I hele dette århundre har det funnet sted sosiale endringer. Det nye er at det skjer så hurtig og at en stadig større del av befolkningen omfattes av denne omforming.

Mange av de gamle næringer avfolkes i takt med utviklingen av de moderne produksjonsmidler og dermed stigningen i produktiviteten. Dette er av gammel dato når det gjelder jordbruk og fiske. Den samme prosess er nå i full gang for dem som har sitt yrke i skogsdriften.

Av nyere dato er det at de samme forhold nå også begynner å gjøre seg gjeldende innenfor industrien. Rasjonaliseringen og automatiseringen øker produksjon og produktivitet uten at det er noen stigning i antallet sysselsatte. Tvert imot har vi i mange industrier nedgang i antall arbeidere.

Til gjengjeld er det en sterk stigning i sysselsettingen i undervisning, helsepleie, handel og andre yrker som ikke er direkte produktive, men som har som oppgave å betjene menneskene.

Når dertil kommer at vi nå etter hvert kommer inn i det som kalles utdannelsessamfunnet, hvor en stadig høyere prosent av landets innbyggere skal ha en videregående opplæring, får vi etter hvert en ny mennesketype, hvis mentalitet og kanskje også samfunnssyn kommer til å skille seg mye fra den type mennesker som har vært grunnlaget for fagbevegelsens virksomhet fra den spede begynnelse i det forrige århundre og fram til i dag.

Det store spørsmål blir da: Hvor havner disse mennesker faglig og politisk?

— Ja, det er det ikke lett å svare på.

Det moderne samfunn er også blitt kalt «klatresamfunnet». Det gjelder så hurtig som mulig å få jobber som ikke bare er bra betalt, men hvor den sosiale prestisje teller minst like mye. En slik mentalitet utvikler ikke solidaritetsfølelsen med andre grupper i samfunnet. Det vil i beste fall bare bli den snevre gruppesolidaritet, i felles frykt for at andre grupper skal gå forbi dem lønnsmessig og sosialt. Den største frykt i de mange tilfelle her er frykten for å bli

deklassert. I disse gruppene er kravene ofte store, men villigheten til å betale i fellesskapets kasse minker ofte proporsjonalt med trangten til å komme høyest mulig opp på samfunnsstigen.

Når jeg nevner dette er det fordi den utvikling vi nå er inne i, og som ingen kan stanse, er en utfordring til norsk fagbevegelse. Skal vi la denne utvikling gå sin gang uten å gjøre noe spesielt for å få tak i den stadig stigende del av befolkningen som ikke lenger er å finne i de gamle yrker? Eller skal vi forsøke å omstille oss, slik at vi kan få dem inn under fagbevegelsens fold?

Jeg tror neppe at vi vil kunne klare dette uten å gi avkall på noe av det vi har bygd fagbevegelsens eksistens på fram til i dag. For mange av oss vil dette bli en smertefull omstillingsprosess. Hvis vi ikke er villige til en nyvurdering, kan vi kanskje risikere at fagbevegelsen i løpet av de neste 25 år reduseres til en «rettroende menighet».

Det får bli de yngre generasjoner i fagbevegelsen som må ta den nye tid opp til vurdering og eventuelt forsøker å gjennomføre en modernisering, ikke minst i tenkemåte, som er nødvendig hvis vi også i framtiden skal være landets største folkeorganisasjon og helst med enda større tilslutning av landets lønnstakere enn vi har i dag.

Så noen ord om det som foregår utenfor vår egen «stuedør». Vi lever jo ikke i noe nasjonalt isolat. Vi blir stadig mer avhengig av den øvrige verden. Det som hender der ute har ofte en umiddelbar virkning på forholdene i vårt eget land, politisk og økonomisk.

Det som en kanskje legger mest merke til og som skaper uro i våre sinn, er de kriser som etter hvert er oppstått i det internasjonale samarbeid mellom nasjonene. Vi har en dyptgående krise i De forente nasjoner. Vi har både håpet og trodd på at denne organisasjon skulle være den store fredsbevarer, slik at det arbeid den utførte kunne skape et nært og fortrolig samarbeid i verden. Mye har også FN fått utført, men nå ser det dessverre ut som om det hele stopper opp. Vi må alle inderlig håpe at krisen overvinnes, slik at denne verdensorganisasjon igjen kommer i normal virksomhet.

Vi har to økonomiske blokker i Europa, som siden Kongressen i 1961 er kommet lengre fra hverandre. Det er en ulykke for oss alle.

Det siste er krisen i EFTA på grunn av Storbritannias importavgifter. Forhåpentlig er dette bare en midlertidig kløft som ikke setter varige merker etter seg.

Den internasjonale arbeidsorganisasjon eller ILO, som overlevde den annen verdenskrig, har også store vanskeligheter å stri med. Ja, selv i vår egen internasjonale, FFI, som ikke er noen statlig organisasjon, er det uro.

Det virker nesten som om den internasjonale avspenning, spesielt mellom de to supermakter, har utløst en indre krangel i vårt internasjonale organisasjonsliv både på det statlige og ikke-statlige plan.

En skulle nesten tro at den minskede frykt for utslettelse fører til mindre samhold om alle de store og små ting som sammenlagt betyr så mye.

Vi har gledet oss over at stadig flere land er blitt frigjort fra kolonistyre og dermed den undertrykkelse og utbytting som de har vært utsatt for i århundrer.

Ofte blir det et skår i gleden når vi ser og hører hvordan de indre forhold blir i en del av de land som har frigjort seg fra utenlandske maktthavere. Ettpartistyre blir mer og mer alminnelig. I noen av de nye land sørges det for med de dertil egnede maktmilder, at det utpekes en leder som skal regjere på livstid. Folk med et noe annet syn blir holdt i forvaring, og henrettelser av politiske grunner forekommer også. Fagbevegelsen, som under kolonistyret hadde en viss frihet, selv om den ikke alltid var så stor, blir nå en del av det eneveldige statsmaskineri, og ledelsen utpekes av vedkommende lands regjering. I stedet for kolonimaktens tyranni er det nå deres egne landsmenn som har overtatt de tidligere tyranners rolle. Det er en trist utvikling, og vi må bare håpe at dette er et mellomspill som ikke vil vare lenge. Heldigvis er det ikke den samme utvikling i alle de nye stater. I noen land har folket noenlunde de samme demokratiske rettigheter som i vårt eget land.

Det er vår plikt å hjelpe utviklingslandene. På forrige kongress sa jeg: «Hjelpen til utviklingslandene er først og fremst en samfunns-sak, men vi i fagbevegelsen må også være med». Det har vi også vært. Fra Landsorganisasjonen i Norge er det i de senere år gitt ca. 2,5 millioner kroner til FFI's internasjonale solidaritetsfond. LO's kvinnenemnd har hatt sin egen innsamling til hjelp for enkelte land. En rekke av LO-forbundene har gjennom sine yrkesinternasjonaler og gjennom de nordiske samarbeidsorganer ytet store beløp til spesielle prosjekter i utviklingslandene.

Hvor mye dette utgjør i penger, har jeg ikke nøyaktig oversikt over, men jeg tror at jeg er temmelig nær sannheten når jeg sier at norsk fagbevegelse i de senere år til sammen har gitt ca. 4 millioner kroner eller godt og vel 550 000 dollar til den internasjonale solidaritetsvirksomhet. Etter norske forhold er dette mange penger. Hertil kommer da den kontingent som LO og forbundene betaler til de respektive internasjonale organisasjoner.

Kan vi internasjonalt gjøre noe godt med våre bidrag og våre kontingenter, er det vel anvendte penger. Selv om det ofte ser mørkt

ut, må vi ikke gi opp. Arbeidet for at alle mennesker i verden skal få en rimelig andel av de materielle goder som menneskeheten frambringer, er den sikreste vei til en varig fred.

Til denne kongress foreligger en rekke viktige saker. Noen er gjengangere, andre er så nye at de bare så vidt har vært drøftet tidligere, og noen er så nye at vi får den første store diskusjon om dem på denne kongress. Men enten de er nye eller tidligere diskuterte saker, har de sin store betydning for den videre framgang.

Vi skal også være klar over at det alminnelige politiske klima i samfunnet betyr mye for fagbevegelsens virksomhet. Vi har stortingsvalg til høsten. Det har vi hatt i de fleste av de år vi har hatt kongress etter 1945.

Valgresultatet i 1961 har gitt de partier som fagbevegelsen ikke nettopp kan regne som sine nærmeste venner «blod på tann». Disse partier er nå sikre på at det de ikke klarte fullt og helt forrige gang skal lykkes denne gang.

Vi får daglig høre at disse partier går inn for et systemskifte uten at det blir fortalt oss hva det skal bestå i. Derfor kan jeg ikke forstå annet enn at de må falle tilbake på det «gamle system», det system som var gjeldende da flere av disse partier etter tur hadde det politiske styre i landet. Hvis ikke dette er meningen, har vi krav på å bli gjort kjent med hva systemet skal inneholde. Foreløpig ser det ut til at vi ikke får rede på om det fins et «tredje system» før de maktthengrende politikere har fått makten.

Dette er en farlig situasjon, og med denne som bakgrunn plikter vi å gjøre alt vi kan, slik at de ikke får regjeringsmakten.

Som vanlig står også denne kongress i optimismens tegn. Selv om Landsorganisasjonen nå er 66 år gammel og har løst mange store oppgaver for det arbeidende folk, er det fremdeles en rekke saker som venter på sin løsning. Vi vet også at stadig nye ting melder seg under farten.

Med dette ønsker jeg igjen representanter, gjester og innbudte hjertelig velkommen og erklærer den 21. kongress i Landsorganisasjonen i Norge for åpnet.

Etter formannens velkomsttale ble Kramer-Johansens «Samholdssangen» sunget unisont, og Konrad Nordahl takket Filharmonisk Selskaps orkester, dirigenten Øivind Fjeldstad og sangerinnen Kari Frisell for deres ypperlige bidrag til Kongressens åpning.

Gjestene hilser kongressen.

Konrad Nordahl: Som vanlig har vi innbudt en rekke gjester til Kongressen og jeg kan glede Kongressen med at inn-

bydelsene er imøtekommet i den utstrekning det har vært mulig. Vi kan ikke la alle tale — det strekker ikke tiden til. Vi må da finne en begrensning. Vår statsminister vil hilse fra Regjeringen og fra de innenlandske organisasjoner som vi har nærmere samarbeid med: Det norske Arbeiderparti, Arbeidernes Opplysningsforbund, LO's kvinnenemnd, Funksjonærsambandet i Norge, Statstjenestemannskartellet, Folkets Hus Landsforbund, Norsk Folkehjelp, Norsk Folkeferie, Norsk Arbeiderpresse A/S og fra de personlig innbudte gjester. Arne Geijer, som representerer Den Frie Faglige Internasjonale, vil hilse fra en rekke organisasjoner: Foruten FFI, Den Europeiske Regionale Organisasjon av FFI, den belgiske landsorganisasjon, de to landsorganisasjoner i Italia, som er tilsluttet FFI, den nederlandske landsorganisasjon, den sveitsiske landsorganisasjon, den vesttyske landsorganisasjon og den østerrikske landsorganisasjon, og Eiler Jensen hilser fra de nordiske organisasjoner: Landsorganisasjonen i Danmark, Landsorganisasjonen i Sverige, Finlands Fackförenings Centralförbund, Landsorganisasjonen i Finland og den islandske landsorganisasjon, Althydusamband Islands. Også representanter for endel andre organisasjoner vil hilse Kongressen. En vil hilse først, og det er Oslo bys ordfører, Brynjulf Bull.

Brynjulf Bull: Kjære venner! Jeg har den store glede på vegne av Oslo by å kunne ønske deltakerne i Kongressen hjertelig velkommen til Oslo. Vi er glad for å kunne se så mange framtrede representanter fra landet og andre land. Ingen annen sammenkomst kan på samme måte som Landsorganisasjonens kongress gi uttrykk for den samlede innsats for å bygge landet og for å skape bedre og tryggere kår for oss alle og for å bringe landet vårt framover til stadig større velstand. Vi vet at de avgjørelser som blir truffet på denne kongress vil være av avgjørende betydning for den økonomiske utvikling i årene framover, og vi ønsker derfor Kongressen gode arbeidsvilkår, så man i åpen diskusjon og drøftelse kan komme fram til avgjørelser som gir lønnsrettighetene i landet og dermed landet selv. Vi håper at drøftelsene ikke må bli altfor harde og anstrengende, så der må skaffes muligheter for hver enkelt delegert til å få noen hyggelige dager på denne vakre årstid. Vi vet at dere møter mange gode venner og kolleger her på Kongressen. Måtte det være mulig sammen med disse å få en rik tid her i Oslo, en tid som kan gi dere mange gode venner og mange gode minner og kanskje føre til at dere i årene framover av og til sender en vennlig tanke til landets hovedstad. Vi ønsker dere alle fra fjern og nær, første-gangsbesøkende og gamle kjenninger, hjertelig velkommen hit til Oslo.

Einar Gerhardsen: Kamerater! Jeg har den glede å hilse Landsorganisasjonen og denne kongress fra Regjeringen. Landsorganisasjonen i Norge er en betydelig maktfaktor i det norske samfunn. Den er det i kraft av sin organisasjonsmessige styrke og fordi den er en helt dominerende organisasjon på lønnstakersiden for arbeidere, funksjonærer og tjenestemenn. De resultater Landsorganisasjonen og dens store forbund oppnår under tariffrevisjonene blir gjerne retningsgivende for andre lønnstakergrupper og i stor utstrekning også for jordbrukerne og fiskerne. Dette legger et stort ansvar på Landsorganisasjonen, dens ledelse og dens medlemmer. I et demokratisk samfunn, der en ønsker å unngå dyptgående konflikter, der må stor innflytelse være forbundet med stort ansvar, selv om det kanskje ikke er noen ønskverdig situasjon for en fagorganisasjon å komme i. Det tjener Landsorganisasjonen til ære at den har vært villig til å påta seg det ansvar som dens egen maktstilling etter hvert har lagt på den. Denne ansvarsbevisste holdningen har tjent hele det norske samfunn, og den har utvilsomt også vært til fordel for Landsorganisasjonen selv. Den har bidratt til å gi norsk fagbevegelse en sterk stilling. Den har avtvunget respekt og gitt autoritet i norsk samfunnsliv. I et fritt og demokratisk samfunn vil det alltid være stor strid om fordelingen av produksjonens resultater. Den striden må føres på mange fronter. Fastsettelsen av lønn og inntekter er bare en del av dem. Arbeidstid og fritid, priser, avgifter, subsidier, skatter og endelig andre fellesfinansierte tiltak er viktige sider av fordelingspolitikken. Oppgaven er altså bare delvis faglig. Den er og må i stor utstrekning også være en politisk oppgave. I mange år har vi nå i Norge hatt en arbeiderregjering. Som enhver regjering må også en arbeiderregjering være en regjering for hele folket. Det ligger imidlertid i sakens natur at en arbeiderregjering kjenner seg særlig knyttet til fagorganisasjonen og til den arbeiderbevegelse som den selv er utgått fra. Fra Regjeringen vil jeg gjerne takke Landsorganisasjonen for dens villighet til samarbeid, for dens ansvarsfølelse og dens samfunnsfølelse.

Så har jeg den glede også å hilse fra Det norske Arbeiderparti, Arbeidernes Opplysningsforbund, LO's kvinnenemnd, Funksjonærsambandet i Norge, Statstjenestemannskartellet, Folkets Hus Landsforbund, Norsk Folkehjelp, Norsk Folke Ferie, Norsk Arbeiderpresse og de personlig innbudte. Jeg må si at det er litt av et privilegium å få opptre på vegne av alle disse organisasjoner, og jeg gjør det med glede. Det kan vel være fristende og kanskje riktig å si noe spesielt fra hver enkelt av dem og om hver enkelt av dem, men jeg skal ikke gjøre noe forsøk på det. Men jeg synes det for så vidt er noe interessant i dette at en av gjestene kan gis i oppdrag å hilse

på vegne av så mange organisasjoner. Det forteller mye om forholdene i norsk arbeiderbevegelse, om samhørigheten og om tillitsforholdet i bevegelsen. Jeg går ellers ut fra at ingen vil ta meg ille opp når jeg hilser spesielt fra Det norske Arbeiderparti og takker Landsorganisasjonen for godt samarbeid. De som er arbeiderbevegelsens politiske motstandere liker ikke dette samarbeid, og det kan vi forstå om vi prøver å se det fra deres synspunkt. Men for arbeiderbevegelsen har samarbeidet mellom den faglige og den politiske bevegelsen gjennom alle år stått som noe naturlig og selvfølgelig. Erfaringen viser oss om og om igjen, slik formannen i Landsorganisasjonen i sin åpningstale i dag også påviste, at begge de to organisasjoner har fordel av et slikt samarbeid, og fremfor alt vil dette samarbeid tjene hele arbeiderbevegelsen, alt hva den står for og alt hva den representerer i det norske folk. Formannen sa også noen ord om det politiske klima vi for tiden er oppe i her i landet, og han nevnte stortingsvalget vi skal ha i september og betydningen av det ikke bare for Det norske Arbeiderparti, men også for fagbevegelsen og hele arbeiderbevegelsen. Jeg vil bare få si meg glad for det formannen, Konrad Nordahl, sa om dette i sin åpningstale. Jeg har fått lov til senere i Kongressen å få si noe om den politiske situasjon, og i den sammenheng vil jeg for mitt vedkommende gjerne få komme litt tilbake til de spørsmålene. Jeg hilser igjen fra de organisasjoner, institusjoner og enkeltpersoner jeg har fått den ære å representere, og ønsker Landsorganisasjonens kongress lykke til i forhandlingene.

Arne Geijer: Formann, kongressdeltakere! Jeg representerer her i dag FFI, vår faglige internasjonale, dens Europa-regional og jeg vil også framføre hilsener samtidig fra visse utenlandske organisasjoner som også er representert på Kongressen. Jeg vil hilse fra den belgiske landsorganisasjon, de to landsorganisasjoner i Italia som tilhører FFI, den hollandske landsorganisasjon, den sveitsiske, den vest-tyske og den østerrikske landsorganisasjon.

Jeg vil framføre en varm hilsen for den solidaritet som Landsorganisasjonen i Norge i alle år har vist det internasjonale samarbeid. Konrad Nordahl nevnte i sin hilsningstale det store bidrag som norsk fagbevegelse har ytet til FFI's og yrkesinternasjonalenes virksomhet i årenes løp. Den sum han nevnte er for en organisasjon av denne størrelse et meget stort beløp. Man kan godt si at pr. kapital ligger den norske landsorganisasjon meget høyt over de bidragsgivende organisasjoner på det internasjonale område. Det viser internasjonal solidaritet på en overordentlig måte, og vi har all grunn til fra FFI å framføre en varm takk til den norske landsorganisasjon

for dette meget store bidrag. Landsorganisasjonen i Norge har spilt en stor rolle i vårt internasjonale samarbeid i alle tider. Landsorganisasjonen i Norge har liksom de øvrige i Skandinavia tilhørt våre internasjonale sammenslutninger alt fra begynnelsen. Landsorganisasjonen i Norge var en av de stiftende organisasjoner da FFI ble skapt i 1949, og har vist lojalitet og solidaritet hele tiden. Selvsagt er det også, som Konrad Nordahl sa, at vi har problemer innenfor vår internasjonale organisasjon. Det eksisterer alltid samarbeidsproblemer. Man kan ikke til det internasjonale felt uten videre overføre sine nasjonale erfaringer og synspunkter. Man må forsøke å samarbeide, kompromissere slik som man også får gjøre på hjemmeplan. Jeg er ikke pessimistisk i den nåværende situasjon. Jeg tror at den også kommer til å ordne seg og at FFI fortsatt kan arbeide like effektivt som det har skjedd ved mange tilfelle tidligere. Jeg tror at vi kan si det på den måten, at alle behøver vi — uansett om vi representerer store eller små nasjoner — vår internasjonale organisasjon. Vi kan ikke tenke oss at vi skulle opphøre med det internasjonale samarbeid. Det er overordentlig viktig og det kommer til å bli like betydningsfullt for framtiden. Vi er vitende om at Landsorganisasjonen i Norge betyr meget i sitt eget land. Jeg vil minne om at hvis man gjør en hastig regneoperasjon, viser det seg at stillingen i Norge er at nær hver femte levende mann og kvinne, barn eller olding, tilhører den norske landsorganisasjon. Eller om man oversetter det på en annen måte, om vi tar den norske arbeidende befolkning mellom 15 og 65 år, så er mellom hver annen og hver tredje organisert i Landsorganisasjonen. Dermed er den norske landsorganisasjonen den mest betydningsfulle organisasjon i norsk samfunnsliv. Einar Gerhardsen var også inne på dette. Man kan ikke i norsk utvikling, i norsk politikk se bort fra et slikt forhold. Det har vært så at den norske landsorganisasjons samarbeid med det norske sosialdemokrati har vært en dominerende faktor i den økonomiske norske innenrikspolitikken under hele etterkrigstiden, og det er kanskje der vi finner en stor del av ansvaret for at den norske økonomiske utvikling har gått så raskt og vært så framgangsrik som tilfellet har vært i Norge. Fagbevegelsen og sosialdemokratiet har vært en avgjørende faktor og drevet en progressiv politikk som vi også vil ønske fortsetter. En varm hilsen fra FFI og fra alle de internasjonale organisasjoner som jeg nevnte.

Eiler Jensen: Ærede Kongress! Jeg har den glede og ære å bringe Kongressen de hjerteligste hilsener fra de nordiske fagbevegelser og deres representanter her på Kongressen og takke norsk LO for god medvirkning i det nordiske samarbeidet. Norsk

LO's innsats har vært av betydning ikke alene for Norge — men også for oss andre — for fagbevegelsen, for arbeiderbevegelsen i hele Norden. Gjennom den menneskealder vi nå har hatt frie arbeiderbevegelser i Norden, har vi kunnet notere framskritt. Vi har kunnet skape samfunn med fri politisk ytringsfrihet, økt rettssikkerhet, et utviklet kulturliv og en høyere levestandard. Og ikke minst fagbevegelsen har her utført et fremragende pionéarbeid, og det er stadig fagbevegelsen som må skape grunnlaget og ta de første skritt til framskrittene.

Fra en situasjon, hvor vi kunne si, at vi intet hadde å tape, men alt å vinne, er vi i dag nådd fram til samfunn som av mange er betegnet som velferdsstater. Vi har i dag vunnet varige verdier som det skal vernes om og som vi skal sette inn på å utbygge.

Vi har nettopp kunnet minnes 25-årsdagen for okkupasjonen — og feire 20-årsjubiléet for befrielsen. Vidt forskjellige ble disse 5 år for våre nordiske fagbevegelser. Svensk LO kunne fungere i et fritt land og rekke hånden ut og yte hjelp til dem som måtte flykte over sund og fjell. Dansk fagbevegelse måtte spille et sorgmuntert dobbeltspill, mens norsk fagbevegelse måtte gå i exil. Finland kjempet sin heroiske kamp, og Island var besatt av allierte. Men tross forskjellige vilkår i denne onde tid, skapt et økt fellesskap mellom oss da den frie tid kom.

Vi har i Norden fått gjennomført utvidet ferie, arbeidstidsforkortelse, sykkelønsordninger, sykeforsikringer, etterlønn eller tilleggspensjon, samvirke på arbeidsmarkedet og mange andre framskritt, som i forbindelse med en utvidet andel av de stadig økte samfunnsgoder gir oss retten til å føle at vi i forhold til altfor mange andre land er nådd et godt stykke fram.

Det er ingen i Norden, selv ikke de mest reaksjonære kretsene, som åpenlyst tør gå mot de sosiale foranstaltninger som er innført. Når motstand ytes, skjer det mer fordekt under påberopelse av en rekke såkalte saklige forhold.

Motstanden dukker opp hver gang det er generelle overenskomstforhandlinger, eller hver gang det er politiske forslag om forbedringer av de sosiale forhold, det er påstanden om manglende produktivitet, det er påstanden om at det ikke er råd til å yte til nye framskritt, det er krav om besparelser som tar sikte på sosiale velferdsforanstaltninger, det er krav om at den enkelte som har behov skal betale for det, hvilket fortsatt vil være lettest for den rike, tyngre for den mindre rike og umulig for den fattige.

Vi har troen på at den norske landsorganisasjon, som har en formann med virke fra før krigen — og i den forbindelse nyter jeg leiligheten til å si ham takk for den veldige innsats han har ytet,

og det dyktige arbeid han har utført gjennom disse mange år — fortsatt vil kunne arbeide for forbedringer for dem som har mest behov. Vi tror at norsk fagbevegelse vil kunne virke inspirerende og gjøre en innsats til gagn, ikke alene for den norske arbeiderbevegelse, men også for Nordens arbeidere, ja for alle i de nordiske samfunn. Vi ønsker dere hell og lykke, ikke alene med Kongressens arbeid, men også i tiden etter.

Konrad Nordahl: Den neste gjest som får ordet er generalsekretæren i den britiske landsorganisasjon, George Woodcock. Han representerer den største landsorganisasjon i Europa. Hans tale vil dere finne i mappen. Woodcock vil bare komme opp på talerstolen for å si noen ord og vise til denne talen.

George Woodcock: Herr formann og delegerte! Som formannen sa, har dere fått min tale utlevert, og dere kan lese den hvis dere synes det er umaken verd. Jeg vil bare komme og si noen spontane ord med egen personlig varme. Det er første gang jeg er i Norge. Og når jeg kom her på dette tidspunkt, synes jeg at jeg må nytte anledningen til å si noen ord i anledning av at det er 20-årsdagen siden Norge ble frigjort fra den tyske okkupasjon. Det er ofte blitt sagt at Storbritannia sto alene en tid i begynnelsen av krigen. Men det er ikke sant. Storbritannia var aldri alene. Det hadde følge av mange enkeltpersoner. Vi hadde også land og regjeringer med oss. Blant de land som var med oss hele tiden var deres land. Det var Norge, den norske regjering. Jeg hadde den glede for en kort stund siden, da den norske statsminister var på besøk i London, å spise middag sammen med ham i den salen hvor den norske kong Haakon under hele krigen holdt sitt statsråd. Jeg har den store glede her å hilse det norske folk og samtidig den norske fagbevegelse på vegne av den britiske fagbevegelse. Jeg kan forsikre dere om at iallfall vi som opplevde tiden under krigen, aldri vil glemme dere. (Talen ble tolket av Mirjam Nordahl.)

George Woodcocks tale til Kongressen lød:

Herr formann! Det er en ære for meg å representere den britiske landsorganisasjon på Deres kongress, og vite at jeg er blant venner. Enhver britisk fagforeningsmann må føle seg hjemme i Norge, for våre land og våre bevegelser har meget felles. Vi er begge demokratiske bevegelser i demokratiske land, og bak oss har vi en historie som er temmelig lik når det gjelder kamp og kameratskap i fred og krig. Ingen av våre land er rike på nasjonale ressurser, men de har funnet vilje og midler til å skape en sterk industrimakt, sikre en rimelig levestandard og få et sosialt nivå som, selv om det ikke

er perfekt, er meget bedre enn det som ni tiendedeler av verden har oppnådd.

Den industrielle vekst i våre to land er blitt fulgt og stimulert av veksten i våre fagbevegelser, som med rette kan si at de representerer de brede interesser til enhver lønnstaker i landet. Vi har fått del i ledelsen i våre land, og vi har av egen vilje tatt på oss det stadig økte ansvar som dette medfører. Våre land er knyttet sammen med bånd av felles interesse, følelser og forståelse, noe som viste seg ved Deres og Deres regjerings reaksjon på de økonomiske tiltak som omstendighetene tvang vår regjering til å gå til for noen få måneder siden.

Denne forståelse gjengjeldes fullt og helt i Storbritannia, og jeg er glad for at fagbevegelsen i EFTA-landene opprettholder nær kontakt i denne tiden, med sterke forsøk på å finne bedre løsninger på våre problemer, også de som gjelder internasjonal handel. På dette område, som på andre, har vi i sannhet felles interesser, som vi stadig blir mer og mer klar over. Som fagforeningsfolk har vi vært partnere i arbeidet for å fremme en sterk og effektiv fagbevegelse i alle deler av verden, og jeg har satt stor pris på kameratskapet med Deres formann i dette arbeidet innenfor FFI.

Herr formann, jeg kan ikke slutte uten en liten personlig hyllest til Deres egne store egenskaper, og uttrykke de beste ønsker fra hele den britiske fagbevegelse. De skandinaviske bevegelser har frambrakt mange enestående ledere, men få kommer opp mot Dem når det gjelder innsats og erfaringer. Hvis jeg ikke tar feil, begynte Deres virksomhet i bevegelsen for 45 år siden, og De har også gått på skole i England for å skolere Dem videre. Det er sikkert mange andre som også vil gi uttrykk for disse følelser når det gjelder Deres egen bevegelse, men la meg si fra den britiske LO at Deres liv i fagbevegelsens tjeneste har vært til stor gagn for norsk LO, Deres land og for fagbevegelsen over alt.

P e d e r S ø i l a n d : Formann, ærede kongress! Jeg har den glede å representere foruten min egen organisasjon, Norges Kooperative Landsforening, Norges Fiskarlag, som er representert ved sin formann Einar Andreassen, og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, som er representert ved sin nestformann Oskar Lindberget. Vi takker hjertelig for innbydelsen til Landsorganisasjonens kongress og det er en glede for oss å si at vi møter her med stor interesse. Det er fordi vi føler og forstår at vi har så mange felles interesser med Landsorganisasjonen. Våre organisasjoner arbeider også med sine medlemmers interesser. Også våre organisasjoner gjør ved forskjel-

lige tiltak hva de kan for å styrke det enkelte medlem, men samtidig utvikle samarbeidet og solidariteten mellom de grupper av folk som vi organiserer. Det er slik at våre midler i arbeidet kan være forskjellige, men målsettingen er den samme. Også på det mer prinsipielle plan er det felles interesser. Vi kjenner f. eks. til at Landsorganisasjonen i denne tid er svært opptatt av hvordan man skal kunne utvikle det vi kaller det industrielle demokrati — med andre ord å føre demokratiske styringsformer inn på arbeidsplassen. I våre organisasjoner, både i Norges Kooperative Landsforening, innenfor Bonde- og Småbrukarlaget og innenfor Fiskarlaget, arbeider man med å bygge opp økonomiske organisasjoner som skal styres etter demokratiske retningslinjer. Disse to ting er ikke helt analoge og absolutt ikke det samme, men det er likevel rent prinsipielt en stor likhet på dette punkt. Vi gjør dette arbeid både innenfor LO og innenfor våre organisasjoner, fordi vi tror at det å stadig innføre demokratiske styringsformer på fler og fler områder i samfunnslivet skal bety demokratisk utvikling, fordi vi på dette vis engasjerer den enkelte i et ansvar for samfunnets styre og stell. LO's formann kom i sin åpningstale, som naturlig kan være, inn på det forhold at vi i disse dager feirer 20-årsjubileum for frigjøringen av vårt land. I denne forbindelse vil disse tre organisasjoner, som jeg har den ære å representere, gjerne hylle Landsorganisasjonen i Norge for den veldige innsats som denne organisasjon har utført i gjenreisningen av vårt land. Dette at vi i disse 20 år, hvor vi har stått overfor så store oppgaver og mange kompliserte oppgaver, har kunnet ha en enhetlig fagbevegelse i dette land med den tilslutning fra folket som tilfelle er, det har betydd enormt mye i løsningen av de praktiske oppgaver som hele vårt folk har stått overfor. Med disse ord hilser vi da Landsorganisasjonens kongress og ønsker lykke til med de forhandlinger som nå skal finne sted, forhandlinger som ikke bare er av betydning for det enkelte medlem i Landsorganisasjonen, men for hele vårt samfunn.

K o n r a d N o r d a h l : For første gang har Landsorganisasjonens kongress en representant for Mellom-Østen. Han representerer Israel, som ligger i Mellom-Østen som en demokratisk oase i en ellers nokså totalitær verden. Det er derfor med stor glede at vi hilser vår israelske kamerat velkommen her til vår kongress. Jeg ber Eli Marx si noen ord til Kongressen.

E l i M a r x : Jeg anser det som et meget stort privilegium og en ære å overbringe Kongressen de hjerteligste hilsener og beste ønsker fra Histadrut, landsorganisasjonen i Israel.

Innbydelsen til å være til stede på Deres kongress er ytterligere et tegn på det vennskap som allerede lenge har bestått mellom arbeiderne i Norge og Israel. Det er meget oppmuntrende for oss å vite at vi har slike nære forbindelser med en sterk og resultatrik broderorganisasjon i et land som i så mange år har vært ledet etter sosialdemokratiske idealer. For den unge israelske fagbevegelse står Deres organisasjon som et beundringsverdig eksempel.

Histadrut, som omfatter 90 prosent av Israels arbeidskraft, gjør alt den kan for å oppnå gunstige levevilkår for sine arbeidere, og samtidig er den aktivt engasjert med å skape en arbeiderøkonomi, slik at Histadrut på det økonomiske og sosiale område spiller en stor rolle ved gjenoppbyggingen av det jødiske folks gamle hjemland, staten Israel.

Vi bringer Dere våre kameratslige hilsener på en tid da våre arabiske naboers fiendtlige innstilling dessverre fortsatt gir seg uttrykk i stadige trusler mot selve eksistensen til vårt nye land, som er i sin utvikling. Det er med største bekymring vi ser på det voksende militære opplegg som rettes mot oss og truselen mot våre uunnværlige vannreservoarer. Våre naboer skulle i stedet bruke alle sine materielle og menneskelige ressurser til sosial og økonomisk utbygging av sine egne land.

Israel ofrer all sin energi på fredelig oppbygging, og det er med den største tilfredsstillelse vi nå i en tid har kunnet dele våre beskjedne erfaringer med mange utviklingsland i Afrika, Asia og Latin-Amerika. Vi er særlig stolt av den aktive rolle Histadrut spiller i det internasjonale samarbeid.

Vi ser fram til den dag da denne samarbeidsånd også vil inspirere våre nærmeste naboer til å gå sammen med oss i en fredelig utvikling av våre respektive land i Midt-Østen.

La meg uttrykke håpet om at Kongressens drøftinger blir positive, slik at de kan bidra til å fremme LO's arbeid til beste for alle dens medlemmer og for landets utvikling.

Konrad Nordahl: Vi har innbudt landsorganisasjonene i Canada og USA. USA har ikke kunnet sende noen representant, men presidenten i den amerikanske landsorganisasjon, George Meany, har sendt oss et brev, som ligger i mappene. Det lyder:

På vegne av tillitsmennene og de 13,5 millioner medlemmer i den amerikanske landsorganisasjonen har jeg den glede å sende våre varmeste kameratslige hilsener til den 21. kongress i Landsorganisasjonen i Norge.

Den norske landsorganisasjonen har alltid vært kjent for sin selvstendighet, for helt og holdent å bekjenne seg til de demokratiske prinsipper og for sin innsats i det internasjonale samarbeid.

Dens arbeid for de demokratiske idealer og kompromissløse motstand mot enhver form for diktatur knytter oss sammen og er inspirasjon for den frie fagbevegelsen overalt. Vår organisasjon er overbevist om at Landsorganisasjonen i Norge fortsatt vil styrke den mektige frie fagbevegelsen og vil på den måten skaffe den beste garanti for at det norske folk skal fortsette å leve i frihet, velstand og fred. Vi ønsker lykke til med forhandlingene på Deres kongress.

Konrad Nordahl: Den kanadiske landsorganisasjon har sendt vår gamle kjenning, som en del av oss har møtt i Genève. Jeg gir ordet til

Kalmer Kaplansky: Jeg er i samme situasjon som Mr. Woodcock. Jeg har en hilsen med fra vår formann. Hilsenen har dere fått utdelt. Men vi har gjerne villet komme hit og være representert her på Kongressen fordi vi vil gi uttrykk for våre følelser her. Det er to grunner som gir oss anledning til det. Det er første gang jeg har den glede å være til stede på Landsorganisasjonens kongress. For det første er vi representert her fordi vi vil hylle Deres formann, Konrad Nordahl. Jeg er sikker på at det er sentimentale følelser som råder blant Dere og oss ved denne anledning. Vi har hatt den glede å møte Konrad Nordahl og arbeide sammen med ham i det internasjonale arbeid i mange år, og vi har vært slått av hans klarsyn og gode vilje til å samarbeide i mange kritiske situasjoner. Vi er i den anledning dypt takknemlig for Konrad Nordahl og hans innsats. Vi vil gjerne ønske ham og hans familie alt godt for framtiden. Den andre grunnen er at vi gjerne vil komme her for å si noen ord om det samme som formannen ga uttrykk for i sin tale. Vi deler hans bekymring når det gjelder den internasjonale krise og internasjonale spenning. Det internasjonale samarbeid står på spill. Det gjelder både de interstatlige organisasjoner og de ikke-statlige organisasjoner. Vi i Canada står sammen med Dere i tro på at vi må bevare samarbeidet. Vi må bevare den frie fagbevegelse, og vi må fortsatt la den frie fagbevegelses stemme bli hørt over hele verden. Vi i Canada er meget nær Norge på mange områder. Sønner og døtre er kommet fra Norge og har vært med på å bygge opp Canada. De er blitt en del av Canada. Vi har stått sammen arm i arm, skulder ved skulder for å arbeide sammen for felles mål, og det er vårt håp at vi fortsatt kan gjøre dette og overkomme de vansker

som vår Internasjonale nå står overfor. Vi vil fortsette arbeidet for sosialdemokratiet, for fred, og vi håper at vi skal få våre idealer oppfylt i hvert fall i den tid vi har igjen.

Brevet fra den canadiske landsorganisasjon til Konrad Nordahl lød:

Kjære Nordahl. Det er med dyp beklagelse jeg må avslå din meget vennlige innbydelse til å komme til Landsorganisasjonens 21. ordinære kongress, som skal holdes i Folkets Hus, Oslo, fra 9.—15. mai 1965. Det er umulig for meg å reise fra Canada på dette tidspunkt.

Jeg ville gjerne deltatt i Kongressen, ikke bare for å hylle Landsorganisasjonen for de store historiske resultater den har oppnådd, men også for å gi uttrykk for den betydningsfulle og positive rolle du som formann har spilt for veksten og utviklingen av din organisasjon.

Mine kolleger og jeg har hatt den glede å arbeide sammen med deg i Den Frie Faglige Internasjonales organer. Vi har lært å sette pris på din klokskap og din ekte, intense iver for å nå de store sosialdemokratiske mål, og din urokkelige tro, ikke bare på prinsippene for sosial rettferd og frihet, men også på de demokratiske midler for å oppnå målene.

Motta ved denne historiske anledning de beste ønsker fra tillitsmenn og medlemsorganisasjoner i den canadiske landsorganisasjon. Det vil glede oss om du vil overbringe våre hjerteligste, kameratslige hilsener til representantene på den 21. kongress.

Med beste personlige og solidariske hilsen,

C l a u d e J o d o i n, president.

K o n r a d N o r d a h l: Den siste av gjestene som får ordet her er Mr. Ernest Bell. Han er sjef for noe som jeg vil kalle for arbeider-sambandstjenesten i Den Internasjonale Arbeidsorganisasjon. En rekke av oss her i landet har kjent ham lenge, for han var i mange år sekretær i den britiske landsorganisasjon før han kom til Genève.

E r n e s t B e l l: Herr formann! Jeg vil først takke for den varme introduksjon som formannen ga meg og si at jeg setter stor pris på at jeg har fått anledning til å være til stede her som representant for ILO, Den Internasjonale Arbeidsorganisasjon. Det er en særlig glede for meg personlig, både fordi jeg her får treffe gamle venner og møte nye. Jeg vil gjerne til å begynne med få lov til å overbringe de varmeste hilsener fra generaldirektøren i ILO, Mr.

David E. Morse, som ønsker dere alt godt for Kongressens forhandlinger. Hovedmålet for ILO er kjent for alle dere som er med i fagbevegelsen. Det heter i våre vedtekter at hvor det er fattigdom et sted i verden, så er dette en trusel mot velstanden over alt. Innenfor FN-familien har ILO en spesiell plass. Den arbeider spesielt for å oppnå sosial rettferd, og anser at dette er et grunnlag for å få fred i hele verden. ILO er enestående på den måten at selv om det er en interstatlig organisasjon, så arbeider fagbevegelsen og arbeidsgiverne sammen med representanter for staten på alle områder innenfor alle organer i ILO's virksomhet. Her kan de organiserte arbeidere gjennom sin fagbevegelse i internasjonale organisasjoner spille, og har alltid spilt, en meget stor rolle. Jeg skal ikke her gå i detalj når det gjelder ILO's virksomhet. Jeg vil bare si at vi kan måle vår effektivitet etter den utstrekning som våre standarder og normer blir gjennomført i de forskjellige deler av verden. Hovedlinjen for vårt arbeid er å fastsette internasjonale sosiale normer når det gjelder fagbevegelsens rettigheter, sosial trygd, arbeidskraftorganisering og mange andre spørsmål, avskaffelse av rase — religiøs og annen diskriminering i arbeidslivet. Og vi har i mange år gjennom vårt arbeid lagt grunnlaget for en fremskreden sosiallovgivning i mange land og områder. Den virkning som en rask økonomisk vekst og teknologisk utvikling har på den sosiale strukturen, utviklingen i industriens organisasjon og ledelse og den forskjellige karakter og rolle som fagbevegelsen har i de forskjellige land, gjør det nødvendig for ILO å angripe de sosiale problemene på en elastisk måte og stadig være rede til å bruke nye metoder for å nå sine mål.

Vi har de siste år lagt mer og mer vekt på arbeidet i utviklingsområdene. Her har vi hatt regional konferanser for Afrika, Asia og Amerika. ILO arbeider her sammen med de andre organisasjoner innenfor FN-familien når det gjelder å forsøke å få bort sult og fattigdom i de underutviklede områder i verden. Særlig stor vekt legger ILO på opplæringen. Men må få stadig flere og flere folk inn i det produktive arbeid i utviklingslandene. Vi legger derfor meget stor vekt på opplysningsarbeidet i det moderne samfunn og på å spre opplysning og utdanning i forholdet mellom arbeidere og arbeidsgivere og på andre områder. For dette formål har vi et spesielt internasjonalt sosialt institutt i Genève, der representanter for fagbevegelsen, for statsadministrasjonen og også for de intellektuelle yrker blir valgt ut og kan studere. De blir valgt ut på grunnlag av de kvalifikasjoner og de ansvarlige stillinger som de har i sine enkelte land. I våre vedtekter heter det, at alle mennesker uansett rase, tro eller kjønn har rett til å søke å utvikle seg både åndelig

og fysisk under frie, trygge forhold. Når det er fattigdom og uvitenhet i noen deler av verden, vil alltid dette være en utfordring til det arbeid som ILO driver og det grunnlag som ILO driver sitt arbeid på. Det er våre erfaringer fra fortiden og tro på framtiden som skal gi grunnlag for vårt arbeid. Vi ser på fagbevegelsen i de respektive land. Vi er overbevist om at de inspirasjoner som Dere har fra Deres idealer og Deres tro på frihet, rettferd og fred vil sikre at ILO fortsatt i framtiden vil få sin fulle støtte fra den sterke og livskraftige norske fagbevegelse. (Talen ble tolket fra engelsk av Mirjam Nordahl.)

Alle gjester ble varmt hyllet da de trådte fram på talerstolen og med kraftig bifall etter talene og da **Konrad Nordahl** takket gjestene for deres hilsener til Kongressen.

Hyllest til Gunnar Ousland og Martin Tranmæl.

Konrad Nordahl: Før vi går til konstituering vil jeg si et par ord om to veteraner, uten at noen av de som er til stede her vil føle seg det minste fornærmet. Det gjelder **Gunnar Ousland** (spontant, kraftig bifall). Han blir 88 år til høsten, og vi var veldig spent på om Ousland klarte å komme på Kongressen denne gang. Nå har vi ham her, og dere har allerede hyllet ham. Jeg vil bare uttrykke det som dere alle mener. Vi er veldig glad for at vi kan ha Gunnar Ousland sammen med oss også på denne kongress.

Den neste som jeg vil nevne er **Martin Tranmæl**. Han er to år yngre enn Ousland. (Her ble Konrad Nordahl avbrutt av et like kraftig bifall.) Han har vært på alle kongresser siden 1907, men dessverre er han ikke på Kongressen i år. Han ligger på Aker sykehus. Forhåpentlig vil han snart bli så bra igjen at han kan komme ut. Vi kan dessverre ikke ha ham med oss her i dag, det ville vi så gjerne hatt. Skal vi være enig om at vi sender et hilsningstelegram til ham og ønsker god bedring, og beklager at han ikke kan være til stede på Kongressen. (Kraftig bifall.)

Telegrammet, sendt 9. mai 1965 lød:

«Redaktør Martin Tranmæl,
Med. avd. A, Aker sykehus, Oslo.

Landsorganisasjonens 21. ordinære kongress sender deg sine hjerteligste hilsener og gode ønsker om snarlig helbred.

Konrad Nordahl.»

Telegram fra Italia.

I representantenes mapper var også dette telegram fra den italienske landsorganisasjonen, CISL, adressert til Konrad Nordahl, og datert 6. mai 1965:

Vi beklager at vi ser oss nødt til å gi avkall på å delta i Deres kongress på grunn av at vårt sekretariats medlemmer er sterkt opptatt med andre oppgaver.

På vegne av alle våre medlemmer sender den italienske landsorganisasjonen, CISL, sine kameratslige hilsener og oppriktige ønsker til våre venner i Landsorganisasjonen i Norge. Vi er sikre på at forhandlingene på Deres kongress vil styrke solidaritetsfølelsen blant arbeiderklassen og arbeidet med å oppnå fred, frihet og velferd over hele verden.

De italienske arbeidere ser på Deres organisasjon og det norske folk som forkjempere for et bedre samfunn.

Med kameratslig hilsen

Bruno Storti, generalsekretær.

Dagsordenens punkt 2.

Konstituering.

Konrad Nordahl: Vi skal gå til konstituering, og jeg gir ordet til Alf Andersen, som er formann i Fullmaktskomitéen.

Alf Andersen: Sekretariatet oppnevnte i møte 26. april d. å. følgende fullmaktskomité:

Alf Andersen, Einar Strand, Oscar Olsen, Kaare Pehrson og Ingvald Hansen. Komitéen avgir denne innstilling:

Fullmaktskomitéen har gått igjennom de innsendte fullmakter som er bekreftet av vedkommende organisasjoner. Fem representanter har undertegnet sine egne fullmakter. Dette er rettet.

Det foreligger ingen protester eller anmerkninger, og det er intet som tyder på at valgene ikke er foretatt i samsvar med Landsorganisasjonens regler for valg av representanter til Kongressen.

Norges Urmaker Svenneforbund har ikke valgt representant. Det møter således 299 representanter.

Komitéen innstiller samtlige fullmakter til godkjenning av Kongressen.

Oscar Olsen har ikke kunnet delta i komitéens møter på grunn av sykdom. Innstillingen ble avgitt 4. mai 1965.

Votering:

Innstillingen enstemmig godkjent.

Kongressens dagsorden.

Konrad Nordahl: Neste punkt er dagsordenen som lyder:

1. *Kongressens åpning.*
2. Konstituering.
 - a) Fullmaktens godkjenning.
 - b) Vedtakelse av dagsorden og forretningsorden.
 - c) Valg av 4 ordstyrere og 4 sekretærer.
 - d) Valg av redaksjonskomité og valgkomité.
3. Beretninger, regnskaper og revisjonsrapporter for årene 1961, 1962, 1963 og 1964.
4. Vedtektsendringer.
5. Tariffspørsmål og diverse avtaler.
 - a) Den økonomiske og faglige situasjon.
 - b) Fagorganisasjonens tariffpolitikk.
 - c) Hovedavtalen med Norsk Arbeidsgiverforening.
 - d) Overenskomsten om produksjonsutvalg.
 - e) Avtalen med Den Kooperative Tarifforening.
6. Fagbevegelsens forsikringsvirksomhet.
7. Industrielt demokrati.
8. Internasjonale faglige spørsmål.
9. Diverse forslag.
10. Valg.

Dagsordenen ble enstemmig godkjent.

Forretningsorden.

Konrad Nordahl: Sekretariatets innstilling til forretningsordenen er den samme som ved tidligere kongresser:

1. Møtets forhandlinger er offentlige i den utstrekning Kongressen ikke vedtar noe annet. Dagsordenens punkt 3, 4 og 5 behandles for lukkede dører. Adgangskort for representanter, innbudte, pressen og tilhørere utstedes av Sekretariatet.
2. Til å lede møtet velges 4 ordstyrere. Ordstyrerne ordner innbyrdes møtenes ledelse. Til å føre protokollen velges 4 sekretærer.
3. Møtene holdes fra kl. 9.30 til kl. 13.00 og fra kl. 15.00 til kl. 18.00.
4. Ingen har rett til å få ordet mer enn 2 ganger i samme sak. Med unntak for innledningsforedrag er taletiden 10 min. første og 5 min. annen gang. Ordstyreren har for øvrig, når han finner det påkrevd,

rett til å stille forslag til ytterligere tidsbegrensning og strek med de inntegnede talere. Til forretningsordenen gis ingen ordet mer enn én gang og høyst 1 minutt til hver sak. Talerne skal tale fra den bestemte plass i salen.

5. Forslag må leveres skriftlig til ordstyreren, undertegnet med vedkommendes navn og navnet på den organisasjon han representerer. *Innsendte forslag som ikke opptas av noen representant, bortfaller. Likeledes bortfaller forslag som opptas, men som på forespørsel fra ordstyreren ikke får noen støtte fra andre organisasjoners representanter.* Intet nytt forslag kan opptas etter at det er besluttet satt strek med de inntegnede talere. Forslag som ingen forbindelse har med de på dagsordenen oppførte saker, kan ikke behandles.
6. Alle saker avgjøres med alminnelig flertall. I tvilstilfelle, eller når 30 representanter forlanger det, foregår avstemningen ved navneopprop.
7. I protokollen innføres forslag, talere, avstemninger og vedtak.
8. Protokollen leses opp ved hvert møtes begynnelse og for siste møte ved dets avslutning.

Forretningsordenen ble enstemmig godkjent.

Kongressens funksjonærer.

Konrad Nordahl la fram Sekretariatets innstilling på funksjonærer på Kongressen:

Dirigenter:

1. Tor Aspengren, Oslo, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund.
2. Viktor Jensen, Oslo, Norsk Kommuneforbund.
3. K. O. Madsen, Bergen, fylkene.
4. Odd Helland, Trondheim, Norsk Sjømannsforbund.

Sekretærer:

1. Odd Højdahl, Oslo, Sekretariatet.
2. Mauritz Østhaug, Oslo, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund.
3. Else Ørbæk, Oslo, Telefolkenes Fellesforbund.
4. Alf Olsen, Tromsø, fylkene.

Redaksjonskomité:

1. P. Mentsen, Oslo, formann, Sekretariatet.
2. Einar Strand, Oslo, Sekretariatet.
3. Thorvald Karlsen, Oslo, Norsk Tjenestemannslag.
4. Janniken Scheie, Oslo, fylkene.
5. Walter Kristiansen, Oslo, Norsk Arbeidsmandsforbund.

6. Martin Lea, Stavanger, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund.
7. Erik Eriksen, Oslo, Norsk Treindustriarbeiderforbund.

Valgkomité:

1. Lage Haugness, Oslo, formann, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund.
2. Erling Frogner, Oslo, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund.
3. Erling Johansen, Oslo, Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund.
4. Marie Lindquist, Oslo, Norsk Bekledningsarbeiderforbund.
5. Eivind Strømme, Oslo, Norsk Hotell- og Restaurant-Arbeider-Forbund.
6. Ingvald Hansen, Oslo, Norsk Skotøyarbeiderforbund.
7. Karsten Johansen, Stavanger, Norsk Tekstilarbeiderforbund.
8. Knut Nakken, Oslo, Norsk Skog- og Landarbeiderforbund.
9. Arne Olsen, Ski, Norsk Jernbaneforbund.
10. Rich. Thon, Tønsberg, fylkene, Norsk Bokbinder- og Kartonasjearbeiderforbund.
11. Edvard Olsen, Bodø, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund.
12. Karl Bjerkeli, Hønefoss, Norsk Kommuneforbund.
13. Fritz W. Hannestad, Oslo, Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer.
14. Ruth Svendsen, Porsgrunn, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund.
15. Bjarne Andresen, Sarpsborg, Norsk Papirindustriarbeiderforbund.

Votering:

Alle innstillinger ble enstemmig godkjent.

Konrad Nordahl sluttet møtet med å meddele at neste møte tar til med navneprop mandag kl. 9.30. Tirsdag kl. 9.30 vil statsminister Einar Gerhardsen holde foredrag om den politiske situasjon.

Formiddagsmøtet mandag 10. mai kl. 9.30

Dirigent: Tor Aspengren. Sekretær Odd Højdahl.

Før møtet tok til var det musikk av et ensemble fra Oslo Musikerforening, og da alle hadde inntatt sine plasser sang man unisont «Brødre til sol og til frihet».

Dirigenten: Dette er et lukket møte.

Kongressens deltakere.

Landsorganisasjonens nestformann, P. M e n t s e n, foretok navneopprop. Følgende møtte:

Arbeiderpartiets Presseforbund (1 representant):

Per Wiedeswang, Oslo.

Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekn. Funksjonærer (3 representanter):

Odd Johnsen, Oslo, Arvid Hustift, Mo i Rana, og Arvid Engen, Oslo.

Norsk Arbeidsmandsforbund (10 representanter):

Paul Sundt, Oslo, Karl Pettersen, Spikkestad, Th. Solli, Hauge i Dalane, Erling Pettersen, Selfors, Hans O. Kleiven, Vågåmo, Karine Pedersen, Oslo, Einar Valde, Alesund, Arthur Blix, Bjørnevatn, Tellef Rislå, Herefoss, og Vilhelm Furnes, Valnesfjord.

Norges Befalslag (2 representanter):

Albert Uglem, Oslo, og Otto Ibenfeldt, Drøbak.

Norsk Bekleddningsarbeiderforbund (6 representanter):

Rudolf Eriksen, Oslo, Finn Nilsen, Oslo, Marie Lindquist, Oslo, Edel Brekke, Bergen, Olga Fallan, Trondheim, og Aslaug Olsen, Oslo.

Norsk Bokbinder- og Kartonasjearbeiderforbund (2 representanter):

Kåre Eriksen, Oslo, og Johan M. Bøe, Oslo.

Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund (21 representanter):

Harry Jørgensen, Oslo, Rasmus Solend, Oslo, Emil Reiersen, Oslo, Finn Lund, Oslo, Henning Torgersen, Hokksund, Ole Lysjø, Hammerfest, Klaus Hofstad, Trondheim, Oskar Skogly, Lillehammer, Harald Johnsen, Bangsund, Erling Eriksen, Larvik, Olaf J. Olsen, Halden, Anton Mokaelsen, Mo i Rana, Edvard Erlandsen, Molde, Alf Olsen, Mandal, Ole Dahlby, Brumunddal, Paul Askildsen, Stavanger, Melvin Johansen, Moholtan, Lars Jansen, Bergen, Kristian Blystad, Oslo, Kåre Pedersen, Arnes, og Eilert Lorentzen, Oslo.

Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund (6 representanter):

Erling Johansen, Oslo, Nils H. Johannessen, Oslo, Karl J. Bakka, Hønefoss, Alf Knudsen, Bergen, Birger Kristoffersen, Oslo, og Odd Henriksen, Narvik.

Norsk Fængselstjenestemannsforbund (1 representant):

Sverre Ofstad, Oslo.

Norsk Gullsmedarbeiderforbund (1 representant):

Sverre Hugo Lindahl, Oslo.

Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund (16 representanter):

Otto Totland, Oslo, Johan Moksnes, Oslo, Kåre Hansen, Oslo, Storm Lundberg, Oslo, Trygve Strand, Sarpsborg, Paul Arnseth, Hamar, Ruth Svendsen, Porsgrunn, Petter Hansen, Stavanger, Bjørn Doksæther, Bergen, Alf Horgen, Sunndalsøra, Tore Lund, Trondheim, Ruth Lorentzen, Hammerfest, Jan Oulie, Rælingen, Ingeborg Bakken, Oslo, Hjalmar Frøshaug, Oslo, og Reidar Moen, Oslo.

Norsk Hotell- og Restaurant-Arbeider-Forbund (4 representanter):

Alf Frotjold, Oslo, Sigurd Johansen, Oslo, Arne Løken, Oslo, og Halvar Rørvik, Bergen.

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund (34 representanter):

Per Andersen, Oslo, Sverre Olsen, Oslo, Håkon Thesen, Oslo, Kåre Myhre, Oslo, Petter Pettersen, Oslo, Ragnar Høglund, Oslo, Sverre Andersen, Oslo, Einar Sørensen, Sørums, Øivind Hvattum, Oslo, Jan Balstad, Oslo, Arne Hansen, Oslo, Olav Kristiansen, Oslo, Arvid Nordli, Oslo, Gunnar Nilsen, Oslo, Verner Anderson, Moss, Tormod Klemetsen, Fredrikstad, Odd Lundquist, Strømmen, Magne Antonsen, Moelv, Anna Mosevik, Gjøvik, Rolf Furuseth, Raufoss, Arne Gjølstad, Tønsberg, Johan Kaarstad, Horten, Thorbjørn Braathen, Strømmen, Birger Bostrøm, Langesund, Henry Hansen, Stavanger, Reinert Puntervoll, Kverneland, Willy Paulsen, Kristiansund N. Max A. Monsen, Laksevåg, Peder Stokke, Bergen, Ivar Hansen, Harstad, Edv. Olsen, Bodø, Rolf Kaldahl, Kongsberg, Anders Rogstad, Trondheim, og Ole Røen, Kristiansand S.

Norsk Jernbaneforbund (12 representanter):

Egil Halvorsen, Oslo, Arne Olsen, Ski, Reidar Haugerud, Oslo, Omar Broen, Høybråten, Willy Gundersen, Sandefjord, Tollef Underberg, Drammen, Odd Hagen, Kristiansand S., Tor Østefjells, Hillevåg, Harry Hornes, Bergen, Peter Eklo, Trondheim, John G. Paulsen, Trondheim, og Alf Myhre, Ridebu.

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund (15 representanter):

Mauritz Østhaug, Oslo, Trygve Nordby, Askim, Hans O. Johansen, Fredrikstad, Arne Schøyen, Lier, Anker Herlofsen, Herøya, Arthur Solli, Eydehamn, Isak Skogen, Egersund, Johs. Aase, Tyssedal, Gjermund Vee, Øvre Ardal, Leif Kvam, Trondheim, Eindride Sommerseth, Glomfjord, Helge Jakobsen, Tromsø, Leif Andresen, Oslo, Sverre Enger, Oslo, og Bernhard Lausund, Alesund.

Norsk Kjøttindustriarbeiderforbund (2 representanter):

Henning Dahl, Oslo, og Arne Moe, Oslo.

Norsk Kommuneforbund (29 representanter):

Jens Torp, Oslo, Alf Tobiassen, Oslo, Kristian Norderud, Oslo, Olav H. Christiansen, Oslo, Alf Brønnum, Oslo, Margot Klemetsen, Oslo, Arne Skjollby, Oslo, Bjarne Enget, Oslo, Edgar Eliassen, Oslo, Thorleif Kristensen, Moss, Konrad Bårnholdt Karlsen, Ski, Johan Friestad, Hamar, Per Tvetter, Raufoss, Karl Bjerkeli, Hønefoss, Gunnar Westby-Larsen, Larvik, Leif Skifjeld, Skien, Bjarne Moen, Grimstad, Olav Hansen, Kristiansand S., Reidar Tjøstheim, Hillevåg, Asbjørn Hansen, Odda, Konrad Martin Larsen, Bergen, Gudmund Fotland, Bergen, Henning Skaar, Måløy, Nils N. Lerstad, Alesund, Arvid Breistrand, Trondheim, Knut Welde, Stjørdal, Arnulv Pedersen, Straumsgjøen, Brynjulv Grønvik, Storslett, og Hans Jørgensen, Vardø.

Lensmannsbetjentenes Landslag (1 representant):

Olav Klepp, Oslo.

Norsk Litograf- og Kjemigrafferbund (1 representant):

Arild Kalvik, Oslo.

Norsk Lokomotivmannsforbund (1 representant):

Oluf Anfinsen, Oslo.

Norsk Løstforbund (1 representant):

Lars Ystebø, Drøbak.

Luftforsvarets Befalsforbund (1 representant):

Roy Tørnkvist, Oslo.

Norsk Murerforbund (2 representanter):

Lorang Kristiansen, Oslo, og Gunnar Sunde, Oslo.

Norsk Musikerforbund (1 representant):

Sigurd Lønseth, Oslo.

Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund (10 representanter):

Age Petersen, Oslo, Martin Lea, Stavanger, Odd Hübenbecker, Oslo, Erling Nielsen, Kristiansund N., Erik Henriksen, Drammen, Erling Magnussen, Moss, Eva Johansen, Oslo, Øistein Lunga, Hammerfest, Sigvard Sjursen, Bergen, og Asbjørn Davidsen, Oslo.

Norsk Papirindustriarbeiderforbund (8 representanter):

Olav Bratlie, Oslo, Ronald Espedal, Skien, Arthur G. Hansen, Drammen, Sverre Johansen, Halden, Bjarne Andresen, Sarpsborg, Reidar Paulsen, Hønefoss, Salve Aas, Vennesla, og Arthur B. Godø, Håkonshella.

Norsk Politiforbund (1 representant):

Odd Eide, Oslo.

Postfolkene Fellesforbund (5 representanter):

Aage Tømmereek, Oslo, Leif Paulsen, Oslo, Ole Kirkbak, Oslo, Magnus Skare, Bergen, og Jens Haugland, Oslo.

Norsk Sjømannsforbund (19 representanter):

Einar Haugen, Oslo, Torleif Ovesen, Oslo, Leif Østlie, Oslo, Olaf Karling, Oslo, Elgar H. Ottersen, Oslo, Håkon Berglund, Moss, Hjalmar Larsen, Sandefjord, Arthur Eliassen, Tønsberg, Knut Knudsen, Arendal, Helmer Jahnsen, Kristiansand S., Kjell Haugerud Andersen, Stavanger, Martinus Kristoffersen, Haugesund, Wernalf Falao, Bergen, Olaf Gjertsen, Bergen, Alf Berg, Alesund, Odd Helland, Trondheim, Arne Meyer Andersen, Sandnessjøen, Birger Moss, Harstad, og Asbjørn Aslaksen, Hammerfest.

Norsk Skinn- og Lærarbeiderforbund (1 representant):

Wiktor Remme, Oslo.

Norsk Skog- og Landarbeiderforbund (7 representanter):

Knut Nakken, Oslo, Arne Veen, Oslo, Aksel Thorsrud, Galterud, Alfred Sandman, Østby, Sverre Solbakken, Spillum i Namdal, Sverre Pedersen, Kongsberg, og Wilh. Aasli, Bjørkelangen.

Norsk Skotøyarbeiderforbund (2 representanter):

William Olsen, Oslo, og Kristoffer Sagen, Halden.

Norsk Tekstilarbeiderforbund (4 representanter):

Gulbrand Brauer, Oslo, Alf Karlsen, Salhus, Karsten Johansen, Hillevåg, og Ase Carlsson, Skoger.

Telefolkene Fellesforbund (5 representanter):

Harald Fondevik, Oslo, Else Ørbæk, Oslo, Magne Jørgensen, Kristiansand S., Ove Ragnar, Oslo, og Tormod Halvorsen, Oslo.

Norsk Tjenestemannslag (8 representanter):

Thv. Karlsen, Oslo, Hjalmar Andersen, Oslo, John Øvrebø, Oslo, Wedel Santi, Trondheim, Magnus Holmefjord, Bergen, Arne Laberg, Bjerkvik, Gerd Raaer, Oslo, og Haakon Hotvedt, Tønsberg.

Norsk Tolltjenestemannsforbund (1 representant):

Fritz Aslak Myhre, Oslo.

Norsk Transportarbeiderforbund (9 representanter):

Marcus Marcussen, Oslo, Rolf Foseid, Oslo, Henrik Henriksen, Sarpsborg, Reidar Gregersen, Porsgrunn, Ths. Einarsson, Stavanger, Odd Lilleskare,

Bergen, Arnfinn Berglie, Trondheim, Torbjørn Simonsen, Narvik, og Olaf Ingvaldsen, Kolbotn.

Norsk Treindustriarbeiderforbund (3 representanter):

Erik Eriksen, Oslo, Inge Bergh, Lillehammer, og Theodor Torkelsen, Stavanger.

Norsk Typografforbund (3 representanter):

Roald Halvorsen, Oslo, Harry Pedersen, Oslo, og Willy Falch, Stavanger.

FYLKENES REPRESENTANTER

Akershus fylke (2 representanter):

Alf Håkensen, Strømmen, og Helge Th. Jagland, Lier.

Aust-Agder fylke (1 representant):

Gustav Pehrson, Risør.

Bergen fylke (3 representanter):

Birger L. Larsen, Bergen, K. O. Madsen, Bergen, og Bertin Grimstad, Eidsvåg.

Buskerud fylke (2 representanter):

Tormod Pettersen, Drammen, og Thor Thorsen, Adal.

Finnmark fylke (1 representant):

Hans Klaursen, Båtsfjord.

Hedmark fylke (2 representanter):

Arne Olsen, Hamar, og Ingmar Hagen, Tynset.

Hordaland fylke (1 representant):

Kristoffer Ravnøy, Kleppstø pr. Bergen.

Møre og Romsdal fylke (1 representant):

Johan Langva, Alesund.

Nordland fylke (2 representanter):

Oskar Myrstad, Mo i Rana, og Erling Jacobsen, Sortland.

Nord-Trøndelag fylke (1 representant):

Arild Fredriksen, Namsos.

Oppland fylke (1 representant):

Kåre Bårdseth, Gjøvik.

Oslo fylke (9 representanter):

Villy Jakobsen, Oslo, Rolf Flamme, Oslo, Jannikken Scheie, Oslo, Harry Evjen, Oslo, Bjørg Johansen, Oslo, Ivar Ødegaard, Oslo, Nils Haave, Oslo, Randi Pettersen, Oslo, og Otto Karstensen, Oslo.

Rogaland fylke (2 representanter):

Einar With, Stavanger, og Peder Haugstad, Bryne.

Sogn og Fjordane fylke (1 representant):

Alfred Guddal, Stryn.

Sør-Trøndelag fylke (2 representanter):

Ingolf Holthe, Trondheim, og Ivar Storvold, Løkken Verk.

Telemark fylke (2 representanter):

Harald Linnestå, Rjukan, og Dagfinn Pedersen, Porsgrunn.

Troms fylke (1 representant):

Henry Riise, Tromsø.

Vest-Agder fylke (1 representant):

Petter Flikka, Flekkefjord.

Vestfold fylke (2 representanter):

Richard Thon, Tønsberg, og Odd Olstad, Larvik.

Østfold fylke (3 representanter):

Vilhelm Simensen, Greåker, Jan M. Johansen, Sellebak, og Nils L. Larsen, Moss.

Sekretariatet:

Konrad Nordahl, P. Mentsen, Alf Andersen, Thorleif Andresen, Tor Aspengren, Gunvald Hauge, Walter Kristiansen, Klaus Kjelsrud, Erling Frogner, Kaare Pehrson, Arne Li, Fritz W. Hannestad, Viktor Jensen, Lage Haugness, Anker Nordtvedt, Einar Strand, Odd Højdahl, Henry Nicolaysen, Emil Edvardsen, Eivind Strømmen og Ingvald Hansen.

Landsorganisasjonens revisjonsutvalg:

Peder Birkeland, Alf Michelsen og Anna Nilsen.

Gjester:

Den norske regjering:

Statsminister Einar Gerhardsen, statsråd Jens Haugland, statsråd Idar Norstrand.

Det norske Arbeiderparti:

Trygve Bratteli, Haakon Lie og Ragnhild Eriksen.

Arbeidernes Opplysningsforbund:

Bjartmar Gjerde.

LO's kvinnenemnd:

Solveig Løfquist Nielsen.

Funksjonærsambandet i Norge:

Sverre Bolstad.

Statstjenestemannskartellet:

N. R. Mugaas.

Folkets Hus Landsforbund:

Knut Møller.

Norsk Folkehjelp:

Jonn Caspersen.

Norsk Folke Ferie:

Arne Johnsen.

Norsk Arbeiderpresse A/S:

Johan Ona.

Norges Kooperative Landsforening:

Peder Sjøiland, Reidar Haugen, S. Smeby og Albert Nielsen.

Norges Fiskarlag:

Einar Andreassen.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag:

Oskar Lindberget.

International Confederation of Free Trade Unions (FFI):

Arne Geijer.

European Regional Organisation:

Arne Geijer.

Federation Generale du Travail de Belgique:

Willy Schugens.

Canadian Labour Congress:

Kalmer Kaplansky.

Landsorganisationen i Danmark:

Eiler Jensen, Frands E. Pedersen og Sv. From-Andersen.

Finlands Fackföreningars Centralförbund (SAK):

Olavi Saarinen.

Landsorganisationen i Finland:

Svea Degermann.

Althydusamband Islands:

Hannibal Valdimarson.

Histadrut Israel:

Eli Marx.

Unione Italiana del Lavoro (UIL):

Silvio Benvenuto.

Nederlands Verbond van Vakverenigingen (NVV):

J. Landman.

Trade Union Congress:

George Woodcock.

Schweizerischer Gewerkschaftsbund:

Waldemar Jucker.

Landsorganisationen i Sverige:

Arne Geijer, H. Blomgren og Harry Birkenstedt.

Deutscher Gewerkschaftsbund:

Otto Kersten.

Österreichischer Gewerkschaftsbund:

Franz Senghofer og Stefan Neumayer.

International Labour Office:

Ernest Bell og Kaare Salvesen.

Personlig innbudte:

Statsråd Tryve Lie, fylkesmann Lars Evensen, direktør Gunnar Bråthen, Elias Volan, Hans Hegg, Kjønik Kjøniksen, Karsten Torkildsen, Marius Trana, Kristine Amundsen, Alfred Nilsen, Gunnar Ousland, Mr. George Anderson og Mr. K. Kenney.

Landsorganisasjonens distriktssekretærer:

LO's distriktskontor Bergen:

Ansgar Kristiansen og Finn Lien.

LO's distriktskontor Bodø:

Hans Nordahl Jensen og Rolf Nilssen.

LO's distriktskontor Drammen:

Leif Haraldseth.

LO's distriktskontor Gjøvik:

Odd M. Bakkejord.

LO's distriktskontor Hamar:

A. H. Buflod.

LO's distriktskontor Kirkenes:

Ronald Bye.

LO's distriktskontor Kristiansand S.:

Oddvar Gøthesen, Aage Bjorvand og Salve Salvesen.

LO's distriktskontor Molde:

Ralph Christiansen.

LO's distriktskontor Porsgrunn:

Harald E. Olsen.

LO's distriktskontor Tromsø:

Alf Olsen.

LO's distriktskontor Trondheim:

Rikhard Haugen og Gudmund Gjengård.

LO's distriktskontor Sarpsborg:

Jakob Grava.

LO's distriktskontor Stavanger:

Per Aase.

Fylkesutvalget for samorganisasjonene i Akershus:

Tryggve Aakervik.

LO-skolen Sørmarka:

Birger Breivik og Ketil Nordahl.

Landsorganisasjonens administrasjon:

Egil Ahlsen, Harald Andersen, Paul Engstad, Kåre Halden, Per Haraldsson, Kjell Holler, Ingemund Haugen, Ragna Karlsen, Kjell Lien, Mirjam Nordahl, Jon Rikvold, Ragnar Røberg-Larsen og Olaf Sunde.

Referent:

Bjarne Jullum.

Dirigenten takket for den tillit som var vist de som var valgt til dirigenter og sekretærer og opplyste at dagens møter skulle slutte kl. 17.00. Dirigenten refererte videre et skriv av 9. mai fra Eidsvoll og en hilsen til Kongressen fra formannskonferansen i Akershus Distriktslag av AUF.

Anker Herlofson, Gunvald Hauge, Alf Tobiassen og O. H. Christiansen ble innvilget kortere permisjoner.

Dagsordenens punkt 3.

Beretninger, regnskaper og revisjonsrapporter for årene 1961, 1962, 1963 og 1964.

Otto Totland, Oslo, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund: Ved Kongressens åpning har vi fått en fin mappe med mange papirer, bl. a. beretningene for årene 1961—1964. Det må være mulig for LO's administrasjon å sende ut beretningene på forhånd, for det er ikke praktisk mulig å lese alt dette fra søndag til mandag. Jeg vet at beretningene er trykt for lenge siden. Jeg foreslår derfor:

«Beretningene for kongressperioden sendes representantene før Kongressen tar til.»

Dirigenten: Jeg forstår det slik at det er Totlands mening å forberede neste kongress.

Konrad Nordahl: Beretningene for de tre første år, unntatt 1964, er godkjent av Representantskapet. Vi fikk inn de siste mandater etter den tid, og det ble ikke tid til å sende ut alle beretningene da. Jeg går ut fra at representantene har lest det de har spesiell interesse av før møtet.

Dirigenten foreslo Totlands forslag oversendt Sekretariatet.

Otto Totland: Jeg er ikke enig i at forslaget oversendes Sekretariatet. Saken er enkel. Vi leser ikke beretninger for fire år fra perm til perm, men ved å få beretningene tre uker før Kongressen har vi tid til å lese dem. Jeg opprettholder forslaget.

Dirigenten opprettholdt sitt forslag.

Votering:

Totlands forslag ble vedtatt.

Dirigenten refererte beretningen for 1961 avsnittsvis, og den ble godkjent uten merknader.

Søknad om permisjon fra Sverre Andersen, Oslo, ble innvilget.

Beretningen for 1962 ble godkjent etter en merknad av Rudolf Eriksen, Oslo, Norsk Bekledningsarbeiderforbund, om rettelse side 188.

Under beretningen for 1963 hadde Ronald Espedal, Skien, Norsk Papirindustriarbeiderforbund, ordet om tariffoppgjøret for det private næringsliv. Han hevdet at dette oppgjør hadde stor betydning fordi det hadde like stor betydning for den politiske sektor. Selv om fellesforslaget i 1963 ble vedtatt med stort flertall, så så han det som skjedde som en utgangsposisjon for den politiske kampen og ville derfor komme tilbake til det under beretningen for 1964.

Beretningen for 1964.

Ronald Espedal, Skien: Konrad Nordahl sa i går at vi står oppe i en situasjon som er noe helt nytt i måten å operere på. Jeg vil si at det som skjedde fra motpartens side i 1964 var en fortsettelse av det som skjedde i 1963. De har ikke ansvar. Jeg mener at LO's sekretariat burde tatt avstand fra tvungen lønnsnemnd. Jeg var ikke enig i det som ble gjort. Vi skulle tatt skrittet fullt ut og sagt nei.

Dirigenten: Heller ikke denne merknad vil bli besvart fra administrasjonen.

Birger Kristoffersen, Oslo, Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund: Det står ikke noe i beretningen for 1964 at det er en svikt på 5,5 prosent til garantikassen. Det er mer enn hva medlemmene innbetaler til Pensjonskassen. Det er meningsløst å fortsette med dette. Jeg mener at vi kan heve kontingenten for tillitsmennene og henstiller til Sekretariatet å ta dette opp.

Bertin Grimstad, Eidsvåg, Bergen fylke: Beretningen for 1964 har ingen oversikt over de regninger foreningene har fått tilsendt. I 1963 skrev vi til styret at kassens utgifter måtte være i samsvar med inntektene. Det er ikke nevnt noe i beretningene om underskuddene. Jeg vil derfor be om en redegjørelse av formannen i Pensjonskassens styre.

Alf Andersen, Sekretariatet: Vi beklager også den utvikling som har funnet sted. I Pensjonskassens styremøte 5. februar 1962 ble det oppnevnt en vedtektskomité, og man tok da sikte på revolusjonerende endringer, slik at kassen kunne godkjennes av Sosialdepartementet, hva den aldri har vært. Vi hadde vedtektsendringene praktisk talt ferdige, da meldingen om folkepensjonen kom. Utvalget vedtok da å henstille at revisjonen ble utsatt til man får mer oversikt. Det er bestemmelsen om garantien man reagerer mot, og det kan jeg

forstå. Det er i § 13 vi har bestemmelsen om at det beløp inntekten svikter med skal utliknes på de organisasjoner som har medlemmer i Pensjonskassen. Da beretningen for 1964 ble skrevet, hadde vi ikke oversikt over de vedtak som ville bli gjort. Vi må antakelig ta hele Pensjonskassens vedtekter opp til revisjon.

Votering:

Beretningene ble enstemmig vedtatt.

Regnskapene for årene 1961, 1962, 1963 og 1964 ble lest av *dirigenten*, som opplyste at regnskapet for Fagorganisasjonens Stønadskasse forelegges Kongressen til orientering, idet regnskapene her behandles av Stønadskassens representantskap.

Ingemund Haugen, LO's revisjon, leste revisjonsberetningen.

Votering:

Regnskapene for 4-årsperioden ble enstemmig godkjent.

Dagsordenens punkt 4.

Vedtektsendringer.

Dirigenten: Vi må dele opp denne sak, slik at vi behandler § 17 som gjelder kontingenten først og siden de andre forslag.

Alf Andersen, Sekretariatet: I mappene ligger Sekretariatets flertalls- og mindretallsforslag. Det er nødvendig med en generell debatt om disse forslag til § 17 — kontingenten. Spørsmålet som sådant har ikke vært viet den oppmerksomhet fra 1946 til i dag som det har krav på. Det er kontingenten Landsorganisasjonen, som fagorganisasjonen ellers, lever av, og det er den som bestemmer den aktivitet og service som skal finne sted. Siste gang kontingenten til Landsorganisasjonen ble forhøyet var i 1957, da den ble forhøyet fra 35 øre pr. heltbetalende merke til 50 øre pr. heltbetalende merke. Men samtidig økte man avsetningen på andre felter. Dertil kom prisstigningen og så til sist økingen på alle områder av LO's virksomhet. Dermed var snart kontingentøkningen oppspist.

Jeg vil gjerne illustrere dette nærmere. Vi konsentrerer oss om den del av kontingenten som går til LO's egen virksomhet — det vil si det som blir tilbake etter tvungne avsetninger. I 1949 var forholdet: Etter avsetning til § 1, punkt 7, og Folkets Hus Fond, var kontingenten til LO: heltbetalende 25,2 øre. I 1953 kom tvungen av-

setning til Kampfondet inn i bildet, dermed sank den rørlige kontingent til 19,1 øre. I 1957 ble kontingenten noe forhøyet, dermed økte den rørlige del av kontingenten til 28,3 øre. Så kom 1961 hvor avsetningene ble økt betraktelig. Dermed gikk LO's andel drastisk ned og sank til 24,6 øre, altså til og med under 1949-nivået. Dette varte fram til 1964, da Representantskapet vedtok at overførsel til Kampfondet med 30 prosent først skal skje etter avsetningen til de formål som er nevnt i § 17, punkt 3. Denne fordelingen ble gjort gjeldende fra 1. januar 1964. Dermed endret bildet seg noe, slik at den rørlige del av kontingenten igjen gikk opp til 29,6 øre pr. merke. Hvis vi nå ser denne i relasjon til den rørlige kontingent i 1949, får vi følgende bilde: Den reelle kontingent er økt med 17,5 prosent. Prisene økte med 95 prosent.

Jeg kan ikke skjønne annet enn at enten må kontingenten følge med prisstigningen eller så må vi nedlegge aktiviteten. Alt krever sitt i økende tempo: Den politiske sektor, opplysningssektorene, utbygging av skolesektoren, Sørmarka — Ringsaker, humanitære organisasjoner, fritidsorganisasjoner, internasjonale forpliktelser, Solidaritetsfondet. Alle krever at fagbevegelsen skal yte. Så er det LO's eget apparat. Servicen overfor forbund og foreninger øker. Vel er det, men det koster, distriktsadministrasjonen, den faglige avdeling, den tekniske avdeling, den økonomiske avdeling, den juridiske avdeling og presse og informasjon.

Mange er skuffet over at vi ikke kan yte mer til Folkets Husbevegelsen. Her foreligger det planer for tilsammen 95—100 millioner kroner. Det er neppe mulig at fagorganisasjonen kunne binde sine midler selv om den hadde dem. I denne forbindelse kan ikke unngås å nevne Landsorganisasjonens skole på Sørmarka, der man jo har satset atskillig i den senere tid. Bare i de fire år som nå er gått er innsatsen på Sørmarka mangedoblet. Det gjelder modernisering av det gamle anlegg, bygging av internat II som er ferdig, og internat III som er påbegynt. Når alt dette er fullført skulle jeg anta at det vil representere en økonomisk innsats på ca. 6 millioner kroner.

Alt stiger, og skal LO opprettholde aktiviteten og servicen på alle områder, må også inntektene følge med. I dagsordenen foreligger forslag nr. 41 om øking av forbundenes avsetning til Kampfondet. Sekretariatet foreslår her en fordobling fra kr. 100.00 til kr. 200.00. Det forelå imidlertid et forslag om at dette skulle økes til kr. 1000.00. Det foreligger også forslag om forhøyelse av konfliktsbidraget, et meget berettiget forslag. Det foreligger ytterligere forslag nr. 527 om forhøyelse av kontingenten til AOF. Jeg tyder disse forslagene slik at forslagsstillerne er merksam på at de formål, som forslagene

tar sikte på, trenger økt tilskott og forhøyelse på grunn av utviklingen, og det er intet å si på, tvert imot, men da må også tilgangen til LO øke, da det er denne som skal utrede de økonomiske tilskottene.

For så vidt det gjelder avsetninger til formål i vedtektenes § 1, punktene 4 og 7, gjorde Kongressen i 1961 en vesentlig endring. Det heter i de nåværende vedtekter, § 17, punkt 3, 2. avsnitt:

«Til å fremme de formål som er nevnt i vedtektenes § 1, punktene 4 og 7, avsettes kr. 0.15 for heltbetalende og kr. 0.08 for halvtbetalende medlemmer pr. uke. Av kontingenten skal videre kr. 0.10 for heltbetalende og kr. 0.05 for halvtbetalende medlemmer pr. måned betales som tilskott til Folket Hus Fond.»

Dette er altså penger som LO ikke kan disponere og som går til fradrag i den kontingent som er fastsatt i § 17 og som gjaldt fram til Representantskapet i mai 1964, eller for å være helt nøyaktig, gjaldt året ut 1963.

Til representantskapsmøtet i fjor fant Sekretariatet å måtte foreslå at avsetninger til formål i vedtektenes § 1, punktene 4 og 7, måtte fordobles fra kr. 0.15 for heltbetalende og kr. 0.08 for halvtbetalende til kr. 0.30 for heltbetalende og kr. 0.16 for halvtbetalende medlemmer pr. uke. Dette ble foreslått i form av en ekstra-kontingent til dette formål gjeldende fram til denne kongress. Årsaken til dette forslag var selvsagt at kravene var økt og avsetningen utilstrekkelig, og det var ingen annen utvei og ingen annen finansieringskilde enn gjennom kontingenten.

Representantskapets vedtak var følgende:

1. Til å fremme de formål som er nevnt i vedtektenes § 1, punktene 4 og 7, pålegges forbundene en ekstrakontingent stor kr. 0.15 for heltbetalende og kr. 0.08 for halvtbetalende medlemmer pr. uke.
2. Ekstrakontingenten legges til den ordinære kontingent og innbetales sammen med denne.
3. Ekstrakontingenten gjelder fra 1. januar 1964 og til Kongressen 1965.

I og med dette er derfor kontingenten i vedtektenes § 17 ikke henholdsvis kr. 0.60 og kr. 0.30, men kr. 0.75 for heltbetalende og kr. 0.38 for halvtbetalende medlemmer. Og det er dette som danner utgangspunktet for de forslag som foreligger for Kongressen. Heller ikke med dette vedtak i Representantskapet fikk LO ett øre mer til disposisjon.

Det foreligger i mappene to forslag: et flertallsforslag, som har fått 11 stemmer i Sekretariatet, og et mindretallsforslag, som har fått 4 stemmer.

Sekretariatets flertallsforslag til § 17:

Punkt 1.

«Kongressen fastsetter kontingenten. Den skal være kr. 0.90 pr. solgte heltbetalende kontingentmerke og kr. 0.45 pr. solgte kontingentmerke i lavere klasser.

Fristempelmerker er likevel unntatt, selv om disse er betalt. De forbund som har månedskontingent betaler henholdsvis kr. 3.75 og kr. 1.875 for hvert solgte kontingentmerke. Forbundene skal betale kontingent til LO for 50 uker eller 12 måneder pr. år. Beregningsgrunnlaget er den i løpet av året innbetalte kontingent.»

Punkt 2 som før.

Punkt 3 a.

Til å fremme de formål som er nevnt i vedtektenes § 1, punktene 4 og 7, avsettes kr. 0.30 for heltbetalende og kr. 0.16 for halvtbetalende medlemmer pr. uke. Av kontingenten skal videre kr. 0.10 for heltbetalende og kr. 0.05 for halvtbetalende medlemmer pr. måned betales som tilskott til Folkets Hus Fond. Ved avsetningen brukes prosentberegning som omregnet svarer til ovennevnte kontingent pr. merke.

Punkt 3 b.

Av det beløp som framkommer etter overførsel under punkt a, skal 30 prosent avsettes til et kampfond som ikke uten Representantskapets samtykke kan nyttes til andre formål enn stønad under faglige konflikter.

3. avsnitt i nåværende punkt 3 utgår.

§ 16, punkt 4, får følgende ordlyd:

Så lenge LO har midler til det, skal det betales stønad til forbund som er berørt av arbeidsstans med kr. 5.00 pr. dag for heltbetalende og kr. 2.50 pr. dag for halvtbetalende medlemmer. Søn- og helgedager regnes med.

§ 6, punkt 10.

LO utreder alle utgifter i forbindelse med Kongressens avholdelse.

§ 17, punkt 9.

Indeksregulering av kontingenten til LO.

Når Statistisk Sentralbyrås lønnsstatistikk — gjennomsnittstallet for industrien — viser en endring opp eller ned på minst 10 prosent (første gang) i forhold til gjennomsnittstallet pr. 30. juni 1965, (2. kvartal) skal kontingenten til LO reguleres opp eller ned med samme prosentstørrelse som gjennomsnittslønnen har endret seg. Reguleringen foretas fra 1. januar, etter at reguleringsprosenten på forhånd er klarlagt. Senere reguleringer foretas på samme måte med utgangspunkt fra det gjennomsnittstall for lønnsendringen det sist ble foretatt regulering til.

Innenfor denne reguleringsramme fastsetter Sekretariatet kontingentens øretall for uke- og månedsmerker.

Sekretariatets mindretallsforslag til § 17:

Punkt 1.

«Kongressen fastsetter kontingenten. Den skal være kr. 0.84 pr. solgte heltbetalende kontingentmerke og kr. 0.42 pr. solgte kontingentmerke i lavere klasser.

Fristempelmerker er likevel unntatt selv om disse er betalt. De forbund som har månedskontingent betaler henholdsvis kr. 3.50 og kr. 1.75 for hvert solgte kontingentmerke. Forbundene skal betale kontingent til LO for 50 uker eller 12 måneder pr. år. Beregningsgrunnlaget er den i løpet av året innbetalte kontingent.»

Punkt 2 som før.

Punkt 3 a.

Til å fremme de formål som er nevnt i vedtektenes § 1, punktene 4 og 7, avsettes kr. 0.30 for heltbetalende og kr. 0.16 for halvtbetalende medlemmer pr. uke. Av kontingenten skal videre kr. 0.10 for heltbetalende og kr. 0.05 for halvtbetalende medlemmer pr. måned betales som tilskott til Folkets Hus Fond. Ved avsetningen brukes prosentberegning som omregnet svarer til ovennevnte kontingent pr. merke.

Punkt 3 b.

Av det beløp som framkommer etter overførsel under punkt a, skal 30 prosent avsettes til et kampfond som ikke uten Representantskapets samtykke kan nyttes til andre formål enn stønad under faglige konflikter.

3. avsnitt i nåværende punkt 3 utgår.

§ 16, punkt 4, får følgende ordlyd:

Så lenge LO har midler til det, skal det betales stønad til forbund som er berørt av arbeidsstans med kr. 5.00 pr. dag for heltbetalende og kr. 2.50 pr. dag for halvtbetalende medlemmer. Søn- og helgedager regnes med.

§ 17, punkt 9.

Indeksregulering av kontingenten til LO.

Når Statistisk Sentralbyrås lønnsstatistikk — gjennomsnittstallet for håndverk og industri — viser en endring opp eller ned på minst 10 prosent (første gang) i forhold til gjennomsnittstallet pr. 30. juni 1965, skal kontingenten til LO reguleres opp eller ned med samme prosentats som gjennomsnittslønnen har endret seg. Reguleringen foretas fra 1. januar, etter at reguleringsprosenten på forhånd er klarlagt. Senere reguleringer foretas på samme måte med utgangspunkt fra det gjennomsnittstall for lønnsendringen det sist ble foretatt regulering til.

Innenfor denne reguleringsramme fastsetter Sekretariatet kontingentens øretall for uke- og månedsmarker.

Alf Andersen gjorde så rede for forskjellen på de to forslag: I punkt 1 er det bare kontingentsatsene som er forskjellig. Flertallets forslag betyr en øking på kr. 0.15 og kr. 0.07. I mindretallets forslag er økingen kr. 0.09 og kr. 0.04. I punkt 2 er det ingen

endringer. I punkt 3 a er begge forslag like og i overensstemmelse med Representantskapets vedtak i mai i fjor. Heri er inkludert den ekstrakontingent som Representantskapet vedtok. Punkt 3 b er lik i begge forslag. I § 16, punkt 4, som gjelder stønad under konflikt, er flertallet og mindretallet enig om at tilskott under konflikt skal økes til det dobbelte. Det er under forutsetning av at kontingenten økes tilstrekkelig. Flertallet har ment at under forutsetning av at man får øking av kontingenten slik som foreslått, skulle Landsorganisasjonen dekke alle utgifter ved Kongressen. Etter beregninger som er foretatt må man regne med at LO's kongress koster ca. en halv million kroner. Jeg skulle ikke ta mye feil om ikke også satsene for arbeidsfortjeneste og diett blir forhøyet. Mindretallet har strøket forslaget om øking av utgifter.

I § 17, punkt 9, er vi inne på et interessant felt. Sekretariatet har ment at for å gardere seg, er det nødvendig å få en bestemmelse i vedtektene om indeksregulering av kontingenten. Det er to forbund som har en liknende bestemmelse. Jeg er ikke i tvil om at forbundene er nødt til å ta opp dette spørsmål. Her er flertall og mindretall enig.

Vi har bestrebt oss for å få et øretall som er delelig med 12. For mitt eget vedkommende, som kasserer i Landsorganisasjonen, hadde jeg i mitt opprinnelige forslag gått enda lenger. Jeg vil på det sterkeste advare mot å la være å forhøye kontingenten. Det vil bare føre til at vi blir nødt til å nedsette virksomheten.

Alf Andersen tok opp Sekretariatets flertalls forslag.

I n g v a l d H a n s e n, Oslo, Sekretariatet: Den innstilling Landsorganisasjonens kasserer har er den samme som vi tillitsmenn i forbundene har. Forutsetningen var at forbundene skulle være fritatt for å bevilge til det som er nevnt i paragrafen. Man var klar over at denne forhøyelse ikke innebærer reell styrkelse av Landsorganisasjonens økonomi, men det som ble vedtatt var en sterk belastning for de forbund som ikke kunne regulere sin kontingent. Da administrasjonen la fram sine forslag, var det straks et forslag som jeg hilste med begeistring: bestemmelsen om indeksregulering. Kunne forbundene følge opp og få med den samme indeksbestemmelse, ville vi ha kommet et langt stykke på vei. Men derfra og til å være enig i selve kontingentforhøyelsen er et stort sprang. Skulle forbundene få for stor kontingent til Landsorganisasjonen etter denne kongress uten å få den samme regulering, vil virkningen bli at kontingenten blir tung å bære. Det kan se besnærende ut at Landsorganisasjonen skal bære utgiftene ved Kongressen. Jeg syns imidlertid at det er et riktig prinsipp at forbundene bære:

utgiftene til sin representasjon på Kongressen. Jeg vet at mindretallets forslag innebærer en betraktelig styrkelse av kontingenten til Landsorganisasjonen. Vi kan på Kongressen vedta indeksbestemmelsen, og så får de enkelte forbund ordne sin kontingent etter dette. Jeg opptar forslaget fra mindretallet i Sekretariatet.

Odd Hübener, Oslo, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund: Vi føler alle vanskene med å dekke utgiftene. Forbundene må øke sin kontingent. Uten god økonomi står alle svake. Men i motsetning til Ingvald Hansen kan jeg styre min begeistring for indeksregulert kontingent. Det kan med den skje at de lavtlønte grupper vil få en kontingentforhøyelse når de selv har stått stille i lønnsglidningen. I forbindelse med at en komité skal drøfte de lavtløntes stilling, vil jeg foreslå at spørsmålet utsettes til det er kommet en utredning om de lavtlønte. Jeg setter fram følgende forslag til § 17, punkt 9:

«Spørsmålet utsettes til det er kommet en tilfredsstillende løsning for de lavtlønte grupper.»

Kåre Hansen, Oslo, Norges Handels- og Kontorfunksjonærs Forbund: Grunnlaget må være at økonomien står i forhold til de oppgaver som skal løses. Landsorganisasjonen har i perioden 1961—1964 foretatt avskrivninger på 1,5 millioner kroner og i samme periode økt sin formue — riktignok ved avsetning til fondene. Det har vært overskudd på 3 millioner kroner på regnskapene. Dette viser at det står ikke riktig så dårlig som man vil ha det til. Handel og Kontor økte for en tid siden kontingenten med kr. 1.00 pr. uke, men så fikk forbundet kontingentforhøyelse til LO, og da var det ikke ett øre igjen til forbundets egen virksomhet av den kontingentforhøyelsen som var foretatt. Det er ikke enkelt å forsvare dette overfor tusener av medlemmer. For vårt forbund representerer den foreslåtte forhøyelse kr. 200 000.00. Det er de enkelte forbund som skal drive virksomheten. Hvis det er slik at LO mener at man har for lite til virksomheten, så bør man se om man ikke kan redusere avsetningene. Med en kapitaloppsamling på 12 millioner kroner på 4 år skulle det kunne gå. LO får ta sine avsetninger og sin virksomhet opp til vurdering. Man kan ikke bare forhøye kontingenten, men kan basere seg på at forbundene kan øke sitt medlemstall. Å knytte kontingenten til forandringer i lønnen synes jeg ikke er noen tilfredsstillende løsning. Jeg vil foreslå:

«De nåværende kontingentsatser beholdes uendret.»

Walter Kristiansen, Oslo, Sekretariatet: Jeg synes at hovedkassererens innlegg var så realistisk at denne sak ikke skulle medføre noen lengre debatt. Det er nødvendig å ta konsekvensen av at utgiftene stiger og at fagbevegelsen får stadig flere oppgaver å løse. Jeg er klar over at det skaper vansker for forbundene. Det er derfor nødvendig at forbundene får landsmøtevedtak om at de kan regulere kontingenten i landsmøteperioden, hvis LO regulerer kontingenten. Jeg anbefaler flertallets forslag. Men dette bør innebære at forbundene slipper de stadige henvendelser om bidrag. Det er en grei ordning at bidragene går gjennom LO. Det er helt nødvendig at kontingenten blir satt opp. De avsetninger som er foretatt, kan sees som store beløp, men det er spørsmål om de er tilstrekkelige til de formål det gjelder.

Leif Paulsen, Oslo, Postfolkenes Fellesforbund: Det er nødvendig også å se på forbundenes stilling i denne sak. Postmannslaget har også kontingent til Statstjenestemannskartellet. I fjor måtte det gå til en kraftig øking av kontingent, bl. a. for å styrke kampfondet. Blir forhøyelsen her vedtatt, må vi opparbeide et betydelig underskudd før vi kan få regulert vår kontingent på landsmøtet. Forbundene skal også arbeide. Det er et faktum at etter kontingentforhøyelsen sank medlemstallet i vårt forbund. Vi skal også være merksam på at vi har konkurrerende organisasjoner innen staten. Av hensyn til forbundets virksomhet kan jeg ikke akseptere de forslag som foreligger her.

Fritz W. Hannestad, Oslo, Sekretariatet: Kontingenten til Landsorganisasjonen må være mest mulig forsvarlig. Den organisasjon jeg representerer har kanskje det mest vanskelige klientell, men forbundet vokser fra dag til dag. Ingvald Hansen var inne på prinsippet om å dekke utgiftene til Kongressen. Jeg ser ikke dette som prinsipp, men som en praktisk ordning. Hvis man skulle forutsette at LO's virksomhet skal reduseres, så kan man selvsagt ta et lavmål av kontingent, men perspektivet er at LO skal bli mest mulig effektiv. Skal vi gjennomføre de søknader, synsmåter og ønskemål som reises, så må LO settes i stand til å være mobil også økonomisk. Jeg har i Sekretariatet stemt for flertallets forslag, fordi Landsorganisasjonen må settes i stand til å gjennomføre de oppgaver den har foran seg.

Th v. Karl sen, Oslo, Norsk Tjenestemannslag: Landsorganisasjonens formann sa i går at vi står overfor oppgaven å organisere nye grupper for hvem solidariteten ikke har samme betydning

som for andre eldre grupper. Vi skal være merksam på at for disse grupper vil vi støte på problemet med å få dem til å forstå hvorfor LO skal være direkte politisk engasjert og at de gjennom kontingenten skal betale avgift til et politisk parti. Dette er et argument som vi møter fra de organisasjoner vi har å konkurrere med på dette område. Det er også annet disse nye grupper ikke vil forstå, slike ting som at den ekstrakontingent vi utskrev i 1964 skulle gå til Det norske Arbeiderparti. Dette er forhold vi i vårt arbeid er nødt til å ta hensyn til. Kontingentforhøyelsen av 1964 førte til at mitt forbund måtte gå til å utskrive ekstrakontingent. Det er uklokt å spenne buen for høyt. Vi må innrette oss realistisk og se på mindretallets forslag som et realistisk forslag og innrette oss innenfor den rammen. Jeg slutter meg til mindretallets forslag om en mindre kontingentforhøyelse. Jeg syns det er riktig at LO danner mønster for forbundene med forslaget om indeksregulering. Jeg slutter meg derfor til indeksreguleringen. Hvis utgiftene til Kongressen teller meget for Landsorganisasjonen, bør forbundene fortsette å betale representasjonen.

Eivind Strømmen, Oslo, Sekretariatet: Det er kontingenten som bestemmer Landsorganisasjonens aktivitet, sa hovedkassereren. Men vi som representerer mindretallet vet at det er på forbundsplanet vi skal utføre aktivitet. Jeg regner med at det er 200 000—300 000 arbeidere som ennå ikke er organisert, og en stor del av dem er innenfor hotell- og restaurantfager. Det er også for forbundene nødvendig å ta et økonomisk grunnlag. Jeg slutter meg til den innstilling som foreligger i alternativ II. Den fordeling til kampfondet syns jeg det er riktig at Sekretariatet tar opp til vurdering. Vårt forbund vil etter alternativ I få 19,9 prosent stigning, mens det etter alternativ II får 11 prosent stigning i kontingenten. De mål som er lagt på Landsorganisasjonen skal ikke løses på fire år. Jeg anbefaler mindretallets forslag.

Emil Edvardsen, Oslo, Sekretariatet: Da Representantskapet vedtok å ilikne ekstrakontingenten, måtte også en rekke forbund ilikne ekstrakontingent. Jeg har sluttet meg til mindretallet i Sekretariatet. Det vesentligste i dette forslag er indeksreguleringen. Den kan ikke overføres til forbundene automatisk. Vi har en rekke forbund i Landsorganisasjonen som ikke har lønnsglidning. Bestemmelsen om indeksregulering vil føre til at vi i perioden vil få 2 indeksreguleringer på 4 år. Det er ikke stor forskjell på forslagene. Landsorganisasjonen har i sine vedtekter bestemmelse om

å kunne ilikne ekstrakontingent, hvis den ikke kan greie seg med det som blir vedtatt her. I den situasjon vi har i dag bør vi ikke gå lenger enn det mindretallet foreslår.

Storm Lundberg, Oslo, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund: Det foreligger to forslag fra Sekretariatet om kontingentforhøyelse. Flertallets forslag vil innbringe 2,9 millioner kroner og mindretallets 1,7 millioner kroner. Når man ser at streikebidrag ikke skal betales før 8 dager er gått, så kan ikke dette være særlig realistisk. Jeg kan ikke forstå at vårt forbund skal betale over kr. 300 000.00 til Landsorganisasjonen for å slippe kongressutgiftene som representerer kr. 10 000.00, nå kr. 15 000.00, for oss. Vi er i vårt forbund i dag på praktisk talt samme nivå som vi var før kontingentforhøyelsen. Vi hadde nemlig i 1964 en nedgang i medlemstallet som følge av kontingentforhøyelsen. Vi har dårlig organisasjonsprosent og er nødt til å prioritere de saker vi vil fremme. Jeg vil slutte meg til det forslag en tidligere taler fra vårt forbund har tatt opp om at kontingenten skal være uforandret.

Per Andersen, Oslo, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Nye yrkesgrupper er nevnt som argument for å gå mot kontingentforhøyelse, at nye grupper skal føre til at det idealistiske grunnlag vi har stått på skal endres. Vi skal få disse grupper til å erkjenne at de har samme interesser som andre grupper i Landsorganisasjonen. Den største årsak til at man ikke har fått disse grupper med er at det ikke er fint nok for dem å stå i Landsorganisasjonen sammen med industriarbeidere. På alle områder kreves det større innsats fra LO's side — fra norsk fagbevegelses side også når det gjelder utviklingslandene. For vel et år siden ble det stiftet et Arbeiderbevegelsens solidaritetsfond. Det er tre forbund som står tilsluttet, men Landsorganisasjonen har tatt en lunken stilling. Jeg vil be om at Landsorganisasjonen tar opp sin stilling til ny vurdering, og jeg henstiller til forbundene at de også tar opp saken. Det kan hende at kampfondet er bunnskrapt etter tariffrevisjonen i 1966. Det kommer an på resultatet av stortingsvalget. Jeg tror det står til oss å få medlemmene til å forstå at kontingenten er nødvendig. Vi må gjøre medlemmene forklarlig hva vi står for etter den lønnsøkning som har funnet sted. Jeg støtter flertallets forslag.

Roald Halvorsen, Oslo, Norsk Typografforbund: Jeg støtter flertallets forslag. Vi kan i det lange løp narre oss selv ved å holde lav kontingent. Jeg tilhører et forbund som har den høyeste kontingent, kr. 9.00 pr. uke til forbundet. Vi bør ikke gi slipp på

det som er gjort før i norsk fagbevegelse. Hvor mange er det ikke som kan fortelle om kampen for organisasjonsrett. Det er en form for parasitt-tilværelse de gule forbund driver innenfor de nye grupper det er tale om. Jeg tror vi kan holde på medlemmene ved å forsterke denne side av virksomheten og styrke kampfondet. Jeg tror nemlig vi får de hardeste kamper for å sikre våre medlemmers interesser under automasjonen.

Gunvald Hauge, Oslo, Sekretariatet: Jeg har aldri vært uvillig til å betale kontingent, og jeg tror Sjømannsforbundet har oppfylt sine forpliktelser i så måte. Vi har en meget lav kontingent i vårt forbund. Vi har økt kontingenten fra kr. 12.00 til kr. 15.00, og har klart å dekke utgiftene med dette. Jeg mener at dette med penger ikke alltid spiller rolle når det gjelder aktivitet. Jeg tilhører derfor mindretallet i Sekretariatet. Det betyr mellom kr. 100 000.00 og kr. 200 000.00 i tillegg for vårt forbund. Jeg forstår begrunnelsen for økt aktivitet, men blir man ikke mer behagelig når man får store bevilgninger? Den politiske bevegelsen kan aldri bli en sterk bevegelse når den skal leve på bevilgninger fra fagbevegelsen. Det er all grunn til å se på oppbyggingen av den sentrale organisasjon vi har. Så lenge Landsorganisasjonens økonomi ikke er prekær, skulle en øking på 1,7 millioner kroner være tilstrekkelig. Det er ikke bare å gi. Det vil være å håpe at man begynner å våkne på forskjellige områder.

Ettermiddagsmøtet 10. mai kl. 15.00

Dirigent: K. O. Madsen. Sekretær: Alf Olsen.

Sekretæren, Odd Højda hl, refererte protokollen fra møtene søndag og mandag formiddag. De ble enstemmig godkjent uten merknader.

Martinus Kristoffersen ble innvilget permisjon.

Dagsordenens punkt 4.

Vedtektsendringer.

Ordskipet fortsatte om paragrafene 6, 16 og 17.

Otto Totland, Oslo, Norges Handels- og Kontorfunksjonærens Forbund: I en debatt om kontingentforhøyelse har en lett for å bli ivrig. Enkelte av funksjonærrepresentantene var av den oppfatning at enten måtte man holde på den kontingent vi har i dag, eller på Sekretariatets mindretalls forslag. Det førte til at Per Andersen var mer pavelig enn paven selv. Hvis Roald Halvorsen hadde vært formann i Handel og Kontor, så er jeg ikke sikker på at han ville ha holdt det foredrag han holdt her. Det er lettere å representere et forbund med 100 prosent organiserte, enn et forbund med 35—40 prosent organiserte. Hvis flertallets forslag blir vedtatt, må vårt forbund forhøye kontingenten fra 1. januar 1966. Jeg mener at vi ikke har fått argumenter for at det er grunnlag for en slik forhøyelse. Jeg vil derfor stemme for at den nåværende kontingent blir opprettholdt, subsidiært at mindretallets forslag blir vedtatt. Dette med indeksregulert kontingent er jeg mot av flere grunner. Vi skal ha kontingentforhøyelse fordi vi trenger mer til virksomheten og ikke fordi indeksen stiger med noen prosent. Med den sterke lønnsøking vi kan regne med, vil vi med indeksregulering få kontingentforhøyelse hvert annet eller hvert tredje år. De enkelte forbund må da gå inn for endringer i sine vedtekter like ofte. Det må være andre ting enn regnestaven som skal avgjøre kontingentforhøyelsen.

Fin n Lund, Oslo, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund: Jeg forstår vanskene i denne sak. Det er upopulært å legge på kontingenten for medlemmene, men tross dette er det nødvendig å styrke Landsorganisasjonens økonomi. Jeg vil anbefale mindretallets forslag som en middelvei. Jeg tror det er riktig at vi for ettertiden søker å unngå skippertak for kontingenten, men jeg kan ikke være med på automatisk regulering av den. Jeg foreslår at forslaget om indeksregulering oversendes redaksjonskomitéen for å finne fram til grunnlag for en annen formulering.

Fin n Lund satte fram dette forslaget:

«Forlaget vedrørende § 17, punkt 9, oversendes redaksjonskomitéen til vurdering.»

Konrad Nordahl: Jeg har drøftet denne vanskelige sak med noen av Sekretariatets medlemmer og vil be om at Kongressen tar 10 minutters pause for at Sekretariatet kan overveie saken.

Dette ble tiltrådt av Kongressen.

Etter pausen ble Eilert Lorentzen, Oslo, innvilget en kort permisjon, og ordskiftet fortsatte.

Konrad Nordahl: Sekretariatets medlemmer har fulgt diskusjonen med den største interesse, og jeg vil si at jeg er takknemlig for de mange positive uttalelser om at Landsorganisasjonen må ha større inntekter for å kunne hevde sin posisjon. Man må til en viss grad ta hensyn til at mange forbund har vanskeligheter. Sekretariatet har lagt stor vekt på å få et stort flertall på Kongressen. Sekretariatet vil derfor gå over til mindretallets forslag så man kan få enstemmighet om dette forslag. Jeg vil henstille til dem som har satt fram forslag om å beholde den nåværende kontingent at de trekker dette tilbake. Det går ikke.

Dirigenten: Jeg henstiller til forslagsstillerne å trekke forslagene tilbake.

Odd Hübenbecker, Oslo, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund: Jeg kan ikke trekke mitt forslag tilbake, men jeg kan være med på bestemmelsen om indeksregulering av kontingenten.

Dirigenten: Det er en rekke som har tegnet seg. Det er imidlertid vedtatt at vi skal gå til realitetsavgjørelse, så dermed skulle talerne falle bort.

Alf Frotjold, Oslo, Norsk Hotell- og Restaurant-Arbeider-Forbund: Jeg foreslår at behandlingen fortsetter etter forretningsordenen.

Dirigenten: Det er nå framkommet så mange argumenter at det skulle gå an å votere.

Finn Lund, Oslo: Selv om det er vedtatt å gå til avgjørelse vil jeg foreslå at man deler voteringen, så det først blir stemt over om det skal være kontingentforhøyelse, og at man vedtar det forslag jeg har satt fram om at indeksreguleringen blir sendt over til redaksjonskomitéen

Etter dette hadde disse ordet til forretningsordenen: Henning Dahl, Oslo, Norsk Kjøttindustriarbeiderforbund, Kåre Hansen, Oslo, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund, Gunvald Hauge, Oslo, Sekretariatet, og Lars Jansen, Bergen, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund.

Konrad Nordahl: Forutsetningen for Sekretariatets forslag er at indeksreguleringen skal være med. Blir det ikke vedtatt, må Sekretariatet oppta flertallets forslag.

Otto Totland, Oslo: Etter det Nordahl opplyste, må vi først ta stilling til om det skal være kontingentforhøyelse eller ikke.

Dirigenten foreslo følgende voteringsmåte: Først votes over kontingentforhøyelse og deretter over indeksregulering.

Ved første votering ble det med stort flertall vedtatt at det skulle være kontingentforhøyelse.

Det ble deretter votert mellom Sekretariatets innstilling og forslaget fra Kåre Hansen, Oslo.

Tor Aspengren: Avstemningen her er rotet og helt ufor- svarlig. Jeg ber Kongressen ta navneopprop i en så viktig sak.

Konrad Nordahl: Jeg foreslår saken om indeksregule- ringsbestemmelsen sendt til redaksjonskomitéen og at den så kommer tilbake hit.

H enning Dahl, Oslo, Norsk Kjøttindustriarbeiderforbund: Jeg har ikke mot indeksregulering, men mener at den ikke bør være helautomatisk. Jeg setter fram dette forslag, som bør sendes med til redaksjonskomitéen:

«Undertegnede vil foreslå at en under punktet om indeksregulering i fjerde linje skifter ut ordet «skal» med «kan.»»

Etter at et par talere hadde hatt ordet til korte merknader, ble Konrad Nordahls forslag vedtatt med stort flertall. Saken gikk til redaksjonskomitéen.

Vedtektenes § 1:

O le Røen, Kristiansand S, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: I avd. 38 mener vi at Landsorganisasjonen liksom den politiske bevegelse bør ha en klar målsetting. Jeg opptar forslaget fra Norsk Jern- og Metallarbeiderforbunds avd. 38, som foreslår:

Punkt 2 endres til:

«Å arbeide for å sikre friheten, rettssikkerheten og å bygge videre ut den demokratiske styreform for gjennomføring av sosialismen.»

K onrad Nordahl: Her er to forslag. Det som er referert og et annet fra Mandal Elektrikerforening som har det motsatte standpunkt. Landsorganisasjonen er ikke noe sosialistisk parti. Vi har medlemmer av alle politiske oppfatninger. På den måte det står i våre nåværende vedtekter kan vi få videre tilslutning enn ved den formulering som står i disse forslag. Nå står det:

«2. Å arbeide for å sikre friheten, rettssikkerheten og å bygge videre ut den demokratiske styreform slik den har utviklet seg i Norge.»

Jeg anbefaler at man vedtar Sekretariatets forslag nr. 13: «Paragrafen foreslås opprettholdt i sin nåværende form.»

Votering:

Sekretariatets forslag ble vedtatt med stort flertall.

Vedtektenes § 5:

Fauske Faglige Samorganisasjon foreslo (forslag nr. 14) at punkt 1, siste avsnitt, tilføyes:

«Minst halvparten av representantene skal være fra arbeidsplassene.»

Ingen forlangte ordet, og Sekretariatets forslag nr. 15: «Paragrafen foreslås opprettholdt i sin nåværende form» ble enstemmig vedtatt.

Vedtektenes § 6:

Glass- og Snekkersvennenes Fagforening, Bergen, foreslo (forslag nr. 16) at:

«De to siste avsnitt utgår. Nytt forslag:

Landsorganisasjonen betaler den fastsatte godtgjørelse til Kongressens valgte representanter og Sekretariatets medlemmer.»

Sekretariatets forslag nr. 17: «Paragrafen foreslås opprettholdt i sin nåværende form» ble enstemmig vedtatt.

Vedtektenes § 9:

Glass og Snekkersvennenes Fagforening, Bergen, foreslo (forslag nr. 18):

«Punkt 8:

LO's distriktskontorer nedlegges. De dermed sparte utgifter tilføres kampfondet.» Som følge av dette vil § 9, punkt 8, utgå.

Votering:

Sekretariatets forslag (nr. 19): «Paragrafen foreslås opprettholdt i sin nåværende form» ble enstemmig vedtatt.

Vedtektenes § 13:

Fra Sekretariatet:

Den nåværende § 13 — Revisjon — utgår og erstattes med følgende tekst:

1. Revisjon av regnskapene i Landsorganisasjonen og forbundene skal utføres av Landsorganisasjonens revisjonskontor.
2. Revisjonen skal utføre sine oppdrag kritisk og tallmessig i samsvar med god revisjonsskikk og for øvrig etter instruks utarbeidet av Revisjonsutvalget og godkjent av Representantskapet.
Revisjonen plikter å påse at regnskapene føres og gjøres opp overensstemmende med grunnsetningene for en ordentlig regnskapsførsel. Revisjon av alle regnskaper skal foregå kontinuerlig. Kontroll av kassa-beholdning, bank og girokonti skal finne sted unmeldt til ubestemte tider og minst 4 ganger om året. Videre skal revisjonen minst en gang hvert år kontrollere tilstedeværelsen av verdipapirer, utestående fordringer, andre eiendeler og gjeld. Enhver verdikontroll og revisjons-

antegnelse skal føres inn i en autorisert revisjonsprotokoll og forelegges vedkommende revisjonsutvalg, Sekretariatet eller forbundsstyret. Etter at disse instansene er gjort kjent med revisjonsprotokollen, skal den undertegnes av henholdsvis Landsorganisasjonens formann eller vedkommende forbundsstyreformann.

Alle regnskaper skal undertegnes av den revisor som har den daglige revisjon og vedkommende revisjonsutvalg.

3. a) Desisjon av Landsorganisasjonens regnskaper blir foretatt av Kongressen etter at foreløpig desisjon er avgitt av Representantskapet.
- b) Desisjon av forbundenes regnskaper blir foretatt av landsmøtene etter at foreløpig desisjon er avgitt av forbundsstyret (landsstyret).
En av de fast tilsatte revisorer ved revisjonskontoret plikter å være til stede på de møter hvor desisjonen foregår.
4. a) I Landsorganisasjonen står Revisjonsutvalget i ansvar til Kongressen. Revisjonsutvalget avgir innberetning over revisjonen hvert år. Denne innberetning legges sammen med årsregnskapet fram for Representantskapet. For Kongressen legges fram innberetning for kongressperioden.
Revisjonsutvalget, som er revisjonskontorets overordnede, skal sammen med revisjonskontorets sjef innstille til Sekretariatet på nødvendig, midlertidig assistanse for kontoret, og har den samme rett når det gjelder suspensjon eller oppsiing.
- b) Forbundene selv fastsetter virkeområdet for forbundenes kontroll- og desisjonsutvalg.
5. Landsorganisasjonens revisjonskontor fører tilsyn med regnskapene til Landsorganisasjonens distriktskontorer. Kontoret kan dessuten overta andre oppdrag etter vedtak av Sekretariatet i hvert enkelt tilfelle.

Peder Birkeland, Oslo, formann i LO's revisjonsutvalg: Den någjeldende revisjonsparagrafs ordlyd ble utformet av lovkomitéen av 1946 og vedtatt av Kongressen 1949. Revisjonsutvalget mener at Landsorganisasjonens revisjonskontor nå er så godt utbygd at det er nødvendig og ønskelig med endel endringer, dels av rasjonelle grunner, dels for å bringe paragrafens ordlyd noe mer i overensstemmelse med de forskrifter som i de senere år er gitt på det revisjonsmessige område gjennom lov eller regler gitt med hjemmel i lov. Det forslag til delvis ny formulering som legges fram, inneholder dels skjerpede krav, dels lempninger, samtidig som det er foretatt enkelte redaksjonelle forskyvninger.

Påbudet om at verdipapirer skal kontrolleres samtidig med kassa-beholdninger og bankbøker er i dag ikke gjennomførbart i praksis med den stadig økende verdipapirportefølje. Påbudet er i det nye punkt 5 foreslått erstattet med at kontroll av verdipapirer skal finne sted minst en gang hvert år, samtidig med at kravet er utvidet til å omfatte utestående fordringer, andre eiendeler og gjeld. Påbud om sådan årlig kontroll finner en i Handelsdepartementets «Regler om revisjon i aksjeselskaper» av 10. desember 1958. Det må

være tilstrekkelig i fagbevegelsen som har vedtektsfestet at alle rentebærende verdipapirer skal oppbevares i bankdepot. Det hører ellers med til god revisjonsskikk at omsetning av verdipapirer gjøres til gjenstand for kontroll under det løpende revisjonsarbeid. At kontroll av girokonti skal finne sted samtidig med kassa- og bankkontroll, er en naturlig konsekvens av den utstrakte bruk fagbevegelsen gjør av postgiro. Det bør være en ufravikelig regel at alle kasser skal telles samtidig innenfor samme oppdragsområde. Med de relativt strenge og detaljerte bestemmelser man har for det rutinemessige revisjonsarbeid, skulle det ikke innebære noen risiko å senke kravet om ettersyn av kasse, bank og postgiro til 4 ganger i året. Bestemmelsen om 4 ganger i året korresponderer med de regler Handelsdepartementet har gitt.

I den gamle paragraf er det pålagt revisjonskontorets sjef å underrette alle regnskaper. Dette medfører unødvendig belastning og tidsspille. Etter en samlet vurdering er det grunn til å ta denne bestemmelse ut av paragrafen. Denne endring fører ikke på noen måte til innskrenkning i revisjonssjefens ansvar, men den innebærer muligheter for ham til å disponere sin tid til de kontrollforanstaltninger han anser nødvendige til andre tider på året når arbeidspresset er mindre. Revisjonsutvalget vil anbefale Sekretariatets forslag som det foreligger.

Votering:

Sekretariatets forslag ble enstemmig vedtatt.

Vedtektenes § 22:

Glass- og Snekkersvennenes Fagforening, Bergen, foreslo (forslag nr. 40):

«Beløpet kr. 100.00 høynes til kr. 1000.00. Det må enn videre fastslås at midlene i kampfondet ikke kan nyttes til andre formål. Som følge av dette må § 9, punkt 3, utgå.»

Leif Paulsen, Oslo, Postfolkenes Fellesforbund: Jeg må komme tilbake til dette som fører til kontingentforhøyelse. Hvis vi vedtar dette, må vi forhøye kontingenten ytterligere. Medlemmene i staten har ikke streikerett, så selv Sekretariatets forslag om forhøyelse fra kr. 100.00 til kr. 200.00 blir en belastning for dem. Dette har ikke betydning for dem. Det bør være en differensiering her. Jeg kan ikke stemme for dette forslag.

Votering:

Sekretariatets forslag (nr. 41): «Beløpet kr. 100.00 foreslås forhøyet til kr. 200.00» ble vedtatt mot 2 stemmer.

Vedtektenes § 25:

Her forelå en rekke forslag fra foreningene, men ingen av dem hadde fått forbundsstyrenes anbefaling.

Sekretariatet foreslo (forslag nr. 57):

«De foreliggende forslag kan ikke tiltres, og regler for valg av representanter til Landsorganisasjonens kongress foreslås opprettholdt som nå.»

Odd Olstad, Larvik, Vestfold fylke: Det er misnøye med valgene av representanter fra forbundene til Kongressen. Som det er formet nå, kan det ikke vedtas annet enn det Sekretariatet foreslår. Jeg vil derfor foreslå:

«Forslag under § 25. Regler for valg av representanter til Landsorganisasjonens kongress:

Under punkt 1 flettes inn: Det står forbundene fritt å bestemme hvordan det enkelte forbunds representanter skal velges blant sine medlemmer.»

Jeg håper at de som vil ha en annen ordning stemmer for dette forslag, selv om det ikke er så radikalt som det de selv har foreslått.

Konrad Nordahl: Ja, den som kunne finne en slik ordning at alle blir tilfreds. Den formulering vi har ble vedtatt fordi man var så misfornøyd. Derfor fant vi fram til denne ordning i 1949. Den har fungert siden, og jeg tror med tilfredshet. Det står et større antall medlemmer bak hver representant nå enn før. Det er et forbund som har fått dispensasjon — Jernbaneforbundet. Sjømannsforbundet må velge blant de medlemmer som er i land. Forutsetningen er at alle medlemmer skal ha anledning til å medvirke ved valget. Jeg kjenner ikke noen landsorganisasjon som har en mer demokratisk valgordning, verken i øst eller vest.

Odd Olstad: Det som det gjelder her er framgangsmåten for de enkelte forbund, slik at de skal kunne la sine medlemmer stemme fylkesvis og få representanter fra fylkene.

Votering:

Sekretariatets forslag ble vedtatt mot 5 stemmer som ble gitt for Olstads forslag.

Under avsnittet c) Samorganisasjonens vedtekter, forelå flere forslag (nr. 58 til og med nr. 65).

Fra Sekretariatet:

«Samtlige forslag vedrørende de lokale samorganisasjoner sendes Sekretariatet som foretar en gjennomgåelse av Samorganisasjonenes vedtekter og en vurdering av gjeldende kontingentordninger. Innstillingen fra Sekretariatet forelegges Representantskapet til avgjørelse.»

Harald Johnsen, Bangsund, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund: Foranledningen til at jeg tar ordet er forslaget fra Namsos og Omegns faglige Samorganisasjon om at vedkommende forbund skal være ansvarlig for kontingenten til samorganisasjonen når foreningen ikke betaler. Det er vanskelig å få kontingent fra foreningene til samorganisasjonen. Vi har flere forbund som arbeider for å få sine foreninger til å gå sammen til store foreninger som klarer seg selv. Men Landsorganisasjonen opprettholder små samorganisasjoner som faktisk ikke har annen oppgave enn å arrangere 1. mai. Jeg har ikke noe mot at forslaget blir sendt over til Sekretariatet. Jeg kan tenke meg at det i enkelte distrikter må kunne la seg gjøre å få større samorganisasjoner med fastlønt tillitsmann. Vi trenger service. På strekningen fra Trondheim til Bodø er det ingen lønt tillitsmann for fagorganisasjonen. Vi har fått endel hjelp fra Trondheim, og jeg vil gi honnør til tillitsmennene i Trondheim for det de har gjort for oss.

Roald Halvorsen, Oslo, Norsk Typografforbund: I motiveringen til forslaget fra Norsk Jern- og Metallarbeiderforbunds avd. 95, Kongsberg, står det nederst at det er ført en «ganske omfattende korrespondanse om et medlems forhold på arbeidsplassen uten at vedkommende medlem er holdt orientert om korrespondansen». Det siktes her til Norsk Typografforbund. Vi stusset da vi så dette, fordi det forekommer ikke noen slik korrespondanse. Bakgrunnen for saken var en henvendelse fra en bedrift. Saken er opp- og avgjort.

Formiddagsmøtet tirsdag 11. mai kl. 9.30

Dirigent: Viktor Jensen. Sekretær: Else Ørbæk.

Før møtet tok til var det musikk av medlemmer av Oslo Musikerforening, og møtet ble innledet med «Gryr i Norden», sunget unisont.

Sekretæren, Alf Olsen, refererte protokollen fra ettermiddagsmøtet mandag. Den ble godkjent etter en merknad av W i k t o r R e m m e, Oslo, Norsk Skinn- og Lærarbeiderforbund.

Dirigenten: Som meddelt i går skal statsminister Einar Gerhardsen nå tale om:

Den politiske situasjon.

E i n a r G e r h a r d s e n: Det som først og fremst preger arbeiderbevegelsen, er en sterk vilje til å utrette noe. Arbeiderbevegelsen har løst mange oppgaver, men blir aldri trett av å løse oppgaver. Den stiller seg stadig nye mål. Men hovedoppgaven er skritt for skritt å føre videre en samfunnsomforming og å bygge et bedre Norge.

Arbeiderbevegelsen — det er hundretusener som står tilsluttet våre faglige og politiske organisasjoner rundt om i landet, og det er alle de velgere som møter trofast fram ved valg etter valg. Arbeiderbevegelsen — det er titusener kvinner og menn med tillitsverv i fagforeninger, partilag, kommunestyre osv., og det er de mange som velger tillitsmennene. Arbeiderbevegelsen — det er alle som vil være med og bygge et samfunn på samarbeid og solidaritet, som syns at det gir livet større innhold og mening, og som føler et fellesskap med alle som tilhører arbeiderbevegelsen. Den styrke og handlekraft som norsk arbeiderbevegelse har vist, har berodd på denne solidaritet og ikke minst på det nære samarbeid mellom de to hovedorganisasjoner, Landsorganisasjonen i Norge og Det norske Arbeiderparti.

Våre borgerlige motstandere syns å samle seg bak et krav om en fornyelse av norsk politikk. Men de har ikke fortalt mye om hva fornyelsen skulle bestå i. Nå faller det seg så at akkurat i år kan arbeiderbevegelsen feire et tretti års jubileum for en virkelig fornyelse av norsk politikk, og de borgerlige partier var motstandere av den fornyelsen. Da regjeringen Nygaardsvold trådte til, la den fram en erklæring hvor det sto at Regjeringen «er klar over at den partimessig ikke har et flertall i Stortinget bak seg. Men den er båret fram av det sterke og voksende krav ute i folket om at statsmaktene med alvor og plan skal gripe inn i den krisen som nå i mange år har rådd i norsk nærings- og arbeidsliv.»

Statsmaktene skulle gripe inn med alvor og plan — det var fornyelsen. Norge var et av de første land som innførte en samfunnsmessig planlegging. Den ble innledet som en krisepolitikk, og på det grunnlag som Nygaardsvolds regjering la, har vi etter hvert utviklet en moderne planøkonomi. Den bygger på årlige nasjonalbudsjetter, langtidsprogrammer for perioder på fire år og en omfattende distriktsplanlegging. Det er planøkonomien som har sikret Norge full sysselsetting og gitt oss en sterk økonomisk vekst. Derved er det også blitt mulig å gjennomføre mange sosiale og kulturelle reformer og å foreta en stor økonomisk utjevning.

Planøkonomien er innført under sterk motstand fra de borgerlige partier. Desto større grunn er det til å merke seg at den samfunnsmessige planlegging nå er under utbygging over hele verden. Planøkonomiske tiltak setter mer og mer preg på verdensøkonomien, og det mellomfolkelige samarbeid gjennomgår en sterk utvikling. Derfor knytter det seg mindre usikkerhet til den internasjonale konjunkturutvikling enn tidligere, selv om vi fortsatt må være forberedt på at konjunktursvingninger kan skape betydelige vanskeligheter for oss.

Denne internasjonale utvikling gir viktige holdepunkter til å vurdere politikken i vårt eget land. Norsk arbeiderbevegelse har vært og er på bølgelengde med de progressive krefter som påvirker den økonomiske politikk ute i verden. De borgerlige partier er derimot ikke på bølgelengde. De er ikke fortrolige med den moderne økonomiske politikk som arbeiderbevegelsen fører, som har gitt landet stor framgang, og som har sikret at alle samfunnsgrupper tar del i velstandsutviklingen.

Det har vært og er mye diskusjon om planøkonomien — ikke minst om langtidsprogrammene. Det er som det skal være, men når mange borgerlige aviser søker å skape det inntrykk at Regjeringen foran hvert valg lager et langtidsprogram fyllt av gylne løfter, og at mange av løftene slett ikke blir innfridd, er det en påstand som bestemt må tilbakevises. Det viktigste i et økonomisk program er

det mål som stilles opp for den samlede produksjonsøkning, og så lenge Norge har hatt langtidsprogrammer, har den faktiske produksjonsøkning blitt større enn den som var planlagt, til dels betydelig større. Hva vi kan utrette på de forskjellige områder, avhenger av produksjonsøkningen, og når den blir større enn anslått, betyr det at vi får utrettet mer enn Regjeringen stilte i utsikt. F. eks. har vi bygd 30 000—40 000 flere boliger enn vi skulle ifølge langtidsprogrammene.

Siden Landsorganisasjonens forrige kongress har Norge opplevd en meget sterk økonomisk vekst. I langtidsprogrammet for inneværende stortingsperiode ble det stilt opp som et hovedmål å oppnå en årlig produksjonsvekst på gjennomsnittlig 4 prosent. Dette var i overkant av den produksjonsøkning som vi da hadde hatt gjennom noen tid. Resultatet blir imidlertid en gjennomsnittlig vekst på hele 5 prosent om året.

Denne gledelige utvikling har gjort det mulig å gjennomføre betydelig større investeringer enn opprinnelig planlagt. Sagt på en annen måte har den økonomiske utbygging av landet foregått hurtigere enn etter programmet. Likeledes har det norske folks fellesforbruk økt sterkere enn Regjeringen stilte i utsikt. Det som her slår ut, er bl. a. de store gratis ytelser som våre undervisningsinstitusjoner gir.

Men også forsvarsutgiftene er blitt større enn vi regnet med. La meg straks understreke at dette ikke henger sammen med noen form for opprustning, slik visse kretser søker å gi inntrykk av. Årsaken er at mens vi tidligere har fått en meget stor hjelp fra Amerika til å dekke utgifter til materiell, blir denne hjelpen nå sterkt redusert, og det betyr at vi selv må ta på oss større utgifter. I denne situasjon mener Regjeringen at det er enda mer nødvendig enn tidligere å gjennomføre all den rasjonalisering som er mulig innen forsvaret uten at det går ut over effektiviteten eller viktige velferdsbehov.

Det private forbruk øker trolig med nærmere 3,5 prosent pr. år i inneværende stortingsperiode. Også dette er et høyt tall som innebærer en hurtigere forbruksøkning enn vi hadde i 1950-årene.

Kongressen er vel kjent med at reallønnen steg svært lite i fjor. Dette må naturligvis vurderes i sammenheng med slike forhold som at fellesforbruket økte sterkt, og at trygdene ble betydelig forbedret. Men på bakgrunn av den alminnelige framgang i vår økonomi, var det utvilsomt så at store grupper av lønnstakere følte seg skuffet over reallønnsutviklingen.

I denne sammenheng kan det ha interesse å gi et par opplysninger om de langtidstendenser vi har hatt. Ser en på utviklingen i de siste ti årene, fjoråret altså medregnet, har reallønnen pr. sysselsatt

økt med over 4 prosent i gjennomsnitt pr. år. Dette er en sterkere stigning i reallønnen enn i noen tilsvarende periode i vår historie, og den må også sies å være tilfredsstillende i forhold til den alminnelige utvikling i vår økonomi.

Denne utvikling må en ta i betraktning når en skal vurdere reallønnen slik den er i dag. I år kan lønnstakerne vente en ytterligere forbedring av reallønnen. Jeg skal for øvrig ikke gå noe nærmere inn på pris- og lønnsutviklingen. Men jeg vil gjerne benytte anledningen til å si noen ord om det såkalte kontaktutvalg.

Dette er et uformelt utvalg, hvor det foruten medlemmer av Regjeringen, sitter representanter for Landsorganisasjonen, Arbeidsgiverforeningen, Bondelaget, Bonde- og Småbrukarlaget og Fiskarlaget. I fjor høst var det fare for at vi kunne få to indeksreguleringer i løpet av kort tid. Jeg innkalte derfor kontaktutvalget i begynnelsen av november. Drøftingene i utvalget og de direkte forhandlinger mellom partene førte fram til de avtaler som ble inngått i siste halvdel av februar i år.

Kontaktutvalget spilte en viktig rolle ved denne anledning. Noen har hevdet at Regjeringen på denne måten svekker Landsorganisasjonen og styrker Arbeidsgiverforeningens forhandlingsposisjon. Dette er selvsagt ikke riktig. Regjeringen har gjennom disse drøftingene søkt å bidra til å holde oppgjørene innenfor en økonomisk ramme som er forsvarlig. Eller sagt på en annen måte: Regjeringen har søkt å medvirke til at vi kan unngå en uheldig prisutvikling. Det er vel dessuten lenge siden Landsorganisasjonen så det som en oppgave utelukkende å gå inn for den størst mulige øking i penge-lønnen. Det avgjørende må være hva man får igjen for pengene. Jeg syns det må være hensiktsmessig å bruke kontaktutvalget også ved framtidige oppgjør.

For knapt to år siden førte en rekke dramatiske begivenheter til at Norge i noen ganske få uker hadde en borgerlig regjering. Siden de borgerlige partier stadig taler om at det er behov for fornyelse i norsk politikk, er det grunn til å spørre om herr Lyngs regjering representerte noen fornyelse. Svaret må bli nei. Den reiste ikke nye saker, og den tok ingen skritt som kunne sies å være innledningen til en modernisering av norsk politikk. Fornyselsen kom den gangen som så mange ganger tidligere fra Arbeiderpartiet. Arbeiderpartiets moterklæring var et nytt og vesentlig innslag i norsk politikk.

Den nåværende regjering har lagt stor vekt på å gjennomføre alt som sto i moterklæringen, og kan legge fram et meget tilfredsstillende regnskap for dette. La meg i dag bare nevne de saker som har størst direkte interesse for lønnstakerne: Alderstrygden og uføretrygden er blitt hevet i to etapper, slik som forutsatt. Mors- og

enketrygd er innført. Regjeringen har sendt Stortinget en detaljert plan for folkepensjonering. Planen er nå under behandling i Stortinget, og pensjonsordningen kan gjennomføres fra 1. januar 1967. Fire ukers ferie er innført ved lov, og spørsmålet om en ytterligere forkortelse av arbeidstiden er tatt opp til utredning. Regjeringen har i år fremmet to lovforslag som innfører medbestemmelsesrett for ansatte ved Telegrafverket, Postverket og statens industribedrifter. Dersom spørsmålet om medbestemmelsesrett for lønns-takere ved private bedrifter ikke blir tilfredsstillende løst gjennom forhandlinger mellom partene, kan det bli aktuelt med lovforslag også for disse bedrifter.

Arbeiderpartiet har nylig utgitt et festskrift som bærer tittelen «Arbeiderstyret 30 år». Tiden tillater meg ikke å komme nærmere inn på hva som er utrettet under tretti års arbeiderstyre, men la meg få sitere noe fra slutten av skriftet:

«Norge har forandret seg sterkt på disse årene. Landet er blitt rikere og godene jevnere fordelt. Store sosiale og kulturelle reformer er gjennomført. De brede lag av folket har vunnet i posisjon og selvaktelse. Motsetningene mellom samfunnsgruppene er blitt mindre. Selve samfunnsstrukturen er blitt en annen. Den viktigste forandring er kanskje den som har foregått i menneskenes sinn.

Norge er ikke lenger et kapitalistisk land. Heller ikke er det sosialistisk. Vi lever i en overgangstid.

Vi har sett en fredelig omveltning med stor framgang på mange måter. Det er ikke riktig som de borgerlige sier, at arbeiderbevegelsen kreven æren for all framgang. Æren tilkommer først og fremst det norske folk. Men arbeiderbevegelsen har styrt utviklingen. Det er det som ligger i ordet arbeiderstyre.

Det norske Arbeiderparti har full rett til å peke på det som er utrettet. På samme måten har de borgerlige partier full rett til å peke på alle mangler. Det er det norske folk som får dømme om hva som er viktigst, det gode eller det dårlige.

Men hvis noen hevder at Arbeiderpartiet ikke vil innrømme at det norske samfunn lider av mangler, da er det ikke riktig. Arbeiderpartiets syn er kort og godt dette: Mange oppgaver er løst. Det er også mange uløste oppgaver. For det vil alltid melde seg nye. Arbeiderpartiet vil heretter som tidligere føre en aktiv politikk for å løse aktuelle oppgaver. I den tid som kommer, blir det enda mer nødvendig å styre utviklingen.»

De aktuelle oppgaver i norsk politikk er behandlet i tre viktige dokumenter. Regjeringen har sendt Stortinget et nytt langtids-

program. Det er det femte i rekken og gjelder den kommende stortingsperiode. Arbeiderpartiets landsstyre har lagt fram forslag til et arbeidsprogram med tittelen «Nye muligheter — nye mål». Forslaget skal behandles på Arbeiderpartiets landsmøte i slutten av måneden. Endelig har Arbeiderpartiet og Landsorganisasjonen sammen sendt ut et 1. mai-opprop «Mot nye mål i de store forandringeres samfunn».

Med disse dokumenter som bakgrunn vil jeg gjerne komme med noen betraktninger om de viktigste oppgaver i dagens situasjon. La meg først nevne at Regjeringen har stilt opp som et mål i langtidsprogrammet å øke landets samlede produksjon med 20 prosent i løpet av de neste fire år. Dette er et dristigere produksjonsmål enn i noe tidligere langtidsprogram, men med de gunstige erfaringer vi har om gjennomføringen av de tidligere programmer, og slik utsiktene i verdensøkonomien må bedømmes, mener Regjeringen at målet er realistisk også denne gangen. Regjeringen har innbudt nærings- og arbeidslivet og deres organisasjoner til et samarbeid om å nå målet. Denne innbydelsen gjelder også Landsorganisasjonen og Arbeidsgiverforeningen.

Utbyggingen av landet skal føres videre i hurtig tempo. Mange andre oppgaver kan løses en gang for alle, men vi blir aldri ferdig med å bygge ut landet. Nå som før står det som en hovedoppgave for oss. La meg understreke at utbyggingen skal omfatte alle deler av landet, og at den må tilgodese både bygdenes og byenes interesser. I framtidens Norge bør det ikke være noen motsetning mellom tettbygde strøk og landet for øvrig. By og bygd skal være ett.

En moderne distriktsplanlegging kan ikke ensidig ha økonomiske formål for øye, men må samtidig legge vekt på at vi trenger trivelige by- og bygdesamfunn. Ved kommunevalgene for to år siden brukte Arbeiderpartiet slagordet «Planlegging for vekst og trivsel», og dette slagordet bør fortsatt tjene som en rettesnor for distriktsplanleggingen. Som et viktig ledd i denne politikken bør vi utvikle et nett av velstyrte små og store sentra. De fylkeskommunale myndigheter skal utpeke sentrene i samråd med lokale og sentrale planleggingsorganer.

Arbeiderbevegelsen går inn for å avskaffe det tradisjonelle klasseskille som fins innenfor undervisningssystemet, og for at alle skal få god skoleutdanning. Mye er allerede oppnådd. Folkeskolen og særlig landsfolkeskolen er blitt bedre. Kommune etter kommune innfører niårig skole, og i den videregående undervisning er kapasiteten blitt meget sterkt utbygd. Men med alt som er gjort, er vi likevel bare kommet et stykke på veien. Den niårige skolen skal dekke hele landet, og det målet bør vi nå tidlig i 1970-årene. Det er

et krafttak å sørge for at alle barn får ni års skolegang, men vi vil ikke nøye oss med det. Samtidig bør vi fortsette å bygge ut den videregående undervisning i et sterkt tempo, herunder også universitetene og høyskolene. Arbeiderbevegelsen vil hjelpe fram faglig dyktighet, sørge for god utdanning til alle, og la forskning og vitenskap få gode arbeidsvilkår.

Jeg har allerede nevnt at folkepensjonen kan settes ut i livet fra 1. januar 1967. Da bør det også skje. Men det er av avgjørende betydning at pensjonsordningen blir finansiert på den måte som Regjeringen har foreslått, slik at vi får betydelige pensjonsfond under offentlig forvaltning. Derved vil den samlede sparing i landet bli større, og vi kan bygge ut landet hurtigere enn ellers. Det er denne finansieringsordningen som vil gjøre det mulig for oss å ta det store økonomiske løft som en felles pensjonsordning for hele folket vil innebære. Fondsmidlene vil også bli av stor betydning for distriktsutbyggingen og boligutbyggingen.

Norge er et ledende land på boligbyggingens område. Vi hører til de land som etter krigen har bygd forholdsvis flest boliger, og det er grunn til å peke på at vi har bygd større boliger enn andre land i Europa, til og med større boliger enn Sverige, som ligger foran oss i velstandsutviklingen. Men boligbehovet er elastisk og øker både på grunn av befolkningstilveksten og fordi kravene etter hvert stiger. Norge har også fått økonomiske muligheter for en betydelig sterkere innsats i boligproduksjonen. Regjeringens nye langtidsprogram tar sikte på å øke den samlede boligproduksjon fra omkring 30 000 leiligheter i år til omkring 40 000 i 1969. Det er Regjeringens forutsetning at betingelsene dessuten skal legges til rette for en ytterligere og sterk øking av boligbyggingen fra 1970 og utover.

Å skaffe gode samferdselsmidler overalt i landet, det er en kostbar oppgave i Norge. Også på dette område må vi forsterke innsatsen. Særlig trenger vi moderne kommunikasjonsplaner og et høyere tempo i veibyggingen. I det nye langtidsprogrammet søker Regjeringen å møte disse behovene.

I 1. mai-oppropet ble det slått fast at i den stortingsperiode som begynner etter valget i september, vil vi «gjennomføre fem dagers arbeidsuke innen 1970 og demokrati også i arbeidslivet». Jeg forstår at andre vil gjøre rede for denne viktige sak. Jeg skal derfor begrense meg til å si at som mange andre saker må også den løses ved et samarbeid mellom våre faglige og politiske organisasjoner, og at staten har en spesiell oppgave i å organisere det opplæringsarbeid som er nødvendig for at medbestemmelsesretten kan bli reell.

Arbeiderpartiets sentralstyre har latt en komité utrede spørsmålet om kvinnens stilling i samfunnet, og komitéens innstilling ble

ferdig nå i vår. Det er et viktig og samtidig vanskelig samfunnsproblem som innstillingen behandler. Forholdet er jo at kvinnene i vårt land etter hvert har oppnådd praktisk talt alle de formelle rettigheter som skulle sikre likestilling mellom kvinner og menn. Likevel har vi alle følelsen av at med den reelle likestilling er det så som så. Komitéinnstillingen, som kommer inn på mange detaljer, er offentliggjort med sikte på å få en debatt. Men om det kanskje vil vise seg meningsforskjell om atskillige detaljer, tror jeg at det vil være enighet innen arbeiderbevegelsen om de prinsipper som vi bør bygge på, og som komitéen har formulert: Vi ønsker et demokrati som er bygd og ledet av kvinner og menn i fellesskap. Kvinner og menn skal være like for loven. De skal ha samme muligheter og oppmuntring til utdanning, samme rett til alt lønnet arbeid, lik lønn for arbeid av samme verdi, samme muligheter til ansettelse og avansement, samme plikt til å bidra til samfunnets vekst og trivsel, og samme ansvar for familie og barn. I neste stortingsperiode bør vi ta et vesentlig skritt framover i samsvar med disse retningslinjene.

Norsk arbeiderbevegelse har alltid vært internasjonalt innstilt, og en slik innstilling er i dag mer påkrevd enn noen gang tidligere. Å bevare Norges fred og frihet er den viktigste politiske oppgave, langt viktigere enn noen innenrikspolitisk oppgave, og den kan bare løses om vi har et våkent øye for internasjonale spørsmål, og om vi er villige til å delta i et forpliktende, internasjonalt samarbeid.

Den utenrikspolitikk Norge har ført etter krigen, har også sikret vår fred og frihet gjennom 20 farlige år. Det er en erfaring av vesentlig betydning. I den senere tid er det kommet bevegelse i internasjonal politikk, og også det er en viktig kjennsgjerning. Noen har kanskje festet seg ved at vi i dag har en tilspisset situasjon i Vietnam og i Domingo-republikken, men tilspissede situasjoner har vi opplevd mange ganger etter verdenskrigen, og slike situasjoner vil vi oppleve på ny. Det vesentlige er imidlertid at forholdet mellom A-paktlandene og Warszawa-landene har bedret seg, ikke minst forholdet mellom Amerikas forente stater og Sovjetunionen. Denne begrensede avspenning har sammenheng med at et sterkt fredsønske gjør seg gjeldende hos alle nasjoner, og at ingen ansvarlige politikere i dag kan ønske krig. Situasjonen åpner visse muligheter for en nedrustning.

Norge må gjøre alt det kan for å medvirke til at disse mulighetene kan bli utnyttet. Vi står jo heldigvis ikke alene med våre synspunkter. Derfor kan vi med godt håp arbeide for en internasjonal og kontrollert nedrustning. Særlig viktig er det at de kjernefysiske

våpen kommer under internasjonal kontroll, og at de så snart som mulig blir tilintetgjort. Den mest umiddelbare oppgave er å hindre at kjernefysiske våpen blir spredt, og å hindre at vi får flere atommakter. Det bør være mulig å få en internasjonal avtale om dette.

Som et ledd i denne politikk må Norge holde bestemt fast ved sin basepolitikk. Vi ønsker ikke fremmede styrker på norsk jord så lenge vi ikke er angrepet eller truet av angrep. Heller ikke må vi ha atomvåpen.

Også på annen måte bør Norge arbeide aktivt for avspenning. Bedre kontakt mellom øst og vest er et nødvendig ledd i fredsarbeidet. Den norske regjering har for sin del søkt å bidra til bedre kontakt ved de besøk som er utvekslet på regjeringsplan mellom Norge og flere kommunistiske stater. I den tale som jeg holdt 1. mai i Oslo, sa jeg det var min faste overbevisning at dette har vært nyttig og gagnlig for Norge. I beskjeden grad har det tjent avspenningens og fredens sak, og våre alliertes sak har det ikke skadet.

Vår aktive støtte til de nye stater i de gamle koloniområder er også et fredsarbeid, men samtidig noe mer. Arbeiderbevegelsen, som har gjort en så stor innsats for å utjevne klassemotsetningene i Norge, bør se det som en selvfølgelig plikt å medvirke til det samme i internasjonal målestokk. Vi må fortsatt gi sterk politisk støtte til de mange nasjoner i fremmede verdensdeler som fører en kamp for nasjonal likestilling og for en plass i solen. Og la meg understreke at vår moralske forpliktelse ikke bare er av politisk, men også av økonomisk art. I utkastet til arbeidsprogram for Arbeiderpartiet er dette uttrykt slik: «Vi må i vårt eget land skape den økonomiske styrke som etter hvert kan gjøre det mulig å bringe de offentlige og private tiltak hvert år opp til samlet én prosent av vår nasjonalinntekt. De statlige bevilgninger må økes i de nærmeste år.»

Landsorganisasjonen holder kongress i et valgår. Vi har hatt arbeiderstyre gjennom tretti år. Det store spørsmål nå er om arbeiderstyret skal fortsette, eller om vi skal få en borgerlig regjering.

De borgerlige partier fører allerede valgkamp. De innledet sin offensiv under Kings Bay-krisen, og de har fortsatt sin offensiv. Sterke krefter søker nå å skape mistillit til arbeiderbevegelsen. Vi opplever en sann hets mot Regjeringen, Arbeiderpartiet og Landsorganisasjonen.

De borgerlige politikere hevder at de har bedre sjanser enn på lenge, og det som har gitt dem håp, er Sosialistisk Folkeparti. De håper at når dette splittelsespertiet stiller lister i nesten alle valg-

kretser, vil det på arbeiderbevegelsens side bli kastet bort stemmer nok til at det kan bli et borgerlig flertall på Stortinget.

Jeg tror ikke at alle som står i SF eller støtter SF, ønsker et slikt resultat. Men det er en kjennsgjærning at når partiet stiller lister i en rekke valgkretser hvor det ikke har sjanse til å oppnå noe mandat, da vil dette bli resultatet, dersom listene får noen nevneverdig tilslutning.

Ved stortingsvalget til høsten foreligger bare to alternativer, enten en arbeiderregjering eller en borgerlig regjering. Det er det spørsmål som velgerne skal avgjøre.

Den viktigste politiske erfaring som Norge har høstet er at hvis store oppgaver skal løses, må alle progressive krefter samles om en felles innsats.. Splittelse lønner seg aldri. I vår tid må en slik samling nødvendigvis være en samling om våre to hovedorganisasjoner, Landsorganisasjonen og Arbeiderpartiet. Ingen andre kan gjennomføre den.

Arbeiderbevegelsen begynte sin innsats som en kamp mot urett og utbytting. Men arbeiderbevegelsen endret karakter etter hvert som den vant styrke. I dag trer den ikke lenger fram som representant for en enkelt klasse eller gruppe, men for alle som vil være med og bygge et samfunn på samarbeid og fellesskap. På dette grunnlag appellerer arbeiderbevegelsen i dag til hele det norske folk.

Statsministerens foredrag ble fulgt med spent oppmerksomhet og høstet kraftig bifall.

Dagsordenens punkt 5.

Tariffspørsmål og diverse avtaler.

Konrad Nordahl: Jeg skal si noen ord om noe så prosaisk som vårt arbeid. Vi har to virksomheter, den private og den offentlige virksomhet. Den offentlige sektor er snart hva beskjeftigelse angår, like stor som den private. Jeg vil overlate til Odd Højdahl, som stiller med offentlig virksomhet, å komme med noen betraktninger om den. Konsekvensen av oppgjøret i 1964 og de bestemmelser som vi fikk inn da om regulering, gjør at jeg bare skal si et par ord om det som hendte i begynnelsen av dette år. Det blir en slags tilleggsberetning for den forløpne tid til Kongressen. Vi fikk et oppgjør etter anmodning av Landsorganisasjonen. Jeg må få lov til å si det. Gerhardsen var jo inne på disse ting, så jeg bør ikke gjenta. Jeg bare gjør oppmerksom på at på grunn av den prisstigning som vi fikk etter oppgjøret i 1964, gjorde Sekretariatet i nov-

ember i fjor henvendelse til Regjeringen, og på grunnlag av denne henvendelsen kom det møter i stand, i det som Statsministeren omtalte som kontaktutvalget. Det som det da var enighet om var å finne fram til en ordning, slik at vi kunne unngå flere indeksoppgjør. Det var store vansker til stede, men vi klarte til slutt å komme fram til det resultat som da forelå etter de forhandlinger som hadde funnet sted. Det var jo først og fremst forhandlingene mellom Arbeidsgiverforeningen og Landsorganisasjonen som skapte det totale oppgjør som vi fikk i februar. Hadde ikke vi kunnet komme til enighet med Arbeidsgiverforeningen, så ville det ha gått sin vante gang med indeksregulering, og vi kunne risikert å få et par indeksreguleringer uten å få noen forbedring i reallønnen. Vi kunne fått mer penger i lønningsposen, men kjøpekraften ville ikke blitt større med dette. Jeg er derfor glad for at Representantskapet, som holdt møte i februar, enstemmig ga sin tilslutning til den linje som Sekretariatet hadde ført forhandlingene etter. Noe mer skal jeg ikke si om denne sak.

Derimot et par ord om de som skulle komme inn under dette oppgjør, og det var det jo visse vansker, ikke med organisasjonene i Landsorganisasjonen, men med organisasjoner utenfor Landsorganisasjonen. Det var med embetsmennene vi hadde den største vanskelighet. Det vil si de høyest betalte innenfor Staten og innenfor det offentlige arbeidsliv, idet de ikke ville akseptere det som vi fikk den gang, nemlig såkalt likt tillegg. De ville ha prosentuell regulering. Det ville betydd at man på de høyeste satser ville fått dobbelt så meget som det som ble det alminnelige for de aller fleste. Heldigvis resignerte de til slutt, og dermed gikk det også i orden der. Det var i grunnen bare én organisasjon som ikke resignerte, og det var Norsk Styrermannsforening. Den resignerte ikke. Den godtok ikke det samme oppgjør som Sjømannsforbundet, Losforbundet og Det norske Maskinistforbund, som står utenfor LO, godkjente. Derfor gikk denne sak til lønnsnemnd. Det er ikke fordi vi ønsker lønnsnemnd noen av oss, men det var jo opplagt etter det som forelå, at Styrermannsforeningen ikke kunne få noe annet oppgjør enn det som de andre sjømannsorganisasjoner hadde godtatt. Jeg kan ikke tenke meg at det vil bli noe annet resultat i Lønnsnemnda. Men — og her kommer historien inn. Hver gang vi har diskutert spørsmål om lønnsnemnd i Stortinget, har lønnsnemnd blitt vedtatt i Odelstinget og Lagtinget — mot 1 stemme i Odelstinget og 1 stemme i Lagtinget, og det har vært SF med Finn Gustavsen i spissen. Men når spørsmålet om lønnsnemnd var oppe denne gang i Odelstinget, så stemte og talte også Finn Gustavsen for lønnsnemnd. Han har tidligere holdt prinsipielt imot, men denne gang stemte han for.

Jeg bare noterer at det for ham heller ikke er blitt noe prinsipp lenger dette med lønnsnemnd.

Så var det da et spørsmål, og det er jo det viktigste: Et indeksoppgjør ville ikke kommet i stand, hvis vi ikke hadde fått en erklæring fra Regjeringen, hvor den sier at den vil gå inn for å holde et stabilt prisnivå fram til vi begynner på revisjonen neste år. Lenger rekker altså ikke løftet. Og da kan det ha sin interesse å se litt på prisutviklingen. Vi har jo fått prognoser under alle disse forhandlingene fra vi begynte i november i fjor i Kontaktutvalget og fram til indeksoppgjøret var i orden. Så ble det framlagt prognoser fra Lønns- og prisdepartementet. Det er jo ikke så lett å lage prognoser, men de prognoser som ble framlagt, viste seg å være så rommelige at de aktuelle tall som kom fram lå under prognosen. Det skapte jo visse vansker som vi husker, at indekstallet kom under prognosen. Vi hadde bygget på 120,8, og så kom det ut med 120,5, altså under «den røde streken». Jeg skal bare referere noen tall her. Prognosen for januar i år var 120,8. Det aktuelle tall var 120,5. I februar var prognosen 121,4, det aktuelle tall 120,8. For mars var prognosen 122,3, det aktuelle tall 121,7, og prognosen for april var 123,1, og det aktuelle tall var 122,6, altså et halvt poeng under prognosen. Hvis denne tendens holder seg, det vet vi ikke noen ting om, og det er det umulig å si noe om, så skulle vi etter min mening, få atskillig reallønnsforbedring i dette året, hvis lønnsutviklingen blir noenlunde den samme i år som vi har hatt den i de senere år. Vi regner da med at etter den siste prognosen skulle gjennomsnittstallet i 1965 bli 123,3. Foreløpig er det litt lavere gjennomsnittstall, men de farligste månedene er juni og juli, og de vet vi ingen ting om. For juli og august betyr det veldig mye hvordan høsten blir, hva landbruket kommer til å gi. Blir høsten så liten som i fjor, kan vi ikke regne med noen prisnedgang. Får vi et normalår i landbruket i år, er det gode utsikter. Hvis det ikke inntreer noe på den internasjonale front, skulle vi iallfall ligge under 124 i gjennomsnitt. Jeg bare nevner disse ting fordi det har sin interesse å vite noe om hvordan utviklingen kan komme til å bli. Noe nøyaktigere om dette er det umulig å si i øyeblikket.

Så noen ord om programmet i den perioden vi nå går inn i. Der har jo Gerhardsen nevnt en del programposter. Men som typiske faglige programposter nevner jeg da spørsmålet om 40 timers arbeidsuke. Der har vi en komité med Gunnar Bråthen, LO's tidligere nestformann, som formann. Vi har en liknende komité i Sverige med den tidligere formann i svensk LO, Strand, som formann. Så vidt jeg forstår, eksisterer det et visst samarbeid mellom disse to

komitéer, og vi venter da spent på den utredning som kommer fra denne komitéen. Det er å håpe at vi ved utgangen av 60-årene kan komme så langt at vi kan få gjennomført 40 timers arbeidsuke.

Det har også vært nevnt 5 dagers uke. Som jeg nevnte i min åpningstale er det en del foretak som har gjennomført 5 dagers uke, men det alminnelige er 6 dager. Jeg vil legge til: Det er en tendens til å tro at hvis vi skal gjennomføre 5 dagers uke, så skal alle få fri lørdag og søndag. Ja, alle har like stort moralsk krav på å få fri lørdag og søndag. Det er ikke noen i denne sal som kan si at jeg har større krav enn andre. Et moderne samfunn kan ikke drives på den måten. Vi kan ikke stoppe all virksomhet i dette land fra fredag kveld til mandag morgen. Derfor må vi være innstilt på, når 5 dagers uke skal gjennomføres, at vi skal ha 5 dagers uke, men det kan ikke alltid bli fri lørdag og søndag. Den samme erfaring har vi fra andre land hvor 5 dagers uke er gjennomført. Det er slett ikke alle som kan få fri lørdag og søndag, men de kan få fri søndag og mandag eller tirsdag og onsdag og andre dager i uken, alt etter hvilket arbeid og hvilken virksomhet de er beskjeftiget i. Jeg bare nevner dette fordi det er en av de ting man bør være merksam på. Jeg mener personlig at det skulle være mulighet til å kunne gjennomføre 5 dagers uke før man kommer så langt at man får gjennomført 40 timers arbeidsuke. Man kan gjennomføre en 5 dagers uke med noe lengre arbeidstid enn 40 timer i uken. Ja, det er en del i dag som har 5 dager på 45 timers arbeidsuke. Det syns jeg er for hardt. De må arbeide så meget lenger de andre dager for å få fri lørdag. Men det er en del bedrifter som gjør det på den måten.

Så vil jeg nevne en annen sak vi har arbeidet med, men ikke fått løst. Den har ikke noen forbindelse med de andre poster jeg har nevnt. Det er spørsmålet om skiftarbeidet. Ved helkontinuerlig arbeid har vi i dag 42 timer pr. uke, men i de ikke helkontinuerlige bedrifter er iallfall den tariffmessige arbeidstid 45 timer pr. uke. Jeg er klar over at det i en del områder arbeides mindre enn 45 timer på de diskontinuerlige bedrifter, men tariffavtalen sier 45 timer. Denne sak har vi reist ved flere tariffrevisjoner. Hvis man ikke kan få en løsning på dette ved neste tariffrevisjon, vil jeg ønske at vi kan få en slik politisk maktkonsentrasjon i Stortinget at det kan gjennomføres ved lov. Jeg nevner dette fordi det kanskje er en av de mest aktuelle ting.

Så har vi en sak som er nevnt i våre innstillinger uten at det er kommet noe forslag om det. Det er nedsettelsen av aldergrensen. Jeg er klar over at vi ikke kan ta alt på en gang. For å gjennomføre reformer eller arbeidstidsforkortelser eller andre vedtak, må vi ha

et visst økonomisk grunnlag i samfunnet. Hvis man ikke har det økonomiske grunnlag, hjelper ikke det beste program. Vi har en høy pensjonsalder i vårt land. Enkelte grupper kan ha privatpensjonering med lavere pensjonsalder, men nå tenker jeg på staten og på dem som får alderstrygd ved 70 år. Jeg kjenner ikke noe land som har en så høy aldersgrense. Dette er en av de ting, som vi må ta opp når folkepensjonen er kommet i gang. Om vi ikke kan få redusert aldersgrensen for alle, må den iallfall reduseres for bestemte grupper. Det gjelder dem som har slikt arbeid at de har vanskelig for, med det tempo som i dag fins i arbeidslivet, å klare seg i arbeidslivet til de er 70 år. For disse grupper må man iallfall finne fram til en ordning. Det mest ønskelige er at man generelt kan redusere aldersgrensen noe fra 70 år og nedover.

Så har vi de lavest lønte. Ja, det er ikke noe nytt program. Det er et stadig tilbakevendende program, ikke bare i vårt land, men i alle land som har en noenlunde moderne produksjon.

All produksjon gir ikke de samme resultater. Vi kan i stor utstrekning konstatere at lønnsnivået avgjøres av de økonomiske resultater og av konkurransen. Jeg skal bare ta en enkelt industri for å illustrere dette, en internasjonal industri: Klær og tøy produseres i de aller fleste land i verden. Tekstil- og bekledningssektoren i alle land, så langt jeg har oversikt over det, hører til de lavest lønte grupper. Nå gjør vi det vi kan ved tariffrevisjonene for å rette på disse forhold. Vi utjevner under tariffrevisjonene gapet mellom de høyere og lavere betalte grupper, men det går ikke mer enn et halvt års tid eller et års tid, så er dette gapet like stort igjen som det var tidligere, fordi de grupper som har hatt gode produksjonsforhold har det gunstigste økonomiske grunnlag, og klarer på denne måte å heve sitt inntektsnivå. Det er en komité som arbeider med denne sak. Saken kan ordnes på to måter. Den ene måten er at man begynner med inntektsoverføring som man gjør i landbruket og fiskeriene. Om det er brukbar vei tør ikke jeg si, men selvfølgelig er det en måte å gjøre det på. Den andre måten er at vi hever de lavtløntes lønn. Hele næringsmiddelindustrien kommer inn her. Det er også en internasjonal foreteelse. Vi kan naturligvis si: Nå hjelper vi disse lavtlønte radikalt opp. Det vil slå radikalt ut i prisindeksen med en gang, nettopp fordi den produksjon som disse grupper har, er den produksjon som tynger mest i prisindeksen. Et tonn cellulose eller skip som bygges på Aker, tynger lite eller ingen ting i prisindeksen, men brød og melk og alle tingene til det daglige behov, de tynger.

Vi kan naturligvis gjøre det på den måten at vi løfter disse lavtlønte grupper radikalt, uten å ta hensyn til prisstigningen som følger av dette, og lar alle de andre stå med sine lønninger. Ja,

det høres pent ut teoretisk. Dette har vært nevnt gjentatte ganger på tidligere kongresser fra de lavtløntes representanter. Det var sagt at det ville være et virkelig solidaritetsutslag. Det er bare det at den slags holder ikke i det daglige liv. Alle leser indeksen, og indeksen tror alle mennesker på, som de kristne tror på sin Gud. Mens de kristne venter på resultatet etter dette liv, så vil de andre ha resultat i dette liv. Dette gjør at det å ordne forholdet på denne måte er veldig vanskelig. Vi har jo gjennomført den regel ved de fleste tariffrevisjoner etter krigen hvor det har vært spørsmål om lønnstillegg, at vi har tilgodesett de lavtlønte. Det gjorde vi også ved siste revisjon, slik at de fikk mer enn de som lå over et bestemt tall. Men så har vi andre store grupper i samfunnet som har en helt motsatt lønnspolitikk, hvor politikken er den at de som har mest også skal ha mest i kroner og øre, og de som har minst skal også ha minst i kroner og øre. Der skylder de på skattepolitikken, og den har heldigvis vi her i Landsorganisasjonen ikke noe ansvar for. Men hvis de ikke hadde skattepolitikken å skyldte på, ville de sikkert hatt noe annet å skyldte på, så dette skal man kanskje ikke ta så høytidelig. Jeg bare nevner dette, fordi jeg nettopp har snakket med en del av våre utenlandske kolleger som har vært gjester på denne kongress. De sier at dette problem arbeider de med hver dag.

Så har vi en sak som vi alltid har tatt opp med Norsk Arbeidsgiverforening. Det er erstatning til arbeidstakere som blir arbeidsløse på grunn av innskrenkninger, bedriftsnedleggelse eller flytting av bedrifter. Det kan naturligvis forekomme midlertidige innskrenkninger i alle bedrifter, men dette med bedriftsnedleggelse eller flytting av bedrifter kommer til å bli mer og mer av et problem. Det er også en internasjonal foreteelse. Man legger ned bedrifter, og så må folk slutte, iallfall hvis det gjelder private bedrifter. Hvis det gjelder offentlig bedrifter er det noe annet, for da blir det en veldig offentlig opinion mot staten som vil legge ned en bedrift som går dårlig, og så blir det utsatt av hensyn til folkene. I det private arbeidsliv er det ikke på den måten. Der har man bestemmelse i Hovedavtalen, hvoretter man skal forhandle om en bedriftsnedleggelse, men det er ikke noen lov i dette land som kan tvinge en bedriftseier, enten det er en privat bedriftseier eller et aksjeselskap, til å opprettholde en bedrift, hvis man mener at den ikke er lønnsom lenger. Eller man vil selge den til annn produksjon som de folkene som arbeider i bedriften ikke kan brukes til. Da står folkene der. Det er rimelig synes jeg, og det synes Sekretariatet også, at der bør bedriften utbetale erstatning så folk får tid på seg til å skaffe seg annen beskjeftigelse. Da må det utbetales mest til dem

som er kommet i en slik alder at de har små muligheter for å kunne skaffe seg annen beskjeftigelse.

Så har vi dette med flytting av bedrifter, og det har vi også en del av. Vi har hatt et utflyttingsutvalg, men det gjelder offentlige bedrifter. Vi vet at det i ikke så liten utstrekning skjer utflytting for eksempel fra Oslo-området. Vel, så tilbyr de ofte at de folkene som er villig, kan få flytte med. Når det gjelder yngre mennesker, har jo de store muligheter på andre steder. Men det er ikke lett for eldre folk å flytte fra Oslo-området ut på landsbygda og langt vekk fra det sted hvor de har levd størstedelen av sitt liv. Der mener vi at bedriften bør bli erstatningspliktig i en eller annen form til dem som blir rammet av bedriftsnedleggelsen eller flyttingen. Denne sak har vi lagt fram forslag om i Arbeidsgiverforeningen i samband med revisjon av Hovedavtalen, men vi er ikke kommet så langt ennå at vi har drøftet den med Arbeidsgiverforeningen. De fikk en bestemmelse på dette område i Sverige ved siste tariffrevisjon. Det skulle avsettes penger til dette. Det ble ikke så store beløp til å begynne med, men man fikk anerkjent selve prinsippet. Det bør vi forsøke i vårt land også. Etter min mening kan dette spørsmål etter hvert som utviklingen går, bli større og større. Mer skal jeg ikke si om det nå.

La meg så si noen ord om metodene for tariffoppgjør. Vi kjenner to former for oppgjør, fellesoppgjør eller oppgjør for hvert enkelt tariffområde. Det tredje som er kommet til er samordning med andre grupper, for eksempel fiskere og bønder. Når det gjelder fellesoppgjør, så er det delte meninger om det, og for mange er det også delte meninger om forbundsvis oppgjør. Det var et forslag som ikke ble opptatt i denne sal i går. Det var fra en gruppe som foreslo, at når en gruppe var ute i konflikt, skulle alle andre grupper støtte opp. Hva fører det til? Jo, da er vi midt inne i et fellesoppgjør. Nå var vel ikke det forslaget så vel overveid, og det var ikke noen her som tok opp forslaget heller. For så vidt kan man se bort fra det. Med det økonomiske system vi har i dag er det veldig vanskelig, for ikke å si umulig, å isolere gruppene fra hverandre, fordi de griper inn i hverandre. En liten gruppe kan dra en hel del grupper med seg. Derfor tror jeg at selv om mange er mot det, så må man ha en eller annen form for fellesoppgjør. Men på den annen side kan vi ikke komme bort fra at det er nødvendig også med forbundsvis oppgjør. Fra oppgjørene i 1963 og 1964 har vi erfaring for at det er umulig å komme på talefot med Arbeidsgiverforeningen om å redigere de enkelte avtaler. Men vi skal ikke legge skjul på at enhver endring også på den tekniske side kan komme til å koste noen penger. Det er naturligvis det Arbeidsgiverforeningen er

redd for, og det er derfor de helst ikke vil ha mer enn det aller nødvendigste av dette. Derfor mener jeg at man enkelte år må få anledning til å ta oppgjør, slik at man får teknisk revisjon. Vi hadde jo en bra teknisk revisjon av tariffavtalene ved de forbundsvise oppgjør i 1961. Når vi kommer til tariffrevisjonen neste år, er det 5 år siden denne revisjon fant sted, og etter 5 år er det mye som må rettes på. Jeg bare nevner dette fordi man må vurdere foran en tariffrevisjon hva som er det økonomisk og teknisk riktige. Det er veldig vanskelig lang tid i forveien å fastlegge på hvilken måte det skal gjøres. Vi har nemlig mange erfaringer for at Representantskapet fastlegger en metode, og når vi så kommer 3—4 måneder lenger fram i tiden og skal sette dette ut i livet, viser det seg ofte nesten umulig å gjøre det.

Dette med samordning med andre grupper, fiskere og bønder, og det kan naturligvis utvides til andre grupper, vil si at vi skal samordnes med grupper som ikke er lønnstakere, grupper som etter min mening er private næringsdrivende en stor del av dem, selv om det private næringsgrunnlag er veldig svakt for mange mindre fiskere og for mange av dem som arbeider i jordbruksnæringen. Det er små områder de har, men tross alt så er de private næringsdrivende i forhold til lønnstakere. Det har vært nevnt så meget om hva vi skulle hatt og hvordan dette skulle fordeles. Jeg vil være ortodoks og holde på de gamle ting. Jeg har forsøkt så langt jeg har kunnet å modernisere meg og komme fram til det som man må finne seg i på grunn av utviklingen. Ellers blir man jo reaksjonær, og det skal man jo ikke være. Men jeg vil nevne det her, at hvis man skal finne fram til andre metoder for fordeling av inntekten i samfunnet, så må det skje på et topp-plan. Det vil være umulig å sende slike resultater ut til avstemning blant medlemmene. Da kommer vi inn på det spørsmål som har vært diskutert mange ganger på kongressene, nemlig spørsmålet om kompetente forsamlinger. Det er jo ikke noe nytt. Svenskene har hatt kompetente forsamlinger i over 20 år, og har nesten ingen forslag ute til avstemning. Vi i vårt land har reagert mot dette. Vi vil ha det som står i Landsorganisasjonens og forbundenes vedtekter, at tarifforslagsspørsmål om nye lønns- og arbeidsvilkår som regel skal forelegges medlemmene. Men i det øyeblikk man skal til med vitenskapelig fordeling av det som blir å fordele på de ulike grupper, arbeidere, fiskere eller bønder, handlende eller leger, tannleger osv., hva skal de få? Selv den mest rettfordige fordeling, objektivt fordelt, vil sikkert store grupper komme til å reagere mot. De vil si at dette er ikke rettferdig for vår gruppe. Hvis man skulle sende det til avstemning, ville det bli forkastet.

Dette vil i høy grad komme til å avhenge av den politiske ledelse i landet. Jeg er ikke sikker på at man i Sverige hadde brukt kompetente forsamlinger i alle disse år, hvis det hadde vært et annet styre der. Hvis det skulle bli et politisk klimaskifte i vårt land, så er det klart at det vil få innvirkning på hele vår virksomhet. Det skal vi være klar over alle sammen. Vi vil fremdeles være nødt til å vurdere de økonomiske forhold på en nøktern måte, men selve taktikken, selve opplegget, selve framgangsmåten for å kunne komme fram med våre saker, vil bli en annen, hvis vi i stedet for en regjering utgått av Arbeiderpartiet, arbeiderbevegelsen, får en regjering som er utgått fra borgerskapet, med for eksempel den mest utpregede representant for finanskapitalen i landet, Sjur Lindebrække, som statsminister. Det ville få innvirkning på oss alle sammen. Vi ville få litt ulyst i kroppen. Foreløpig holder jeg på at vi skal diskutere de nærmeste perspektiver ut fra den forutsetning at vi også etter neste stortingsvalg skal ha en regjering utgått av arbeiderbevegelsen. Jeg vil ikke endre det standpunkt før valget foreligger i september.

Men det er én ting, og det vil jeg si som en avslutning på dette avsnitt: Hvis vi skal gå inn i en ny epoke med oppgjør også med grupper som ikke er lønnstakergrupper, må lønnstakernes organisasjon, det vil i første rekke si norsk fagbevegelse, komme i samme likhet for loven som disse andre. Vi kan ikke finne oss i flere ganger, som vi gjorde det i 1964, at bøndene på grunn av misnøye med Regjeringens forslag til ny avtale, erklærte leveransestopp på dagen eller med varsel på et par dager. Det var fullt lovlig. Jeg gjentar hva jeg har sagt mange andre steder: Hva ville hendt hvis vi hadde gjort det samme fordi vi var misfornøyd med arbeidsgivernes tilbud til oss? Det vet alle fagforeningsfolk. Etter norsk lovgivning kunne vi bli dømt til millioner i erstatning hvis vi hadde gått fra arbeidsplassen. For det ville vært ulovlig. På dette område må det skapes likhet for loven mellom de grupper som skal være med i et eventuelt fellesoppgjør. Hvis ikke, vil det bli store vanskeligheter. Vel, det var mer jeg kunne si om denne sak. I 1964 ble jo bøndenes oppgjør et politisk anliggende, og jeg må si at jeg er livende redd for at de forhandlinger som vi fører med motparten i arbeidslivet — og vi fører jo forhandlinger hver dag nesten — skal gå over til å bli en politisk kasteball i Stortinget. Nå har jeg vært noen år i Stortinget og sett på metodene der. Jeg ønsker ikke at vi skal komme inn i den sirkelen. Det er best for oss uten innblanding fra den tredje part, at vi kan klare å avgjøre spørsmålene med motparten i tarifforholdet. Det er den beste måten vi kan ordne våre oppgjør på. Enkelte ganger greier vi det ikke, men de

fleste ganger har vi klart det, og vi kan ikke gi opp fordi om det en enkelt gang ikke går.

Så var det til slutt Hovedavtalen. Det er innkommet en rekke forslag. Disse forslag har vi behandlet i Sekretariatet, og vi har forhandlet med Norsk Arbeidsgiverforening om revisjon av Hovedavtalen og om revisjon av Overenskomst om produksjonsutvalg. Vi håpet at vi til denne kongress kunne ha lagt fram et ferdig forslag. Det har vi ikke klart. Det som har tatt lengst tid skal ikke jeg komme inn på, for det vil Aspengren redegjøre for.

Jeg tar da opp alle forslagene uten å referere dem, for det vil ta for lang tid. Jeg går ut fra at alle representanter har lest forslagene. Jeg tar opp alle forslag fra Sekretariatet i det hvite heftet som er stempet «fortrolig», og jeg tar videre opp forslaget fra Sekretariatet når det gjelder spørsmålet om Hovedavtalen og også Sekretariatets forslag om Stortingsvalget 1965.

Konrad Nordahl tok opp Sekretariatets forslag fra og med nr. 564 til og med nr. 583 under dagsordenens punkt 5: Tariffspørsmål og diverse avtaler (punktene a, b, c, d og e) og videre forslaget under dagsordenens punkt 9 om Stortingsvalget 1965.

De forslag Konrad Nordahl tok opp var disse:

A. Den økonomiske og faglige situasjon.

Nr. 564.

I samsvar med foranstående innbyr Sekretariatet Kongressen til å gjøre dette vedtak:

1. Et forholdsvis høyt skattenivå er nødvendig i Norge som i andre moderne samfunn for at fellesoppgavene skal kunne løses på en tilfredsstillende måte, og finanspolitikken være et aktivt element i den økonomiske utvikling med sikte på full sysselsetting, økonomisk stabilitet, utjevning av inntektér og formuesforhold og en sterk økonomisk utbygging av landet. Omsetningsavgiften må, slik forholdene er, anses for å være et nødvendig og varig ledd i det norske skattesystem, som totalt sett er markert progressivt med inntekten og familievennlig. Tilsvarende gjelder imidlertid ikke for omsetningsavgiften isolert, og selv om den må ses som et ledd i det totale skattesystem, er det også grunn til å søke å gi avgiften isolert en bedre sosial tilpassing. For å oppnå dette gir en sin tilslutning til prinsippet om at et beløp som svarer til de beregnede inntekter av omsetningsavgiften på matvarer, brukes til varige subsidier på viktige forbruksvarer.
2. Ved den praktiske utforming av ovennevnte prinsipp bør en i den aktuelle situasjon ta utgangspunkt i subsidiebevillingene i Statsbudsjettet under posten «til regulering av forbrukerprisene» samt subsidiene til mjølk og mjølkeprodukter under posten «til gjennomføring av jordbruksavtalen». Selv om det ikke kan ventes nøyaktig balanse mellom for-

brukersubsidier og inntektene av omsetningsavgiften på matvarer hvert enkelt år, må så store avvik, som en f. eks. hadde i 1964, for framtiden unngås.

En bør søke å finne fram til et bredere og mer variert vareområde for subsidiering for å oppnå de beste sosiale virkninger. For en allmenn akseptering av omsetningsavgiften som et varig ledd i skattesystemet, er det også av stor betydning at avgiftskontrollen blir vesentlig styrket.

3. Forslagene vedrørende belastning av skatter og avgifter sendes Sekretariatet.

Prispolitikken.

Nr. 565.

I samsvar med foranstående foreslår Sekretariatet at Kongressen gjør følgende vedtak:

Kongressen gir sin tilslutning til hovedlinjene i den prispolitikk som er fulgt i kongressperioden. En generell gjeninnføring av direkte prisregulering på alle vesentlige vareområder vil reise slike administrative problemer at det ikke kan anses hensiktsmessig i fredstid.

Det nåværende omfang av prisreguleringen bør imidlertid i hovedtrekk opprettholdes. Prissubsidier, kontroll med private konkurranseregulerende avtaler og skjerpet prisovervåking, særlig på vareområder med svekket konkurranse, bør fortsatt gå inn som permanente trekk i prispolitikken. For å gjennomføre dette må prisadministrasjonen gis tilstrekkelig effektivitet og slagkraft.

Kongressen er klar over at de mange og store oppgaver som må løses av staten fører med seg en sterk stigning i de offentlige utgifter. Utviklingen i budsjettbalansen i kongressperioden har imidlertid bidratt til å skjerpe prisproblemet og vanskeliggjøre lønns- og inntektsoppgjørene. Kongressen vil henstille til myndighetene å gi hensynet til prisutviklingen høyere prioritet ved utformingen av budsjettpolitikken i årene framover.

Nasjonalisering.

Nr. 566

I samsvar med foranstående foreslår Sekretariatet at Kongressen gjør følgende vedtak:

Kongressen vil støtte aktivt opp om en videre utbygging av statsindustrien og av de offentlige finansieringsinstitusjoner der dette kan bidra til å fremme den alminnelige velstand i samfunnet. Kongressen kan imidlertid under de nåværende forhold ikke støtte forslagene om nasjonalisering av nøkkelindustri og finansinstitusjoner, men gir sin tilslutning til forslagene om en ny penge- og kredittpolitisk lovgivning i samsvar med Odelstingsproposisjon nr. 28 for 1964—1965, samt forslaget om å etablere en statens forretningsbank.

Nr. 567.

Jordbruksforhandlingen. (Forslag nr. 85.)

Fra Sekretariatet:

Kongressen er enig i at det nåværende forhandlingssystem er lite tilfredsstillende og at forbrukerinteressene burde komme sterkere med i bildet i

den utstrekning jordbrukets inntektsøkning skal gjennomføres ved høyere priser. Forslaget oversendes det nye sekretariat til behandling.

Nr. 568.

Statseide gruvers medlemskap i Bergverkenes Landssammenslutning. (Forslag nr. 107.)

Fra Sekretariatet:

Forslaget må ses i sammenheng med spørsmålet om å etablere en statens arbeidsgiver- eller forhandlingsorganisasjon, der alle statsbedrifter skulle stå som medlem. Dette spørsmål er for tiden til behandling i offentlig komité, og en bør avvente innstillingen fra komitéen før det tas stilling til forslaget.

Nr. 569.

Statens anleggsgeneralat. (Forslag nr. 108.)

Fra Sekretariatet:

Det framgår av forslaget at spørsmålet ble behandlet av Kongressen i 1961, men at myndighetene for tiden ikke har funnet å kunne gå til opprettelse av et statens anleggsgeneralat.

Som motivering for forslaget peker forbundet på at staten ved bruk av private entreprenører kvitter seg for sine forpliktelser når det gjelder ansiennitet, pensjonsrettigheter og andre sosiale goder.

Kongressen finner ikke å kunne rette avgjørende innvendinger mot at det også brukes private entreprenører i anleggsvirksomheten. Staten bør imidlertid drive egen anleggsvirksomhet i den utstrekning dette er rasjonelt, og bruk av private entreprenører må tilpasses slik at det ikke går ut over opparbeidede rettigheter.

Pensjoner.

Nr. 570.

I samsvar med foranstående innbyr Sekretariatet Kongressen til å gjøre følgende vedtak:

1. Forslagene om lik pensjon for alle avvises. En gir sin tilslutning til hovedprinsippet i Stortingsmelding nr. 75 (1963—1964) om en folkepensjon som består av en grunnpensjon som skal være lik for alle, og en tilleggspensjon som har karakter av en «etterlønn» gradert etter tjenestetid og inntekt.
2. En godtar at den alminnelige pensjonsalder ved folkepensjonens ikrafttreden settes til 70 år. Samtidig bør det innføres en ordning som gir adgang til å ta ut en noe redusert pensjon allerede fra fylte 67 år, og eventuelt bør det også gis adgang til å vente med å ta ut pensjon inntil fylte 73 år, mot å få et visst ventetillegg til pensjonen.
3. Når folkepensjonen har trådt i kraft, bør det oppnevnes en offentlig komité som får i oppdrag å utrede alle spørsmål i forbindelse med en nedsettelse av den alminnelige pensjonsalder til 67 år. Det bør legges vekt på å skape en fleksibel pensjonsalder, som gir den enkelte valgmuligheter med sikte på å fremme trivselen, og som gjør det mulig å ta yrkesmessige og andre hensyn. Utredningen bør foreligge på et så vidt tidlig tidspunkt at en nedsettelse av pensjonsalderen kan finne sted

når kostnadene ved gjennomføringen av folkepensionsreformen for øvrig kan sies å være absorbert av den økonomiske utvikling.

4. Forslag 110 oversendes Sekretariatet.

Arbeidervernloven. — Vern mot usaklig oppsigelse.

(Forslagene 143—155—156.)

Nr. 571.

Sekretariatet innbyr Kongressen til å gjøre slikt vedtak:

Forslagene oversendes Sekretariatet med anmodning om å søke utvirket at vernet mot usaklig oppsigelse i Arbeidervernlovens § 43 blir utvidet til å omfatte alle arbeidere uten hensyn til alder og tjenestetid.

Vern mot oppsigelse under sykdom.

(Forslagene 143—148—149.)

Nr. 572.

Sekretariatet innbyr Kongressen til å gjøre slikt vedtak:

Forslagene oversendes Sekretariatet.

Vernebestemmelsene og arbeidstilsynet.

(Forslagene 144—147—150—151.)

Nr. 573.

Sekretariatet innbyr Kongressen til å gjøre slikt vedtak:

1. Når innstillingen fra arbeidstilsynskomiteén foreligger, vurderer Landsorganisasjonen i samråd med de interesserte forbund saken og avgir uttalelse i den.
2. Når innstillingen vedrørende Yrkesskadetrygdlovens § 42 foreligger, vurderer Landsorganisasjonen i samråd med de interesserte forbund saken og avgir uttalelse i den.
3. De øvrige forslag oversendes Sekretariatet.

Overtidsarbeid.

(Forslagene 153—154 b.)

Nr. 574.

Sekretariatet innbyr Kongressen til å gjøre slikt vedtak:

Forslagene oversendes Sekretariatet.

Arbeidervernloven generelt.

(Forslag 152.)

Nr. 575.

Sekretariatet innbyr Kongressen til å gjøre slikt vedtak:

Forslaget oversendes Sekretariatet.

Ferieloven.

(Forslagene 157—165.)

Nr. 576.

*Sekretariatet innbyr Kongressen til å gjøre slikt vedtak:
Forslagene oversendes Sekretariatet.*

Sikring av arbeidernes lønn og feriepenger i konkursbo.

(Forslagene 166—167 b.)

Nr. 577.

*Sekretariatet innbyr Kongressen til å gjøre slikt vedtak:
Forslagene oversendes Sekretariatet.*

Yrkesskadetrygden.

(Forslag 168.)

Nr. 578.

*Sekretariatet innbyr Kongressen til å gjøre slikt vedtak:
Forslaget oversendes Sekretariatet.*

Sykestrygdloven.

(Forslag 169 — 170.)

Nr. 579.

*Sekretariatet innbyr Kongressen til å gjøre slikt vedtak:
Forslaget oversendes Sekretariatet.*

Lov om trygd mot arbeidsløyse.

(Forslagene 171—173.)

Nr. 580.

*Sekretariatet innbyr Kongressen til å gjøre slikt vedtak:
Forslagene oversendes Sekretariatet.*

B. Fagorganisasjonens tariffpolitikk.

(Forslagene fra og med nr. 174 til og med nr. 316, unntatt nr. 207, som behandles særskilt.)

Nr. 581.

I samsvar med foranstående innbyr Sekretariatet Kongressen til å gjøre slikt vedtak:

1. Kongressen gir sin tilslutning til de retningslinjer som har vært fulgt i kongressperioden.
2. Samtlige forslag under dette punkt på dagsordenen oversendes Sekretariatet, som må vurdere forslagene i forhold til hva som aktes gjennomført på tariffplanet eller ved lovgivning.

Forslagene vedrørende forkortelse av arbeidstiden må av Sekretariatet oversendes med nødvendige kommentarer til den arbeidstidskomité som er nedsatt.

3. Når det gjelder Landsorganisasjonens oppgaver i kommende periode, gjentas punkt 3 i vedtaket av 1961, sålydende:

«Kongressen understreker at i den aktuelle situasjon så vel som på lengre sikt, må fagorganisasjonens oppgaver bl. a. være å medvirke aktivt for å fremme størst mulig effektivitet i produksjon og omsetning, og sørge for at lønnstakerne gjennom høyere reallønn og sosiale goder får sin rettmessige andel av økingen i effektiviteten. Også i lønnspolitikken må fagorganisasjonen støtte opp i arbeidet med å sikre full sysselsetting, på samme tid som den må påse at samfunnet så langt råd er, skjerper sin beredskap mot mulig arbeidsløshet.»

(Forslag 207.)

Nr. 582.

Under henvisning til foranstående innbyr Sekretariatet Kongressen til å gjøre slikt vedtak:

Forslag nr. 207 kan ikke tiltres.

C. Hovedavtalen med Norsk Arbeidsgiverforening.

D. Overenskomsten om produksjonsutvalg.

E. Avtalen med Den Kooperative Tarifforening.

(Forslagene nr. 317—416.)

Nr. 583.

Sekretariatet innbyr Kongressen til å gjøre slikt vedtak:

Kongressen tar til etterretning den redegjørelse som er gitt fra forhandlingene om revisjon av Hovedavtalen og Overenskomst om produksjonsutvalg.

Sekretariatet får i oppdrag å fortsette forhandlingene med NAF, og resultatet blir å forelegge for LO's representantskap til godkjenning.

Stortingsvalget 1965.

Om fire måneder skal norske borgere som har fylt 21 år avgjøre hvem som skal styre landet i de neste fire år. Det er stortingsvalg 12. og 13. september, og kampen mellom de politiske partiene er alt i gang.

Landsorganisasjonen i Norge har tilslutning fra folk av alle politiske avskygninger og kan derfor ikke binde sine medlemmer til å stemme med et bestemt politisk parti. Men Landsorganisasjonen i Norge kan ikke stille seg likegyldig til hvilket styre landet har og til den politikk som blir ført. Norsk fagbevegelse medvirket sterkt til at Det norske Arbeiderparti for over 30 år siden fikk sitt avgjørende gjennombrudd.

Kongressen vil understreke den nytte som lønnstakerne har hatt av arbeiderstyret. Det har vært ført en politikk med sikte på full sysselsetting, sterk økonomisk vekst og en mest mulig rettferdig fordeling. En rekke av de saker som er gjennomført har vært fremmet på Kongressen eller på

annen måte fra fagbevegelsens side. Vi vil at denne utvikling skal fortsette. Også denne kongress har behandlet viktige saker hvis videre skjebne er avhengig av hva slags styre landet får.

Kongressen gir Sekretariatet fullmakt til å foreta det som måtte være nødvendig for at stortingsvalget til høsten skal gi et resultat som Landsorganisasjonens medlemmer kan være tjent med. Samtidig henstiller Kongressen til alle medlemmer, tillitsmenn og organisasjoner tilsluttet LO om aktivt å medvirke til en sammensetning av Stortinget som gir grunnlag for at arbeiderbevegelsen fortsatt kan lede utviklingen i norsk samfunnsliv.

O d d H ø j d a h l, Sekretariatet: Som formannen nevnte i sin innledning skulle jeg gi en del supplerende opplysninger om det vi populært kaller den offentlige sektor. Jeg vil først si at det er noe vanskelig å trekke ut et bestemt emne, et bestemt punkt, og se det isolert. Men slik som det ligger an nå, er jeg nødt til å gjøre det. Den fare man da løper er at man kan bli oppfattet som helt ensidig. Jeg vil derfor innledningsvis understreke at det er klart at lønnstakere i privat, kommunal og statlig virksomhet har de aller fleste ting felles. De har felles interesser som lønnstakere, og når jeg nå kommer til en del punkter, hvor interessene tilsynelatende kan være avvikende og hvor forholdene kan være forskjellige, så må man huske på det som jeg nå har streket under.

Det første spørsmål jeg vil nevne litt om er selve partsforholdet. I den private sektor har man arbeidsgivere som skal vareta sine mer personlige interesser, og man får i forhandlinger om lønns- og arbeidsvilkår et naturlig partsforhold. Man får en interessemotsetning. I den offentlige sektor støter vi der med en gang på et problem. I den statlige sektor har vi vært så heldig at vi har hatt en arbeiderregjering i mange år. Ja, vi som er yngre har aldri forhandlet med andre enn en arbeiderregjering. I de fleste kommuner i landet er det arbeiderstyre, og organisasjonen i kommunen må forhandle med de kommunale myndigheter. Både i stat og kommune har man satt inn folk fra arbeiderbevegelsens side, som skal vareta henholdsvis statens og kommunens interesser i partsforholdet med lønnstakernes organisasjon. Det er selvsagt deres plikt å opptre som arbeidsgivere. Det må vi være klar over. Men på den annen side må også disse motparter være klar over at organisasjonene for kommunale og statlige arbeidere og funksjonærer også må kunne få anledning til å opptre som lønnstakerorganisasjoner, på samme måte som lønnstakerorganisasjonene i det private. Selvsagt vil man, f. eks. i staten, når man har en arbeiderregjering, akkurat som Landsorganisasjonen og forbundene i Landsorganisasjonen, ta hensyn til at det er en arbeiderregjering. Men jeg må si: Den kan ikke bare ta hensyn til det, den må også ta hensyn til seg selv som organisasjon. Derfor vil jeg gjerne understreke, at de personer som blir satt inn i arbeidsgiver-

posisjon i stat eller kommune, de må finne seg i at organisasjonene behandler dem som arbeidsgivere, og de må finne seg i det uten å bli fornærmet. Jeg vil gjerne si, at hittil må man stort sett si at vi i Norge har funnet fram til et fornuftig samarbeid mellom de faglige organisasjoner og de politiske organer i stat og kommune. Men av og til kan det oppstå akutte problemer i dette partsforhold.

Det neste punkt jeg vil knytte en bemerkning til er selve strukturen i lønnsystemene. I staten, for å ta det første, har man et lønnsregulativ som spenner fra 12 000 til 60 000 kroner, og i denne ene lønnsstabell skal man plassere inn 140 000—150 000 ansatte fra den laveste stilling til den høyeste stilling. Flertallet av disse lønnstakere har noenlunde det samme arbeid og har noenlunde samme status som de lønnstakergrupper som Landsorganisasjonens forbund organiserer i det private næringsliv. Det er arbeidere, lavere og midlere funksjonærer. Det er hovedtyngden også i stat og kommune. Men i det offentlige har vi også organisasjoner som har tariffestet lønn for folk som når lenger opp, og det eksisterer ikke i det private næringsliv. Her er det en reell forskjell som mange ganger skaper problemer for oss. Jeg skal komme tilbake til det i et punkt senere.

Det tredje punkt jeg vil si noe om er selve lønnsutviklingen i den tid vi har passert fra krigens slutt og fram til i dag. Hvordan er forholdet i Norge?

Hvordan har lønnsutviklingen vært for offentlig ansatte i forhold til privat ansatte lønnsinntakere? Hvis vi regner på grove gjennomsnitt så kan vi si, at for de lavere og midlere grupper i stat og kommune så har de hatt noenlunde den samme lønnsutvikling som gjennomsnittet av lønnsinntakere i det private næringsliv. Det vi altså kan konstatere er at vi har klart så noenlunde å samordne lønnsforholdene for de privat ansatte og de offentlig ansatte, som er medlemmer av vår organisasjon, på en fornuftig og forhåpentlig riktig måte. Der er det skjedd en samordning slik at begge grupper har fulgt med i utviklingen. Men vi har en gruppe i det offentlige som vi har problemer med. Kanskje ikke i første rekke Landsorganisasjonen, skjønt vi har også en del medlemmer der. Det er organisasjoner utenfor Landsorganisasjonen som representerer de gruppene. Det er de høyere lønte tjenestemenn. Disse høyere lønte tjenestemenn har hatt noenlunde den samme lønnsmessige utvikling som gjennomsnittet av lønnstakere i landet, samme utvikling som de lavere tjenestemenn og som de privat ansatte arbeidere og tjenestemenn. I denne sammenlikning har de fått sin del, men disse grupper mener at de vil foreta en annen sammenlikning. De vil nemlig sammenlikne sine lønnsforhold med de høyere lønte i det

private næringsliv. Hvordan fortøner så denne sammenlikning seg? Jo, der må vi konstatere at de høyere lønte funksjonærer i det private næringsliv etter krigen har hatt den sterkeste lønnsutvikling av samtlige lønnstakergrupper i dette land. Det er da en ting til som kompliserer dette forhold, og det er at de høyere lønte funksjonærer i det private næringsliv er uorganiserte funksjonærer. Der eksisterer det ingen lønnstakerorganisasjon, mens i det offentlige der har de høyere lønte funksjonærer sin organisasjon, og det er disse som er organisert hos oss. Når de kommer til oss og spør: Er det rimelig at uorganiserte folk skal ha en slik lønnsutvikling framfor oss som er organisert i Landsorganisasjonen? Da er det ikke så helt enkelt å gi et svar som er tilfredsstillende for disse grupper på det spørsmål.

Men la meg så ta noen tall. Det viktigste og også det alvorligste problem for norsk fagbevegelse i tiden framover gjelder tempoet i utviklingen for de enkelte grupper. Formannen var inne på problemet. Han nevnte de lavest lønte og nevnte delvis årsaken til at de er lavtlønte. De lavtlønte forblir lavtlønte også fordi de ikke har lønnsglidning. De har ikke noen særlig sterk lønnsutvikling i tariffperioden. I det private næringsliv finner man også noen grupper som ikke er lavtlønte, men som heller ikke har lønnsglidning. Vi har enkelte håndverkergrupper som har en fast lønn, og de har svært liten lønnsmessig utvikling i tariffperioden. De er i samme stilling som de lavtlønte grupper, bare med den forskjell at de ligger på et noe høyere nivå. Problemet tariffmessig sett er akkurat av samme karakter. På samme måte gjør det seg gjeldende i både stat og kommune. I stat og kommune har man regnet ut at av lønnsøkingen etter krigen skyldes 95 prosent tariffestede lønnsoppgjør og bare 5 prosent er lønnsglidning. Da er vårt problem hver gang vi har lønnsoppgjør: Hvordan skal vi klare praktisk å ordne det slik at alle våre medlemmer får noenlunde den samme reallønnsmessige utvikling over et visst tidsrom? Det er visst ikke noen annen måte å gjøre det på enn at de grupper, som ikke har noen lønnsglidning, må få et større lønnstillegg ved lønnsoppgjør enn de grupper som har hatt en sterk lønnsutvikling i perioden. Jeg tror det er en kjennsgjerning, som vi kan synes om eller ikke synes om, men som vi antakelig ikke kommer utenom. Fagbevegelsen som skal dekke lønnstakere innenfor alle grupper innenfor privat og offentlig virksomhet er nødt til å ta hensyn til dette faktum. I det private næringsliv får store grupper lønnstillegg som delvis minsker gapet og gir de lavtlønte en noenlunde rimelig lønnsutvikling. Men i det offentlige har man mange grupper som tjener mer enn takene, slik at vi kan ikke bruke lavtlønnstaktikken på deres område. Vi

løser ikke noe problem for dem. Da ville hjelpearbeidere få samme lønn som fagarbeiderne, og jeg skulle tro at man ikke er enig i at man skal gå inn på en slik linje. Jeg tror det her er et spørsmål om å få akseptert et system innad i fagbevegelsen som virker slik at alle våre medlemmer får noenlunde samme reallønnsmessige utvikling. Hvis vi får akseptert det innad i fagbevegelsen, så er det teknisk sett ikke noe problem å løse de offentlig ansattes lønnsproblemer. Hvis vi får akseptert det system at alle våre medlemmer skal ha noenlunde samme reallønnsmessige utvikling, da skal fagbevegelsen klare problemene. Men hvis vi ikke får akseptert innad i fagbevegelsen et slikt system, ja, da vil jeg si at de står vi overfor et alvorlig problem. Problemet er jo da også slik at stat og kommune som arbeidsgivere er nødt til å løse det under enhver omstendighet selv, hvis vi ikke kan. De er som arbeidsgivere for å få arbeidskraft nødt til å løse det. Derfor vil det være en stor fordel om man fra fagbevegelsens side kunne være med på å finne positiv løsning på dette problem. Hittil har vi klart det. Men jeg tror det kanskje kan være tegn som tyder på at vi kan få visse problemer i framtiden. Det er derfor jeg tror det er riktig at vi tar noe av dette problem også opp på denne kongress, slik at vi kan få utvekslet synspunkter om dette problem.

La meg så til slutt nevne et par ord om den kommunale sektor spesielt. Tidligere var det slik at lønnsnivået i kommunene var veldig uensartet. Stort sett var det i større bykommuner et lønnsnivå som lå forholdsvis høyt i forhold til gjennomsnittet, men de små kommuner hadde et lønnsnivå som lå lavt i forhold til gjennomsnittet. Man kan kanskje si det slik at mange ganger avspeilet det kommunale lønnsnivå noe av lønnsnivået i det private næringsliv på vedkommende sted, og det vet vi er forskjellig i de forskjellige distrikter og kommuner. Etter hvert som statens og de kommunale oppgaver i samfunnet ble utvidet og refusjonsordningene trådte i kraft, så ble det mange ganger ren tilfeldighet hvorvidt en funksjonær i en kommune hadde staten som arbeidsgiver og skulle være på det statlige regulativ, eller han var kommunal arbeider og skulle være på det kommunale regulativ. Man fant da til sist ut at denne situasjon med uensartede lønnsforhold mellom kommune og stat, det går ikke. Derfor reiste Kommuneforbundet og de andre forbund i den kommunale sektor, et krav om at man skulle få et offentlig lønnsregulativ, slik at man kunne få samordnet lønnsvilkårene for kommunale og statlige lønnstakere. I 1963 ved tariffrevisjonen fikk man til et slikt prinsipp, og man har siden holdt på å forsøke å samordne dette lengst mulig. Så vidt jeg skjønner har det gått forholdsvis bra. Men i denne forbindelse vil jeg gjerne få

understreke en ting. Det er mange som har forstått denne prinsipplæringen slik at nå skal man få et lønnsystem som setter en meget trang ramme for de kommunale og statlige vurderinger om i hvilken lønnsklasse de forskjellige stillinger skal plasseres. Man har hatt et regulativ og søkt å få alle stillinger inn i det, både de kommunale og statlige. Det er mange som mener at det er riktig, men det er mange som er veldig betenkt. Jeg vil si for mitt vedkommende at jeg er veldig betenkt. Jeg tror det er riktig dette at vi fikk harmonisert lønnen mellom stat og kommune. Det må være et riktig og rettferdig prinsipp. Men la oss stoppe der og la oss ha litt bevegelige muligheter i det kommunale regulativ. La oss ikke låse det helt fast. Livet er ikke så skjematisk at vi klarer å låse alle ting fast i et regulativ. Det må være litt elastisk, slik at man kan ta hensyn og tilpasse det spesielle forhold. Jeg har også forstått at forbundene i den kommunale sektor er noenlunde av den samme oppfatning. Jeg vil gjerne understreke denne side av det. Jeg har trukket opp eller nevnt noen problemstillinger i dette forhold mellom privat ansatte og offentlig ansatte.

Så er spørsmålet: Klarer vi i framtiden fra fagbevegelsens side å føre en tariffpolitikk og annen virksomhet slik at vi kan samle alle disse kategorier i en sammensveiset lønnstakerorganisasjon? Vi har satt oss fore i norsk fagbevegelse at vi skal gjøre et forsøk på det. Men jeg vil gjerne tilføye at det er intet annet land som egentlig har klart det på en tilfredsstillende måte, så det er en kolossal vanskelig oppgave vi har satt oss. Jeg vil slutte med å si at det bare er på et eneste vilkår vi har den minste sjanse til å samle alle disse divergerende lønnstakerinteresser i en organisasjon, og det er at vi driver en opplysningsvirksomhet overfor alle, både overfor de privat ansatte og overfor de offentlig ansatte, og at vi legger problemet fram på bordet slik det er og drøfter det på det grunnlag. Det er et vilkår til. Det er at vi innad klarer å vise så pass romslighet for andre gruppers spesielle problemer, slik at de føler at organisasjonen er med på å løse noen av deres problemer, og ikke bare løser de generelle problemer. Hvis vi klarer å lage det så romslig innenfor fagbevegelsen, så tror jeg at vi skal lykkes her i Norge med å samle alle lønnstakere i én organisasjon.

Følgende representanter ble innvilget kortere permisjoner: Nils H. Johansen, Ove Ragnar, Nils N. Lerstad, Harald Lunnestå, Arne Løken, Sigurd Lønseth og Erling Frogner.

Dirigenten foreslo en generell diskusjon om innledningene og at de forslag fra Sekretariatet, som ble tatt opp av Konrad Nordahl, blir behandlet senere.

Konrad Nordahl: Jeg er enig med dirigenten i at vi tar en generell diskusjon og at de forslag som blir satt fram under den, blir sendt til redaksjonskomitéen sammen med Sekretariatets forslag.

Dirigentens forslag ble vedtatt.

Ingvald Hansen Sekretariatet: Når jeg forlanger ordet er det fordi jeg i Sekretariatet har tatt forbehold for et forslag som jeg satte fram i Representantskapet 25. mai 1964 og som er oppført i dagsordenen som forslag nr. 207. La meg først si et par ord om Sekretariatets begrunnelse for at det har avvist forslaget. Det heter nederst på side 31: «Ifølge våre vedtekter er det Representantskapet osv. som skal behandle og vedta generelle retningslinjer for tariffpolitikken». Og på side 32 heter det: «Sekretariatet kan ikke anbefale Kongressen å vedta forslag 207 fra Norsk Skotøyarbeiderforbund, idet det vil gripe inn i gjeldende konstitusjon og utvilsomt vil føre til en svekkelse av ansvarsforholdet.»

I denne sammenheng vil jeg nevne at slike konferanser som nevnt i forslaget ikke kan tillegges besluttende myndighet, da det vil virke oppløsende. Jeg skulle tro at etter det innlegg jeg hadde på Representantskapets møte 25. mai, skulle man ha funnet ut at forslaget ikke skulle gripe inn i Landsorganisasjonens konstitusjonelle organer. Det som er grunnlaget for forslaget er at vi i de senere år ikke har hatt noen klart utformet linje i vår tariffpolitikk. Jeg karakteriserte det i Representantskapet som at vi hadde lett for å ta tingene «på sparket». Forholdet er ganske enkelt at vi står overfor en rivende utvikling, og den tariffpolitikk vi legger opp til og framgangsmåten ved den er den samme i dag som den har vært gjennom alle tider.

Når vi studerer forslagene som er kommet inn til Kongressen, studerer de taler og foredrag som blir holdt av våre faglige og politiske tillitsmenn, diskuterer mann og mann i mellom, vil man fort kunne konstatere at det i stor utstrekning hevdes forvirrede oppfatninger. Det som ligger i forslaget er at Landsorganisasjonen må ta seg tid til å diskutere Landsorganisasjonens framtidige tariffpolitikk.

Hvordan foregår det i dag og har foregått? Når man nærmer seg tariffoppgjøret kommer Sekretariatet sammen, diskuterer de krav som skal fremmes eller opplegget. Det legges fram for Representantskapet og behandles der. Som regel blir det vedtatt. Dette er to forskjellige sider av samme sak. Det som etter min mening er nødvendig i dag, er at vi tar opp situasjonen og diskuterer grundig om

den gamle ortodokse måte å føre tariffpolitikk på er i samsvar med den tid vi lever i. Våre politikere sier at pris- og lønnsoppgjør i større og større utstrekning føres over på det politiske plan. Som faglige tillitsmenn sier vi den ene gang at det skal være fellesoppgjør, den annen gang forbundsvis oppgjør. Jeg tror uten å gå inn på de konstitusjonelle organer, at det i dette spørsmål må kunne gå på samme måte som vi gjør det på så mange andre områder: Virkelig ta oss tid til å diskutere gjennom disse problemer og på det grunnlag fremme eventuelle forslag som blir behandlet på behørig måte. Det heter derfor i mitt forslag i Representantskapet at vi skal ha gjort dette i forveien, og vi skulle ha et grunnlagsmateriale for forslag her på Kongressen. Når jeg tar opp forslag nr. 207 er det ikke fordi jeg stemmer mot Sekretariatets innstilling under Landsorganisasjonens tariffpolitikk. Jeg stemmer for det forslaget, men jeg tar opp igjen mitt forslag fordi jeg er overbevist om at fagbevegelsen vil være tjent med å ta tid til å gjennomdiskutere et viktig spørsmål.

Så til slutt et annet spørsmål, for å slippe å forlange ordet igjen. Det er de såkalte eldres problem, og formannen var inne på det i sin innledning. Dette er en sak som vårt forbund har reist ved mange anledninger, og reist det fordi vi kanskje er et av de forbund som er sterkest rammet nettopp på dette område ved nedleggelsen av en rekke bedrifter, der mennesker mellom 60 og 70 år, som har stått hele sitt liv inne på en fabrikk, plutselig en dag er arbeidsledige. Nå har jeg brakt på det rene at det er en komité som skal utrede dette spørsmål og finne en løsning. Det er jeg glad for. Jeg vil så inntrengende jeg kan henstille til denne komitéen å arbeide raskest mulig.

Arne Løken, Oslo, Norsk Hotell- og Restaurant-Arbeider-Forbund: Det gjelder forslag nr. 107 om statens forhandlingsorganisasjon—Norsk Arbeidsgiverforening. Jeg hadde ikke bedt om ordet til den generelle debatt som skulle gå før disse forslagene til Sekretariatet. I og med at formannen har tatt opp alle disse forslagene, ba jeg om ordet. Det er da i første rekke forslag nr. 107 som er sendt inn og hvor Sekretariatet gir innstilling om at man skal avvente komitéens utredning om overføring av statens bedrifter til et statens forhandlingsutvalg. Så vidt jeg kjenner til, ble denne komité nedsatt for et par år siden, og en skulle vel tro at en slik komité på denne tid skulle klart å komme fram til en innstilling, slik at man kunne få noe rede på dette spørsmål. Vi skulle jo tro at når staten allerede har en forhandlingsorganisasjon når det gjelder de øvrige ansatte i staten, skulle det ikke by på særlig store vansker å over-

føre dette til de rene industribedrifter. Jeg vet ikke om en kan si det så enkelt, men jeg synes det er galt at samfunnseide bedrifter skal betale store summer inn i Norsk Arbeidsgiverforening, som jo er vår motpart. Det er et enkelt syn på det, men jeg synes det er galt. Jeg vil nytte høvet til å stille et forslag som supplement til det forslag som Sekretariatet har stilt. Forslaget står på side 14 i Sekretariatets innstilling.

Jeg foreslår at Kongressen henstiller til Regjeringen å påskynde komitéens arbeid, slik at en innstilling kan framlegges snarest.

For øvrig hadde jeg også et annet spørsmål. Det gjelder pensjonsalderen, som Sekretariatet går inn for skal være 70 år, samtidig som man skal arbeide seg fram til en mulig pensjonsalder på 67 år. Vi har jo en del yrkesgrupper som på grunn av arbeidets art må få slutte tidligere enn 70 år. Jeg kan fortelle dere at i den gruppe jeg representerer, serveringspersonalet her i Oslo, foretok vi en optelling for et års tid siden. Av 78 mellom 65 og 70 år var det 18 medlemmer som var i fullt arbeid og 19 som arbeidet 100 dager i året. Resten har måttet gå ut. Man må ikke binde disse aldersgrupper så strengt. Det fører til at man må drive med dette lappesystemet at foreningen må hjelpe sine medlemmer til man kan få dem overført til samfunnet. Jeg synes at det forslag som foreligger fra Bygningsindustriarbeiderforbundets stedsstyre i Oslo når det gjelder denne saken, tiltaler meg. Jeg vet ikke om bygningsarbeiderne selv tar det opp. Jeg vil da gjerne ta opp det forslaget. Det er forslag nr. 124.

Som tilføyelse til Sekretariatets forslag nr. 568 framsatte Arne Løken dette forslag:

«Kongressen henstiller til Regjeringen at denne påskynder komitéens arbeid slik at en innstilling kan framlegges snarest.»

K å r e M y h r e, Oslo, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Jeg går ut fra at det i denne debatt går an å komme inn på det foredrag som statsminister Gerhardsen hadde. Jeg tenkte spesielt på det som Gerhardsen nevnte når det gjaldt boligpolitikken. Det er jo litt av et spørsmål som gjør seg særskilt aktuelt når det lir fram mot valget. Det er klart at den boligpolitikk vi skal føre i årene framover har stor betydning for den boligmangel som hersker, spesielt kanskje i hovedstaden. Jeg tenker da spesielt på det tomte-spørsmål som gjør seg gjeldende i Oslo, og det lovverk som vi har i denne forbindelse og om det er noen sjanse for å få forandret dette lovverket. Jeg mener det er foreldet, og jeg mener det på grunnlag av det som er skjedd med tomtepolitikken i f. eks. Østre Aker, og

som jeg mener er en hemning for boligpolitikken. Der viser det seg nemlig at overskjønnstakster som er avsagt der er gått opp i det dobbelte. Da begynner det å bli vanskelig når vi vet hvor dyrt det er å skaffe seg boliger. Når man setter seg et mål på 40 000 boliger, så er det jo naturlig at man tar opp til nøyaktig overveielse å komme fram med en innstilling for velgerne om at man akter å finne en løsning på dette spørsmål. Men jeg forstår at dette med boligspørsmålet kanskje vil komme opp som egen sak på dagsordenen, slik at vi kan komme tilbake til det ved en senere leilighet.

Men det som opptar meg mer er dette med pensjonsspørsmålet. Det er jo flere forslag i dagsordenen om dette spørsmål. I Jern og Metall har også dette vært fremme. Vi mener å ha grunnlag for at slik som den tekniske utvikling går, er det naturlig at man krever mer og mer av den enkelte, og jeg er for så vidt glad for svaret som Sekretariatet er kommet med. Det tar sikte på å utrede dette spørsmål. Det hadde kanskje vært riktig om vi hadde fått en utredning i sin helhet om folkepensionsspørsmålet her på Kongressen. Det har vært mye diskusjon utover landet om spørsmålet. Jeg er klar over at det vil koste veldig mye å senke pensjonsalderen. Jeg tenker på den tekniske utvikling som har skjedd ute i landet vårt og den tekniske utvikling som fortsatt skal skje ved det Gerhardsen antydnet om at man regner med at man skal kunne øke produksjonen helt opp i 20 prosent i årene framover. Da sier det seg selv at belastningen på den enkelte arbeidstaker blir større og større. Det er ganske klart en følge av den sosiale utvikling vi har hatt. Hvis vi i vår alder skal ha mulighet for å nytte disse ordninger, tror jeg det er riktig at man går til en senking av pensjonsalderen, i hvert fall slik at man har mulighet for å kunne begynne pensjonsalderen før. Det må kunne være et framtidig mål, og det ser ut til i Sekretariatets innstilling at man i årene framover skulle få senket den til 67 år. Nordahl var inne på dette, at man må utrede det på bredt grunnlag til neste kongress. Det mener jeg er helt riktig at man gjør.

Og så er det dette med 40 timers arbeidsuke. Det er klart med 5-dagersuken. Jeg ser det slik at det er veldig viktig dette spørsmålet. Det kan være vel så viktig å få kortere arbeidstid hver dag. Det har vært ganske mye drøftet utover på arbeidsplassene.

Så var det dette med valget. Vi hørte i går et eksempel som jeg mener har stor betydning, nemlig at det innen Handel og Kontor ikke er en organisasjonsprosent på mer enn 30—40. Det tror jeg at organisasjonsforholdene på arbeidsplassene delvis er skyld i. Det har vært slik, at når en mann kanskje får en høyere stilling — han blir inspektør, funksjonær eller formann — så skal vi sparke ham ut av våre rekker. Det har bestandig vært slik, og det tror jeg har

skylden for at det kanskje er noe tynt i rekkene i denne sektor. Det munner da ut i at de går til andre og kanskje går til høyre. Her har vi en stor oppgave. Jeg vet ikke hva det kommer av, men det kan ikke være at det heter Arbeiderpartiet eller Landsorganisasjonen. Vi kjenner jo til de «gule» foreninger tar opp brorparten av disse medlemmer. Det er underlig når vi tenker på at vi har en så sterk arbeiderpresse. Jeg syns det er helt fælt når jeg på Røatrikken ved 8-tiden i dag i stappende full trikk ikke så en eneste som leste Arbeiderbladet. En skulle tro at dette var lønnsmottakere som sogner til våre rekker. Her har vi oppgaver i framtiden. Der tror jeg det må gjøres noe. Det er klart at hvis en del av folket skal innsprøytes med det den borgerlige pressen har å gi, så er det fare på ferde. Her må det finnes former i organisasjonslivet som gjør at vi kan få ensartet opptreden i organisasjonslivet og på arbeidsplassene. Vi må legge stor vekt på det, og det er en stor oppgave i den kommende periode i Landsorganisasjonen å skape det slik at vi får skikkelige forhold på dette område. Det tror jeg er veldig viktig hvis det ikke skal gå slik her som det gikk med arbeiderpressen i Göteborg. Vi bør utvikle det slik at vi får Arbeiderbladet inn på alle arbeidsplasser, og slik at vi kan være trygge for det. Utviklingen går slik at det blir flere og flere funksjonærer, og da blir det mindre og mindre av andre. Hvis de da skal oppslukes av de organisasjoner som ikke står i samband med oss, så tror jeg at vi kommer ut å kjøre.

Øivind Hvattum, Oslo, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Jeg skal ikke kjede dere med å si at jeg er så og så enig med dem som har talt før, men bare ta et par betraktninger i forbindelse med det Gerhardsen var inne på. Han nevner dette med en bedre kontakt øst-vest og gir etter det jeg kan forstå uttrykk for en positiv holdning her. Vi kan etter min oppfatning se dette i forhold til den noe negative holdning som Sekretariatet innbyr Kongressen her til å vedta. Når jeg tenker på det forslag som ligger i mappene våre, syns jeg det er beklagelig. Det virker på meg som om en i dette forslag bare søker å strø sand på den bevegelsen som er i gang. Jeg er klar over at vi kommer tilbake til dette spørsmål når vi skal diskutere det internasjonale samarbeid, men jeg har bare lyst til å nevne det nå.

Gerhardsen var inne på at ved høstens stortingsvalg er det bare to alternativer. Det ene er en regjering utgått fra Arbeiderpartiet og det andre er da en borgerlig regjering. Jeg vet ikke om det da er å forstå slik, at det bare er hvis Arbeiderpartiet får parlamentarisk grunnlag i Stortinget at det blir noen regjering utgått fra Arbeider-

partiet. Det er nemlig så vidt jeg er kjent med endel krefter innen Arbeiderpartiet som er i gang med å få til en regjeringsdannelse mellom Arbeiderpartiet og Venstre. Hvis det skal bli resultatet av dette stortingsvalget, så vil jeg si det så sterkt at jeg tror partiet er i ferd med å dø ut. Da følger det i Venstres fotspor.

Men er Gerhardsen å forstå slik at noe sånt ikke er på trappene, så er jeg veldig glad for det.

Per Andersen, Oslo, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Det gjelder forslag nr. 581, Sekretariatets innstilling når det gjelder tariffpolitikken, som jeg gjerne vil si et ord om. Det gjelder forkortelsen av arbeidstiden som Nordahl var inne på i redegjørelsen. Jeg er ikke uenig i Nordahls problemstilling når det gjelder arbeidstiden og det han sa, men jeg mener at i det konkrete forslag, som Sekretariatet legger fram til voteringstema, bør vi ha en formulering som er noe sterkere enn det som foreligger i innstillingen. Nordahl nevnte selv med henvisning til hva statsminister Gerhardsen sa, at det i arbeidsprogrammet til Arbeiderpartiet vil komme en formulering om 5 dagers uke i 1970. Nordahl sier selv om dette at det er et faglig krav. Jeg mener da at det vil være galt hvis vi overlater et slikt faglig krav til Arbeiderpartiets arbeidsprogram, mens det ikke er med her i det forslag vi skal ta stilling til og vedta. Det kan neppe være tvilsomt at forkortelse av arbeidstiden har meget sterk tilslutning blant lønnstakerne og må ha høy prioritet, som det sies i innstillingen til Sekretariatet. Jeg kan heller ikke se, når det gjelder skiftarbeidstiden, at det her er behov for komitébehandling. Jeg minner om at Landsorganisasjonen gjennom de tre siste tariffrevisjoner har reist krav om reduksjon av arbeidstiden for skiftarbeidere, i 1961, 1963 og 1964. Jeg vil tillate meg å foreslå som tillegg til forslag nr. 581:

Forkortelse av arbeidstiden må gjennomføres med sikte på 5 dagers uke.

Jeg opptar dette som arbeidsprogram i kommende kongressperiode og vil da ha det inn i stedet for annet avsnitt under punkt 2 i forslag 581.

En ting til som har kommet noe i bakleksa i de senere årene gjelder lønn under sykdom. Vi fikk en ordning i 1957, men det var ikke noen tilfredsstillende ordning verken i form eller gjennomføring, eller når det gjelder størrelsen på dagpengene. For det første kan jeg styre min begeistring for dagpengene under sykdom og bedriftsulykker, og styre min begeistring her for at også lønnstakerne skal

være med på å betale premie til denne ordning. Det er også på det rene at den sykkelønnsordning som er i dag med dagpenger gir en betraktelig dårligere dekning enn den gjorde i 1958, da vi fikk den. Da vi gjennomførte denne sykeordning, ga den en dekningsgrad på gjennomsnittslønnen for industriarbeidere med 80 prosent med den offentlige syketrygd. Vi har i dag en dekningsgrad på 65 prosent. Jeg mener derfor at vi bør ha med her som retningsgivende for tariffpolitikken at sykkelønnsordningen må forbedres, og vil også fremme følgende forslag:

Sykkelønnsordningen må forbedres, men uten økt premiebelastning for lønnstakerne.

Og så et par ord om den saken som Nordahl streift, men ikke ville føre noe videre fram. Det gjelder avtaleråd, han hadde et annet navn på det som jeg ikke vil ta i min munn, men jeg regner med at alle forstår hva jeg sikter til. Jeg tror det er riktig at vi tar denne sak opp til nærmere vurdering. Ingvald Hansen snakket jo om tariffpolitikk og at vi driver på samme måte i dag som vi alltid har gjort. Et av de forhold som bør komme inn i diskusjonen her, det er da avtaleråd. En ting som irriterer våre medlemmer kolossalt — kanskje mye mer enn manglende resultat — det er den dramatik som er omgitt tariffoppgjørene våre. De følger etter hvert et tradisjonelt skjema med oppsigelse av overenskomsten, oppsigelse av plassene, og det ser ut til at det skal bli arbeidskonflikt. Så når man et høydepunkt, og så er man nede på flatt golv igjen. Svært mange har inntrykk av at dette er et spill. Men det er vel mulig at det må være slik når Arbeidsgiverforeningen inntar det standpunkt den gjør. Man viser til Sverige. Meg bekjent har man i Svenska Metallindustriarbetareförbundet ikke sagt opp overenskomster siden 1945, men de har avtalerevisjoner like ofte som vi har det. Ordningen i svensk Metall er, og det er vel stort sett ordningen i andre forbund også, at der sier de ikke opp avtalene. De har et avtaleråd som har rett til å ta standpunkt til et forhandlingsforslag. Jeg tror at hvis vi kunne komme inne på de samme muligheter som de har i svensk fagbevegelse, at man har forsamlinger på vår side til å ta stilling til et tarifforslag, så skal det også være mulig for oss å kunne føre forhandlinger uten å sette i gang det store apparat som vi gjør hver eneste gang med oppsigelse av overenskomster og oppsigelse av plassene. Vi bør kunne unngå den dramatikken. Vær villig til å diskutere dette, godfolk. Jeg kan ikke se at det er så meget verre at vi har en forsamling til å ta stilling til dette spørsmål, som at vi har denne forsamlingen her og landsmøtene våre til å ta stilling til andre saker som kan være like gjennomgripende som en tariffavtale.

Per Andersens forslag lød:

Tillegg til forslag nr. 581:

- A. Forkortelse av arbeidstiden må gjennomføres med sikte på 5 dagers uke.
- B. Sykelønnsordningen må forbedres, men uten økt premiebelastning for lønnstakerne.

R a n d i P e t t e r s e n, Oslo fylke: Jeg har mange ganger før, både på kongresser og i Representantskapet, snakket om like-lønsspørsmålet til kjedsommelighet. Det er det kanskje mange som har notert seg av dere som sitter her. Og jeg hadde trodd at det ikke skulle bli nødvendig å snakke noe mer om dette spørsmål. Jeg viser til formannens åpningstale, hvor han nevnte at likelønsspørsmålet er løst innen utgangen av 1967. Men han tilføyde — og det var sannelig bra for ham — i tariffavtalene. Det er helt korrekt. Da er det slutt med mann- og kvinne-betegnelse for satsene. Men i praksis, hvor står vi der? Hvis vi ser på statistikken som ble sendt ut fra Landsorganisasjonen, viser det seg at forskjellen mellom manns- og kvinnelønn i industrien er blitt større. Det kan hvem som helst regne seg til, og da må man spørre: Hva er det som egentlig har foregått med kvinnelønningene? Det har vært et studium å finne ut hva som egentlig er skjedd. Visst er satsene lagt på, men mange menn har også fått et tillegg, et lønnstillegg som er lavtlønns-tillegget. Dette tillegg må vi regne med at kvinnene må kunne hente inn når 1967 er ommme. Det må vi ha rettmessig krav på. Det er en ting som man må holde øye med. Når vi får forbundsvis oppgjør igjen, som vi må regne med alle sammen at man får neste gang, er det riktig (som formannen sa) at vi har mye å snakke med Arbeidsgiverforeningen om. Det gjelder gruppeinndelingen, og jeg vil appellere så innstendig jeg kan til dere som har med denne saken å gjøre: Kvinnene kommer i liten del inn i de organer som fastsetter våre forhandlingskrav. Det vet vi alle sammen. Det er jo kvinnenes egen skyld. Det har vi også hørt, så slipper noen her å si det. Vi må få ordnet med gruppeinndelingen.

Det står her i innstillingen om kvinnenes stilling i arbeidslivet noe om at gutter og jenter må få samme opplæring, og det er riktig. Jeg tror også det blir en forandring når den nye generasjon kommer inn i arbeidslivet. Men hvem skal vi ta hånd om? Vi skal ta hånd om de kvinner som er i industrien i dag og som skal fortsette å være der resten av livet og som ikke har anledning til opplæring eller omskolering. De blir på sin plass. Det er dem vi skal ta hånd om. Det er jo våre medlemmer. Har vi gjort det vi skulle? Det har vi

ikke gjort, det tør jeg påstå. Vi har gått over med en harelabb når det gjelder gruppeinndelingen. Det står i denne innstilling at kvinnene må ikke havne i de dårlig betalte jobbene. Men det er jo det de har gjort. Flertallet av kvinnene har havnet i de dårlige jobbene. Vi har fått en liten opprykking, vi har fått et lite lønnstillegg. Det er det hele. Det er et fåtall av industriens kvinner som er kommet opp på mannlønn. Jeg hadde en liten innledningspost på LO-skolen nå siste gang, hvor jeg hadde for meg en god del virkelige flinke tillitsmenn fra hele landet. Hva visste de om likelønnsspørsmålet? Ingenting. De hadde ikke skjønt noe av det hele. Og nettopp disse er fordelt på bedriftene for å ta hånd om kvinnene innenfor bedriften! De hadde ikke fått noen opplysning om dette viktige arbeide. Hvem har skyld i det? Ja, det kan være mange syndebukker å henge ut, men det skal jeg avstå fra. Men jeg gleder meg til 1968 og den statistikk som kommer da. Skal det være mann og kvinne i den statistikken? vil jeg spørre formannen om. Skal kjønnsbetegnelsen ut av statistikken?

Nordahl: Det får du spørre Norsk Arbeidsgiverforening om, det er den som lager denne statistikk.

Randi Pettersen: Jo da, det er Centralstyret som gjør det. Vi får den fra dere. Det er da vel ikke bare Arbeidsgiverforeningen som skal bestemme? Hvordan skal vi turnere det spørsmålet? Da blir det sannelig mange lavtlønnsgrupper. For hva er lavtlønnsgrupper? Det er kvinnene. Er vi da ikke i samme båt? Vi har vært lojale i alle disse år. Nå kan dere være litt lojale. Nå vil jeg henstille til Landsorganisasjonen ved neste tariffrevisjon å ha øynene rettet på gruppeinndelingen og legge til rette slik at vi får anledning til å rette opp alt det som er skjevt og skakt. Vi har jo ikke skjematisk arbeidsformidling. Det var skjønsmessig vurdering om arbeidet var likeverdig, og det ble en drakamp om kroner og ører på samme måte som når vi forhandler ellers. Den ånd som var til stede når rammeavtalen ble ferdiglaget var blåst bort da vi kom til forhandlingsbordet med regningen.

Bjarne Andersen, Sarpsborg, Norsk Papirindustriarbeiderforbund: Foregående taler gikk nokså sterkt i rette både med oss som sitter i Representantskapet og dere som er til stede her på Kongressen når det gjelder en gruppe i samfunnet som er delvis tilsidesatt. Jeg representerer den samme gruppe i samfunnet, men jeg representerer de helkontinuerlige skiftarbeidere. Jeg har stått på representantskapsmøte etter representantskapsmøte og dosert de saker som vedkom disse folk i samfunnet. Når vi hørte foredraget

til Gerhardsen om hvordan samfunnet i sin helhet er bygd på det maskinelle, så kan vi spørre: Hvilken gruppe i samfunnet har de største byrder i det dagsaktuelle arbeid? Er ikke det de som arbeider helkontinuerlig? Ved lov ble det gjennomført 4 ukers ferie. Vi var glad vi som er i helkontinuerlig skiftarbeid. Vi regnet som en selvfølge at nå hadde feriekomiteén våknet. Nå ville også vi som har en god del av vår arbeidstid på helgedager, store høytider og andre høytidsdager endelig få lov til å være sammen med vår familie, iallfall i skoleferien. Men hva opplevde vi? Jo, vi opplevde at Ferieloven er den samme. Vi får værsågod ta ferie i tiden 15. mai til 30. september. Det som ligger oss sterkest på hjertet er spørsmålet om en arbeidstidsforkortelse. Vi fikk en arbeidstidsforkortelse i 1958 og var i den heldige stilling at vi fikk den noen år før andre. Nå har jo vi i Representantskapet og mange som sitter her hatt tanker om fem dagers uke. Det skulle være interessant å høre om det fins flere representanter fra den helkontinuerlige sektor som her vil stå opp og si hva de mener om disse sakene. Vi har et bra forbund som gjør hva det kan i disse spørsmål, og vet jo av erfaring at jo flere komitéer som blir satt ned, desto senere og tregere går maskinene. Det skulle ikke være nødvendig i 1965 — rett foran et stortingsvalg, som vel ingen av oss her har noen forutsetning for å si utfallet av — ikke å være kommet lenger for de helkontinuerlige skiftarbeidere. Vi er utsatt for en prosess hvor vi kjører maskineriet søndag som mandag — ikke 5 minutters avbrekk. Men hva får vi igjen? Jo, vi får igjen det som her er sitert, og folkepensjon når den engang kommer. Så skal aldersgrensen heves til 70 år. Det fins vel ikke et menneske på en arbeidsplass hvor det er automasjon som kan stå ved en maskin og arbeide til sine 70 år. Nordahl var inne på at man må se på enkelte grupper når det gjelder dette spørsmål. Jeg vil ikke i dag oppta forslag igjen om 40 timers arbeidsuke for skiftarbeidere. Vi kan for så vidt være fornøyd med at Sekretariatet igjen skal se på spørsmålet. Men la oss ikke oppleve at vi står her og doserer det samme spørsmål på neste kongress.

Roald Halvorsen, Oslo, Norsk Typografforbund: Da jeg hørte Gerhardsens innledning, virket den meget positiv på meg i motsetning til en del andre innledninger som er hørt foran dette valget. For meg står det slik, at mens arbeiderbevegelsen prinsipielt mer og mer bør stå fram som et klart alternativ både i arbeidslivet, i utdanning og i kulturlivet, så ser det faktisk ut som arbeiderbevegelsen befinner seg noe på defensiven. Det faller ikke i min lodd å si hvorfor det er slik eller er blitt slik, men jeg tror det er galt, og jeg tror ikke det skal så meget til heller for å rette på det.

Noe av det som jeg tror har virket negativt er de lønnsoppgjørene og den prisutvikling vi har hatt. Når det gjelder prissituasjonen, vet vi jo at det bare har gått oppover, og det har gått med en veldig fart. Det har vært oppstilt prognoser som ikke har holdt. Og det er i den forbindelse jeg tror det er riktig å sette fingeren på om ikke nå både Landsorganisasjonen og Arbeiderpartiregjeringen bør analysere selve prismekanismen, slik at man får klarlagt hvor dette oppstår. Det må være feil når Landsorganisasjonens tariffoppgjør slår ut på den måten som det har gjort. Man må si: Vi har resignert, absolutt resignert, vist samfunnssyn og likevel hatt en slik prisstigning. Jeg er fullt oppmerksom på at alt dette ligger i tiden i Norge og internasjonalt, men jeg tror det henger sammen med at det er grupper som tjener på denne prisstigningen, ikke blant lønnstakerne, men i andre kretser i samfunnet både her i landet og i andre land. Ta sukkerprisen som har vært det rene trekkspill i denne fireårsperioden. Det er helt sikkert at det ikke er de som jobber på plantasjene som har fulgt med i denne elevatoren opp og ned. Men det må være mange som har tjent svære penger. Jeg tror de fagorganiserte mener at de blir lurt på en eller annen måte. Det ble sagt under siste indeksoppgjør, at når prognosen ikke holdt, slik at indekstallet ble 120,8, så skyldtes det bl. a. at det var en gruppe næringsdrivende som ikke la på omsetningsavgiften til 12 prosent. Jeg tror det er noe i dette. Men da er det heller ikke noen indre mekanikk eller overnaturlig kraft som bestemmer prissituasjonen. Det er levende mennesker som går rundt omkring både her i landet og i andre land.

Et annet viktig punkt mener jeg er skattespørsmålet. Det er fortsatt en kolossal forskjell på dem som fyller ut selvangivelsen i januar og i februar i dette land. Det går ikke an når vi vet at vi faktisk har en skattesvikt (skatt og omsetningsavgift tilsammen) som når opp i et anstendig norsk lønnsoppgjør. Dette skjønner arbeidsfolk. Dette er også veldig viktig å avsløre. La meg i denne forbindelse si at jeg ser at Libertas skal gå inn for å gjenopprette tilliten til lov og rett her i landet. Det er de samme mennesker som tenker loven på den måten som jeg har sagt. Hvorfor avslører vi ikke dem? De tar offensiven og skal bruke den mot arbeiderbevegelsen. Jeg tror det blir gjort en feil her. Vi bruker som sovepute at vi med full sysselsetting må få prisstigning. Tar vi det opp i arbeiderforsamlinger hvor en statsråd er til stede, en lønns- og prisminister, så spør han: Dere mener vel ikke at vi skal prisregulere alle disse detaljvarene? Og så ler vi da. Vi ler i grunnen av oss selv, for det er jo bevist at det er krefter i dette land som lar dette gå utover lønnstakerne. Hvor store krigsomkostninger skal vi betale

overfor det privatkapitalistiske samfunn? Det spørsmål må vi nå snart begynne å stille oss. Vi har i samband med prispolitikken en innledning under forslag nr. 565 — «Kongressen gir sin tilslutning til hovedlinjene i den prispolitikk som er fulgt i kongressperioden. En generell gjeninnføring av direkte prisregulering på alle vesentlige vareområder vil reise slike administrative problemer at det ikke kan ansees hensiktsmessig i fredstid.» For det første er jeg av den mening at det ikke er fredstid på dette område. Det er en krig mot lønnstakerne fra kapitaleierne. For det annet syns jeg man skal spare oss på Kongressen for å stemme for dette. Landsorganisasjonens sekretariat har selv sendt brev til Regjeringen og sagt at nå må dere se på dette prisspørsmålet. Derfor bør vi spares for det første avsnittet. Hvis man tar ut første avsnitt og så tar ut ordet «imidlertid» i annet avsnitt, så har ikke jeg noe mot det som står her i det hele tatt. Det vil jeg da sette fram som forslag.

Får jeg så si litt om tariffpolitikken. Jeg må erklære meg enig i mye av det Ingvald Hansen har sagt, bl. a. i sitt forslag. Jeg har sett det sånn at vi er blitt et haleheng til Norsk Arbeidsgiverforening under de siste oppgjør. Nå holder jeg meg til det område som det er naturlig å snakke om for meg. I Lønnsnemnda og i sin innledning på Representantskapets møte 5. mai 1964 sa Nordahl: (jeg siterer hva han sa også i Lønnsnemnda i et svar til Østberg om de to oppgjør som hadde vært) «I fjor var det ingen forhandlinger på det forbundsvisе plan. I år var det forutsetningen at forbundene skulle forhandle, men resultatet ble omtrent det samme som i fjor. Norsk Arbeidsgiverforening sa nei i fjor fordi det var gjort et fellesoppgjør. I år ble det sagt nei fordi det først skulle føres generelle forhandlinger, og vi vet hva det resulterte i. Vi må være klar over at dette går ikke flere ganger. Når det gjelder organisasjoner som ikke er medlem av Landsorganisasjonen, må Norsk Arbeidsgiverforening forhandle med hver enkelt av disse. Det samme må Norsk Arbeidsgiverforening også gjøre med forbund i Landsorganisasjonen.»

I den innstilling som foreligger her i det hvite hefte er det gjort så vanskelig dette om at Landsorganisasjonen skulle kunne trekke opp en mer selvstendig linje enn det har vært hittil. Vi har bl. a. en motpart, står det, som kan bestemme sammen med oss, men faktum er at Norsk Arbeidsgiverforening i de to siste oppgjør har greid å få igjennom sin vilje. Såpass som det ble må de på kammerset også være blitt enig om. Dyrere kan vi ikke komme ut av det. Det er helt unødvendig at forbundsvisе oppgjør behøver å gå ut over lavestlønne. Jeg stilte et forslag i Representantskapet i desember 1963 i denne materie, og vi må kunne godta Landsorganisasjonen som en fellesnevner i taktikken og ledelsen av oppgjørene, og samtidig sikre at

ingen får lov til å ta et oppgjør som er dårligere enn et eller annet tall vi er kommet fram til. Der skal hele Landsorganisasjonens styrke settes inn for å hjelpe de lavestlønte, samtidig som vi har forbundsvise oppgjør. Jeg skal gi meg nå og heller komme tilbake.

Roald Halvorsens forslag lød:

«Sekretariatets forslag nr. 565 om prisutviklingen:

Første avsnitt utgår. Ordet «imidlertid» utgår av annet avsnitt.»

Ronald Bye, LO's distriktskontor, Kirkenes: Det var en sak som både partiformannen og LO's formann tilla stor vekt i sine innledninger og som får meg til å tenke på et lite avsnitt som står i en av de artikler som Per Bratland for en tid siden hadde i Arbeiderbladet om makt og miljø i det moderne Norge, og som jeg gjerne vil sitere: Priser og lønninger må i vår tid sees i sammenheng, og de forskjellige næringer må sees i sammenheng. Dermed blir det noe som heter lønnspolitikk, eller rettere sagt indekspolitikk. Dette er en uungåelig utvikling — et nytt bevis for at faglig virksomhet og politisk innsats ikke lenger er to forskjellige ting. Regjeringen må tenke annerledes enn før. Det samme gjelder hovedorganisasjonene i arbeidslivet. Lønns- og prisoppgjørene har fått et innslag av samfunnsoppgjør.

Jeg syns at denne betegnelsen om samfunnsoppgjør er en uhyre riktig betegnelse på de nåværende inntektsoppgjør. Dette blir ettertrykkelig illustrert, hvis man tar for seg de tre siste årene og de store oppgjørene, de toneangivende oppgjørene. I 1963 var det en regjeringserklæring om forbrukersubsidier på 150 millioner kroner som var en vesentlig del av tariffoppgjøret. I 1964 var det Stortingets vedtak om lønnsnemnd som var løsningen, og det kan man kanskje karakterisere som en klar politisk løsning av et lønnsoppgjør. Dernest har vi da indeksoffgjøret i år, hvor igjen en regjeringserklæring om forbrukersubsidier spilte en vesentlig rolle. Jeg syns dette gir rett til å karakterisere de store tariffoppgjør som en form for politisk handling, eller som Bratland sier, som samfunnsoperasjon. Og dette er vel en følelse som blir styrket når man tar med i bildet opprettelsen av kontaktutvalget. Mange syns at dette er en utvikling med betenkelige sider og lite forenlig med det prinsipp som vår fagbevegelse bygger på, nemlig at det skal være en fri og uavhengig fagbevegelse. Slike betenkeligheter har kommet til uttrykk i debatten, og de kommer til uttrykk i mange av de forslag som er sendt inn til denne kongress. Jeg syns på mange måter det er en naturlig og sunn reaksjon, uten at jeg vil akseptere det betingelsesløst som en riktig reaksjon. Jeg vil si at det vil være en riktig reaksjon under forhold hvor det politiske styret i vårt

land hadde sett annerledes ut enn hva det gjør i dag. Aksepterer man den økonomiske politikk som føres i vårt land, da er det spørsmål om å akseptere de store linjer og den økonomiske målsetting som denne politikk har, med full sysselsetting, sterk økonomisk vekst, med stor vekt på fellesoppgaver og rettferdig fordeling. Vi er nødt til å ta konsekvensene av det i vår tariffpolitikk. Dette er jo en politikk som har som forutsetning planøkonomi. Jeg skulle tro at med den økonomiske verdi som tariffoppgjørene har fått i vårt land i de siste årene, er det ikke mulig å trekke dette tariffoppgjør unna den økonomiske koordinering innenfor denne planøkonomi.

Men det melder seg selvfølgelig mange betenkeligheter, og det er at en regjering kan jo lett bli en sterk og dikterende part når det er spørsmål om økonomisk koordinering, noe som er delvis eliminert i vårt land i og med at vi har et nært og godt samarbeidsforhold mellom regjeringspartiet og fagbevegelsen. Likevel kan det være fare for at forholdet mellom Regjeringen og fagbevegelsen kan bli som et forhold mellom arbeidsgiverne og fagbevegelsens organer. Det er vel egentlig ikke meningen. Jeg tror ikke det er ønskelig verken fra den politiske eller den faglige delen av arbeiderbevegelsen at tillitsfullt samarbeid skal gli over i ensidig diktat. Jeg tror det hele må bygges på samarbeid, hvor basis er at fagbevegelsen anerkjenner den aktuelle økonomiske politikk.

Så vil jeg gjerne knytte et spørsmål til det som jeg her har sagt. Det første er om vi i tilstrekkelig grad klarer å forklare utad til medlemmene i fagbevegelsen denne sammenheng mellom den økonomiske politikk som føres i vårt land og lønnsoppgjørene. Det andre henger sammen med det Gerhardsen sa om Kontaktutvalget og den bemerkning som Nordahl kom med i sitt innlegg, om at vi klarer våre lønnsoppgjør best når vi ikke har med den tredje part. Det er naturlig å spørre om de eksisterende samarbeidsordninger og kontaktordninger mellom Regjeringen og fagbevegelsen er tilfredsstillende, slik at fagbevegelsen ikke må operere overfor Regjeringen som en tredje forhandlingspart i lønnsoppgjørene, men kan operere overfor den som en samarbeidspart.

Diettsatser.

Dirigenten: Valgkomitéens formann har bedt om at vi alt nå må behandle innstillingen om diettt og tapt arbeidsfortjeneste.

Lage Haugness, valgkomitéens formann: Valgkomitéen har foruten valgene også å innstille på diettsatsen og godtgjørelse for tapt arbeidsfortjeneste. Vi vil ha sistnevnte sak avgjort så hurtig

som mulig for at avregningene kan foretas. Under representantskapsmøtet ble det vedtatt en del forandringer, men teksten har vært gjenstand for misforståelser. Vi har foretatt en mindre endring, og ellers er satsene regulert, slik at den samlede diettsats er høynet fra kr. 65.00 til kr. 75.00. Valgkomitéens innstilling er enstemmig. Etter Landsorganisasjonens vedtekter er det tillatt å kunne regulere satsene i perioden.

Valgkomitéens innstilling:

Retningslinjer for utbetaling av diett og tapt arbeidsfortjeneste.

Diettsatser:

a) Diett pr. dag	kr. 40.00
Natttillegg under reiser	» 35.00
Diett pr. døgn	» 75.00
- (Døgnet regnes fra det klokkeslett reisen tar til.)
 «I tilfeller hvor man ikke selv har vært herre over det og det kan legitimeres at utlegg til overnatting har overstegnet natttillegget, kan det medgåtte refunderes.»
- b) Før påbegynt døgn uten overnatting i forbindelse med reiser utbetales diett således:
Under 4 timer	kr. 00.00
Mellom 4 og 8 timer	» 30.00
Over 8 timer	» 40.00
- For reiser i forbindelse med overnatting, men av kortere varighet enn 24 timer, regnes ett døgn diett.
- c) Ved utbetaling av diett for innenbys møter gjelder følgende regler:
Dagdiett	kr. 40.00
- (Betales for deltakelse i kongresser, representantskapsmøter, landsmøter, landsstyremøter og internasjonale møter.)
 Den samme sats gjelder også for forhandlinger, meglinger og møter ellers som pågår hele dagen og utover kontortidens slutt.
- d) Middagspenger:
Middagspenger	kr. 15.00
- (Betales ved møter av kortere varighet så vel som kveldsmøter hvor det er nødvendig å spise ute.)

Godtgjørelse for tapt arbeidsfortjeneste:

For møter og forhandlinger og ved reiser betales tapt arbeidsfortjeneste med kr. 75.00 pr. dag eller skift. Heri er inkludert feriepenger.

Komitégodtgjørelse:

Møtegodtgjørelse kr. 25.00 betales for deltakelse i komitéer nedsatt av Landsorganisasjonens kongress, representantskap eller sekretariat når det

må forutsettes at komitéens arbeid er særlig omfattende eller av permanent karakter, eksempelvis for kongressperioden. Sekretariatet avgjør i hvert enkelt tilfelle hvilken komité som skal ha møtegodtgjørelse.

Det fulgte et kort ordskifte, vesentlig med spørsmål, med innlegg av Henning Dahl, Oslo, Norsk Kjøttindustriarbeiderforbund, revisjonssjef Ingemund Haugen, Gulbrand Brauer, Oslo, Norsk Tekstilarbeiderforbund, hovedkasserer Alf Andersen, Sekretariatet, Sigurd Johansen, Oslo, Norsk Hotell- og Restaurant-Arbeider-Forbund, og Bertin Grimstad, Eidsvåg, Bergen fylke.

Votering:

Valgkomitéens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Ettermiddagsmøtet 11. mai kl. 15.00

Dirigent: Odd Helland. Sekretær: Alf Olsen.

Sekretæren Else Ørbæk leste formiddagsmøtets protokoll, som ble godkjent uten merknader.

Karl Bjerkeli ble innvilget permisjon for ettermiddagsmøtet onsdag.

Dagordenens punkt 5.

Tariffspørsmål og diverse avtaler.

Dirigenten: Ved formiddagsmøtets slutt var det inntegnet 21 talere. Nå er listen over talere betraktelig økt.

Vilhelm Furnes, Valnesfjord, Norsk Arbeidsmandsforbund: Jeg vil ta for meg forslaget fra Sekretariatet nr. 569, der det står: «Kongressen finner ikke å kunne rette avgjørende innvendinger mot at det også brukes private entreprenører i anleggsvirksomheten.» Det synes jeg er litt rart. Vi må finne oss i at vi har de store entreprenører som tar bruer og asfaltering og store arbeider, som vei- og jernbanevesenet ikke har maskiner til. Men det er noe som er verre, og det er de små entreprenørfirmaer som gror opp som paddehatter. Jeg kan nevne tre i min hjembygd. De to har fått kommunal støtte til å kjøpe bulldozere og andre maskiner. De er kommet inn på anleggsvirksomhet, og de to maskinparkene er vokst opp til en stor maskinpark. En maskinpark til, som startet med en liten bil, er blitt en maskinpark til et par hundre tusen kroner. Disse karene driver utelukkende med uorganisert arbeidskraft. Når vi nå opplever i Nordland at vi får oppsigelse av 108 veiarbeidere — jeg har det svart på hvitt i et brev — så er det organiserte som må vike, mens disse småentreprenørene, som driver bare med uorganiserte folk, skal få fortsette. Dette mener jeg er helt uansvarlig. Det kan jeg ikke forstå at Sekretariatet kan gå med på. Jeg

vil be om at det ikke blir godtatt. Dette er meget verre enn at det kommer en stor entreprenør, for han har organisert arbeidskraft.

Så skal jeg komme litt inn på talen til Gerhardsen. Han hadde sterk vilje til å utrette noe, og det skal være sikkert at det er utrettet mye. I den senere tid er det blitt litt mindre når det gjelder arbeidsfolk. De skulle øke veibyggingen. Vi i Nordland har en eneste vei som går gjennom hele landsdelen, og det er ikke flere veier. I vår var den så dårlig at man måtte stenge den. Der skulle det være en sjanse for å øke veibyggingen. For noen år siden ble Nordlandsbanen stoppet i Bodø. Den ble stoppet på 10 år for at de bevilgninger som ble gitt til Nordlandsbanen skulle gå til veibygging i Nord-Norge. Det er ikke gjort. Nå får vi oppleve at vi får oppsigelse av 38 mann på veivesenet, og tidligere 65 jernbanearbeidere. Dette kan ikke være noen hjelp for arbeidsledigheten. Gerhardsen var også inne på det politiske ved valget. Jeg vet at i vårt fylke hadde vi 7 mandater før. Ved forrige valg mistet vi en til SF. Jeg tør si at med den ampre stemning som det er i arbeidslivet der oppe, så kan vi miste enda en mann til. Det er ikke riktig at man skal bli behandlet på en slik måte, særlig i et valgår, at det sies opp 100 mann og skal sies opp flere nå. Jeg vil be om at dette møtet må hjelpe oss der oppe, så vi kan få fortsette å arbeide. Det må gå an å sørge for en naturlig avgang.

Så var det nevnt fra Konrad Nordahl noe om Hovedavtalen. Det må gå an å få en hovedavtale for statsbedrifter og. Der har vi en stor skjevhet. Vi er statsarbeidere, men vi har ikke en hovedavtale som vi kan vise til. Det blir til at de som er minst for seg har det dårligst. Og det er forskjell på jernbanearbeidere og veiarbeidere. Jernbanearbeiderne har hatt det atskillig bedre enn vi ved veivesenet. Vi må få en hovedavtale slik det er i de private bedrifter.

O t t o T o t l a n d, Oslo, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund: Jeg vil gjerne ta opp forslag nr. 331. Det er ganske kort, slik at jeg kan referere selve forslaget. Det er motiveringen som er det lengste her. Forslaget lyder:

Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund foreslår:

«Ved kommende tariffrevisjoner — første gang i 1966 — reiser Landsorganisasjonen i Norge krav om at det inntas bestemmelse om tariffestet organisasjonsplikt i samtlige tariffavtaler.»

Så kommer en lengre motivering for forbundets forslag. Var det slik at man skulle ha en overskrift for innleggene, så ville jeg ha brukt denne overskriften: «Enhver form for frihet er bestemt ved

sine grenser og ikke ved sin mangel på grenser.» Ved forbundets landsmøte høsten 1964 var det den daværende formann, Alfred Nilsen, som reiste tanken om organisasjonsplikt. Reaksjonen på dette kom allerede dagen etter, hvor i første rekke Dagbladet løp fullstendig løpsk. Det ble hevdet at det var Handel og Kontors mening i samarbeid med Arbeiderpartiet og Landsorganisasjonen å tvangsorganisere alle landets funksjonærer. En liknende reaksjon — om enn i mer avdempet form — fant man i andre borgerlige aviser. Arbeiderbladet behandlet saken i en underleder og fant ikke tanken særlig tiltrekkende. De fleste øvrige arbeideraviser var sympatisk innstilt til spørsmålet om at alle burde være organisert, men det måtte ikke skje med det som ofte ble kalt tvangsmidler. Fra ledende hold i Arbeiderpartiet ble det også tatt avstand fra tanken. Vi i forbundet syntes at denne reaksjon fra dem som tilhører arbeiderbevegelsen var meget uheldig.

Hva var så bakgrunnen for forslaget? Jo, i all sin enkelthet den: I alle tariffavtaler er det slik at alle ansatte på bedriften omfattes av tariffavtalen. Arbeidsgiveren lønner sine ansatte, enten de er organisert eller uorganisert, etter tariffavtalens satser, og de får sosiale bestemmelser på like fot enten de har medlemsbok i orden eller ei. Det er slik i fagforbundene at man reiser ikke krav uten at minst halvparten er organisert. Det er en gyllen hovedregel. Vil det ikke da være riktig at mindretallet, de uorganiserte, etter at tariffavtale er underskrevet, bøyer seg for flertallet og ordner sitt medlemskap. Det mener vi bør skje. Ordet tvang har vært nyttet i forbindelse med denne sak. Jeg synes man tøyser frihetsbegrepet nokså langt når man snakker om tvang her. I bunn og grunn er det bare et tiltak som kan skape den best mulige stemning og enhet på arbeidsplassen. Det har ikke vært riktig av hensyn til en del som gjerne vil kverulere og spare penger, at de skal stå utenfor fellesskapet. Det er riktig nok at hvis tariffestet organisasjon gjennomføres, vil frihet til å stå uorganisert falle bort. Jeg kan ikke se at det er noen grunn for oss å beklage det, rent bortsett fra at mye frihet til å gjøre det man vil, går tapt også der den alminnelige lovgivning gjelder. Nå blir det sagt at rettssikkerheten er i fare. Om et slikt forslag skulle vedtas, er det på sin plass å minne om at organisasjonsplikt ikke er noe nytt, verken her i landet eller i andre land. For alle kooperative bedrifter og samvirkelag er det bestemmelser om organisasjonsplikt i den hovedavtale som gjelder mellom Landsorganisasjonen og Den Kooperative Tarifforening. Norsk Sjømannsforbund har samme bestemmelse i flere av sine avtaler. Norsk Transportarbeiderforbund har for losse- og lastearbeiderne bestemmelse om at forbundets medlemmer har førsteretten til arbeid på

bryggene. I flere avtaler med enkeltstående bedrifter er det innført bestemmelser om organisasjonsplikt. Utenfor LO's forbund finner en liknende bestemmelser. Norges Farmaceutiske Forening har inngått avtale om at apotekerne bare skal ansette farmasøyter tilsluttet farmasøytforeningene, som på sine steder skal sørge for at medlemmene bare tar ansettelse hos apotekere tilsluttet Apotekerforeningen. Studenter er vel forpliktet til å være tilsluttet Student-samskipnaden, og journalister, som ønsker å stå tilsluttet Norsk Presseforbund, får ikke dette hvis de ikke også er tilsluttet Norsk Journalistlag. Dette gjelder journalister både i borgerlige aviser og arbeideraviser. Innenfor landbruket er det en rekke bestemmelser om tilslutningsplikt i ulike organisasjoner. Den gang bestemmelsene ble innført ble det fra de aktive bondepolitikere nyttet samme argumenter som de vi gjerne gjør oss til talsmenn for, nemlig at det er umoralsk å nyte fordeler av et organisasjonsarbeid uten å delta i de forpliktelser arbeidet medfører. Men dette beviser også at den diskusjon som motstanderne av fagbevegelsen fører mot forslaget om tvungen organisasjonsplikt er hyklerisk. Forholdet er nemlig at man ikke har noen prinsipiell innvending mot selve tanken, hvis den passer i ens eget kram. Det man i realiteten er imot, er at arbeiderbevegelsen skal få nytte av en slik tariffert bestemmelse. Den eneste bestemmelse som synes å kunne medføre vanskeligheter er Hovedavtalens § 1, hvor Norsk Arbeidsgiverforening i sin tid ba om å få tilføy et denne protokolltilførselen, jeg siterer:

«Det er et grunnleggende prinsipp i samarbeidet mellom hovedorganisasjonene hvis ansettelse eller beskjeftigelse av arbeidstakere blir vanskeliggjort fordi arbeidstakerne på bedriften er organisert eller uorganisert.»

Etter at saken ble tatt opp av vårt forbund, har vi fått forslag fra mange fagforeninger og samorganisasjoner om det samme, slik at det er stemning for saken. Jeg tar opp forbundets forslag.

R a s m u s S o l e n d, Oslo, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund: Jeg skal ikke ta opp noen av de forslag som står blant de utsendte dokumenter, men det gjelder uttalelsen som er lagt fram på representantenes bord om stortingsvalget. Jeg har et par merknader til formuleringen som vi finner i annet avsnitt, og som jeg synes er uheldig, eller skal vi heller si uheldig i ordvalg. Det heter her at Landsorganisasjonen i Norge har tilslutning fra folk av alle politiske avskygninger og kan derfor ikke binde sine medlemmer til å stemme på et bestemt politisk parti. Nei, selvsagt kan vi ikke det. Men dette viser at hadde man ikke denne konstellasjon, kunne man ha

bundet medlemmene. Det er dette ordvalg jeg syns er litt uheldig, og jeg ber redaksjonskomitéen se på det. Det vil bli meget bedre om man sløyfer siste del av første setning. Rett og slett stryker disse ordene «og kan derfor ikke binde sine medlemmer til å stemme med et bestemt politisk parti».

Rasmus Solend satte fram dette forslag:

Stortingsvalget 1965. Første setning sålydende: «Landsorganisasjonen i Norge har tilslutning fra folk av alle politiske avskygninger — — — Men LO i Norge kan ikke osv. som i forslaget.»

Walter Kristiansen, Sekretariatet: Selv om jeg som medlem av Sekretariatet har vært med på innstillingene, må jeg få ta ordet til noen av de forslag som er sendt inn fra vårt forbunds avdelinger. Det blir noe spredt når vi behandler hele punkt 5 under ett. Først noen ord om nasjonaliseringen. Sekretariatets innstilling er jo ikke referert. Det er forslag nr. 566. Jeg har lyst til i denne forbindelse å sitere et klipp fra Aftenposten som siterer Moss Avis. Det handler om pengedirigering. Landsorganisasjonen har henstilt at Statens Forretningsbank må bli etablert snarest mulig, at den må omfatte hele landet og få tilstrekkelig kapitalstyrke. Hvorfor? spør Moss Avis. «Jo, den skal tjene på å dirigere kredittgivningen her i landet. Vi har jo allerede noen dirigerings-sentraler. Vi har Norges Bank som til dels sugepumper kapital fra distriktene med tall som man kunne trenge meget til der. Kapital som er istandbrakt av den lokale befolkning. Vi tenker på hele arbeidsledighetsfondene. Det er tanken å slå sammen Postsparebanken og Postgiroen. Så har vi LO-banken, Arbeidernes Landsbank, som den heter. Så har vi Samvirkebanken som tilhører kooperasijonen. De to sistnevnte banker er sikkert gode medaktører når det gjelder den pengepolitikk vår nåværende regjering fører. Så skal vi altså i tillegg få Statens Forretningsbank. Det haster. Man har ikke en gang tid til å vente på de kapitaler folkepensjonen skal innbringe som et mammutfond på statens hånd. Med statskapitalene som et Babels tårn kommer purringen etter Statsbanken med tilstrekkelig kapitalstyrke i en tid da norsk næringsliv trues med kapitalmangel. Nylig er det kjøpmannsstanden som har sagt fra om det. Skattene hindrer mindre bedrifter i å bygge opp ønskelig kapital med sikte på å holde bedriften i høyest mulig konkurranse-dyktig stand, også for å trygge de ansattes arbeidsplasser. Kan så Statens Forretningsbank skaffe mer kapital? Selvfølgelig ikke. Den kan bare utbygge dirigeringen av den. Vi har de nødvendige forretningsbanker i de private forretningsbanker og i Sparebankene.»

Jeg tror at det som skrives her taler for seg selv når det gjelder de borgerliges syn på det som skjer i penge- og kredittpolitikken her i landet. Jeg vil ikke si mer om det, men bare anbefale Sekretariatets innstilling nr. 566.

Når det gjelder forslag nr. 107 fra en av våre avdelinger, utmelding av stateide gruver fra Arbeidsgiverforeningen, så sier Sekretariatet at spørsmålet bør utstå av hensyn til at det er satt ned en offentlig komité som skal behandle spørsmålet om etablering av en statens arbeidsgiverorganisasjon, der alle statsbedrifter skal stå som medlemmer. Det er greit nok i og for seg, men når det gjelder denne komitéen, så faller det meg i minne ordtaket om at når en viss mann ville at intet skulle skje, satte han ned en komité. Jeg vet ikke eksakt når denne komité ble nedsatt, men den har i alle fall ikke hatt møte på lange, lange tider. Formannen i komitéen ba om å få slippe. Det har departementet motsatt seg. Jeg har inntrykk av at arbeidet er stoppet opp. Jeg vil henstille til Sekretariatet at det purrer på denne komitéen.

Når det gjelder sikring av arbeidslønn i konkursbo, forslag nr. 166, har Sekretariatet foreslått at det oversendes det nye sekretariat, og jeg anbefaler innstillingen. Det gjelder altså sikring av arbeidslønn i konkursbo. Det er særlig innenfor bygg- og anleggssektoren at lønnstakere er blitt skadelidende ved at arbeidsgiveren har gått konkurs. Det er vel derfor naturlig at forslag i denne lei kommer fra de to forbund som har medlemmer innenfor denne sektor. Forbundet er klar over at Landsorganisasjonen arbeider med spørsmålet om et fond til sikring av lønnstap ved bedriftsinnskrenkning og rasjonaliseringstiltak. Vi har foreslått at det påtenkte fond også må omfatte tap av innestående lønn i den utstrekning et konkursbo ikke er i stand til å dekke kravet fullt ut.

Så noen få ord om tariffpolitikken. At det under dette punkt er kommet inn et så overveldende antall forslag, syns jeg er et godt tegn på at aktiviteten i grunnorganisasjonene er i sin skjønneste orden. Her har jo Sekretariatet foreslått at samtlige forslag skal oversendes det nye sekretariat. Stort annet kan vel ikke gjøres etter at det har vært til behandling i redaksjonskomitéen. Men jeg vil gjerne si noen ord til noen av de forslag som berører dette med lønnsnemnd og som går mot lønnsnemnd i enhver form, og forslag som også går mot fellesoppgjør for enhver pris. Vi har sagt oss enig i at lønnsnemnd ikke bør forekomme, men å fatte konkret vedtak om at lønnsnemnd under enhver omstendighet ikke skal forekomme, finner i hvert fall jeg for min del ikke riktig. En kan komme i en slik situasjon at valget står mellom en omfattende streik og spørsmål om lønnsnemnd, slik som tilfellet faktisk var i 1964. En skal

selvfølgelig ikke se bort fra muligheten av en storkonflikt, selv om en ikke har tatt hundre prosent avstand fra bruk av lønnsnemnd. Men ellers bør vi vel ha kommet så langt her i landet, at streik må oppfattes som en noe dårlig løsning. Selvsagt, hvis det ikke er andre utveier, så må vi ha den adgangen åpen. Det vil heller ikke være riktig om Kongressen skulle vedta at eventuelt fellesoppgjør for framtiden ikke må nyttes.

Vårt forbundsstyre er ikke enig i at hovedorganisasjonene skal binde seg til den ene eller annen form for tariffoppgjør. Det må være den aktuelle situasjon foran hvert tariffoppgjør som bestemmer hvilken form en skal velge, ut fra de muligheter som foreligger. En skal ikke glemme at mange lavtlønnsgrupper faktisk vil ha en viss fordel av et fellesoppgjør. Ikke bare lavtlønnsgrupper, men også de industrier som ved å konkurrere på verdensmarkedet kan sies å ha visse vansker rent økonomisk. Ved forbundsvis oppgjør for disse industrier vil det ikke være så helt enkelt å oppnå et tilfredsstillende resultat. Når det gjelder dette med lønnsnemnd og fellesoppgjør kontra forbundsvis oppgjør, har Sekretariatet levert sin innstilling, og jeg viser til den.

Så vil jeg til slutt gjøre Kongressen merksam på innstillingen fra forbundsstyret i Jern- og Metall på side 86 og 87 i dagsordenen. Det er kloke ord som vi bør legge oss på hjertet. Jeg tror at den innstillingen inneholder et perspektiv som vil gjøre seg mer og mer gjeldende i tiden som kommer.

Tor Aspengren, Sekretariatet: Jeg vil gjerne oppholde meg litt med tariffpolitikken. Her har det vært sagt og gjettet på at det er lønnsoppgjørene som har skapt den politiske situasjon vi har. Jeg har ingen tro på det. Men å få gjennomdiskutert hva som er årsaken er ikke mulig.

Om kvinnelønningene, skulle jeg ha lyst til å si en del, også etter innlegget fra Randi Pettersen. Det er sjølsagt ulikt i de enkelte forbund. Når det gjelder vårt forbund, har vi i hvert fall ingen skilnader i avtalen, men når det gjelder skilnaden på arbeidsplassen, slår den ut til begge kanter. Vi har kvinnegrupper som ligger høyere enn de mannlige, men også omvendt. Å komme inn på disse ting i detalj går ikke, derfor vil jeg konsentrere meg om politikken. Det er den som tross alt er det avgjørende og det viktigste.

Jeg kan i grunnen slutte meg til det som Ingvald Hansen ga uttrykk for, kanskje på andre premisser, og for så vidt også det som Roald Halvorsen var inne på. Jeg tror ikke det er mulig å si enten det skal være det ene eller annet. Jeg tenker på forbundsvis oppgjør og fellesoppgjør. Vurdert under ett, kan ikke jeg skjønne annet

enn at erfaringene viser, som Walter Kristiansen sa, at under fellesoppgjør er det de lavtlønte grupper som kommer best ut. Det har vært sagt her, at man ved forbundsvis oppgjør kan oppnå det samme. Det er mulig med noe annet opplegg enn det som hittil har vært gjort. Men hvis vi skal se på hele vår tariffpolitikk, hele vår økonomiske politikk, så tror jeg i hvert fall at man må se det hele under ett. Statsministeren brukte uttrykket «innenfor en forsvarlig økonomisk ramme». Ja, det er vel der det ligger. Jeg holdt på å si det slik: Det blir vel mer og mer til at man bruker elektronhjerne og regnemaskiner og regner ut hvor mye som skal gå til fellesforbruk og hvor mye som skal gå til det private behov. Og så får vi danne oss en mening ut fra det og prioritere de kravene som vi ønsker å reise.

Sekretariatet sier i sin innstilling at vi har vært og vil bli mer og mer bundet av den økonomiske politikk som blir lagt til grunn og som tar sikte på en stadig sterkere investering til fordel for fellesforbruket. Det vil derfor bli tilbake en forholdsvis mindre del til økt privat behov. Når jeg aksepterer en slik økonomisk politikk, er det også viktig at det som blir tilbake til privat konsum blir mest mulig rettferdig fordelt. Det er ved faglig og politisk innsats vi har nådd den maktposisjon vi har i samfunnet i dag, og denne makt må videre utvikles til fortsatt bedring av den sosiale, kulturelle og økonomiske standard. Vi må finne en form for vår lønns- og inntektspolitikk, som sikrer vår konkurranseevne og samtidig full sysselsetting. Vi må prøve å finne fram til en langtidsplan for våre krav og finne en prioritet innenfor den til enhver tid mulige økonomiske ramme. Vi må formulere en klar målsetting i vår taktikk og politikk, hvor alle tydelig kan se og forstå hva vi vil og hva vi sikter mot. Lønns- og inntektsoppgjørens form og tidspunktet for disse bør diskuteres, da dette vil være av avgjørende betydning for vår kontroll og håndtering av den fortsatte økonomiske utvikling. Det er i grunnen på disse premisser vi må se hele vår framtidige tariffpolitikk. Men jeg tror det vil være av avgjørende betydning å være klar over at det i tariffperioden er Representantskapet som er den høyeste myndighet, og mellom representantskapsmøtene er det Sekretariatet. For meg spiller det ingen rolle hvilket forum og forsamling som diskuterer retningslinjene. Men det er klart at vi alle er innstilt på at det er ansvarlige instanser som skal treffe den endelige avgjørelse. Derfor har også jeg gått fullt ut inn for den innstilling som er framlagt fra Sekretariatet, der det heter i punkt 2: Samtlige forslag under dette punkt oversendes Sekretariatet, som må vurdere forslagene i forhold til hva man akter gjennomført på tariffplanet eller ved lovgivning. Forslag vedrørende forkortelse av

arbeidstiden må Sekretariatet oversende med nødvendig kommentar til den arbeidstidskomité som er nedsatt. Jeg tror at dette dekker veldig godt. Jeg sa det også slik i Sekretariatet at det er vel diskusjonen på Kongressen som vil være avgjørende.

Sverre Andersen, Oslo, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Situasjonen vi nå står overfor er jo på mange måter vanskelig. Det er sagt her at hvis vi får en endring i styreforholdet i landet ved årets valg, så vil det kunne bety at også fagbevegelsen må innta en endret holdning til problemene i samfunnet. Det er kanskje en farlig tankegang å gi seg ut på, at det er våre motparter i samfunnslivet som skal bestemme hvilken politikk vil til enhver tid må føre. Jeg tror det er uhyre viktig at vi som de fremste tillitsmenn i fagbevegelsen makter å trekke opp linjer som vi står på og vil gjennomføre under alle forhold. Jeg tror at svakheten i vår politikk hittil — jeg tar ikke for meg alle de positive ting som jeg helt ut aksepterer — etter min mening har vært at vi på mange måter har konsentrert et stort arbeid omkring det å holde en parlamentarisk virksomhet i gang, som har sikret oss nødvendig parlamentarisk flertall til enhver tid. Det som er trukket opp av linjer fra det politiske plan har vært, som Gerhardsen sa, at vi må ha en plan for økonomi, en plan for vekst og trivsel som viderefører fagbevegelsens muligheter. Det er imidlertid ikke nok etter min mening å ha en plan for samfunnet. Den plan som samfunnet har må også overføres til det lokale plan, slik at en plan for samfunnet forutsetter en plan også på den enkelte bedrift. Landsorganisasjonen er jo en typisk lønnskasserorganisasjon. Vår fremste oppgave er å vareta lønnskassernes økonomiske interesser, først og fremst lønns spørsmålet. Imidlertid erkjenner vi jo alle at bakgrunnen for en framgangsrik utviklingssituasjon er at en produksjonsmessig dekning til enhver tid er til stede. Derfor er det nødvendig ved det skillet som vi i dag står overfor, at fagbevegelsen i sterkere grad bør ta på seg nye arbeidsområder og begynne mer bevisst å arbeide med hva som skal ligge til grunn for lønnsutviklingen på den enkelte felt innenfor den enkelte industri, innenfor den enkelte institusjon. Hvis vi griper an problemene på denne måten, kan vi samtidig forandre vår egen posisjon på arbeidsplassene, enten det er i en statlig bedrift, en kommunal bedrift eller en privat bedrift. Med andre ord: Målsettingen fra samfunnspolitikken må overføres til det lokale plan, og det er først og fremst Landsorganisasjonen og de enkelte forbund som her må trekke opp linjene.

Det har vært nevnt at en del yrkesgrener lønnsmessig har vanskeligheter på grunn av at lønnsutviklingen i f. eks. en forbruks-

vareindustri umiddelbart slår ut i prisen. Vi erkjenner vel alle i dag at en industri, en bedrift, som skal være konkurransedyktig, må ha en slik størrelsesorden at den først og fremst kan drive forskning, så den på en effektiv måte kan sikre produksjonen. Det er imidlertid ikke bare småindustrien som har problemer i dette landet. Jeg vil ta et eksempel fra min egen bransje, skipsbygningsindustrien. Jeg vil da bruke to tall. I 1955 kostet det ca. halvannen million kroner for 1000 tonn stål til en båt. I 1965 kostet det 750 000 kroner pr. 1000 tonn stål. Prisen pr. tonn stål er halvert i løpet av 10 år. I denne tid har vi hatt en lønnsutvikling på ca. 60 prosent. Vi har hatt stigning i materialprisene, stigning på alle områder slik som prisstigningen ellers har virket innenfor samfunnet. Skipsbygningsindustrien i Norge er på mange måter en nøkkelindustri. Det er en basis for den øvrige industri i og med at vi verken har bilproduksjon eller annen primærproduksjon av betydning i landet. Hvis vi ser på Norges-kartet, så vil vi se at rundt hele kysten ligger det skipsbyggerier som inntar nøkkelstillinger som arbeidsplass for oss. Det er klart at arbeiderbevegelsen også her har plikt på seg til å sørge for at denne primærindustri fortsatt kan eksistere og leve og at den kan konkurrere på markedet. Med dette mener jeg: Innenfor enhver industri, innenfor enhver næring, enten det er i den offentlige eller private sektor, må vi som lønnstakere ved siden av å kreve lønninger og sosiale goder også ha en målsetting for vårt eget arbeid. Vi kan nemlig ikke fortsatt stå i den stilling at vi overlater til arbeidsgiverne rundt omkring å påta seg ansvaret for utviklingen av landet reelt sett når det gjelder selve produksjonen, mens vi på vår side bare skal stelle med lønsspørsmål og sosiale spørsmål. Her må det etter min mening skje en endring. Wilson, statsministeren i England, uttalte før han tiltrådte, at i dag lever og virker 95 prosent av alle vitenskapsmenn som har levet og virket i verden. Det indikerer jo hvilken fantastisk teknisk ekspansjon vi står oppe i. Vår oppbygning i Landsorganisasjonen henger sammen med mellomkrigstiden og lenger tilbake. Vi har ikke maktet å fremme vår egen organisasjon, fornye våre egne lønnsavtaler. Jeg er enig i at vi fortsatt må ha tariffoppgjør på forbundsmessig plan. Vi må også muligens ha fellesoppgjør, men ved siden av det er det nødvendig å finne nye former for tariffavtaler. Det må desentraliseres helt ned til den lokale arbeidsplass, slik at man også gjennom lønnspolitikken får et insitament til å skape den framgang som vi alle vil ha. Jeg tror at den sikre vei til varig framgang for arbeiderbevegelsen er at man tar opp til realistisk drøfting på hvilken måte man konkret skal bringe bedriftene fram i forgrunnen som små festninger for arbeiderbevegelsen, slik at de som steller på det parla-

mentariske planet får et solid grunnlag å stå på. Her må fagbevegelsen ta et tak. Det er i realiteten det som ligger i tanken om faglig/politisk samarbeid. Det må vi fortsatt ha, men vi må finne nye veier og styrke også de lokale institusjoner så man kan hente fram grunnkraften der den er.

Paul Sundt, Oslo, Norsk Arbeidsmandsforbund: Det er til forslag nr. 108 og Sekretariatets innstilling nr. 569 om Statens anleggsdirektorat. Før jeg går nærmere inn på det vil jeg imidlertid komme litt inn på det Nordahl nevnte på formiddagsmøtet angående de krav som var stilt i forbindelse med revisjonen av Hovedavtalen. Han sier der at det var stilt krav om erstatning til dem som ble ledige på grunn av nedleggelse av bedrifter eller flytting av bedrifter. Det var i den private sektor. Han tilføyde at i staten er det noe ganske annet. Der blir det en veldig folkeopinion og man må utsette og utsette saker i forbindelse med oppsigelser. Jeg tror i hvert fall etter de erfaringer vi har i Arbeidsmandsforbundet, at det er vel så viktig å ta det spørsmålet opp med staten som med Arbeidsgiverforeningen, iallfall like viktig når det gjelder nettopp dette å si opp folk uten at man skaffer dem noen annen beskjeftigelse.

Som dere ser av den trykte dagsorden, har vårt forbund fremmet et forslag om Statens anleggsdirektorat. Når vårt forbund også til denne kongress har funnet å måtte ta dette spørsmål opp til behandling, henger det selvsagt sammen med den utvikling som foregår på statens arbeidsområder: ved vassdragsvesenet, ved veivesenet og jernbaneanleggene og også i en viss grad ved havnevesenet. Det å skaffe fortsatt beskjeftigelse for statens arbeidere er vel det største problem som vi i den senere tid har kjempet med i vårt forbund. Det har vært en innbitt kamp i forbindelse med tariffrevisjonene i en hel menneskealder for å få noenlunde tilfredsstillende ansiennitetsbestemmelser i overenskomstene med staten, slik at de som hadde valgt staten som arbeidsgiver skulle føle seg så noenlunde sikre på å beholde sin arbeidsplass når de hadde vært i tjeneste i staten en viss tid. Det har imidlertid i de senere år ikke holdt stikk. I den verste depresjonstiden i mellomkrigsårene, hvor arbeidsledigheten slo ut også ved statens arbeidsområder, ble det i 1928 reist en interpellasjon i Stortinget av daværende stortingsmann Christian Henriksen, senere formann i Norsk Arbeidsmandsforbund. I denne interpellasjon nevnte han at statens arbeidere ble gående ledige fordi bevilgningene var for knappe. Det var spesielt jernbanearbeiderne han den gang var inne på, for jernbaneanleggene var det største anleggsforetak som ble drevet av staten på den tid. Daværende statsråd Mjelde lovet i forbindelse med dette at alle som

hadde 5 års sammenhengende tjenestetid i 1928 fortsatt skulle fortsette som statens arbeidere, idet det ville bli sørget for at det ble gitt såpass store bevilgninger at oppsigelse skulle unngås for denne gruppe. Dette ble holdt fram til annen verdenskrig. Jeg vil bare bemerke at før den annen verdenskrig hadde man ingen bestemmelse i overenskomsten om ansiennitet.

Etter krigen har man en ansiennitetsbestemmelse i statens overenskomster. Det var hard tautrekking, men vi fikk den da inn til slutt, og forbundet antok at en nå skulle være kommet over den verste kneiken. Det har imidlertid vist seg senere at ansiennitetsbestemmelsene har hatt svært liten betydning. Og hvorfor? Jo, fordi at man har en ansiennitetsbestemmelse som slår fast at statens arbeidere skulle ha arbeidet i staten en viss tid. Så gikk man over til å sette arbeidet bort til entreprenører, og så ble statens arbeidere oppsagt og ble gående ledige. Noen er kommet i annet arbeid. Noen går muligens ledige, jeg vet ikke. Når man blir oppsagt etter 22 års tjeneste i staten og man er over 50 år, tror jeg det er vanskelig å finne annen beskjeftigelse som er passende. Disse problemer har forbundet en og to ganger i året, og det er ikke noe ukjent problem for de respektive departementer — Samferdselsdepartementet og Industridepartementet. Det er heller ikke noe ukjent problem for komitéene i disse departementene, idet man har hatt mange, mange konferanser angående denne sak. Det er heller ikke noe ukjent problem for samarbeidskomitéen mellom Landsorganisasjonen og Arbeiderpartiet, idet denne sak så sent som i 1964 var behandlet der. Det skaper veldig skuffelse ute blant våre medlemmer at man til stadighet skal bli oppsagt i staten, mens arbeidet blir bortsatt til entreprenører. Politisk sett må man iallfall si at det er en stor ulykke. Misnøyen brer seg ikke bare til dem som blir oppsagt, men over hele distriktet. Jeg kan godt forstå at Arbeidsgiverforeningen og de borgerlige i Stortinget gjerne ser at entreprenørene skal få overta alt anleggsarbeid i dette land. De har selvfølgelig også støtte av Libertas i det synet. En skulle vel ha lov til å tenke at ved riktig gode entrepriser skulle det også falle en liten skjerv på Libertas. Jeg skal ikke ta opp forbundets forslag, men jeg hadde vært mer tilfreds om Sekretariatets forslag hadde vært litt skarpere.

Dirigenten foreslo taletiden begrenset til 5 minutter, og det ble vedtatt med stort flertall. Det var da inntegnet 19 talere.

Hans O. Kleiven, Vågåmo, Norsk Arbeidsmandsforbund:
I likhet med Paul Sundt kan jeg godt styre min begeistring for den konklusjon Sekretariatet har kommet fram til på Norsk Arbeids-

mandsforbunds forslag nr. 108. Men jeg vil tilføye at det aldri har vært Norsk Arbeidsmandsforbunds mening å frata arbeidsledelsen ved statens bedrifter retten til å bruke entreprenører. Men entreprenører og entreprenører, fru Blom. Vi har hele skalaen nedover fra de kjempestore entreprenørfirmaer til landbrukstraktorer med subsidiert brensel på offentlige arbeidsplasser. Som de sentrale myndigheter kjenner ganske godt til, har vi i enkelte distrikter store sysselsettingsproblemer. Det er hovedsaklig i de deler i vårt land hvor grunnæringen har avgitt ledig arbeidskraft på grunn av innskrenkning og rasjonalisering. Når vi i dag opplever at deler av disse befolkningsgrupper kommer inn som konkurrenter på det offentlig statsdrevne arbeid og der med maskinutstyr som i svært mange tilfelle er innkjøpt med billige lån i Driftskredittkassen, i enkelte tilfelle kjørt med subsidiert brensel, er det våre medlemmer som får byrdene. Kongressen har fått seg forelagt Sekretariatets innstilling. Sekretariatet finner ikke å kunne rette avgjørende innvendinger mot at det brukes private entreprenører i anleggsvirksomhet. Nei, men det må rettes innvendinger mot at store entreprenørfirmaer påtar seg store arbeider i staten og så delegerer det videre til små underentreprenører. De små underentreprenørene som svært ofte består av små familieforetak, er ikke bundet til noen tariffavtale eller Arbeidervernloven. Svært ofte arbeider folkene 10—12 og 16 timer i døgnet. Det har vært nevnt og diskutert mange ganger på landsmøter og landsstyremøter i Arbeidsmandsforbundet hvordan vi skal gripe denne sak an. I forbundets forslag til Kongressen lyder det slik: «Det henstilles til Regjeringen å ta opp til alvorlig overveielse å stanse det stadig mer utvidede entreprisearbeid innenfor statens egne anleggsområder.» Jeg kan godt tenke meg at det fra Sekretariatet kunne vært tilføyd etter siste avsnitt at dette må tilpasses slik at det ikke går utover opparbeidede rettigheter og utover sysselsetting av de arbeidere som har hatt sin beskjeftigelse ved vedkommende bedrift.

Reidar Moen, Oslo, Norges Handels- og Kontorfunsjonærers Forbund: Det gjelder forslaget fra Handel og Kontor nr. 331 til Hovedavtalen, om organisasjonsplikt. Det er naturlig å spørre om organisasjonsplikt til enhver tid vil bli møtt med delte meninger, ikke minst når begrepet framstilles lik organisasjonstvang. Mange har imidlertid gitt sin tilslutning til kravet om innføring av organisasjonsplikt i avtalene. Noen har også foreslått alternative ordninger, bl. a. med avlatsmuligheter for den som ikke vil påta seg medlemsforpliktelsene. Kravet om organisasjonsplikt har en så sterk moralsk begrunnelse og appell at det burde få de fleste innvendinger

til å forstumme. Den avvisende holdning som offentlig ble inntatt fra arbeiderbevegelsens fremste hold til Handel og Kontors kongressvedtak var en uheldig demonstrasjon. Det må være uriktig at våre organisasjoner ikke skal kjempe for gode moralsk underbygde merkesaker fordi om den borgerlige opposisjon skriker opp. Vi har gamle avtaler med klausul om organisasjonsplikt. Disse må ved en slik holdning til Handel og Kontors forslag komme i et noe underlig lys. Er disse tidligere avtaler ikke forsvarlige? Vi kan gå ut fra at jussen for år og dag siden hadde tatt knekken på disse, hvis prinsippet ikke var holdbart. I sin åpningstale søndag snakket Landsorganisasjonens formann om de lite organisasjonsmulige klatremenneskene som måtte ventes å bli et tallrikt folkeferd i utdannelses-Norge. Jeg finner det vesentlig at de ikke får anledning til å døyve sin samvittighet gjennom avlatsordninger uten medlemskap, slik som forslagene i dagsordenen gir uttrykk for, som forslag nr. 340, 343 osv.

Willy Falch, Stavanger, Norsk Typografforbund: Det gjelder Sekretariatets forslag nr. 570 angående pensjon. Det står i punkt 1: «Forslagene om lik pensjon for alle avvises.» Jeg vil gjerne ha stilt forsamlingen det spørsmål: Er et slikt forslag forenlig, er det verdig arbeiderbevegelsens prinsipp? Argumentet for dette forslag er at når en blir gammel, så skal ikke levestandarden være endret. Det vil si at de som har hatt mest tidligere fremdeles skal ha mest, og de som greier seg med lite eller mindre, skal fremdeles ha minst. Jeg er klar over at det er visse og spesielle store vansker om en skulle gjennomføre prinsippet om lik pensjon. Jeg vet det kommer krav fra bønder og andre grupper. Det er ikke nok til at en skulle gå fullt så lett på det nye prinsipp som er foreslått og som ikke er helt i tråd med det jeg trodde var arbeiderbevegelsens syn.

Højdahl har invitert til en liten meningsutveksling om sine ting, og det er det foreløpig ikke blitt. Bl. a. sa han at stat og kommune må få en liten spesialbehandling fordi de ikke hadde lønnsglidning. Det er vel kanskje riktig. Likevel skal en ikke glemme at det koster ikke så liten innsats av dem som har «glidning» for å oppnå det lille tillegg de får. Jeg tenker på de høyere stillinger innen stat og kommune. Noteres det ikke som glidning når de skifter plass eller kanskje i en eller annen form får et klasseopprykk? Så en liten bemerkning om det som har irritert veldig, spesielt kanskje innenfor de grupper det gjelder. Når man ved siste oppgjør fikk situasjonen fastlagt helt riktig med bestemte krone- og ørebeløp, har stat og

kommune fremdeles sitt prosenttillegg. En vet hva det betyr for dem som er lavest og dem som er høyest. Var ikke dette svært galt?

Nordahl nevnte innledningsvis at en ikke alltid kan ha forbundsvis oppgjør. Det var ting som gjorde det aktuelt med felles oppgjør. Det er riktig det, men da må man vel kunne si at denne gang står et forbundsvis oppgjør for tur. Det må kunne foreslås her og vedtas at i 1966 da skal det være forbundsvis oppgjør. Vi må få en teknisk revisjon av tariffene med det aller første. Med dette vil jeg oppta forslag nr. 210 som lyder:

«Forbundsvis forhandlinger opptas med Norsk Arbeidsgiverfor-
ening ved neste tariffrevisjon.»

Dirigenten: Hans O. Kleiven har satt fram dette forslag:
«Det tilføyes siste avsnitt i Sekretariatets forslag nr. 569:
«og ut over sysselsettingen av de arbeidere som har sin beskjeff-
telse ved statens virksomheter».»

Kåre Hansen, Oslo, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund: Jeg er enig i at tariffpolitikken er veldig viktig, og den er viktig fordi man gjennom den ønsker å skape resultater for medlemmene. Resultater er avhengig av hvor mange medlemmer man til enhver tid har. Derfor tror jeg at spørsmålet om organisasjonsplikt betyr veldig mye også for hva vi kan oppnå i ettertiden gjennom tariffpolitikken. I likhet med Totland og Moen mener jeg at det er dypt å beklage at så mange innenfor arbeiderbevegelsen har tatt avstand fra dette forslag. Vi er takknemlig for den sympati vi har møtt, men jeg tror man er kommet i den situasjon at man vil målet, men ikke midlet. Det er brukt mange argumenter mot dette. Det ble bl. a. hevdet at man spør ikke de uorganiserte. La meg her nevne at vårt forbund i forrige uke plasserte fire av sine tillitsmenn i Tønsberg. Vi hadde kontakt med nesten 300 uorganiserte, som vi spurte i møter, i lange drøftelser om å bli med i organisasjonen. Vi fikk ingen positiv reaksjon. Deres argumenter var i det vesentlige: Hvorfor skal vi bli organisert, vi får det samme likevel. Og vi kan ikke by dem noe mer. Arbeidsgiverne gir dem den samme lønn, ferie og arbeidstid som bestemt i avtale og lov enten de er organisert eller ei. Det at vi har gjennomført en rekke av våre mål og har vært i stand til å skape velstand for menneskene, gi dem trygghetsfølelse, det er blitt et tveegget sverd når det gjelder å rekruttere til organisasjonen. Noen sier at man kan ikke gjøre dette

på grunn av politikk. Ja, må det ikke alltid være slik at en organisasjons flertall og den ledelse som har sitt utspring i dette flertallet kan bruke midler som ikke alle medlemmer kan være enig i? Det vil ellers bli en veldig steril og tannløs organisasjon som ikke ville oppnå noen landevinninger. Ledelsen får utføre det den kan og stå til ansvar overfor sine medlemmer i de forsamlinger som har avgjørelsen. Dette er ikke bare et spørsmål om å skaffe nye medlemmer. Det er i like stor grad et spørsmål om å skape trivsel på arbeidsplassene — dette at alle sammen er med på å betale for de resultater som oppnåes. Mange sier at det blir dårlige medlemmer man får på denne måten. Alle blir uinteressert, sier man. Jeg tror ikke det holder stikk. Vi vet ikke noe om at våre medlemmer innenfor NKL og arbeiderorganisasjonene er dårligere medlemmer enn andre. Der gjelder organisasjonsplikten. Når man ofte oppdager at det ikke er interesse blant våre medlemmer, kan jo det henge sammen med at det de gjør på arbeidsplassen, det gjør de ofte bare på vegne av halvparten av de ansatte. Jeg tror vi gjør klokt i å skaffe alle våre tillitsmenn og alle våre medlemmer de midler som er nødvendig for å sørge for en tilfredsstillende rekruttering til organisasjonen. Det er ikke tvangsorganisering det er spørsmål om. Det er spørsmål om å innfri en forpliktelse overfor en organisasjon som skaper resultater. Det gjør vi ellers i samfunnet. Vi går ikke med på at noen nekter å betale syketrygd. Om noen skulle tenke på å la være å betale skatt, så får de ikke anledning til det fordi man gjennom skattepengene er med på å skape resultater til beste for alle. Hvorfor skal det være forskjell i disse spørsmål?

Vi hadde en gang i tiden en lov som fastsatte den negative organisasjonsrett, retten til å stå uorganisert. Det foreligger i dag forslag i Stortinget om det samme. Våre motstandere er på offensiven. Selv om det sikkert er et fint prinsipp dette med å snu det andre kinn til når man blir slått på det ene, så tror jeg ikke man skal gjøre det i denne forbindelse. Man får av og til inntrykk av at det er de uorganiserte man skal ha medfølelse med. Men hva er det disse folkene gjør? De deltar aldri i konflikter, de deltar ikke i fagforeringsmøter for å behandle sakene, de betaler ikke kontingent, de løfter ikke en finger for å skape resultater. Men når såmanns gjerding skal utdeles, da er de villig til å være med. Vi syns ikke det skal være noen grunn for oss i fagbevegelsen til å akseptere dette. Frihet er verdifull, men man skal ikke i frihetens navn trassere på sine arbeidskamerater. Vi tror og håper at man kan få en konkret votering over dette spørsmål, og at alle som ser solidaritet og samarbeid som en naturlig omgangsform mellom mennesker vil stemme for dette forslag.

Thorleif Andersen, Sekretariatet: Sekretariatets forslag gjelder forslagene nr. 414, 415 og 416 om avtalen med Den Kooperative Tarifforening. Det forslag som ble vedtatt på forrige kongress var at man skulle innføre streikerett ved kooperasjonen, og det forslaget lå til grunn for drøftingene om endring av Hovedavtalen som vi hadde med Den Kooperative Tarifforening. Det er klart at når Kongressen har fattet et vedtak, har man også rett til å få en forklaring på hvorfor dette ikke er gjennomført i en kongressperiode. Det henger sammen med følgende: Da vi møtte fram til forhandling med DKT, la vi fram kongressvedtaket om innføring av streikerett ved kooperasjonen. Dette forslag gikk DKT ikke med på. Selv om det er en kooperativ tarifforening, så er det to parter som skal forhandle om en avtale. De ville ikke gå med på dette forslag under annen forutsetning enn at man opphevet bestemmelsen i Hovedavtalen når det gjelder organisasjonsplikten. Jeg skal ikke komme inn på selve realiteten i det som ligger til grunn for vedtaket og forslaget til denne kongress. Det er formodentlig riktig å si at disse to forslag ikke har noen sammenheng med hverandre, men man skal ikke glemme at når man fikk innført dette med organisasjonsplikt, så hang det sammen med spørsmålet om streikerett. Resultatet av forhandlingene var at vi anmodet DKT om å gå med på kongressvedtaket. Imidlertid ble det gjort klart for oss som møtte som forhandlere for forbundet og Landsorganisasjonen, at de hadde vedtak i representantskapet i Den Kooperative Tarifforening som var bindende for DKT's forhandlere. Vi sa klart fra til forhandlerne for DKT at vi vanligvis ikke var vant med å møte ved et forhandlingsbord med bindende vedtak. Vi anmodet forhandlerne om å gå tilbake til sitt representantskap for å få dette tatt opp til fornyet overveielse. Det ble avvist. Selvsagt var vi forhandlere både fra forbundet og Landsorganisasjonen, klar over at vi ikke i forbindelse med forhandlinger om Hovedavtalen i seg selv kunne gjennomføre en aksjon, men at vi bare måtte konstatere de faktiske forhold. Det var fordi det må overlates til det enkelte forbund, hvis tariffavtale utløper, å gjennomføre de tiltak som er nødvendig for å få gjennomført kongressvedtaket. Sekretariatet ble forelagt saken etter at vi ikke kom noen vei ved forhandlingene. Vi førte imidlertid forhandlingene til ende for så vidt det gjelder de øvrige reguleringer av avtalen. Vi har alltid ført forhandlinger med DKT etter at vi har hatt forhandlinger med Arbeidsgiverforeningen og har da ført inn de samme alminnelige bestemmelser. Sekretariatet fikk seg forelagt forhandlingsresultatet etter at vi hadde hatt det ute i de 15 angjeldende forbund. Av de 15 forbund var det 12 forbund som sluttet seg til det vedtak som gikk ut på at Hovedavtalen skulle

løpe videre, og så skulle den forelegges denne kongress. Men jeg gjør oppmerksom på at det ligger ikke det i Sekretariatets vedtak at man innbyr Kongressen til å gjøre annet vedtak enn det som er gjort på forrige kongress. Sekretariatet legger fram forslaget om avtalen mellom Landsorganisasjonen og Den Kooperative Tariffor-ening som et svar på det som står i innstillingen, at Sekretariatet ville legge fram innstilling på Kongressen. Under henvisning til vedtaket på Kongressen i 1961 må kravet om streikerett reises av de enkelte forbund og søkes løst i sammenheng med en ordinær tariffrevisjon. Det overlates derfor til de interesserte forbund å ta stilling til saken i sammenheng med de øvrige krav som skal reises overfor DKT ved slik tariffrevisjon. Forslaget er for øvrig i overensstemmelse med det som Sekretariatet vedtok etter Kongressen og behandlingen av saken tidligere. Jeg tar opp Sekretariatets forslag:

Sekretariatet innbyr Kongressen til å gjøre slikt vedtak:

Under henvisning til vedtaket på Kongressen i 1961 må kravet om streikerett reises av de enkelte forbund og søkes løst i sammenheng med en ordinær tariffrevisjon. Det overlates derfor til de interesserte forbund å ta stilling til saken i sammenheng med de øvrige krav som skal reises overfor DKT ved slik tariffrevisjon.

Oskar Skogly, Lillehammer, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund: Jeg vil gjerne få komme med noen bemerkninger i forbindelse med pensjonsalderen og gjennomføringen av folkepensjonen som er berørt her i dag. Først vil jeg gjøre oppmerksom på at sosialkomitéen i Stortinget har vært oppmerksom på dette problem med aldersgrense på 70 år eller en lavere grense. Men der er det, som i denne store saken ellers, en hel rekke hensyn å ta. La meg nevne for det første hensynet til dem som i dag er så gamle at de ikke kan få noen tilleggspensjon når folkepensjonen trer i kraft. De må en prøve å tilgodese med så gode grunnpensjoner som mulig. Vi har det andre og ikke minst vesentlige hensynet som nettopp de som er representert på denne kongress er meget interessert i, nemlig å legge opp folkepensjonsfondene og finansieringen slik at det også i oppbyggingstiden blir rom for en fortsatt real-lønnsheving. Det er et vanskelig avveingsspørsmål. Jeg tror at det som nå vil bli lagt fram for Stortinget tar hensyn til dette, men da vil jeg også gjerne si at etter de avveiinger og grundige drøftelser som har vært ført i Regjeringen og siden i sosialkomitéen, er det ikke realistisk i dag å tenke på en generell lavere pensjonsalder enn 70 år.

Jeg vil gjerne gjøre oppmerksom på at utgiftene til folkepensjonen vil bli fordoblet i løpet av de første 10 år, for å stige enda sterkere

i den periode som kommer etter de 10 årene, slik at etter de bergninger som foreligger i dag på visse forutsetninger, vil folkepensionen i år 2000 koste ca. 3 milliarder kroner. Den finansieringsordning som en da må legge opp til har en oppbyggingsperiode på 10 år, og innenfor denne 10-årsperiode må avgiftene som skal dekke folkepensionens utgifter heves gradvis for hvert år. Denne øking må ikke være sterkere enn at det også i denne oppstigningsperioden blir rom for en heving av reallønnen. I 1963 gikk omtrent 3 prosent av nasjonalproduktet til alderstrygd, uføretrygd, forsørgertrygd og syke- og skadetrygder. Disse utgifter vil bli fordoblet fram til omkring 1980 og henimot tredoblet omkring år 2000 etter de beregninger som nå foreligger. Det er klart at med denne svære reform vil en stor del av avkastningen gå til dette formål. En forutsetning er selvsagt at det også blir reallønnsutvikling. Vi skal være klar over at det er grupper som trenger en lavere pensjonsalder enn 70 år. Det er forutsetningen at disse grupper fortsatt må få egen ordning. Det må det forhandles om mellom partene og finnes fram til en løsning på. Jeg tror at det forslag som foreligger fra Sekretariatet er det som er realistisk og nøkternt i dag. Veksten i produksjonen og hele den økonomiske utvikling vil være avgjørende for hvor fort og på hvilken måte vi kan senke pensjonsalderen. Vi skal også huske på at de eldres antall stiger sterkt. Fram til år 2000 vil vi få en øking fra omkring 285 000 (som det er i dag) til omkring 437 000. Dette er antallet på de som er over 70 år, mens de som er under 20 år i det samme tidsrom vil praktisk talt være uforandret i år 2000. Det er bygd på prognoser. Dette må vi ta hensyn til. Derfor tror jeg det er riktig å bygge på 70 år i dag og la den framtidige utvikling bestemme hvor fort vi kan senke denne aldersgrensen.

J o h a n M o k s n e s, Oslo, Norges Handels- og Kontorfunksjonæ-
rers Forbund: Jeg skal i de to minutter jeg har til disposisjon ve-
sentlig beskjeftige meg med forslag nr. 414. Det gjelder avtalen
med Den Kooperative Tarifforening. Det er riktig som Thorleif
Andresen ga uttrykk for at det forslag som ble sendt inn av vårt
forbund til Kongressen i 1961 ble vedtatt, og at det da også ble
fremmet krav overfor Den Kooperative Tarifforening om endring
i den bestående hovedavtale. Men det forbauser vel de fleste at
denne sak er ført opp til behandling her. Vi hadde jo gått ut fra at
de som deltok i disse forhandlinger hadde gått mer energisk inn for
det vedtak som var gjort på Kongressen. På den annen side kan
man kanskje ikke være så forbauset over det når man hørte den
reaksjon som kom fra fremtredende tillitsmenn etter at forslaget
var vedtatt på Kongressen 1961. Vi hadde jo ikke regnet med at

det fra kooperasjonens side var fremmet noe motkrav i denne forbindelse. Vi gikk ut fra at det måtte være en selvfølge også for de kooperative funksjonærer å bli stilt på linje med de øvrige lønns-mottakere her i landet når det gjelder streikerett. Jeg går ut fra at de kooperative funksjonærer i likhet med de øvrige funksjonærer og arbeidstakere i landet ikke står i kø for å komme ut i streik. Jeg henviser bare til de få streiker som har vært innenfor vårt forbunds område. Men det som ligger bak er jo at vi skal ha samme rettigheter som de andre. Det er mer en følelsesak, kan man si, enn en realitet, fordi man jo må vurdere stillingen, kravene, i hvert enkelt tilfelle. Det er jo også spørsmål om den godkjenning man må ha for å kunne ta en streik, enten det gjelder private eller kooperative bedrifter. Vi hadde selvsagt ikke regnet med at kooperasjonens representanter skulle være med på å organisere de kooperative funksjonærer, men vi hadde i hvert fall regnet med at den bestemmelse man hadde om organisasjonsplikt skulle bestå. Jeg kan ikke skjønne annet enn at vi må ha denne stående i avtalen, særlig nå når man også har spørsmål om organisasjonsplikt for de øvrige lønnstakere i landet oppe til drøfting. Det forslag som foreligger fra Sekretariatet er verken ja eller nei. Det er jo ingenting. Man bare overlater til de enkelte forbund å fremme krav, og man må vel kunne si takk for hjelpen her. Hvert enkelt forbund kan ikke regne med å få gjennomført dette, når ikke den samlede fagbevegelse går sterkere inn for et krav enn den gjør i dette tilfelle. Jeg går ut fra at det vedtak som ble gjort på Kongressen i 1961 også blir fulgt opp her, slik at det blir gjentatt overfor DKT og kooperasjonen at vi skal ha ut bestemmelsen i Hovedavtalen om nemnd til å avgjøre interesselvister. Vi må få samme rettigheter som de øvrige medlemmer. Det kan ikke være noen dissens om det. Jeg kan ikke skjønne at det forslag som er lagt fram fra Sekretariatets side kan vedtas. Man må henvise til det forslag som ble vedtatt i 1961 og gå ut fra at Kongressen er enig i det. Vi må gjøre det klart for motparten at det ikke kan bli noen Hovedavtale, hvis ikke de aksepterer det. Jeg tar derfor opp forslag nr. 414.

Jeg vil samtidig nytte høvet til å si et par ord om de forbundsvise oppgjør. Jeg er enig i at det bør vurderes i hvert enkelt tilfelle, men jeg tror av mange grunner at det er riktig at tariffoppgjøret i 1966 skjer forbundsvis. Jeg tror vi må ha slått det fast her. Så får man senere ta stilling til hva man skal gjøre med de øvrige revisjoner. Det er som Landsorganisasjonens formann sa: Det har ikke vært noen forbundsvis revisjon på 4—5 år, og vi er nødt til å markere dette både overfor våre medlemmer og vår motpart at ved revisjonen i 1966 skal det være forbundsvise oppgjør.

Johan Moksnes tok opp dette forslag:

«Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund samlet til landsmøte 13.—17. september 1964, henstiller til Landsorganisasjonen i Norge å gå inn for at de fagorganiserte innen kooperasjonen snarest mulig får sin streikerett tilbake.»

Gulbrand Brauer, Oslo, Norsk Tekstilarbeiderforbund: Når det gjelder saklistas punkt 5 slutter jeg meg helt til det som er sagt av Aspengren og Walter Kristiansen og kommer ikke nærmere inn på det. Jeg er dessverre nødt til som representant for en organisasjon som har 55 prosent kvinner å gi meg ut på den tynne og farlige is å sette på plass noen av de ting som ble nevnt av Randi Pettersen i formiddagens møte. Jeg kan ikke si annet enn at jeg er blitt noe overrasket. Det er ikke noe rart at arbeiderne på den enkelte bedrift ikke er klar over hvordan dette foregår. Hvis ikke våre tillitsmenn i forbundet vet det, så kan man heller ikke vente at de vi skal snakke til skal vite det. Likelønsspørsmålet startet jo med rammeavtalen i 1961. Tariffrevisjonen ble da avgjort ved uravstemning, hvor rammeavtalen sammen med det øvrige materiale ble sendt ut til alle medlemmer. Alle hadde anledning til å lese forslaget. Men man kan jo ikke tvinge folk til å lese mer enn de selv har lyst til. Det annet er jo at dette med diskriminering av kvinnene både lønnsmessig og på andre måter er en sak som har stått på fagorganisasjonens sakliste bortimot en menneskealder. I 1961 var vi altså kommet så langt, etter at Stortinget hadde ratifisert Likelønnskonvensjonen i 1960, at vi kunne ta spørsmålet opp med vår motpart. Ved at Stortinget hadde ratifisert denne konvensjon, som var vedtatt av Arbeidsbyrået i 1953, var det dermed blitt en slags lov, og da kunne heller ikke Arbeidsgiverforeningen motsette seg at man tok spørsmålet opp. Men deres mål var selvsagt at dette skulle gjennomføres uten at det skulle koste noe. Jeg var med i det utvalg som behandlet rammeavtalen i 1961. I henhold til Landsorganisasjonens beretning for 1961 var også Randi Pettersen med, og jeg husker det selvfølgelig også. Det startet jo med at NAF's direktør syntes at dette ikke var noe stort problem, men det var bare det at det måtte gjennomføres på den måte at ikke lønnskostnadene ved den enkelte bedrift skulle øke. Det betydde i sin enkelthet at de mannlige tillegg måtte holdes tilbake til kvinnene hadde tatt dem igjen i lønn. Jeg husker at jeg svarte konsekvent på dette fra Østberg at for vårt tariffområde var ikke dette noe å diskutere i det hele tatt, fordi her var det jo ikke spørsmål om å løse noe lønsspørsmål for menn, men for kvinner. Våre menn lå den gang som nå 16 prosent under

gjennomsnittet. Det har ikke vært noen tvil hos oss hvordan dette ville gå før vi foretok opptrappingen. Da foretok vi undersøkelser i alle mellomeuropeiske land som skal foreta det samme. Resultatet var helt nedslående. Svenskene foretok en undersøkelse i Tyskland, og etter at likelønnsavtalen der hadde virket i 5 år, var kvinnes andel av lønn i forhold til menn sunket fra 67 til 63 prosent. Resultatet er like dårlig i Sverige. Vi får ikke tro at vi skal komme så særlig fort i vei, men vi har tatt spørsmålet opp på organisasjonsmessig måte. Vi har ikke andre forbund som har slike problemer. Vi er alene. Hvis det er sant som Randi Pettersen sa i formiddag, må også dette forbund ta dette spørsmål opp på organisasjonsmessig vei.

E i n a r S t r a n d, Sekretariatet: Først noen ganske få ord i tillegg til det Statsministeren var inne på, da han innledet om den politiske situasjon. Et politisk systemskifte her i landet er jo ensbetydende med at vi får en ledelse av landet utgått av våre motparter. Dermed er vi i den situasjon i arbeiderbevegelsen at vi ikke kan være med på å stabilisere en politisk situasjon her. Det kan vi hvis vi har en politisk ledelse som er utgått fra lønnstakernes rekke og fra arbeiderbevegelsen. Det er den største garanti for bl. a. en stabil tariffpolitikk. Og det gjelder i like høy grad å ha stabilitet i tariffpolitikken som i all annen virksomhet, som sosialpolitikk m. v. Jeg skulle formode at om vi i dag hadde hatt en annen politisk ledelse, så ville vi hatt en dobbelt så stor kontingent som den vi har nå.

Når det gjelder tariffrevisjonen i 1966, er jeg av den oppfatning at vi ikke bør fatte noe vedtak på denne kongress om hvordan den bør skje. Jeg mener at Representantskapet bør avgjøre dette, fordi situasjonen på høsten dette år kan være helt annerledes enn i dag. Skulle man få et forbundsvis oppgjør, som jeg forstår en rekke forbund ønsker, mener jeg personlig at det er full adgang fra hvilket som helst forbund til å reise krav om organisasjonsplikt i tariffavtalen. Men å vedta noe prinsipielt her på Kongressen tror jeg vil være uheldig. Det er ikke drøftet nok innenfor våre egne rekke.

Det er nevnt noe i forbindelse med Ferieloven. Da vi hadde dette oppe til behandling i 1963, var situasjonen at vi ble stilt spørsmål i Sekretariatet om vi kunne være villig til å gå inn for at Arbeiderpartiet reiste det i sin moterklæring, i stedet for å reise spørsmålet på tariffmessig vis. Jeg vil tilstå at det var delte meninger i Sekretariatet om vi skulle gå inn for forkorting av arbeidstiden eller på annen måte gå inn for sosiale fordeler i stedet for fire

ukers ferie. Men slik vi lanserte spørsmålet om fire ukers ferie under tariffrevisjonen i 1963 overfor Arbeidsgiverforeningen, var tonen gitt, for vi sa klart og tydelig fra at det som skjedde i Sverige om fire ukers ferie ville nå oss. Skiftarbeiderproblemet ble nøye diskutert både i Ferielovkomitéen og i forbundene. Etter samråd med forbundene ble vi enige om at vi ikke skulle reise de helkontinuerlige skiftarbeideres krav om 3 ukers sammenhengende ferie, men vi ville prøve å løse saken ved forhandling med den annen tariffpart. Personlig vil jeg si ,at hvis man ikke kan finne smidige ordninger for den helkontinuerlige skiftindustri, så bør vi ta dette spørsmål opp med Regjeringen for å få dette endret til det bedre. Øverst på side 23 i innstillingen er det en trykkfeil som jeg vil be dere rette. Det var nevnt i Sekretariatet. Der står «lokomotiv-personalet». Det skal være «jernbanepersonalet». Det er for at det skal dekke hele denne sektoren.

Det ble vedtatt å begrense taletiden til 3 minutter for de følgende talere, unntatt innlederne, Statsministeren og Landsorganisasjonens formann.

T h v. K a r l s e n, Oslo, Norsk Tjenestemannslag: Da må jeg kutte ut det meste. Jeg vil si at det var veldig klare, konsise og positive innledningsforedrag som ble levert her i dag, både av Gerhardsen, Nordahl og Højdahl. Det ble trukket opp klare målsettinger for vår framtidige virksomhet både på det politiske og det faglige område. Jeg vil bare ta fatt i ett punkt her. Det gjelder fellesoppgjør eller forbundsvise oppgjør. Jeg tror det er nødvendig å ta sikte på en noe større differensiering i oppgjørene og forsøke å komme over i en annen form for forbundsvise oppgjør enn den vi har hatt i den siste tid. Den fører etter det jeg kan skjønne, mer og mer til at vi ikke får forhandle i den forstand som vi bør. Vi får mer og mer en situasjon hvor man rent matematisk kommer fram til hva man skal ha ut, og så blir det innenfor en så stram matematisk ramme ikke særlige muligheter til å ta hensyn til de spesielle forhold som en bør få løst i forbindelse med de enkelte tariffoppgjør. Jeg tror det er nødvendig hvis vi skal få mulighet til å organisere alle grupper lønnskakere i tilslutning til Landsorganisasjonen, at vi innretter oss i vårt tariffarbeid på en slik måte at vi tilfredsstiller de krav som de enkelte grupper mener de må kunne stille til sin organisasjon. Der vil jeg gjerne understreke det som Højdahl sa her, at vi må vise den nødvendige forståelse innad i vår organisasjon, og vi må få ryddet av veien de misforståelser som jeg skjønner gjør seg gjeldende i veldig stor utstrekning. Se på det som er motive-

ringen til et forslag fra Nøsted Bruks fagforening i Drammen, hvor de sier: «Statstjenestemannskartellets press på vår levestandard er blitt så stort og urimelig at vi ikke lenger kan tie stille for denne utvikling.» Jeg syns dette er karakteristisk og tyder på at det her er mye som man bør klare opp.

Ronald Espedal, Skien, Norsk Papirindustriarbeiderforbund: Når det gjelder prispolitikken vil jeg støtte forslaget til Roald Halvorsen om endringer i forslaget til Sekretariatet, forslag nr. 565. Kommentarer har jeg ikke tid til. Når det gjelder alle de andre forslag i dette store komplekset, vil jeg ta opp en ting, som jeg er fullt klar over at forsamlingen sannsynligvis ikke vil vedta. Men vi har innen papirindustrien sett på et slikt forslag på flere landsmøter. Det er forslag nr. 104 fra Rena. Jeg er selv papirarbeider. Dere har i den siste tid sett hva som foregår i et av de største konserner, nettopp et typisk eksempel på det som kan skje innen et kapitalistisk samfunn.

Jeg tror det er riktig å si det, fordi hvis vi mener noe med målsettingen, som her blir talt om, så tror jeg det er riktig at vi før eller siden må ta dette opp til klar vurdering. Det tar selvfølgelig tid, det er jeg fullstendig klar over, men det må en gang snakkes om. Jeg tar opp forslag nr. 104. Noe mer rekker jeg ikke i denne forbindelse. I vår formålsparagraf 3 a, heter det at bedrifter og virksomheter blir overført til samfunnsseie, osv. Det kjenner alle som er til stede.

Ronald Espedal tok opp

Rena Kartongarbeiderforenings forslag, sålydende:

«Nasjonalisering av de store forretningsbankene, forsikringssekskapene, rederiene, samt papirindustrien og alle større nøkkelbedrifter i landet. LO må medvirke til at dets medlemmer blir sikret sine arbeidsplasser ved at lovfestet forbud mot oppsigelser blir innført.»

Henning Dahl, Oslo, Norsk Kjøttindustriarbeiderforbund: Jeg vil henstille til Kongressen å vedta Ingvald Hansens forslag, slik at vi får anledning til å diskutere det viktigste i Landsorganisasjonens arbeid, nemlig tariffspørsmål. Jeg syns ikke det er en forsvarlig behandling av disse viktige spørsmål. Vi har fått tre store opplegg — fra Nordahl, fra Gerhardsen og fra Højdahl, og så får vi faktisk ikke anledning til å diskutere disse problemer. Jeg er klar over at Kongressen har mange saker den skal diskutere. Det er en overordentlig stor dagsorden, og det må vi bøye oss for. Men

da må vi også få anledning til å komme for et annet forum og diskutere disse sakene. Vi kan ikke gå tilbake til medlemmene og fortelle at vi ikke fikk diskutere det som de har betalt kontingent for. Jeg tror blant annet at lavtlønnsproblemet er så dyptgående at vi må diskutere det på en helt annen måte enn det gis anledning til her.

R o a l d H a l v o r s e n, Oslo, Norsk Typografforbund: Jeg vil gjerne understreke forslaget om forbundsvise oppgjør i 1966. For vårt vedkommende, som har tatt opp forslaget, er det to grunner. For det første at minstelønnsattsene er sakkett akterut i den periode som er gått, blant annet gjennom Lønnsnemndas kjennelse i fjor. Det gjelder alle våre lavtlønte, også kvinnene. Den annen årsak er den tekniske utvikling. Vi har merket en tendens i Norske Arbeidsgiverforening, kanskje ennå mer enn hos boktrykkerne og avisierne, til at de ikke vil diskutere den tekniske utvikling for alvor med oss. De vil kjøre sak på sak over i Arbeidsretten, for å få en dom der i disse spørsmål. Det vil bety på litt sikt at vi for eksempel får et lønnsnivå som kanskje ligger ca. hundre kroner under det vi har i dag, og vi får et ikke-faglært yrke i stedet for faglært yrke. Jeg går ut fra at med den lærlingloven vi har her i landet er det ikke forutsetningen. Vi mener at vi har like god greie på dette som våre arbeidsgivere, og vi har vår bestemte oppfatning av hvordan dette skal løses til bedriftenes beste, men også til arbeidstakernes beste. Arbeidsrettsdommene går i arbeidsgivernes favør. Nå er det juristene som skal fortolke hva vi egentlig er enig om over bordet under forhandlingene. Når disse forslagene er kommet til denne kongress, så er det nettopp fordi man i denne 4-årsperiode har prøvd å gjøre fellesoppgjørene til et prinsipp. Nå må det være riktig at vi iallfall får forbundsvise oppgjør i 1966. Det er ikke lenger unna enn at denne kongress trygt kan vedta det.

R a g n a K a r l s e n, Landsorganisasjonens administrasjon: Jeg kan ikke sitte og høre på det som er foregått her uten å komme fram med noen statistiske oppgaver fra vårt økonomiske kontor. Det viser seg at i 1961, da forhandlingene om likelønn tok til, var kvinnenes gjennomsnittsførtjeneste i industrien 68,1 prosent av den mannlige gjennomsnittslønn. I året 1964 var den kvinnelige gjennomsnittsførtjeneste steget til 70,7 prosent av den mannlige. Det vil igjen si en lønnsstigning på 2,6 prosent. Tar vi da de forskjellige industrier så viser det seg at i bekledningsindustrien i 1961 var kvinnelønnen 72 prosent av mannslønnen. I 1964 var den 76 prosent. Det vil si en

stigning på 3,3 prosent. I bokbinderiene var kvinnelønnen i 1961 70,2 prosent, i 1964 74,4 prosent, altså en stigning på 4,2 prosent. I jern- og metallindustrien var kvinnelønnen i 1961 74,7 prosent, i 1964 77,9 prosent, altså en stigning på 3,2 prosent. Kommer vi til den kjemiske industri var kvinnelønnen i 1961 69,9 prosent, i 1964 72,6 prosent, en stigning på 2,7 prosent. I litograffaget var kvinnelønnen i 1961 59,3 prosent og i 1964 58,9 prosent. Der er en liten nedgang på 0,4 prosent. Nærings- og nytelsesmiddelindustrien hadde i 1961 70,2 prosent og i 1964 73,1 prosent, altså en oppgang på 2,9 prosent. Det er for kort tid til å komme nærmere inn på dette, men jeg vil si at en sak som kvinnene har ventet på i 70 år kan vi ikke greie å løse, så stor og infløkt som den er, på ett eller to år.

Leif Østlie, Oslo, Norsk Sjømannsforbund: Jeg skal ikke ta opp noe forslag, men jeg vil gjerne gi uttrykk for at jeg støtter forslag nr. 331 fra Handel og Kontor og med den motivering som Totland og Kåre Hansen har gitt her. Når jeg gjør dette, så gjør jeg det samtidig som talsmann for ca. 2000 skipstillitsmenn som på mange måter er ryggraden i vårt forbund når det gjelder organisasjonsmessig arbeid. Jeg kan kanskje korrigere Totland på ett lite punkt: De avtaler hvor organisasjonsplikt er innført er avtaler med forbund eller arbeidsgivere som står utenfor Norsk Arbeidsgiverforening og omfatter bare et par mindre selskaper. La meg også si til Randi Pettersen som så varmt talte kvinnesaken i formiddag, at innenfor vårt forbund har vi forlenget gjennomført like lønnsprinsippet for kvinner, men dermed vil jeg ikke si, at jeg vil appellere til noen kvinne om å gå til sjøs, fordi det er mange andre problemer som knytter seg til dette yrket. Jeg vil også si et par ord om fellesoppgjør kontra forbundsvise oppgjør. Jeg tror det er riktig, selv om det også er vanskelig, i denne situasjon å ta klart standpunkt til individuelle oppgjør neste gang. De aller fleste forbund har jo sitt særpreg og dermed er det kanskje uklokt å drive den politikken som er gjort nå nokså lenge, å samle alt i en sekk. Da får man ikke løst noen av de særproblemer som de enkelte forbund har å kjempe med. Jeg tenker da særlig på vårt forbund som på mange måter ikke kan sammenliknes med andre organisasjoner, og særlig ikke med de store industriforbund. De har mulighet for en lønnsglidning, hvilket vi ikke har. Derfor kommer vi skjevt ut når vi kommer ut i tariffperioden. Dette har en uheldig virkning. Jeg er enig med Højdahl i at de forbund i vår organisasjon som ikke har mulighet for lønnsglidning, bør få et bedre oppgjør. Kongressen er vel merksam på at vi ennå har sjøfolk som har opptil 84 timers arbeidsuke. Hvis vi skal fortsette på denne måte, vet vi hvordan

aktiviteten vil bli. Vi snakket i går om kontingent kontra aktivitet. Fører vi fornuftig faglig politikk, er det klart at også aktiviteten vil bli bedre.

G u d m u n d G j e n g å r d, LO's distriktskontor, Trondheim: Det er snakket mye om arbeidstida, og de fleste forslag som foreligger til Kongressen går ut på en konkret forkortelse av den ukentlige arbeidstid. Partiets landsstyre har lagt fram et forslag til program for neste stortingsperiode med 5 dagers uke som det primære, mens konkret arbeidstidsforkortelse ikke er medtatt. Jeg vil her støtte den som snakket om en arbeidstidsforkortelse for de helkontinuerlige skiftarbeidere. Jeg tror ikke det er riktig verken politisk eller faglig å sette en målsetting for en alminnelig forkortelse av arbeidstida over en kort periode. Arbeidstidsforkortelse bør finne sted for å dekke et behov, og den bør også finne sted på grunnlag av sosiale hensyn. Jeg vil peke på en spesiell gruppe. Det gjelder gruvearbeiderne, som alt i 1952 fikk 40 timers arbeidsuke. I innstillingen fra komitéen i Stortinget er det pekt på de spesielle hensyn som gjør seg gjeldende for gruvearbeiderne ved at det er et helsefarlig og særlig utsatt arbeid. De står fortsatt på 40 timers uke. Skal vi nå få en alminnelig arbeidstidsforkortelse uten at en gruppe som har spesielt tunge arbeidsforhold og slitsomt yrke skal bli tilgodesett, så kan jeg ikke være enig i det. Det er også en annen ting som gjør seg gjeldende. Arbeidstidsforkortelsen for gruvearbeiderne og arbeidstidsforkortelsen i 1959 til 45 timers uke førte til at mange arbeidstakere ikke fikk redusert arbeidstiden. Jeg tror at den komité som skal arbeide med arbeidstidsforkortelsen må ta hensyn til at det her er behov som skal fylles, og det må ikke være et agn verken faglig eller politisk for å skape større bredde, men for å fylle behovet.

Det ble nå satt strek med de inntegnede talere.

E i n a r S ø r e n s e n, Sørums, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Personlig vil jeg si som første gangs representant på Landsorganisasjonens kongress, at den debatt som vi har vært vitne til i en viss grad har skuffet meg noe. Det som Konrad Nordahl dro fram, at vi må komme fram til en framtidig ordning med fordeling av det vi kaller produksjonsavkastningen, bærer ikke preg av framtidens syn. Likeså har vi dette med at Landsorganisasjonens organisasjonsproblemer skal ses i relasjon til framtida. Jeg hadde trodd at en debatt på Kongressen ville ha markert noe av framtida i større utstrekning enn det som jeg har vært vitne til. Det er ikke

riktig kanskje å ta opp forslag, men jeg syns de få ord som Konrad Nordahl knyttet til disse problemer i seg selv var så interessante at de burde sendes til underorganisasjonene, slik at vi får lov til å diskutere disse tankene. Etter min mening er det noe som glemmes, som for eksempel 30-åra, som jeg selvsagt ikke til de grader har opplevd slik som Gerhardsen. Så har vi dette fine, ikke det med økonomi, men dette at man skulle løfte arbeiderbevegelsen opp på et nivå slik at arbeiderne kunne bli respektert som mennesker. Det syns jeg er det fineste motiv fra 30-åra. Derfor syns jeg at vi mer skulle være preget av å diskutere framtida. Da ble ikke dagens problemer så store. Arbeiderbevegelsen har alltid vært på frammarsj. Det vi skal sørge for er at den igjen kommer i sig framover. Dette syns jeg må være både Kongressens og partiets mål for framtida.

T e l l e f R i s l å, Herefoss, Norsk Arbeidsmandsforbund: Det var noen ganske få ord om forslag nr. 108 og Sekretariatets forslag til det. Vi ser ganske alvorlig på den utvikling som foregår. Dette at staten i dag må bruke private entreprenører er jeg enig i at vi kanskje ikke kan komme utenom, men det må ikke utvikle seg så langt at det skal skje på bekostning av de folkene som er fast ansatt. De som har vært statsarbeidere har for så vidt vært heldige ved at de har vært på en trygg arbeidsplass. Men utviklingen kan føre i en farlig lei. Jeg mener vi må være oppmerksom på dette og få det begrenset. Oppsigelser er noe som skaper uro og frykt. Det er en utvikling som vi på ingen måte er interessert i. Framtidsmålet må være at vi får et statens anleggsdirektorat.

A r n e O l s e n, Hamar, Hedmark fylke: Det forbauser meg at få talere har beskjeftiget seg med det viktige forslag som Handel og Kontor har fremmet her på Kongressen om organisasjonsplikt. Som kontrollør ved bygningsarbeidernes målekontor i Hedmark og Oppland og mangeårig tillitsmann for bygningsarbeiderne i Hamar, har jeg vært oppe i mange vanskelige situasjoner når det gjelder de uorganiserte. Vel er det så at en på mange måter kan fryse disse folkene ut fra arbeidsplassene. Vi kan foreta andre ting som gjør at de før eller senere må inn i organisasjonen eller vekk. Men hva er det da som skjer når vi foretar slike ting? Jo, med det samme ringer arbeidsgiveren i telefonen, eller en får et brev med trusel om anmeldelse. Hvis det går riktig vidt, så kommer Arbeidsgiverforeningen og Landsorganisasjonen og sier: Dette er ulovlig konflikt. Kunne vi ikke da for å få dette ut av verden få organisasjonsplikt inn i våre overenskomster? Nå sier Strand at hvert forbund har anledning til å få dette inn i sine overenskomster. Jeg vil gjerne ha

sagt til deg Strand: De vedtak som blir gjort her på Kongressen følges ganske nøye av hele det norske folk. Ved en forkastelse av forslaget fra Handel og Kontor vil arbeidsgiverne få mer blod på tann. Jeg vil så sterkt jeg kan, henstille til Kongressen at den vedtar Handel og Kontors forslag.

Kristoffer Ravnøy, Kleppstø, Hordaland fylke: Det gjelder forslag nr. 171 om Lov om trygd mot arbeidsløyse. Der har Samorganisasjonen i Askøy sendt inn et forslag, der vi henstiller til Regjeringen og Stortinget at det i Lov om trygd mot arbeidsløyse må tas inn en bestemmelse om at ungdom som er ferdig med sin skolegang må få arbeidsledighetsstønad. Hvis vi følger med i avisene, ser vi stadig at arbeidsgiverne bare vil ha folk i arbeid som er over 20 år. Det må være noe galt med loven, mener vi i Samorganisasjonen. Resultatet er at ungdom under 20 år ikke får komme i lære. Videre melder ikke disse unge seg ledig for de får jo ikke stønad. Jeg vil tro at arbeiderbevegelsen vil tjene på at vi får de unge registrert og dermed kjennskap til hvor mange som er ledig til enhver tid. Loven må videre, mener vi, endres slik at arbeidsgiverne blir nødt til å ta ungdom i lære. Landsorganisasjonens formann har jo tatt opp forslaget, så det skulle jo være i orden. Jeg vil bare henstille til Sekretariatet å få loven slik at den oppmuntrer ungdommen til å melde seg ledig og at arbeidsgiverne da kan bli nødt til å ta ungdom inn i lære.

Åge Petersen, Oslo, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund: I spørsmålet om streikerett for kooperasjonen vil jeg støtte det forslag som er framsatt av Handels- og Kontorfunksjonærernes Forbund. Jeg vil også ta konsekvensen av den problemstilling som de forhandlere var oppe i som hadde forhandlingene med DKT. Hvis man skal velge mellom streikerett og organisasjonsrett, så velger jeg streikerett. Så får man ta organisasjonsplikten akkurat på samme linje med det som til sjunde og sist vil bli gjort gjeldende i Landsorganisasjonens hovedavtale.

Likelønnsspørsmålet har jo vært diskutert her i dag. Jeg er fra Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, og vi har jo svært mange kvinnegrupper. Vi har hatt mange forhandlinger om likelønnsspørsmålet. Alle forhandlinger har vært ført ut fra den rammeavtale som ble gjennomført om likelønnsspørsmålet. Det kan vel ingen tvil være om at denne rammeavtalen betød et stort framskritt. At man ikke har løst alle spørsmål er vi klar over. Innenfor vårt forbund har vi forskjellige resultater. Vi har grupper hvor vi har fått gjennomført likelønn fullt ut. Dessverre kan vi konstatere

at nettopp innenfor disse gruppene vil det om kanskje noen få år ikke være kvinner tilbake. I andre grupper har resultatet langt fra vært tilfredsstillende, men det henger sammen med at lønnsforholdene innenfor disse grupper heller ikke er tilfredsstillende for de mannlige arbeidere. Der er endel rent lønsmessige problemer man kommer opp i. Totalt sett var likelønn et virkelig framskritt i relasjon til det problem man opererte med. Dermed vil jeg ikke ha sagt at alle problemer er løst. Lavtlønnsproblemet skulle man ha snakket lenge om for vårt forbunds vedkommende. Men vi har fått problemstillingen her i dag som Højdahl ga uttrykk for. Vi har funksjonærer med høye gasjer som representerer et bestemt problem innenfor bevegelsen, og vi har folk i lavtlønnsgrupper ned til 10 000—12 000 kroner året. Det er klart at det oppstår problemer. Min konklusjon av hans innlegg var at når det gjelder den private industri, så må vi komme så langt når man forhandler at man må ha en viss oversikt over hva høyere funksjonærer også får. Det vil bli et moralsk viktig problem, og jeg tror det må løses i forbindelse med den medbestemmelsesrett vi må få innenfor den private sektor.

Bertin Grimstad, Eidsvåg, Bergen fylke: Jeg tror det vil være riktig på bakgrunn av den debatt som har vært ført her om tariffpolitikken og eventuelle framtidige revisjoner, å minne om at vi ikke lenger er så alene som organisasjon i samfunnet som vi har vært. Det er greit nok for et enkelt forbund å reise krav og føre en tariffpolitikk bare for sine medlemmer. Noe vanskeligere blir det for Landsorganisasjonen som skal prøve å samordne alle forbunds interesser. Det viser seg ofte å være veldig vanskelig. Hvordan blir da situasjonen for den som skal ha styringen i landet, Regjeringen og myndighetene som skal samordne alle interesser — ikke bare fagorganisasjonens, men også ta hensyn til bønder og fiskere? De er nødt til å ta en avveining som ikke alltid vi i fagbevegelsen kan synes er den riktige. Noen sier at det skal fattes vedtak her på Kongressen om forbundsvis oppgjør. Kongressen skal binde Sekretariatet. Andre er mer betenkt, så jeg tror det er riktig at man ikke fatter noe konkret vedtak. Vi skulle ha lært noe av oppgjøret i 1964 som viste at samordnet oppgjør var den eneste utvei. Tross alt kan vi vel innrømme at også de øvrige interesser i samfunnet har sine krav å fremme. At Landsorganisasjonen til enhver tid må være så mobil at den kan forhandle uten å være bundet av et enkelt kongressvedtak, burde være klart.

Einar With, Stavanger, Rogaland fylke: Når Strand nevnte at en ikke bør ta prinsipielt standpunkt om måten å ta tariffoppgjør

på, så må en nesten føle hva som ligger rundt om i distriktene blant de enkelte fagorganiserte arbeidere. Saken ble også behandlet på møte i Stavanger og omegns faglige Samorganisasjon. Samorganisasjonens representantskap gikk inn for at en burde for fremtiden gå inn for forbundsvise oppgjør og at en kommer vekk fra prosentvise oppgjør, som fører til differanser mellom lønningene fra kr. 800.00 pr. år og opp til kr. 4000.00 pr. år. Skillet mellom de lavt lønte og de høyere lønte blir da større enn tidligere. Når en går inn for forbundsvise tariffoppgjør, er det på bakgrunn av de fellesoppgjør vi har hatt fram til i dag. Ved fellesoppgjørene har Norsk Arbeidsgiverforening kort og greit ført en nei-politikk. Og blir en ikke enig, havner det i tvungen lønnsnemnd. Jeg tar opp forslag nr. 211. Likeså vil vi behandle spørsmålet om 40 timers arbeidsuke og 5 dagers uke. Forslag nr. 315 tas opp. Jeg støtter også Samorganisasjonen i Stavanger og Handel og Kontors forslag, som er parallelt med forslag nr. 355 om tariffestet organisasjonsplikt. Dette forslag tar vi også opp.

De forslag Einar With tok opp var disse:

Stavanger og omegns faglige Samorganisasjon foreslår:

211.

«Henviser til tidligere forslag om at LO's representantskap går inn for forbundsvise tariffoppgjør, og at tilleggene gis i kroner og øre og ikke i prosenter som tidligere.»

Stavanger og omegns faglige Samorganisasjon foreslår:

315.

«Ved kommende tariffrevisjon reises kravet om 40 timers uke og 5 dagers arbeidsuke.»

Stavanger og omegns faglige Samorganisasjon foreslår:

355.

«Landsorganisasjonen i Norge fremmer på vegne av de tilsluttede forbund krav om tariffestet organisasjonsplikt. Kravet fremmes overfor de respektive tariffmotparter ved de kommende tariffrevisjoner.»

J a n O u l i e, Rælingen, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund: I sin hilsningstale søndag kom direktør Sjøiland inn på at NKL var den mest demokratisk oppbygde bedrift i Norge. Men hvordan er det den andre veien, nedover til arbeidstakerne? De har ikke en gang streikerett. I mitt firma, Forsikringselskapene Sam-

virke, som også har avtale med Den Kooperative Tarifforening, er forholdet at vår avtale er en ren avskrift av den avtale som gjelder for Forsikringsfunksjonærenes Landsforbund, som er en «gul» forening. Landsorganisasjonen og Handel og Kontor har lenge arbeidet for å få Forsikringsfunksjonærenes Landsforbund tilsluttet Landsorganisasjonen, men det klarer de ikke så lenge Forsikringsfunksjonærenes Landsforbund kan holde en lavere kontingent og samtidig vise vei ved tarifforhandlingene. Oppstår det tvist med vår tarifforening så skal den inn for tvistenemnda, og den kommer fram til en avgjørelse som henviser oss til Forsikringsfunksjonærenes Landsforbunds avtaler. Vi må få streikerett, slik at vi har et middel til å vise vei i tarifforhandlingene. For det er det vi som skal gjøre og ikke de «gule» foreninger. Denne streikerett må vi kreve at Landsorganisasjonen går inn for med full styrke, ikke forbundet. Til slutt ber jeg Kongressen komme fram til en klar konklusjon om at streikerett og organisasjonsplikt er to saker som ikke kan ses i sammenheng, slik som DKT mener. Hvordan vil dere i salen like å bytte organisasjonsplikt med streikerett? Jeg tror ingen av dere vil.

Einar Gerhardsen: Jeg tror det er en side av spørsmålet som har vært reist her som jeg skal få si et par ord om. Konrad Nordahl sa i sitt innlegg: Det vil være best for oss om vi klarer oppgjørene uten innblanding fra en tredje part. Jeg vil si meg enig i det. Også fra Regjeringens synspunkt vil det være best om partene i arbeidslivet, altså Landsorganisasjonen og Norsk Arbeidsgiverforening, under frie forhandlinger når fram til enighet. En samordning av de økonomiske oppgjør behøver imidlertid ikke stå i motsetning til et slikt syn som Nordahl her ga uttrykk for. Nå kan samordning og samordning være minst to og sannsynligvis flere ting. En side av det er samordning i tid. Jeg vil der minne om den situasjonen en gjennom årene ofte har vært i, nemlig at de store fagforbund i Landsorganisasjonen tidlig på året inngår en avtale om nye lønninger og arbeidsbestemmelser. Umiddelbart etter kommer så resultatet av forhandlingene med jordbruksorganisasjonene med en ny jordbruksavtale og med det nye jordbrukspriser. De gir seg da utslag etter de gjeldende avtaler fra 1. juli. Dermed får en nesten regelmessig ganske store prisutslag som en følge av jordbruksavtalen, umiddelbart etter at store lønnsoppgjør er avsluttet for ett eller to år. Dette har lønnstakerne ofte reagert sterkt mot og med full rett. Her har en altså ment en samordning i tid, der resultatet av jordbruksoppgjøret skal være kjent før en tar til med de egentlige og avsluttende forhandlinger om lønnsoppgjøret. Det er

én side av det. Et samordnet oppgjør kan også ha andre sider, men jeg skal ikke i denne sammenheng komme inn på det. Det har vært nevnt — visstnok fra flere under debatten — andre metoder for lønnsoppgjør. Jeg lurer på om det ikke ville være fornuftig av Landsorganisasjonens ledelse å ta seg tid til på fritt grunnlag å drøfte formen for de framtidige lønnsoppgjør. Det har vært nevnt her, at det kanskje fra enkelte hold hevdes at eksperter skulle fastlegge lønninger og inntekter. Det er mulig at vi en gang i en framtid kan komme dit. Det vet verken jeg eller noen andre i dag. Men det jeg for mitt vedkommende er temmelig sikker på, er at i dag og i en overskuelig framtid vil ikke det være noen realistisk løsning. En kan bruke eksperter til å vurdere og tilrettelegge grunnlaget for økonomiske oppgjør, og det syns jeg en skal overveie å få gjort, men det må ikke i det ligge at ekspertene har noen avgjørelse. De skal gi de organisasjoner som forhandler om de økonomiske oppgjør et best mulig saklig grunnlag, et best mulig saklig utgangspunkt for sine vurderinger og for sine forhandlinger. Jeg tror at det på mange måter kan være nyttig, spesielt fordi Landsorganisasjonen i dag med den makt og den styrke den har, er interessert i å ha et godt grunnlag for å få til mest mulig realistiske oppgjør. At organisasjonen må ha den endelige avgjørelse mener jeg at det iallfall innenfor arbeiderbevegelsen neppe kan være delte meninger om.

Sverre Andersen hadde et godt gjennomtenkt innlegg som jeg hørte på med stor interesse. Det gjorde sikkert også andre. Andre talere har også vært inne på noen av de samme synsmåter han gjorde gjeldende i retning av nye og utvidede oppgaver for fagorganisasjonen. I det moderne samfunn med den makt fagorganisasjonen har, og spesielt så lenge arbeiderbevegelsen også har avgjørende politisk makt, skal fagorganisasjonen være noe mer enn bare en snever lønnsorganisasjon som tar seg av de tariffspørsmål som en inntil nå har vært vant til å se i overenskomstene. Vi står oppe i en rivende utvikling på det tekniske område, teknisk og teknokratisk. Det sier kanskje noe mer om den utvikling vi her står oppe i.

Det Konrad Nordahl nevnte i sin åpningstale om utdannings-samfunnet og de problemer det vil reise både for Landsorganisasjonen, for forbundene og for hele arbeiderbevegelsen, reiser problemer som en ikke bør møte uforberedt. Det kan hende at det ennå er for tidlig, jeg tør ikke ha noen sikker formening om det, men iallfall må en her sette i gang en drøfting av problemene og sette i gang arbeid med en utredning av dem. I verste fall vil det være bortkastet. Som regel vil det imidlertid ikke være det. Det en

arbeider med, det en drøfter, også med tanke på å følge med i utviklingen er som regel aldri bortkastet. Det vil alltid være noe av det som en vil kunne gjøre seg nytte av. Vi står i samfunnslivet og arbeidslivet overfor nye situasjoner, nye problemer, nye oppgaver. Fagorganisasjonen er ikke lenger en organisasjon, med medlemmer som har en enkel primitiv innstilling. Også fagbevegelsen er preget av utdannelsessamfunnet. Også fagbevegelsens medlemmer, også arbeiderne på arbeidsplassene, lærer mer og mer på skolen, har større forutsetninger enn før for å kunne gjøre seg opp en mening, begrunnet mening om samfunnsproblemer og samfunnsoppgaver. Lønnsoppgjørene må etter min mening sees i sammenheng med andre inntektsoppgjør. De oppgjør Landsorganisasjonen er med på, og som er toneangivende for de fleste andre grupper, de kan heller ikke fra fagbevegelsens side sees atskilt fra interessene til andre grupper. Jeg går ut fra at vi alle er enig om at helst burde alle lønnstakere i landet, rene lønnstakere, være medlemmer av Landsorganisasjonen i Norge. Da ville denne organisasjon være det riktige uttrykk for det som er det arbeidende folk i Norge, så lenge det dreier seg om de som er lønnstakere. Og det er de mange i vårt samfunn. Alle skulle være med der, selvfølgelig. Ingen skulle snylte, heller ikke enkelte grupper og organisasjoner som står mer eller mindre frie og utenfor, og som også på et vis er med på, kanskje vi skal bruke uttrykket å snylte på den innsats som Landsorganisasjonen på vegne av sine store lønnstakergrupper gjør. Men dette er ikke noe en kan løse i en håndvending. Hvis man skal nå fram til noen endring her, kreves det skoler. Konrad Nordahl var inne på det i sin åpningstale. Det var meget vesentlige ting han reiste der. Jeg syns Sekretariatet bør se Konrad Nordahls tale her som litt av en utfordring og sette seg som en oppgave, i første omgang kanskje, å samle endel materiale, legge til rette et diskusjonsgrunnlag, som senere kan gå ut til forbundene og fagforeningene og arbeidsplassene, slik at en kan drøfte det, og i neste omgang ha et opplegg for den fornyelse og modernisering av hele den faglige bevegelse, og med det hele arbeiderbevegelsens stilling og oppgaver i dag og i framtidens samfunn.

Dirigenten takket statsministeren for hans innlegg.

Konrad Nordahl: Jeg har fulgt denne diskusjon med stor interesse, og på mange måter har det vært en interessant diskusjon. Jeg kan dessverre ikke, når jeg skal komme med enkelte merknader, komme inn på hva de enkelte har sagt. Jeg må bare ta enkelte punkter. Men la meg først som en alminnelig betraktning gjøre gjel-

dende — det var forresten en annen taler som var inne på det samme — at det i Landsorganisasjonen med den sammensetning som den har gjør seg mange motstridende interesser gjeldende. Det er mangfoldige yrker som er representert her, og disse yrkene har ikke alltid de samme interesser, verken overfor arbeidsgiverne eller overfor samfunnet. Her har vært nevnt prisene. Roald Halvorsen var sterkt inne på det, men her er forslag som ikke tyder på interesse for å bremse det som kalles avansesatser. Det fratar endel grupper muligheten til å kunne forbedre sine livsvilkår. Landsorganisasjonen skal som fellesorganisasjon søke å skape en så god helhet som mulig. Det er ikke alltid lett. Men hvis vi ser på utviklingen i vårt samfunn, må vi vel si at det i stor grad har lyktes. Om det vil lykkes like godt i framtiden, det tør ikke jeg ha noen mening om. Det vil avhenge av mange ting som vi ennå ikke er fullt klar over.

Så bare noen alminnelige merknader. Ingvald Hansen var så vidt jeg vet første taler. Han anbefalte en tariffkonferanse. Det har Sekretariatet gått imot fordi vi har våre organer til å behandle dette. Vi har et organ som ikke står i vedtektene, men som en kongress, jeg tror det var i 1953, besluttet opprettet. Det såkalte tariffråd, hvor man har anledning til å diskutere alle mulige ting om lønnsoppgjør og tariffavtaler. Der er alle forbund representert ved sine formenn. Hvis formannen er medlem av Sekretariatet, kan de sende en annen representant, f.eks. nestformannen i forbundet. I samband med de siste tariffrevisjoner har vi hatt endel møter i Tariffrådet, hvor vi har diskutert problemene. Det har ennå ikke hendt at dette tariffråd er blitt innkalt på henvendelse fra noe forbund. Det er klart at hvis et forbund hadde noe på hjertet og ville ha det drøftet i et bredere forum, spesielt de forbund som ikke har representant i Sekretariatet, så ville det vært mulig å få Tariffrådet innkalt. Når vi har Sekretariatet og Representantskapet, og kan bruke Tariffrådet så mye vi vil, skulle det ikke være behov for en forsamling, hvor det er fastsatt på forhånd at den skal sitte sammen i tre døgn for å diskutere disse ting.

Per Andersen sa at det hadde vært for meget dramatikk om tariffoppgjørene her i landet i den senere tid. Det er mulig det. Dramatikken er det de moderne meddelelsesmidler som fører med seg. I gamle dager hadde vi verken radio eller TV. Det tok lang tid før man kunne meddele seg til hverandre. Nå har vi nesten ikke sagt nei eller ja før det står en mann ute på gangen og fotograferer oss eller tar opp hva vi har å si til radio og TV. Det er den nye tid med de moderne meddelelsesmidler, og det skaper mer dramatikk. Men jeg vil si at det skaper ikke mer dramatikk i vårt land enn det gjør

i andre land hvor de har en fegbevegelse som fører tarifforhandlinger. Det var sterk dramatikk omkring den siste tariffrevisjon i Sverige. Det var sterk dramatikk omkring den siste tariffrevisjon i Danmark, for ikke å snakke om den foregående, hvor det var Riksdagen eller Folketinget som bestemte arbeidsvilkårene for de neste to år. Jeg tror ikke at vi i det moderne samfunn, selv om vi gjerne vil, kan komme bort fra at det vil forekomme dramatikk.

Men Per Andersen var inne på en annen ting som jeg vil nevne. Jeg nevnte det for så vidt i mitt hovedinnlegg og vil gjenta det. Han talte om nytten vi ville ha av et avtaleråd. Hvis jeg ikke misforsto Per Andersen, så mente han med et avtaleråd et råd som også kan vedta en tariffavtale. Det er det svenske system. Det kan godt være at det kan utvikles også i vårt land. Jeg vil si det på den måten, at det er ingenting som kan hindre et forbund i å ta denne sak opp og f. eks. beslutte at et landsmøte, et ekstraordinært landsmøte, skal være avtaleråd, en høyeste myndighet for fastsettelse av tariffavtaler. På det grunnlag kan det naturligvis også være mye lettere å få forbundsvisse oppgjør. Det er jo det som har skapt de store vanskeligheter med Arbeidsgiverforeningen. Vi sitter natt og dag og forhandler om et oppgjør. Så blir det meklings, og så kommer forhandlingsutvalgene på begge sider enstemmig med et forslag. Så sendes forslaget ut til avstemning og blir forkastet. Så skal man til på ny igjen for å forbedre dette forslaget, og så skal det ut igjen. Det gjør at Arbeidsgiverforeningen aldri vet hvordan dette vil gå. De påstår selv at de er veldig forsiktig med å utlevere seg, fordi de kanskje må ut med noe mer i neste omgang. Jeg vil anbefale de forbund som er interessert å ta dette opp og forsøke å komme fram til en annen ordning ved behandlingen av tarifforslag enn den som har vært den konvensjonelle i alle år.

Det har vært snakket atskillig om lønninger. Roald Halvorsen var inne på dette, og han mener at Norsk Arbeidsgiverforening har fått sin vilje. Ja, har den nå det bestandig? Han sa ikke bestandig, men han mente at de hadde fått sin vilje ved de siste revisjoner. Vi lever ikke i en verden for oss selv. Vi er bare en bitte liten del av den store verden. Vi er sterkt berørt av den store verden — mye mer berørt enn mange andre land. Og hva er da forholdet? Inntil siste tariffrevisjon i Danmark, jeg tør ikke si hvordan det ligger an i dag, lå vi som nr. 2 i Europa når det gjaldt de nominelle lønninger. Sverige lå foran oss. De har jo en gunstig valuta som ligger mye høyere enn vår valuta. Men etter Sverige kom Norge, og så kom Danmark hakk i hel. Mulig at det har endret seg noe etter siste tariffrevisjon i Danmark. Men vi har hatt både tariffrevisjon og indeksoppgjør også. Vi kan ikke si at vi ligger dårlig lønnsmessig.

Vel, dette er nominallønninger. Hvordan reallønningene er, vet jeg ikke. Det er veldig vanskelig å uttalte seg om reallønnen i et land sammenliknet med andre land. Holland er det land i Vest-Europa som har den laveste nominallønnen. Men dermed vil ikke jeg si at våre hollandske kolleger og klassefeller har den laveste levestandard i Vest-Europa. Det er avhengig av de indre forhold i et land. Vi skal bare huske på at i konkurransen med utenverdenen, så er det nominallønnen som teller og ikke reallønnen.

Får jeg lov å si som en alminnelig betraktning, at det ikke er ulovlig her i landet for to parter, hvis de blir enige om det, å slutte en avtale om at alle skal være organisert. Det er heller ikke ulovlig å slutte en avtale mellom arbeidsgiveren og de som arbeider i en bedrift at den dag det blir en representant for Landsorganisasjonen i bedriften, så skal han ut. Vi har hatt slike eksempler. Jeg har selv så tidlig som i 30-årene hatt en slik sak. Jeg var formann i Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund. Da hadde Porsgrunn Mekaniske Verksted en avtale med folkene sine som gikk ut på at de skulle stå utenfor Jern og Metall og dermed utenfor Landsorganisasjonen. Den som brøt denne avtale og skaffet seg en medlemsbok, skulle automatisk slutte i bedriften. Det gikk for en tid, men vi klarte en dag i de berømte 30-årene å organisere alle sammen på en gang i et møte. Dermed var den kontrakten opphevet, og bedriften gjorde ikke noen anstrengelser for å kreve at kontrakten skulle fortsette. Bedriften gikk inn i Arbeidsgiverforeningen og dermed var saken løst. Vi har i dag en bedrift her i Oslo hvor nesten det samme forhold gjelder. Det er Tandbergs Radiofabrikk. Han har kjøpt folkene på den måten at han gir dem bedre betingelser enn avtalen som vi har med de andre radiofabrikkene. Og så har han sagt at de skal stå utenfor organisasjonen. Der har det vært — jeg tør ikke si om vi har det i øyeblikket — en såkalt hemmelig organisasjon, slike celler som vi vet det er snakket om så mange ganger. Der har vært en viss rapportvirksomhet. Jeg bare sier dette fordi det er det faktiske forhold slik det er i dag. Men det er altså ikke ulovlig for to parter, og den avtale som vi sluttet for over 50 år siden med kooperasjonen var en slik avtale. Den har vært prøvd for retten, så vidt som jeg husker. Den gang ble man enig om, det var i 1913, at kooperasjonen bare skulle beskjefte medlemmer av Landsorganisasjonen i den utstrekning man kunne skaffe medlemmer fram. På den annen side skulle da organisasjonen ikke lage konflikt, men ordne alle tvister og tariffoppgjør på en fredelig måte. Det er den avtale som har vart lengst. Så har staten gjennomført tvungen organisasjonsplikt på en måte. Der kan ikke selges en makrell her i landet uten at fiskeren er medlem av Makrellaget. Det er kanskje

endel som selger makrell, men det er ulovlig. Det kan ikke selges en hektoliter sild hvis ikke selgeren er medlem av Stor- og Vårsildlaget. Det er Stortinget som har vedtatt slike bestemmelser. Når det gjelder landbruket har man ikke fullt så rigorøse bestemmelser. Der behøver du ikke være medlem av noen av de grupperinger som landbruket har, men du må betale til dem. Du må betale kontingent eller avgiftene. Dette er gjennomført ved lov. Jeg forstår Handel og Kontor. De skal organisere funksjonærene innenfor det private arbeidsliv. Det er en vanskelig oppgave. De er svakt organisert i alle land. I en rekke land er de enda svakere organisert enn i vårt. Men også i vårt land er ikke flertallet av de som arbeider som funksjonærer organisert eller står i andre organisasjoner. Jeg skulle gjette på at flere ikke står i noen organisasjon. Det er et interessant problem. Jeg kan derfor forstå at Handel og Kontor har reist denne saken. Vi er like interessert i dette som Handel og Kontor. Vi har hatt denne sak oppe i forhandlinger med Arbeidsgiverforeningen. Vi har reist den flere ganger ved revisjon av Hovedavtalen, siste gang ved forrige revisjon. Ved forhandlingene forsøkte vi å løse det på den måten som de har gjort det i endel private bedrifter og i statens bedrifter, at kontingenten skulle trekkes på kontoret. Vi har erfaring for at er man først med i en organisasjon, så går man ikke på kontoret og sier at nå skal dere slutte med trekket, for nå er jeg ikke med lenger. Det er det veldig få som har mot til å gjøre. Saken har vært reist gjentatte ganger. Når jeg vil advare mot Handel og Kontors forslag i den form det foreligger, er det fordi det betyr at det skal inn også for det offentlige arbeidsliv. Vi får aldri Stortinget til å vedta en slik beslutning, ikke slik som vi driver vår virksomhet. Hvis vi hadde hatt en organisasjon bygd på lov vedtatt av Stortinget, slik som de organisasjoner hvor det er innført organisasjonstvang har det, så ville saken være annerledes. Men vi vil ikke underlegge oss Stortinget for at alle skal være medlem av organisasjonen. Vi kan med en gang koble bort hele det offentlige arbeidsliv. Når det gjelder det private, er det klart at man kan reise denne sak. Men kan vi ta kamp på det? Er det en av de saker som vi kan lage konflikt på? Det tror jeg ikke. Da ville vi få en sterk opinion mot oss. Jeg er glad for når denne sak behandles at der ikke er svensker og dansker til stede, for verken i Sverige eller Danmark har de organisasjonsplikt, iallfall ikke med de store arbeidsgiverorganisasjoner. Hva de har i andre land, vet jeg ikke. De har det i endel land for enkelte grupper, men likevel er antallet organiserte svært lite. Vi har en lavere organisasjonsprosent i vårt land enn f. eks. Danmark og Sverige. Hva kommer det av? Ja, det burde dere undersøke. Det kommer av at de organiserte på arbeidsplassene har

en ganske annen holdning til uorganiserte folk enn i vårt land. Vi har jo hatt norske uorganiserte som har forsøkt seg på danske bedrifter. De er blitt utvist av bedriften med en gang. Folkene vil ikke se dem før de har sin bok i orden. Det vil også hende på endel norske bedrifter. Det er jo ikke så galt her i landet som mange vil ha det til. Vi har mange bedrifter her i landet hvor det ikke nytter å arbeide mange dager uten å ordne sin bok. Hvor mange tror dere kommer inn på en typografisk bedrift uten å ha sin bok i orden? Det vil jeg se. Og på mange store verksteder er det på samme måte. Men dessverre, samholdet og samarbeidet mellom de organiserte og de uorganiserte er mye større i vårt land enn f. eks. i Sverige og Danmark, og vi kan ta med Storbritannia, for å ta de land som ligger oss nærmest. De må enkelte ganger akseptere en uorganisert på arbeidsplassen, men han går på arbeidsplassen som et utskudd. Ingen ser på ham, ingen snakker med ham, ingen vil hjelpe ham hvis han kommer i en vanskelig situasjon. Han føler seg som et ensomt menneske. Her i vårt land er det på en annen måte i mange bedrifter, men ikke i alle. Man har samkvem med den uorganiserte, man reiser på ferietur med den uorganiserte, man spleiser på «halve» med den uorganiserte, osv. Nå skal Handel og Kontor ha tariffrevisjon til høsten, og det for den største gruppen i forbundet, nemlig handelsfunksjonærene. Det er der de er sterkest organisert innen Handel og Kontor. Jeg kan ikke forstå at det kan være noe i veien for at Handel og Kontor kan reise denne sak, men jeg tror knapt at Handel og Kontor kan ta konflikt på saken. Jeg tror vi vil komme ut å kjøre i vårt land hvis vi skulle lage en storkonflikt på at alle skulle være organisert i en bedrift. Vi må arbeide med saken og gjøre antallet uorganiserte mindre. Det er mulig at vi der ikke har funnet fram til de riktige metoder. Men på den annen side er det vel slik at spørsmålet om organiserte og uorganiserte ikke kan løses på toppen. Det kan bare løses på den enkelte arbeidsplass, for det er der man har problemet. Men forbundene spesielt kan gi hjelp til dem som trenger hjelp for å kunne fikse dette. Jeg må derfor advare mot at man i den nåværende form vedtar dette forslag. På den annen side vil jeg si at man må ikke stemme dette forslag ned. Jeg kan si det på den måten, at forslaget til Handel og Kontor oversendes Sekretariatet, idet Kongressen henstiller til Sekretariatet sammen med forbundet å vurdere hva det kan gjøres og ta de forholdsregler som er nødvendige for å redusere antall uorganiserte her i landet. Så har man visse retningslinjer.

Til slutt bare dette: Moksnes sa at Kongressen må vedta at neste oppgjør skal være forbundsvis. Strand var inne på dette. Jeg mener, at hvis det er mulig ved neste oppgjør, så burde det bli forbundsvis

oppgjør. Jeg sa det sterkt i Lønnsnemnda under en replikk, men da var jeg veldig forarget på Arbeidsgiverforeningen. Jeg tror det vil være galt av oss å gjøre et konkret vedtak, nettopp som Strand sa. Vi vet ikke hva som kan hende i løpet av høsten, og så er vi da bundet av et vedtak som vi kanskje må bryte. Det er aldri ønskelig å bryte et kongressvedtak. Jeg mener at dette bør man overlate til Landsorganisasjonens representantskap.

Dirigenten foreslo at de forslag som var opptatt under dagsordenes punkt 5 skulle oversendes redaksjonskomitéen, og at redaksjonskomitéens forslag når de kommer til Kongressen blir vedtatt uten diskusjon. Dette ble godkjent.

Formiddagsmøtet onsdag 12. mai kl. 9.00

Dirigent: Tor Aspengren. Sekretær: Odd Højdahl.

Sekretær Alf Olsen refererte protokollen for ettermiddagsmøtet tirsdag. Den ble godkjent uten merknader.

Sverre Enger ble innvilget permisjon.

Kontingenten til Landsorganisasjonen.

Redaksjonskomitéens innstilling:

Under henvisning til Sekretariatets enstemmige forslag (alternativ 2) legger redaksjonskomitéen fram sådant forslag:

1. *Indeksregulering av kontingenten.*

Regulering av kontingenten til Landsorganisasjonen kan foretas når lønns- og kostnadsnivået har endret seg minst 10 prosent i forhold til utgangspunktet 30. juni 1965 (2. kvartal).

Reguleringen kan foretas prosentuellt i forhold til endringene i lønns- og kostnadsnivået. Sekretariatet har under forbehold av Representantskapets godkjenning fullmakt til å fastsette kontingentens størrelse (øre- og kronetall). De kontingentendringer som blir foretatt, gjøres gjeldende fra 1. januar, etter at Representantskapet har tatt stilling til saken.

Senere reguleringer foretas på samme måte, men da med utgangspunkt i det tall for lønns- og kostnadsnivået det sist ble regulering opp til.

2. Den kontingent som nå blir fastsatt, gjøres gjeldende fra 1. januar 1966.

Redaksjonskomitéens formann, P. Mentsen: Med utgangspunkt i mindretallets forslag, alternativ II, det som senere ble flertallsforslag etter at hele Sekretariatet gikk over til det, har redaksjonskomitéen behandlet saken og sett på de innvendinger som var kommet imot. Komitéen har foretatt en omredigering. Jeg går ut fra at dette er delt rundt på representantenes bord, slik at jeg ganske kort kan gå direkte på saken og referere hva vi er kommet til.

Mentsen refererte foranstående forslag.

Altså: Redaksjonskomitéens enstemmige innstilling knytter seg direkte til Alt. II, flertallsforslaget, som det står trykt på Sekretariatets mindretallsforslag. Kontingentens størrelse og indeksreguleringen må sees i sammenheng.

Dirigenten: Blir denne innstilling forkastet, går man tilbake til det opprinnelige forslag fra Sekretariatet med flertalls- og mindretallsforslag.

Da man skulle gå til votering, kom det et spørsmål fra salen, og dirigenten anmodet Mentsen om å gjøre klart det som var nevnt.

P. Mentsen: Er det tvil om hva lønns- og kostnadsnivået er? Vi har jo en offentlig lønnsstatistikk. Vi har også en prisindeksstatistikk. Disse må sees i sammenheng, og da ser man om utviklingen har gått i den lei at det har endret seg med ca. 10 prosent fra utgangspunktet. Dette er kommet med i innstillingen på grunnlag av de anmodninger som kom her i salen under debatten. Hvis ikke, kunne vi ha brukt helt klart lønnsstatistikkenes tall for industrien. Disse to statistikker, eller oversikter, må nå sees i sammenheng. Det skulle være klart.

Votering:

Redaksjonskomitéens innstilling ble vedtatt med stort flertall.

Dagsordenens punkt 4.

Samorganisasjonens vedtekter.

Richard Thon, Tønsberg, Vestfold fylke: Jeg har for så vidt ingen ting imot at dette forslag nr. 63 (Tønsberg og Omland faglige Samorganisasjons forslag om kontingentordningen til samorganisasjonene) blir oversendt Sekretariatet, men jeg vil gjøre noen merknader. Jeg vil iallfall be Sekretariatet se veldig nøye på dette med kontingentinngangen til samorganisasjonene. Vi har vansker med å få inn den kontingent som samorganisasjonen har iliknet seg. Vi måtte i år utsette årsmøtet vårt på grunn av sviktende inngang i kontingent. Det er ikke akkurat så morsomt, for hadde vi holdt årsmøtet på den tid vi hadde berammet det, så ville det blitt et ureelt regnskap. Til dags dato står det igjen kontingent fra 1964, som ikke er kommet inn til rett tid. Dermed vil vi foreslå ny kontingentinngang, slik at vår kasserer kan være forskånet for ekstra arbeid med å drive inn denne kontingent. Samtidig er det et godt

forslag på den måten at det vil bli lik kontingent for alle samorganisasjoner, og en kontingent på henholdsvis 10 og 5 øre. Det er absolutt ingen for stor kontingent, hvis samorganisasjonen skal gjøre noe av det arbeid som den er pålagt. Jeg vil be Sekretariatet se nøye på dette med kontingentbetalingen og anbefaler vårt forslag vedtatt.

Kristoffer Ravnøy, Kleppestø, Hordaland fylke: Jeg kan vise til forslag nr. 59. Samorganisasjonen som jeg representerer, Askøy faglige Samorganisasjon, har sendt inn et forslag om å få en styrking av samorganisasjonen ved å samle alle fagorganiserte i distriktene under den, både fagforeninger og grupper. For å illustrere dette kan jeg opplyse at min samorganisasjon representerer 13 fagforeninger og om lag 20 arbeidsplasser med 500 medlemmer. Utenom dette er det innen området 30—40 arbeidsplasser med gruppestyrer som er tilsluttet fagforeninger i Bergen. Det vil si det samme som at samorganisasjonen på Askøy ingen kontakt har med disse arbeidsplasser. Jeg tror det er likedan ellers i landet. Det er tendenser til å bygge opp store fagforeninger i byene, og disse tar da opp medlemmer fra distriktene. Resultatet er at distriktet ikke får kontakt med hele sitt organisasjonsområde. La oss slå fast at vi må få hele distriktet i samorganisasjonen under ett. Når samorganisasjonen på stedet har oversikt over hver enkelt arbeidsplass, kan den vite nøyaktig om tillitsmennene i distriktet og få knyttet disse til mer faglig arbeid på stedene. Jeg tror at dette skulle ha betydning ikke bare for faglig, men også for politisk virke. Disse arbeidsplasser eller grupper må kunne tilsluttes samorganisasjonen som grupper, og gruppestyrene bør ha de samme rettigheter som fagforeningsstyrene. Kontingenten betales til den samorganisasjon de står tilsluttet, og betales ut igjen av denne samorganisasjon til samorganisasjonen i distriktet. Jeg vet at endel samorganisasjoner har ordnet dette på frivillig måte, og jeg vet det har virket veldig bra. En samorganisasjon på et sted kan ikke fullt ut representere hele sitt distrikt uten at alle medlemmer i distriktet er med. For Askøys vedkommende vil det iallfall få stor betydning. Det gledelige er at med de nye bedrifter kommer også ungdommen, og vi kan knytte den til oss. Det er jo mest mulig kontakter på arbeidsplassene vi må ha. Dette gjelder sikkert ikke bare Hordaland. Det er videre tendenser til å bygge opp store fagforeninger i byene med klubber i distriktene. Vi har et ferskt eksempel nå da Norsk Arbeidsmandsforbund og vei- og anleggsarbeiderne gikk til forandring av organisasjonssystemet. Vi må søke mest mulig å øke aktiviteten. Jeg vil anbefale forslag nr. 59 på det beste og tar det hermed opp.

Forslag nr. 59:

ASKØY FAGLIGE SAMORGANISASJON foreslår:

§ 14.

«I de tilfelle hvor forbund har organisert distriktsvise foreninger (eksempelvis Norsk Jernbaneforbund, Norsk Lokomotivmannsforbund, Norsk Postforbund, Norsk Telegraf- og Telefonforbund, Norsk Tjenestemannslag og Norsk Arbeidsmandsforbund for jernbane- og veganleggene), må medlemskapet i de enkelte samorganisasjoner ordnes slik at de medlemmer av ovennevnte distriktsforeninger som har sitt arbeid innenfor samorganisasjonens område, sluttes til denne som gruppe. Som ledelse for vedkommende gruppe velges et styre. Dette gruppestyre har de samme rettigheter som foreningsstyrene innenfor samorganisasjonen.»

Tillegget.

«Gruppestyrene opprettes også for de større fagforeninger som har medlemmer i distriktet utenfor den samorganisasjon hvor de har kontoradresse og som de står tilsluttet. Kontingent for samtlige medlemmer betales til den ene samorganisasjon, og refusjon ytes av denne samorganisasjon til samorganisasjoner i distriktet som krever gruppestyrene opprettet av foreningens medlemmer som er bosatt og har sine arbeidsplasser i de andre samorganisasjoners områder.»

O s k a r M y r s t a d, Mo i Rana, Nordland fylke: Jeg vil henstille til Sekretariatet å se ganske nøye på disse forslagene, når det gjelder kontingenten i særdeleshet. Forrige taler nevnte at de lå tilbake med ett eller to års kontingent. I den samorganisasjon som jeg representerer ligger vi helt tilbake til 1958 med kontingent. Vi har sendt utallige skriv til fagforeninger og forbund. Vi har selvfølgelig fått et pent brev fra forbundet om at fagforeningen er gjort oppmerksom på forholdet. Mer hører man ikke. Skal samorganisasjonene være det de er tenkt å være som koordinerende apparat, må også Landsorganisasjonen og Kongressen sette alt inn på at de skal få de midler å arbeide med som det går an å få. Det skulle ha vært ønskelig med en kontingentforhøyelse til samorganisasjonene også, men med en litt forsiktig behandling av pengene, som jeg går ut fra skjer over alt, kan vi greie oss med den kontingent som vi rettmessig skal ha. Jeg vil anbefale forslag nr. 60 fra Namsos og Omegn Faglige Samorganisasjon på det beste til Sekretariatet.

A l f A n d e r s e n, Sekretariatet: Jeg kan trøste både forslagsstillerne og talerne med at Sekretariatet og Landsorganisasjonens administrasjon er fullt merksom på en rekke av de problemer som

foreligger her. Vi har håndtert dette i mange år. Hvis alle hadde hatt den samme forståelse for samorganisasjonenes betydning, som de talere som har vært oppe her, ville det vært atskillig lettere også for oss. Av Sekretariatets innstilling framgår det at denne sak egentlig tilhører Representantskapet. Kongressen i 1953 ga Representantskapet fullmakt til å vedta mønsterlover for samorganisasjoner og vedta de ting som var nødvendig for å få samorganisasjonene og distriktskontorene i gang. Vedtektene for de faglige samorganisasjoner har vært revidert ikke mindre enn to ganger av Representantskapet. Det er derfor rimelig at Representantskapet fortsetter det arbeidet. Til ytterligere trøst kan jeg meddele, at her ligger jo en rekke problemer på bordet: Kontingentinnbetalingen, forbundenes ansvar, kontingent til Folkets Hus, kartellkontingent, møteinnkallelser osv. osv. Utredning av dette er allerede i gang, men det var ikke mulig å få alt ferdig til Kongressen. Jeg tar derfor opp Sekretariatets forslag nr. 66 som omfatter alle forslag fra nr. 58 til nr. 65.

Nr. 66.

Fra Sekretariatet:

Samtlige forslag vedrørende de lokale samorganisasjoner sendes Sekretariatet, som foretar en gjennomgåelse av samorganisasjonenes vedtekter og en vurdering av gjeldende kontingentordninger. Innstillingen fra Sekretariatet forelegges Representantskapet til avgjørelse.

Votering:

Sekretariatets forslag ble enstemmig vedtatt.

Dagsordenens punkt 7:

Industrielt demokrati.

Dirigenten, K. O. M a d s e n åpnet møtet.

T o r A s p e n g r e n, Sekretariatet: Formann, kongressdeltakere. LO's kongress i 1961 gjorde følgende vedtak:

- «1. I de år som kommer må fagbevegelsen se på gjennomføringen av det industrielle demokrati og dermed større innflytelse for arbeidstakerne som en viktig arbeidsoppgave. Gjennom konkrete framstøt må demokratiet i arbeidslivet gjøres mer levende og åpne et nytt og viktig felt for folkestyret.

2. Foreløpig er ikke spørsmålet så grundig gjennomdrøftet at man kan binde seg til forpliktende, konkrete retningslinjer om på hvilken måte og i hvilken form bedriftsdemokratiet kan gjennomføres. Det må derfor først og fremst tilrettelegges gjennom framkaffelse av materiale for en videre diskusjon om hele problemet.

Sekretariatet får derfor i oppdrag å nedsette et utvalg med det mandat å arbeide videre med spørsmålet, i den forbindelse søke å dra nytte av moderne forskning og vitenskap, innhente materiale fra andre land for derved å skaffe et solid grunnlag for en debatt som kan klarlegge hvilken vei fagbevegelsen bør følge på dette området.

3. Sekretariatet gis fullmakt til ved revisjon av Hovedavtalen og overenskomsten om produksjonsutvalg å søke å utvide bedriftenes informasjonsplikt og utbygge lønnstakernes innflytelse på den daglige bedriftsledelse og dens disposisjoner, så langt dette er mulig forhandlingsveien.
4. Kongressen henstiller til Sekretariatet i samarbeid med AOF og forbundene å tilrettelegge et utstrakt opplysnings- og skoleringsarbeid i hensikt å dyktiggjøre tillitsmennene på det spesielle området det industrielle demokrati krever. AOF og forbundene må gjennom økt opplysnings- og rettleidningsvirksomhet også ta sikte på at lønnstakerne i større grad enn hva tilfelle er, nytter de muligheter fagbevegelsen allerede har gjennom Hovedavtalen og overenskomst om produksjonsutvalg.
5. Kongressen er videre av den mening at lønnstakernes innflytelse i de offentlige og halvoffentlige bedrifter så vel som kooperasjonen, må styrkes, slik at det gradvis kan være retningsgivende også for det private næringsliv.
6. Kongressen henstiller til Regjeringen å overveie på hvilken måte samfunnet kan gripe inn dersom store verdier i privat eie blir vanskjøttet, og en bedrift blir forvaltet på en slik måte at det går ut over de ansatte og de samfunnsmessige interesser.»

På Det norske Arbeiderpartis landsmøte samme år ble det gjort vedtak om å utrede samme spørsmål. På bakgrunn av dette ble saken drøftet i Samarbeidskomitéen mellom LO og DNA, som foreslo oppnevnt en felleskomité. Dette ble godkjent av LO's sekretariat og DNA's sentralstyre. Komitéen fikk følgende sammensetning:

Tor Aspengren, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, Kaare Pehr- sen, Norsk Papirindustriarbeiderforbund, Alf Andersen, Landsorga- nisasjonen, Einar Strand, Landsorganisasjonen, Jens Chr. Hauge, Det norske Arbeiderparti, Reidar Danielsen, Det norske Arbeider- parti, Håkon A. Ødegård, Herøya Arbeiderforening, og Bjørn Søren- sen, Standard Telefon- og Kabelfabrikk.

Komitéen knyttet til seg Reidar Hirsti som sekretær. Etter at Hirsti ble redaktør av Arbeiderbladet, har Per Dragland vært sekretær.

Komitéen fikk i oppdrag å trekke opp hovedlinjene for arbeider- bevegelsens arbeid med gjennomføringen av det industrielle demo- krati i industrien. For å få et bredest mulig grunnlag for sine vurderinger utarbeidet komitéen i 1961 et debattopplegg, der en ba LO's og DNA's grunnorganisasjoner gi uttrykk for sine synspunkter på en del hovedspørsmål for komitéens videre arbeid. De innkomne uttalelser er samlet og lagt fram for kongressrepresentantene. Kvan- titeten er beskjedent, men kvaliteten er god.

De politiske hendingene i 1963 med Arbeiderpartiets «moterklæ- ring» og Regjeringens trontale rykket spørsmålene omkring det industrielle demokrati sterkt i forgrunnen. I trontalen varslet Regje- ringen at den ville legge fram for Storinget «forslag til lov om statsselskapers organisasjon og medbestemmelsesrett for de an- satte i disse bedrifter».

Komitéen fant i denne situasjon grunn til å legge fram en fore- løpig innstilling med en del generelle synspunkter og et utformet forslag til bestemmelse om medbestemmelsesrett for de ansatte i statsbedriftene. Innstillingen er en videreføring med forslag til de endringer så vel i Hovedavtale som i Aksjeloven, som etter komi- téens oppfatning vil gi et tilstrekkelig grunnlag for de reformer den ønsker gjennomført i så vel private som offentlige bedrifter.

Vi har i vårt debattforslag formet våre hovedsynsmåter om demo- krati i arbeidslivet slik:

«Norsk arbeiderbevegelse vil skape et samfunn, hvor de demo- kratiske omgangsformene og prinsippene også er realisert i arbeidslivet. Det er ingen uenighet i bevegelsen om dette almin- nelige målet. Med vårt grunnsyn kan vi aldri godta at det stedet hvor menneskene skal tilbringe en tredje- eller en fjerdepart av døgnet skal stilles utenfor den alminnelige demo- kratiske utviklingen i samfunnet ellers. Også i arbeidslivet må vi skape et miljø for frie og selvstendige mennesker, som kan føle seg som aktive medarbeidere i et samarbeidende fellesskap.

Også på arbeidsplassen skal menneskene kjenne seg som medlemmer av et demokratisk samfunn, og ikke bare som redskap i en produksjonsprosess. Det indre demokrati er ikke bare en grunnleggende menneskerett og et mål i seg selv. Det vil skape større trivsel hos arbeiderne og funksjonærene, og det vil utløse initiativ, kunnskap og innsatsvilje til fordel for bedriften og hele samfunnet.

Det er ikke noen motsetning mellom behovet for en effektiv og dyktig bedriftsledelse og kravet til en menneskelig og demokratisk innstilling som vi tar sikte på å skape gjennom vårt arbeid.»

Demokratiet har i den siste menneskealder begynt sitt inntog i vårt bedriftsliv. De ansatte står i dag ikke uten medbestemmelse i vårt arbeidsliv. Gjennom fagorganisasjonen har de ansatte vunnet en betydningsfull medbestemmelsesrett når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår og når det gjelder vern mot vilkårlighet fra arbeidsgiverens side. Denne medbestemmelsesretten er basert på fagorganisasjonens styrke og ikke minst den solidaritet mellom alle lønsmottakere som fagorganisasjonen representerer.

Parallelt med de ansattes innflytelse gjennom fagorganisasjonen har samfunnet gjort sin medbestemmelsesrett gjeldende. Denne medbestemmelsesrett har funnet sitt uttrykk i lovreguleringer som begrenser bedriftsledelsens handlefrihet og verner så vel om samfunnet som de ansattes interesser. Det er her nok å nevne arbeidervernlovgivningen.

Ledelsen i en bedrift handler i dag ikke uten ansvar overfor samfunnet. Det er verd å legge merke til at pressen og den offentlige opinion i stigende grad interesserer seg for disposisjonene i de enkelte bedrifter, og at bedriftsledelse både i store og små forhold på denne måte gradvis er i ferd med å bli et offentlig anliggende — ikke et privat anliggende som offentligheten ikke har noe med.

Det er komitéens overbevisning at sterke faglige organisasjoner og en våken kontroll fra samfunnets side gir det reelle grunnlag for en fortsatt utbygging av medbestemmelsesrett for de ansatte og av industrielt demokrati. Av dette trekker komitéen den slutning at det industrielle demokrati ikke må organiseres i slike former at det svekker denne reelle medbestemmelsesrett som ligger i en sterk og handlekraftig fagbevegelse. Representanter for de ansatte i bedriftsledelsen må ikke bli «gisler» som binder fagorganisasjonen ved hevdelse av de ansattes interesser, de må heller ikke bli et ekstra sett av tillitsmenn som skaper uklarhet i faglige saker. Komitéen trekker også den slutning at ordningen av medbestemmelsesrett for

de ansatte ikke kan tre i stedet for og heller ikke må svekke den alminnelige kontroll av bedriftsledelsen som skjer gjennom lovgivning og den offentlige debatt.

Ved nye framstøt for demokrati i arbeidslivet er det også nødvendig å ha for øye at utviklingen av medbestemmelsesrett må gå parallelt med utviklingen av medansvar.

Vi mener at nye framstøt for demokrati i arbeidslivet bør skje etter tre parallelle linjer. For det første bør den nåværende samrådsordning, som har hjemmel i Hovedavtalens § 9, utvikles videre. For det annet må utvidelsen av Hovedavtalens § 9 følges opp av et målbevisst opplæringsarbeid, for at medbestemmelsesretten kan bli reell. For det tredje må bedriftsorganisasjonen endres. Den nåværende bedriftsorganisasjon har fra et demokratisk synspunkt overlevd seg selv og må gi plass for demokratiske organer innenfor den enkelte bedrift. Vi vil understreke at disse tiltak må føres fram parallelt og samtidig. Hvert enkelt av dem er bare deler i en samlet reform.

Jeg vil ganske kort berøre de punkter som gjelder Hovedavtalens § 9.

Den samrådsordning som Hovedavtalen i dag har hjemmel for i § 9, var et betydelig prinsipielt framstøt. Det må samtidig sies at den ikke helt har lagt grunnlaget for en tilfredsstillende praksis. Dette kan ha flere årsaker. Det er atskillig uvilje mot konsultasjonsplikten på bedriftslederhold. Det er også klart at tillitsmennene heller ikke alltid har visst å bruke bestemmelsen slik den kunne ha vært brukt.

Det er etter komitéens oppfatning viktig at samrådsordningen blir gjennomført i praksis og at den blir utviklet videre. Komitéen legger særlig vekt på at kontakten mellom bedriftsledelse og fagforening får en fast og klar utforming, slik at den er enkel å påberope, at kontakten blir hyppig og også dreier seg om de nære ting, og at samrådsordningen i store bedrifter også når fram til de enkelte verksteder og kontorer. På denne måten kan man komme et skritt nærmere det som har vært kalt «demokrati på golvet».

Det er av betydning at samrådsordningen mellom bedriftsledelse og tillitsmenn ikke fører til en overlapping med arbeidet i produksjonsutvalgene. Komitéen forutsetter at den nåværende avtale om produksjonsutvalg fortsetter som den er.

Vi har utarbeidet et utkast til endringer i Hovedavtalens § 9, og det vesentlige går ut på punkt 2. I § 1 er det ikke foretatt endringer. I ukentlige samarbeidsmøter skal bedriftens ansvarlige ledelse og tillitsmannsutvalgets ledelse (forhandlingsutvalget) drøfte spørsmål som angår: a) Virksomhetens daglige drift, b) På-

tenkte forandringer i produksjonsopplegg og metoder, c) Arbeidsforhold. I større bedrifter skal slike samarbeidsmøter også holdes innenfor hver selvstendig avdeling med egen ledelse og egne tillitsmenn. Når bedriften eies av selskaper/andelslag, skal styrets formann og nestformann møte minst en gang hvert kvartal i disse møter.

Det neste vesentlige og viktige er at det skal gi alle orientering. Bedriftens ledelse skal så tidlig som mulig forelegge tillitsmannsutvalgets ledelse (forhandlingsutvalget) planer om utvidelser, innskrenkninger eller omlegginger av vesentlig betydning for de ansatte og deres arbeidsforhold ved bedriften.

Når saken angår de ansattes sysselsetting og arbeidsforhold, skal beslutninger ikke settes i verk før tillitsmennene har hatt muligheter for å fremme sine synspunkter. Finner bedriften grunn til å fravike ansienniteter i forbindelse med innskrenkninger i arbeidsstyrken, og tillitsmennene er av den oppfatning at dette ikke er saklig begrunnet, kan spørsmålet bringes inn til forhandling mellom organisasjonene. Hvis tillitsmennene innen tre dager etter samarbeidsmøtet gir beskjed om at de ønsker slike forhandlinger, utstår de omtvistede oppsigelser inntil det har vært forhandlet mellom organisasjonene.

De ansatte skal kunne legge fram forslag og synspunkter til samarbeidsmøtene når de mener dette er av vesentlig betydning for bedriftens konkurransevne, trivselen og arbeidsforholdene.

I bedrifter som eies av selskaper holdes kontaktmøter hvert halvår mellom bedriftens styre og tillitsmennene, eller så ofte det fra en av sidene ytres ønske om det, i den hensikt å styrke samarbeidet og tillitsforholdet med drøfting av spørsmål av interesse for bedriften og de ansatte.

Skoleverket i samfunnet spiller en avgjørende rolle for gjennomføringen av det industrielle demokrati. Et velutviklet skoleverk som kommer alle til gode, er i virkeligheten en hjørnestein i det industrielle demokrati. For dette demokrati er det dessuten av ganske særlig betydning at førstegangsopplæringen i skolen blir supplert med en moderne voksenopplæring, som gir smidige muligheter for fortsatt opplæring i voksen alder etter at ens arbeidsliv er begynt. Vi gir derfor vår varme tilslutning til det program for voksenopplæring som Regjeringen varslet i trontalen og som nå foreligger i proposisjon.

Et velutviklet skoleverk, som inkluderer voksenopplæring, har betydning for det industrielle demokrati på to måter. For det første bidrar det til å bryte ned lagdeling og urasjonelle stengsler i arbeidslivet. Det legger vilkårene til rette for at den enkelte, uansett på

hvilken plass han begynner i en bedrift, kan rykke opp til stillinger og ansvar som hans evner tilsier. Dette er en viktig side av det industrielle demokrati. For det annet kan skoleverket gi de ansatte bedre muligheter for å utøve sin medbestemmelsesrett og bære sitt medansvar ved bedriftens ledelse.

De ansatte erverver i sitt arbeid erfaring og innsikt som medbestemmelsesretten skal gi dem adgang til å realisere, både som en demokratisk rett og for bedriftens beste. En medbestemmelsesrett i våre dager forutsetter også at de ansatte, og særlig de som skal representere dem på et høyt nivå i bedriften, har en innsikt i økonomiske og tekniske spørsmål, som de må skaffe seg på annen måte. Avgjørelsen av slike tekniske og økonomiske spørsmål, som det er vanskelig å trenge inn i, vil kunne ha de mest vidtrekkende følger for de ansatte. Derfor er det ikke minst kunnskapene som bidrar til å gi en reell medbestemmelsesrett.

Den opplæring som trengs for at de ansatte skal kunne ta del i bedriftsdemokratiet på en effektiv måte, kan komme til å skje i mange former. De faglige organisasjoner må ta sitt ansvar. Jeg vil understreke at samfunnet og bedriftene også må kjenne sitt ansvar for saken.

Vi legger stor vekt på at de fag som har særlig betydning for utøvelsen av medbestemmelsesretten, får en forsvarlig plass, særlig i opplegget for voksenopplæringen. Det gjelder her slike fag som bedriftslære i videste forstand (personalforvaltning, bedriftsøkonomi og regnskapsvesen) og grunndrag i samfunnsøkonomi og næringsliv. Det må være skolemyndighetene som har ansvaret for å legge dette til rette etter samråd med de faglige organisasjoner i arbeidslivet. Bedriftene må se det som en bedriftsoppgave å yte sin medvirkning i opplæringen.

På bedriftene faller for det første den oppgave å legge vilkårene til rette, slik at deres ansatte i praksis kan nyttiggjøre seg de muligheter til opplæring som foreligger. Dette kan skje ved liberal praksis for permisjon med lønn når de ansatte deltar i opplæring og kurser. Det kan også skje ved bedriftsstipendier til dem som ønsker å gå videre med sin utdanning.

På bedriften faller også den særlige opplæring som gjelder egen bedrift, dens problemer og muligheter. Vi er ikke i tvil om at bedriftene satser for lite på å gi slik bedriftskunnskap til sine ansatte.

Siden komitéen la fram sin foreløpige innstilling høsten 1963, har utbyttedelingskomitéen lagt fram sin innstilling. Komitéen foreslår at det skal opprettes et sentralt fond som skal yte midler til fremme av teknisk, merkantil og annen videre utdanning av arbei-

dere og funksjonærer i norsk næringsliv. Fondets midler skal skaffes til veie ved årlige ytelser fra overskuddene i personlige bedrifter, aksjeselskaper og statens og kommunenes inntektsgivende bedrifter.

I innstillingen heter det mellom annet:

«I samsvar med de retningslinjer som er fastsatt for forvaltningen av fondets midler, vil det kunne gis økonomisk støtte til teknisk og faglig videreutdanning av de ansatte.

Det finner dog allerede sted en betydelig slik opplæring innenfor de enkelte bedrifter, samtidig som grunnutdanningen på dette felt skjer innenfor det offentlige skoleverk.

Imidlertid har det for flertallet framstilt seg som et viktig hensyn om en for fondets midler kunne gi støtte til teoretisk utdanning av de ansatte også innenfor felter som bedriftsøkonomi, bedriftsregnskap og bedriftsledelse.

I årene etter at ordningen med produksjonsutvalg ble innført i norsk næringsliv har en i de virksomheter der produksjonsutvalgene har spilt en aktiv rolle, følt at en bedre teoretisk skolering av de ansatte på disse felter ville kunne gi samarbeidet innenfor produksjonsutvalget en mer reell karakter.

Flertallet mener at de ansatte bør kunne ytes støtte til en opplæring innenfor de mer bedriftsøkonomiske fag, for at de derved kan yte mer innenfor den samarbeidende enhet en moderne virksomhet bør være. Det er få eller ingen muligheter som står til rådighet for de ansatte når det gjelder å skaffe slik tilleggsutdanning, uten å måtte pådra seg en urimelig ekstrabelastning.

År om annet utdeles det et betydelig antall stipendier i Norge, men det er flertallets oppfatning at hovedmassen av disse stipendier synes å gå til de allerede vel utdannede lag av befolkningen, mens norske arbeidere og funksjonærer bare i en liten grad kan få del i de stipendiemuligheter som er til stede.

Flertallet vil også peke på at en gjennom å åpne adgangen til en opplæring av de ansatte innenfor de felter som er nevnt, kan legge muligheten til rette for en gjennomføring av et industrielt demokrati.»

Disse synspunkter deles fullt ut av komitéen. En er kjent med at det fra Regjeringens side arbeides med et bredt opplegg for en intensivering av voksenopplæringen, og at en i dette opplegg også vil ta sikte på å dekke de deler av det opplæringsbehov Utbyttekomitéen er opptatt av.

Fagbevegelsen må ta sin del av forpliktelsene med skolering og opplysning, og vi hilser med glede den utvikling som skjer ved LO-skolen, som må bli det senter som peker seg ut for større og større aktivitet innen opplysningssektoren. Men andre sentrer må også komme.

Den bedriftsorganisasjon vi har i dag er formet over det prinsipp at det er kapitalen alene som skal ha innflytelse innenfor bedriftsorganene. Vi mener at denne bedriftsformen er foreldet og ikke svarer til vår tids oppfatning av demokrati og av arbeidets betydning.

Vi vil foreslå at bedriftsorganisasjonen, i første rekke aksjeselskapet, blir formet om gjennom lovgivningen, slik at de ansatte også innenfor bedriften får et forum der de er med og drøfter og avgjør bedriftens saker sammen med kapitaleierne.

Vi mener ikke at en slik reform alene kan skape et industrielt demokrati. Det er nødvendig å advare mot at man venter seg for meget av en slik reform i bedriftsorganisasjonen på kort sikt. Vi mener likevel at den er et viktig ledd blant flere i utviklingen av demokrati i vårt arbeidsliv. Vi foreslår at en demokratisk bedriftsforsamling skal tre i stedet for det nåværende representantskap i aksjeselskaper.

Bedriftsforsamlingen skal være noe annet og mer enn et passivt kontrollorgan. Dens betydning skal understrekes ved at bedriftsforsamlingen alene skal velge styre og at bedriftsforsamlingen skal være det sted hvor styret må svare for seg.

Bedriftsforsamlingen skal ha rett til å ta opp en hvilken som helst sak og vedta anbefalinger til styret om en hvilken som helst affære. Vi mener også at styret må ha en positiv tilslutning fra bedriftsforsamlingen i saker som gjelder investeringer av et betydelig omfang og omlegging av bedriften, som vil ha til følge større reguleringer av arbeidsstyrken.

I tillegg til dette skal bedriftsforsamlingen ha de oppgaver som representantskapet har etter lovgivningen i dag. Det får således rett og plikt til å uttale seg om regnskapet og utbyttedelingen før disse saker blir behandlet av generalforsamlingen.

Vi foreslår at de ansatte skal ha tredjeparten av representantene i bedriftsforsamlingen. Representantene for de ansatte bør velges ved direkte valg av alle som er ansatt.

Vi mener forsøksvis at bedriftsforsamlingen bør være obligatorisk i alle aksjeselskaper som har over 200 ansatte. Vi mener også at man på lengre sikt bør søke å nå fram til en lovgivning som innfører bedriftsforsamling også i bedrifter som ikke er aksjeselskaper.

Vi legger stor vekt på at forhandlingene i bedriftsforsamlingen skal være bedriftsoffentlige, og på at de faglige tillitsmenn skal være valgbare til denne forsamling. På denne måten vil de ansattes deltakelse i bedriftsforsamlingen bli fri for ethvert «gisselpreg» og behøver ikke å føre til et ekstra sett av tillitsmenn. I bedriftsforsamlingen skal de ansattes representanter være det de er: målsmenn for de ansatte og ikke bedriftsledere.

De ansattes representanter i bedriftsforsamlingen skal ha forslagsrett til styret på like linje med de øvrige medlemmer i bedriftsforsamlingen. De må kunne foreslå kandidater både innenfor og utenfor bedriften. Det må være fri adgang til debatt om alle kandidater uansett hvilke medlemmer av bedriftsforsamlingen som foreslår dem. På denne måte blir styrevalgene trukket ut av det «tummørke» de nå forgår i. Valg til styret skal være en av de saker som gir bedriftsforsamlingen liv og farge.

Vi tror at de ansattes forslagsrett gradvis vil føre til valg til styret også av de ansattes kandidater. Når forslagene er overbevisende, vil det ikke være så lett å sette seg imot dem.

Etter vårt forslag får de ansatte ikke en lovbestemt rett til å sette en eller flere av sine kandidater inn i styret. Vi mener at en slik lovbestemmelse vil svekke idéen med en bedriftsforsamling som et sentralt, demokratisk forum, der valgene skjer og ansvaret ligger. Dersom det skulle vise seg at systemet ikke virker, og at bedriftseierne ikke er innstilt på reelt samarbeid, vil det være relativt enkelt å supplere systemet med et lovbundet valg av en eller flere av de ansattes kandidater til styret. Men det er etter vår mening både klokt og riktig å gi samarbeidet en sjanse. Det er samarbeid vi tar sikte på å oppnå.

I statens bedrifter vil det være en naturlig forutsetning at de representanter staten som eier oppnevner til bedriftsforsamlingen, fordomsfritt medvirker til valg av de ansattes kandidater til styret.

Jeg vil understreke at det industrielle demokrati bør være det samme i privat og statlig industri. Det bør ikke være noen forskjell på de prinsipielle former som legges til grunn. De forslag komitéen har skissert bør derfor gjennomføres så vel i privat som i offentlig industrisektor.

Det kan være at demokratiseringsprosessen i privat industri tar noe lenger tid fordi det er fordom og motstand å overvinne fra bedriftseierne side. Men prinsippene må være de samme. For de private bedrifters vedkommende kan endringer i Hovedavtalens § 9 bare gjennomføres som et forhandlingsresultat mellom Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Arbeidsgiverforening.

Den demokratiske bedriftsforsamlingen kan bare gjennomføres ved endringer i lovgivningen om bedrifter, i første omgang akjeselskapene. Komitéen har overveid de endringer som syns nødvendige. Utkast til de endrede paragrafer i Aksjeloven følger som vedlegg II til denne innstilling, som foreligger hos representantene. Det vil selvsagt være av stor betydning at Arbeidsgiverforeningen og andre organisasjoner på privat side, viser forståelse for reformer i lovgivningen som baner vei for en bedriftsforsamling. Under ingen omstendigheter bør det aksepteres som forhåndsvilkår for forhandlinger om revisjon av Hovedavtalens § 9 at statsmyndighetene ikke rører ved bedriftslovgivningen. Avtaleveien og lovgivningsveien må etter vår overbevisning gå parallelt.

Tor Aspengren opptok Sekretariatets innstilling sålydende:

Nr. 585.

Under henvisning til det som er anført vil Sekretariatet foreslå at Kongressen gjør følgende vedtak:

Sekretariatets vedtak angående lovfestet medbestemmelsesrett for de ansatte i statsbedriftene tiltres.

I samsvar med de hovedprinsipper som utredningskomitéen har lagt fram, må det i kommende periode søkes gjennomført bestemmelser i de eksisterende samarbeidsavtaler mellom hovedpartene i arbeidslivet som gir de organiserte lønnstakere større innflytelse på arbeidsplassen gjennom tillitsmennene.

Videre må det arbeides for å få bedriftenes organisasjonsmønster endret slik at lønnstakerne gjennom tillitsmannsinstitusjonen i bedriften kan få større innflytelse i de ansvarlige organer.

Opplysningsarbeidet innenfor fagbevegelsen om disse spørsmål bør fortsette etter de samme retningslinjer Kongressen trakk opp i 1961.

Fagbevegelsen må arbeide for at det blir iverksatt en planmessig voksenopplæring både av det offentlige, innenfor de større bedrifter og av Arbeidernes Opplysningsforbund. Gjennom tariffbestemmelser bør de organiserte få utvidet adgang til omskoling og videreopplæring i sin arbeidstid.

De forslag som er sendt til behandling på Kongressen oversendes til Sekretariatet og behandles i forbindelse med LO's videre arbeid med saken.

Walter Kristiansen, Sekretariatet: Jeg hadde ikke tenkt å være den første som tok ordet i denne sak. Det kan jo sies å være en utvidelse av det rent industrielle demokrati, som Aspengren her så instruktivt har innledet om, når vi arbeider med den sentrale og viktige saken om gjennomføring av demokrati i arbeidslivet. Jeg vil peke på at det er nødvendig å ha oppmerksomheten rettet mot de deler av vårt næringsliv som ikke direkte produserer varer eller skaffer fram råstoffer for videreforedling. Her vil jeg spesielt peke på den offentlige sektor. I statsetatene har vi en

rekke direktorater som står noe fritt i forhold til det departement vedkommende direktorat sorterer under. Noen av disse direktorater har i dag et hovedstyre, mens andre ikke har det. Det siste er eksempelvis tilfelle for Statens Veidirektorat. I de tilfeller der det eksisterer hovedstyrer er etter vår mening representasjonen for de ansatte ikke tilfredsstillende nok, og der det ikke er styrer følger det av seg selv at de ansatte overhodet ikke har noen representasjon. Vi mener at dette er en stor svakhet og at det har mange uheldige virkninger. La meg bare kort nevne at det vil være ønskelig for de som er ansatt i statens veisektor og i Vassdragsvesenet å kunne få et ord med i laget når det gjelder for eksempel omfanget av statens arbeider i eget regi kontra entreprise. Det fører nemlig ved et så sentralt spørsmål som de ansattes rett til fortsatt beskjeftigelse i etaten. Demokrati i arbeidslivet må etter min mening få størst mulig omfang. Det må ikke bare begrenses til industrien. La oss derfor ikke bruke ordet industrielt demokrati for meget. «Demokrati i arbeidslivet» er et mye mer treffende uttrykk, dette blant annet fordi vårt arbeidsliv omfatter tusener på tusener utenom selve industrien. Jeg er selvfølgelig klar over at formene for dette demokrati ikke alltid kan være de samme under alle forhold. Men hvis det kan begynne med en sterkere representasjon av de ansatte i de eksisterende hovedstyrer innenfor statssektoren og likeledes få opprettet slike styrer hvor det ennå ikke er opprettet, vil de ansatte på dette felt også kunne komme med i dette store og viktige spørsmål, som vi må ha vårt søkelys så sterkt rettet mot i framtiden. Ellers vil jeg anbefale Sekretariatets innstilling.

Thv. Karlsen, Oslo, Norsk Tjenestemannslag: Jeg kan slutte meg helt til det Walter Kristiansen sa i sitt innlegg, så jeg skal ikke bruke mer av tiden. Jeg skal bare fremme et konkret forslag til nytt første avsnitt, hvor jeg sikrer det samme som står i Sekretariatets forslag innledningsvis, men hvor jeg føyer til at Sekretariatet gis i oppdrag å ta opp spørsmålet om medbestemmelsesrett for de ansatte også i de statlige etater, institusjoner og administrative organer hvor dette er praktisk mulig.

Thv. Karlsen satte fram dette forslag:

«Nytt første avsnitt: Sekretariatets vedtak angående lovfestet medbestemmelsesrett for de ansatte i statsbedriftene tiltres. Sekretariatet gis i oppdrag å ta opp spørsmålet om medbestemmelsesrett for de ansatte også i de statlige etater, institusjoner og administrative organer så langt dette er praktisk mulig.»

Bjartmar Gjerde, Arbeidernes Opplysningsforbund: Det kan synes ubeskjedent av en gjest å forlange ordet i en debatt som denne. Når jeg ikke betrakter det som ubeskjedent, er det fordi hensikten er å gjøre kongressdeltakerne oppmerksom på en trykksak som ligger i mappene, nemlig svarene fra de grupper som har arbeidet med brevkurset «Plan, Perspektiv, Politikk» i vinter. Omkring 4000 mennesker har arbeidet med forskjellige oppgaver som arbeiderbevegelsen står overfor. En av oppgavene som det er pekt på i dette brevkurset er det industrielle demokrati. Det viste seg blant de 630 gruppene at interessen for dette spørsmål synes å være stor og voksende. I dette lille heftet har vi samlet noen av de synspunkter som er kommet fram i gruppesvarene. Det som særpreger gruppene er en rolig, avbalansert og kanskje litt avventende holdning til spørsmålet. Det er ganske tydelig at disse studiedeltakerne mener at vi skal ta opp arbeid for gjennomføring av det industrielle demokrati, men at vi skal gå skrittvis fram. Aspen-grenkomitéen får stor tilslutning. Gruppene understreker at stat og kommuner bør gå først med gjennomføring av det industrielle demokrati. Verd å merke seg er det også at svært mange grupper advarer mot at man skal gjennomføre bedriftsforsamlingen ved lov i private bedrifter. Når det gjelder spørsmålet om hvor man skal begynne denne prosessen, synes de fleste å være av den oppfatning at man skal begynne med å gjennomføre industrielt «demokrati på gulvet». En naturlig videreføring er så representasjon i styrene og de styrende organer. Når gruppene advarer mot å gjennomføre bedriftsforsamlingen ved lov i de private bedrifter, er begrunnelsen at de mener at samarbeid er den viktigste forutsetning for et industrielt demokrati, og at man da ikke må starte opp med et vedtak som en av partene føler som tvang. Når det gjelder skoleringen, er det en alminnelig oppfatning i gruppene at dette er en forutsetning. Det er samtidig et flertall i gruppene som peker på det forhold at arbeiderne har vært i stand til å styre samfunnsutviklingen i dette land i 30 år og at man da må slippe å høre at vi ikke er kvalifisert også for å få medbestemmelsesrett i bedriftene. Hovedinntrykket her er likevel at skolering er en vesentlig forutsetning, og at stat og kommune må være med å finansiere denne skoleringsvirksomhet. Interessant er det også å legge merke til at så mange grupper peker på at de erfaringer man vinner i arbeidet med industrielt demokrati vil være den viktigste skoleringsform vi kan få. La meg også gjøre oppmerksom på at der er et mindretall av disse gruppene som advarer mot gjennomføring av det industrielle demokrati. Hovedinntrykket er at man skal gå løs på det, men at man skal gå forsiktig og skrittvis fram.

Ingeborg Bakken, Oslo, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund: Jeg har tenkt litt over dette spørsmålet om industrielt demokrati, hva vi egentlig vil oppnå med det. Det er etter min mening et av de viktigste spørsmål vi arbeider med for tiden, men det er et spørsmål som ikke er modnet hos lønnstakerne ennå. Vi må gjøre et veldig stort arbeid for å komme fram. Dette med hva vi vil oppnå med industrielt demokrati tror jeg er uttrykt i den innstilling som Sekretariatet har innbudt oss til å vedta. I innstillingen om tariffpolitikken står det: «Kongressen understreker at i den aktuelle situasjon, så vel som på lengre sikt, må fagorganisasjonens oppgaver blant annet være å medvirke aktivt for å fremme størst mulig effektivitet i produksjon og omsetning og sørge for at lønnstakerne gjennom høyere reallønn og sosiale goder får sin rettmessige andel av økingen i effektiviteten». Jeg tror at industrielt demokrati, eller «demokrati i arbeidslivet» som jeg heller vil kalle det, kan være en mulighet til å føre organisasjonsarbeidet ned på de forskjellige arbeidsplasser. Det snakkes her om bedriftsforsamlingen. Jeg tror bedriftsforsamlingens betydning og innvirkning på bedriftens gang og på utviklingen av vår produksjon i høy grad avhenger av vår bevissthet og vår innstilling til nettopp dette vedtak som vi innbys til å gjøre. Vi skal medvirke aktivt til å fremme størst mulig effektivitet i produksjonen, slik at vi også skal ha høyere reallønn igjen. Men til dette trenges det kunnskaper, sies det. Ja, det sies også at arbeidernes produksjonserfaring må tas med i bildet. Men vi har jo også andre lønnstakere på bedriftene. Vi har funksjonærer. Jeg tror det er en stor feil at vårt forbund ikke har vært representert i den komitéen som har arbeidet med spørsmålet om demokrati på arbeidsplassen. Hvordan vil man kunne gjennomføre dette uten å ha funksjonærer med som ved sin merkantile innsikt kan være en veldig god hjelp når det gjelder kontrollen og utviklingen videre på bedriften? I vårt forbund har vi sett at det var nødvendig med et samarbeid mellom dem som står ved maskinene og dem som sitter på kontorene. Vi har så smått begynt å samarbeide over faggrensene, som vi kaller det. Det foreligger retningslinjer for dette samarbeid, og vi søker å få gjennomført det på forskjellige arbeidsplasser. Det finnes nemlig bedrifter her i Norge, hvor alle som står ved maskinene er organisert, men ikke en eneste kontorfunksjonær på den samme bedriften er organisert. Skulle ikke dette med utvikling av demokrati på arbeidsplassen tilsi oss at organisering av funksjonærer ikke bare er en oppgave for oss i Handel og Kontor, men at det må bli en oppgave for hele den samlede fagbevegelse, at vi må samarbeide om denne oppgaven. Jeg tror at det er veldig viktig for utvikling av demo-

krati på arbeidsplassen at dette samarbeid kommer i gang, at det forsterkes og at funksjonærene kommer med i arbeidet for utvikling av spørsmålet.

Egil Halvorsen, Oslo, Norsk Jernbaneforbund: I representantenes mapper ligger det utlagt en spesiell trykksak i forbindelse med demokrati i arbeidslivet, en trykksak som er utarbeidet av våre avdelinger på bakgrunn av en innstilling som en spesialkomité har arbeidet med innenfor vårt forbund. Når det gjelder alternativet som bør velges er det oppfatningen fra vår komité at her bør man bygge på produksjonsutvalgene eller samarbeidsutvalgene, som vi kaller det i den offentlige sektor. Etter vår oppfatning vil det ha veldig mye for seg dette, fordi da behøver man ikke å etablere nye organer, men kan bygge videre på et eksisterende organ og som i prinsippet er godkjent som samarbeidsorgan. Man ser det slik hos oss at utvalgenes medlemmer må være medlemmer av bedriftens representantskap, og de ansatte må være sikret representasjon i bedriftenes styre. Her er i grunnen et skille, kan man si, mellom den private og den offentlige sektor om utgangspunktet. I produksjonen er samarbeidsutvalgene de grunnleggende i marsjen framover til det industrielle demokrati eller demokrati i arbeidslivet. Derfor virket det noe skuffende når det i Odelstingsproposisjon nr. 22 for 1964—65 ikke er viet større oppmerksomhet på nettopp produksjonen og samarbeidsutvalgene. Det er jo her å peke på at det er en svakhet innenfor våre rekker, innenfor Landsorganisasjonen. Hvis man ser på beretningene for Landsorganisasjonen når det gjelder produksjonsutvalgene eller samarbeidsutvalgene i siste kongressperiode, er tallet av produksjonsutvalg eller samarbeidsutvalg det samme i 1961 og ved utgangen av 1964 på den private sektor, nemlig 657 produksjonsutvalg som da representerer 18 av Landsorganisasjonens forbund. Innenfor den offentlige sektor har det siden vi fikk avtalen i 1961 vært en god ekspansjon, og med den avtalen som er sluttet i disse dager mellom Statstjenestemannskartellet og staten har vi utgangspunkt for en ny giv på dette viktige område. Jeg tror bestemt at man må legge grunnlaget her for marsjen framover gjennom produksjons- og samarbeidsutvalgene.

La meg da, dirigent, få si litt også om dette med skoleringsvirksomheten. Vår felles venn, direktør Gunnar Bråthen, holdt foreleden et foredrag i Stavanger i forbindelse med yrkesskolene og deres plass i det framtidige undervisningsvesen og deres plass, kan man si, i den framtidige produksjonsprosessen. Gunnar Bråthen reiste her et spørsmål som man også innenfor statens samarbeids-

utvalg har drøftet gjennom lengre tid. Det er å knytte kontakt mellom håndverkerforeningene og yrkesskolene. Vi for vårt vedkommende i den offentlige sektor har sett det slik, at når det gjelder etat- og yrkesskolene, så må man utbygge dette arbeid gjennom samarbeidsutvalgene, og man må få intensivert denne virksomhet. En annen ting i forbindelse med opplæringsvirksomheten er at man nå fra den offentlige sektors side ser fram til det utmerkede arbeid som opplæringssjef Bratten driver for ytterligere å øke denne virksomhet, og fram til en statens forvaltningsskole som kan legge grunnlaget til rette innenfor statens bedrifter, etater og verk. En annen meget viktig ting i samband med marsjen framover er at man gjennom planlegging av de store tiltak i den offentlige sektor, slik som også Landsorganisasjonens formann nevnte i sitt foredrag, skal gjøre det billigst og best mulig til beste for skattyterne i sin alminnelighet. Vi er ennå i starten med produksjons- og samarbeidsutvalgene. Man har innenfor statens samarbeidsutvalg i store konferanser drøftet spørsmålet om å be de store organisasjoner (Landsorganisasjonen, Arbeidsgiverforeningen og statstjenestemannsorganisasjonene) å ta opp spørsmålet om et utviklingsråd for produksjonsutvalgenes og samarbeidsutvalgenes framtidige virksomhet. Dette hører nøye sammen med viktige deler av Aspengrenkomitéens innstilling.

Så litt om Sekretariatets innstilling i denne sak. Det er her vist til et avsnitt hvor det heter at opplysningsarbeidet innenfor fagbevegelsen om disse spørsmål bør fortsette etter de samme retningslinjer som Kongressen trakk opp i 1961. Hvis man da ser på det vedtak som er inntatt på side 7, er det en henstilling til Sekretariatet fra Kongressen om å tilrettelegge dette opplysningsarbeidet. Her er det ikke pekt på den offentlige sektor. Det er pekt på Hovedavtalen og Avtalen om produksjonsutvalg. Man bør i all anstendighetens navn også ta med samarbeidsavtalen som er opprettet mellom tjenestemannsorganisasjonene, som står i Landsorganisasjonen, og staten. Når det gjelder dette med opplysningsarbeidet i samband med det industrielle demokrati, må det intensiveres, og det må fra Landsorganisasjonens side sørges for i kommende kongressperiode at det blir satt tilstrekkelig bemanning på dette arbeid.

Rolf Furuseth, Raufoss, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Når en skal diskutere industrielt demokrati, må en først ta for seg hva vi har i dag. For å ta det mest aktuelle med tillitsmannsapparatet, så har vi en rekke bedrifter med godt utbygd tillitsmannsapparat som har gjort en god innsats for arbeidstakerne

og som derigjennom har skaffet seg innflytelse overfor bedriftens ledelse. Hvis vi da på den annen side ser på dette med produksjonsutvalg, vil en snart oppdage at her har det skjedd mange ting i en helt gal retning. Det er jo klart at produksjonsutvalgene på bedriftene er en viktig faktor i medbestemmelse eller innflytelse. Her har vi syndet på mange områder, ved en rekke bedrifter med dårlig utbygde produksjonsutvalg med ingen eller liten innflytelse. Hvis vi ser på Hovedavtalens § 9, så vil vi også finne ut at her er det store mangler ved tillitsmannsapparatet. Det er mange som langt fra har utnyttet de muligheter som ligger der. På bakgrunn av dette og med innføring av det industrielle demokratis medbestemmelsesrett må en stille seg dette spørsmål: Hvor står vi i dagens situasjon, hva vil vi oppnå med det industrielle demokrati og hvilke resultater vil vi få? Hvis vi mener noe med det industrielle demokrati, og hvis vi mener å gjennomføre det så at vi har fordel av det og vil styrke vår bedrift både økonomisk og produksjonsmessig og dermed skape gode, trygge arbeidsplasser, må arbeidstakerne satse mye mer enn det er gjort når det gjelder produksjonsutvalgene og andre former for medbestemmelse. De tillitsmenn som skal inn i disse bedriftsforsamlingene eller bli styrerepresentanter i bedriftene må skolerer, og her tror jeg vi er inne på kjernen i hele det industrielle demokrati. Hvem skal være med i bedriftsforsamlingen, hvem skal gjøre seg gjeldende og hva skal de kunne? Ingen kan forlange at en tillitsmann som går inn i en bedriftsforsamling kan beherske alt som heter regnskap, tekniske finesser, markedsforskning og slike ting. Men gjennom skolering og opplæring kan en tillitsmann gjøre seg gjeldende på mange områder. Jeg vil si at Nordahl sa noen kloke ord i går, da han nevnte dette med ekspertvelde. Vi har eksperter. Det er riktig at vi skal ha eksperter som skal utrede sakene, sette opp prognoser og beregninger. Men det var det Nordahl sa: Disse skal ikke være de bestemmende organer alene. Det er nettopp dette som ligger i industrielt demokrati, at vi bruker ekspertene på det tekniske og merkantile område. Dette skal være retningsgivende. Men de som representerer arbeidstakerne skal være med og bestemme ut fra det syn som arbeidstakerne har og ut fra den fagkunnskap som den enkelte eller arbeidstakerne har. Jeg vil også stille spørsmålet: Hvor mange er det og hvor mange forbund er det som virkelig for fullt alvor forstår betydningen av hva det industrielle demokrati går ut på? Når vi skal gå inn for det industrielle demokrati, er det vel ingen som for fullt alvor tror at bedriftens ledere skal gjøre denne medbestemmelsesrett til noe positivt for oss i første omgang. Der tror jeg at det er vi som skal vise vei gjennom faglig dyktighet, gjennom et intenst arbeid

for å få framført våre krav. Vi skal bevise overfor arbeidsledelsen at en vanlig arbeidstaker, fag- eller spesialarbeider, er dyktig, positiv, forstår bedriftens forskjellige faser og vil være med på å bygge ut norsk industri slik at den blir konkurransedyktig både på det innenlandske og på det utenlandske marked. Med den utvikling som skjer ute i verden i dag, så må det satses mye mer enn vi gjør dersom vi i framtida skal skaffe oss mulighet for full sysselsetting. Hvis vi ser på statsbedriftene og den formen det er i dag, så har jo vi styrerepresentanter. Vi fikk en begrensning i 1959. Tidligere var det slik at vi skulle velge en representant med varamann, men så ble det bestemt at det skulle innstilles på tre representanter og tre varamenn, slik at de da kunne velge en av disse. Jeg vil si at når det gjelder valg, må vi få bestemme hvem vi skal ha med. Men framfor alt må vi ta det ansvar at vi skaffer fram folk som er dyktige og også er villige til å satse noe i dette arbeid. Det er mange som spør: Skal det industrielle demokrati gjennomføres «på gulvet», skal det gjennomføres fra mellomsikkert eller skal det gjennomføres på topplanet? Personlig er jeg av den mening at ingen av alternativene hver for seg har noe for seg. Skal vi gjennomføre industrielt demokrati, må vi ha med alle ledd som virkelig teller noe. Det riktige er at vi er delaktige i bedriftsforsamlingen og i bedriftens styre. Vi håndhever bestemmelsen i Hovedavtalens § 9 på den riktige måte, vi bygger ut produksjonsutvalgene til effektive produksjonsutvalg og framfor alt: Vi sørger for at det blir samarbeidsutvalg på den enkelte arbeidsplass og det enkelte verksted. Ved den bedrift jeg representerer har vi innført alle disse ledd, bortsett fra bedriftsforsamlingen. Vi har 24 samarbeidsutvalg rundt omkring i bedriften, og de resultater vi har fått gjennom disse samarbeidsutvalg er helt imponerende, når vi ser det på bakgrunn av det som var tidligere. Vi har fått en helt annen innstilling blant arbeidstakerne, som mye mer positivt går inn for sakene. De forstår at bedriftens framtid er arbeidstakernes framtid. Dermed er de mennesker som også er positivt innstilt overfor alt nytt. Det er klart at industrielt demokrati er samarbeid, samarbeid innen fagbevegelsen, det er samarbeid med ledelsen og det er samarbeid mellom forbundene og Landsorganisasjonen. I Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund har vi en komité som har behandlet spørsmålene om industrielt demokrati. Jeg tror at hvert eneste forbund bør få en slik komité, og jeg tror at de representanter som skal være med i bedriftsforsamlingen skal ha en komité i forbundet som de kan henvende seg til når det oppstår vansker. Før vi begynner å praktisere det industrielle demokrati i form av bedriftsforsamling, må hver eneste representant som skal

tiltre utvalgene ha en virkelig skolering. Han må ta kurser og sette seg inn i alle forhold, slik at vi ikke risikerer at vi blir sittende stumme i de forsamlingene i stedet for å gjøre oss gjeldende. Medbestemmelse og medinnflytelse er to forskjellige ting. Medinnflytelse har vi i form av produksjonsutvalg og i form av Hovedavtalens bestemmelse om tillitsmannsapparatet. Medbestemmelse gir oss et langt større ansvar. Spørsmålet er: Vil vi ta det ansvaret som følger med at vi også skal være med i bestemmende organer? Dette er ting som vi må diskutere og utrede slik at de enkelte forstår det. Gjennomføringen av industrielt demokrati bør skje så hurtig som mulig. I stedet for at det bare skal være statsbedriftene i første omgang, bør også private bedrifter komme med så fort som mulig. Det er en rekke positive og dyktige tillitsmannsutvalg på forskjellige steder som kan være med å bygge opp industrielt demokrati, slik at vi får et godt resultat. Alle bør være med fra begynnelsen og være med og skape et godt grunnlag for videre framstøt.

S v e r r e E n g e r, Oslo, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund: Når kongressen i dag behandler denne viktige saken, så er det mange av fagbevegelsens medlemmer som ser fram til resultatet. Det er grunn til å gi honnør til dem som har deltatt i felleskomitéen og som har lagt til rette stoffet. Når det gjelder vårt forbunds standpunkt til saken, vil jeg bare kort vise til den samlingen som er tatt inn på side 21, hvor Kjemisk forbund har gitt sitt syn. Det forslag som Sekretariatet legger fram her i dag vil jeg anbefale vedtatt. Det er en ting jeg har lagt merke til på denne kongress. Dette med demokrati i arbeidslivet har mange sider. Når man kommer ut på kurser blant våre medlemmer, er de ofte opptatt av den arbeidsplassen de har og livet innenfor bedriften eller forretningen. Jeg tror man må se i øynene at det vi har diskutert vil det ennå ta tid å gjennomføre. Det må en hel omstillingsprosess til i menneskenes sinn for å kunne akseptere de nye former. Jeg vil bare peke på en ganske liten ting, og det er språkføringen på arbeidsplassen, i fagorganisasjonen, i denne salen og utenfor. Språkføringen har vi overtatt fra dem som har gått foran oss og fra et samfunn som hadde en bestemt struktur. Vi kjenner til de to enkle ord «arbeider» og «funksjonær». Hvorfor skal det være et så stort skille på en arbeidsplass? spør mange — tenk på arbeidstida: en bestemt arbeidstid for dem i produksjonen, og en for dem som tilhører en annen del av bedriften med betegnelse «funksjonær». Det var gledelig å høre Højdahl. Han brukte konsekvent «privat ansatte», «offentlig ansatte» hele tida. Jeg vil gi Højdahl honnør for

det. Likedan kan man også lese det av innstillingen fra Aspengren-komiteén — konsekvent «ansatte» og «lønnskakere». Vi som sitter her på Kongressen og som er litt oppe i åra, skal forsøke å ta disse nye ordene.

Odd Hübener, Oslo, Norsk Nærings- og Nytelsesmid-
delarbeiderforbund: Forslaget om å sette ned en komité må helt ut støttes. Det bør nå utredes hvordan dette skal tas opp, hvordan det skal innføres demokrati i bedriftene. Det er klart det er lenge siden vi begynte med industrielt demokrati. Allerede i de første avtaler hadde vi en begynnelse på det, og det er vel så, at vi nå ser fram mot at det skal bli fullendt. Det er snakket om opplæring. Det er vi jo helt innforstått med, men vi må ikke holde på så lenge med opplæringen at vi ikke kommer i gang med innføring av industrielt demokrati. Det blir spurt her: Hvordan kommer så funksjonærene inn? Funksjonærene er jo eksperter på det merkantile området. Det er klart at arbeiderne, som er eksperter på produksjonens område, kan uttale seg om det, og de funksjonærer som er eksperter på merkantile områder kan ta seg av den saken. Man bør ikke lese alle regnskaper for å sette seg inn i hva det dekker. Det får man ekspertene fra kontorene til å ta seg av, så man får innføring i hvordan man vil legge opp denne sak. Jeg er helt enig i at man i første omgang går inn for avtaler. Det er klart at vi må gjøre dette til en sak for Landsorganisasjonen. Den skal være kromtappen i det. Ordner vi dette ved lov, må vi være merksam på at mange av de ansatte ikke er organisert, og dermed kan de faktisk overta makten i en bedrift uten at de organiserte kan slippe til. Vi bør la de organiserte gjennom avtaler få makt og mulighet til å være i styret. Det er vel et viktig spørsmål. Det aller viktigste vi vil oppnå er å sikre vår arbeidsplass. Det er å sikre fast arbeid til alle, og det er å sikre et økonomisk utkomme som er forsvarlig. Det må da i første rekke være vår hovedoppgave å ta sikte på at det ikke blir gjort uforsvarlige vedtak som vil kunne ødelegge arbeidsplassen og dermed sette de ansatte på gata. Med dette som synspunkt må man ta alle de andre konsekvensene med produksjonen og konkurransedyktighet. Åke Anker Ording har gitt ut en bok med forslag om å overta 51 prosent av styret. Denne boka bør vel komitéén også se på. Hvis man skal følge Åke Anker Ording, må jeg spørre: Hva da med samvirkeagene, som vi sier at vi skal styrke? Det er mange fagforeninger som har egne forretninger. Hvordan skal Samvirke, der Landsorganisasjonen eier nesten halvparten av aksjene, sikre at de ansatte overtar 50 prosent av styrene? Jeg mener personlig at det er Landsorganisasjonen som bør komme

inn i bildet når man skal gå ut over en tredjepart i representasjon. Jeg mener at komitéen som blir nedsatt bør kontakte de fagforeninger som har egne bedrifter og hvor det er innført industrielt demokrati. Vi har selv en bedrift med ca. 100 ansatte og en omsetning på litt under 5 millioner kroner. Der er det fagforeningen som velger styret. De ansatte er organisert, blant annet i Handel- og Kontor og i vår egen forening. De har representasjonsrett og alle rettigheter i styret som et vanlig styremedlem. Disse har ikke fått noen spesiell opplæring. Likevel greier de seg meget godt. De som er valgt av fagforeningen er vanlige arbeidere som står på arbeidsplassen om dagen og deltar i styremøter når det er påkrevd. I det hele tatt kommer det etter hvert. Når man driver en bedrift så setter man seg inn i sakene, og det er opplæring i seg selv. Med dette vil jeg bare henstille til komitéen at den ser meget nøye på den utvikling som er i gang. Om ikke lenge er det få ansatte ved en bedrift og mange maskiner. Hvordan skal man da kunne være med og disponere disse forretningene? Og hva med de store industrikonsernene som er fullt automatisert?

Einar Strand, Sekretariatet: Jeg vil med en gang ha sagt i tilslutning til det som Aspengren ga uttrykk for, at vi i komitéen, da vi behandlet spørsmålet om demokrati i arbeidslivet, tok med oss alle ansatte, enten de deltok i planlegging, i det merkantile, det produksjonsmessige eller hva det nå måtte være. Derfor har vi i hele vår diskusjon i komitéen tatt med alle de hensyn som kunne tenkes vis à vis de gamle begrepene: funksjonær-arbeider. Man slo det fast, slik at det ikke skal være noen meningssskilnad om det. Etter at vi la fram vår foreløpige innstilling har en del av oss, de fleste i komitéen, vært ute for å høre hvilken mening man hadde om de konkrete framlegg som vi la fram. Som det er sagt: kvantiteten var ikke så stor, men kvaliteten var bra. Hundrevis, tusenvis var innkalt til møtene, men det møtte en håndfull som diskuterte. Hva må konklusjonen bli da? Den må bli at dette problem eksisterte sterkest og naturlig blant dem som allerede hadde forkunnskaper og kjennskap til fagforeningsproblemer og til bedriftslivet. De hadde tilstrekkelig opplæring, for å bruke det uttrykket. Neste konklusjon må da bli at vi i framtida må drive en utstrakt opplysningsvirksomhet på dette felt blant de ansatte uansett skikt. Sammen med den innstilling dere har fått ulevert følger en del materiell, både den foreløpige innstilling og alle de uttalelser som er kommet inn. I tillegg kommer det materiale som Norsk Jernbaneforbund har samlet inn. Så kommer endelig innstillingen som Aspengren redegjorde for. I Sekretariatets innstilling peker vi innledningsvis på at,

etter at kongressen i 1961 gjorde sitt vedtak, etter at Det norske Arbeiderparti gjorde sitt vedtak og etter at komitéen la fram sin foreløpige innstilling, begynte andre instanser utenom fagbevegelsen å interessere seg for spørsmålet, særlig innenfor det politiske felt. De la fram en rekke oppfatninger og meninger om dette spørsmål. Situasjonen i 1963 utløste et nytt initiativ ved at Det norske Arbeiderparti i sin moterklæring la fram følgende, som jeg siterer: «Medbestemmelsesrett for ansatte ved alle offentlige bedrifter fastsatt ved lov. Spørsmålet om medbestemmelsesrett for lønnstakere ved private bedrifter må løses i samarbeid med partene i arbeidslivet ved avtale eller ved lov». I trontalen sier den nye arbeiderregjering følgende: «Regjeringen vil legge fram for Stortinget forslag til lov om statselskapenes organisasjon og medbestemmelsesrett for de ansatte ved disse bedrifter. Den vil ta initiativ til forhandlinger mellom organisasjonene i arbeidslivet om medbestemmelsesrett for lønnstakere ved private bedrifter».

Til det siste vil jeg si: Da vi forhandlet om Hovedavtalen i 1962 gjorde vi krav overfor Norsk Arbeidsgiverforening at avtalen bare måtte løpe til utgangen av 1964 for at vi skulle få adgang til å drøfte spørsmålet om § 9 og samarbeidsformene som nå lå til utredning av komitéen. Vi har hatt en rekke forhandlinger i forbindelse med revisjon av Hovedavtalen, og det er vel riktig å si at nesten alt vi har drøftet siden vi begynte i november måned i fjor og til umiddelbart før denne kongress begynte, bare har dreiet seg om samarbeidsforhold og Hovedavtalens § 9, og innpassingen i henhold til de forslag som komitéen har lagt fram. Vi maktet ikke å komme fram til enighet før Kongressen. Derfor har vi nå foreslått at Sekretariatet får fullmakt til å fortsette forhandlingene under henvisning til de forslag som er kommet inn. Det vi kan dra som konklusjon er: Kongressens vedtak i 1961 og det som har fulgt etterpå har dannet grunnlag for en ny, bred debatt om denne sak innenfor arbeidslivet gjennom debattopplegg i pressen, tidsskrifter og i offentlig ordskifte, og ikke minst innenfor fagorganisasjonens egen møtevirksomhet, hvor alle spørsmål i forbindelse med gjennomføring av større demokrati på arbeidsplassen er drøftet. Den slutning man kan trekke av diskusjonen er at man innenfor fagforeninger og forbund er enig i de prinsipper som er lagt fram av den nedsatte komité. Der er det altså gitt uttrykk for at samarbeidsavtalen mellom hovedpartene i arbeidslivet må fortsette og utvikles og at de ansattes medbestemmelsesrett kan gjøres gjeldende med enkel endring i bedriftsorganisasjonen ved at man oppretter en ansvarlig bedriftsforsamling, hvor lønnstakere kan bli fullverdig representert.

Hans O. Kleiven, Vågåmo, Norsk Arbeidsmandsforbund: Jeg vil understreke det Walter Kristiansen sa og betydningen av å få forandring på den situasjon som er i dag. Vi har et hovedsamarbeidsutvalg innenfor statens virksomheter, som fortrinnsvis bygger sitt arbeid på det som de fylkesvise og lokale samarbeidsutvalg sender inn. Den som har litt erfaring fra arbeidet i samarbeidsutvalgene i staten vil fort finne ut hvor utilstrekkelige de er i dag. Samarbeidsutvalgene blir som oftest forelagt ting som for det meste er bestemt og avgjort på forhånd, slik at samarbeidsutvalgene i viktige saker blir nærmest et sandpåstrøingsapparat. I går var vi inne på entreprenøruvesenet. Det forekommer svært sjelden, for ikke å si aldri at en kontrakt med en privat entreprenør blir forelagt samarbeidsutvalget til uttalelse før den er underskrevet og i orden. En forandring i loven om at samarbeidsutvalgene bør være med ved oppstilling av budsjett, fordeling av bevilgninger og bestemmelse om bortsetting av arbeid i entreprise, tror jeg vil være på sin plass.

Jan Balstad, Oslo, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Jeg ser på dette spørsmål om industrielt demokrati, eller la oss kalle det demokrati i arbeidslivet, som en av de aller viktigste saker som vår bevegelse står overfor. Slik som verden forandrer seg i dag både teknisk og sosialt, og etter hvert som konkurransen på det internasjonale marked blir hårdere, tror jeg det er av avgjørende betydning at vi gjennom arbeidet med demokratisering av arbeidsprosessen gjør denne prosess så effektiv som mulig. Vi går inn i en tidsalder hvor rasjonalisering og automasjon er ord som er daglig tale i bedriftene. Det vil bli stilt store krav til hver enkelt av oss i denne prosess. Det er arbeiderbevegelsens hovedoppgave å sørge for at denne utvikling skal tjene den arbeidende del av befolkningen og ikke slik vi har sett det i andre land. Her kommer vi inn på dette med demokratiseringsprosessen. Jeg tror det vil være av avgjørende betydning at det fra Landsorganisasjonen og fra de enkelte forbund blir lagt opp til en debatt som kan skape den entusiasme som vi trenger for å bære denne store sak fram. Det er ganske betegnende når Aspengren og Strand her sier at de var fornøyd med kvaliteten, men ikke med kvantiteten. Det er ikke i dag til stede den entusiasme som en trenger. På hvilken måte vi skal løse dette spørsmål kan vi naturligvis diskutere. Jeg tror at alle tre alternativer som Aspengrenkomitéens innstilling peker på er mulige løsninger. Den setter saken inn i et visst system. Jeg tror også det kan være mulig at en på et tidlig tidspunkt kan trenge en rammeavtale vedtatt av Stortinget for å komme videre i dette arbeidet. Det har vært sagt mye om skoloring her

i dag. Jeg tror at det vil kreves to former for skolering. En skolering på et mer kortsiktig plan med sikte på å løse saken fra begynnelsen av. Så har vi en skolering som jeg tror har en mer langsiktig målsetting, og det er skolering gjennom skoleverket. Da vil jeg stille meg spørsmålet: Skaper det norske skoleverk samfunnsmennesker, eller mennesker som har lært at det første bud i denne verden er å ta vare på seg selv? Jeg tror at arbeiderbevegelsen har en stor oppgave når det gjelder vårt eget skoleverk. Det er gjennom dette vi kan skape mennesker som kan bære dette demokrati videre. Selv om en kan risikere å komme i den situasjon at underskriftkampanjer kanskje kan være ekle, tror jeg heller vi må ta den byrden. Til slutt dette med samarbeid over faggrensene: Det står iallfall for meg helt klart at hvis vi ikke kan «shake hands» på arbeidsplassen, har vi ikke noe bruk for det industrielle demokrati. Første bud må være at vi kan hilse på hverandre og være kamerater. Før vi kan gjøre det, tror jeg det industrielle demokrati ikke vil tjene oss slik som det egentlig skulle ha gjort.

Ronald Bye, LO's distriktskontor, Kirkenes: Hvis vi leser referatet fra forrige LO-kongress i 1961 og husker den debatt som foregikk der, vil man legge merke til at det er et ord som har skiftet, når en lytter til den debatten som føres her i dag. Under diskusjonen i 1961 var spørsmålet om demokrati i arbeidslivet omtalt som en reform. Nå snakker man om en prosess. Det er kanskje en langt mer riktig betegnelse. I 1961 var det mange som trodde at det her var spørsmål om en reform som man i løpet av relativ kort tid kunne gjennomføre med bastante lover og avtaler. Nå er vi kommet inn i en prosess, og vi vil være inne i denne prosessen ganske lenge. Man får etter hvert følelsen av at det er mange ting som skal sammenbindes før vi når fram til målet. Det er vel også en fare ved at vi er kommet inn i denne prosessen. Diskusjonen om demokrati i arbeidslivet kan bli en slags motediskusjon som blir en gjenganger fra kongress til kongress, fra landsmøte til landsmøte, uten at prosessen sluttføres. Ikke minst er kretser utenom arbeiderbevegelsen blitt nødt til å lytte til denne diskusjon. De har også delvis kastet seg inn i diskusjonen. Unge Høyre rykker ut i debatten med sitt selveierdemokrati. Vi har Venstre, som har hatt en egen komité. Og vi har våre motpartner i arbeidslivet, Norsk Arbeidsgiverforening og Industriforbundet, som nå med full kraft har kastet seg inn i diskusjonen både med en uttalelse og en utredning. Dette er nyttig, og også noe av en seier for arbeiderbevegelsen. I den debatt som føres i og utenfor arbeiderbevegelsen kan det være mange ting å trekke fram, også i en debatt som denne. Jeg vil bare trekke fram et lite moment, og det er fra den uttalelse som

var avgitt av Norsk Arbeidsgiverforening og Industriforbundet 21. februar 1964. Jeg tenker på uttalelsen og ikke på den utredning som foreligger. Der er det et lite avsnitt som man stadig møter i debatten. Jeg siterer: «Bedriftsforsamlingen vil nødvendigvis skape uklarhet og usikkerhet innen bedriftsorganisasjonen, svekke bedriftens effektivitet administrativt og økonomisk.» Dette later til å bli det store hovedargument fra disse som helst ser en noe annen utvikling i spørsmålet enn den som arbeiderbevegelsen ønsker å gjennomføre. Det er mulig vi ikke har klart å tilbakevise innvendingene i den grad som er nødvendig. Det kan vel mange ganger skorte på de rette definisjonene. Jeg vil gjerne i denne forbindelse trekke fram en definisjon som dosent Thorsrud har i sin bok om industrielt demokrati. Det er en vitenskapelig utredning av spørsmålet, den beste jeg synes vi hittil har fått. Han sier: «Å skape et demokratisk arbeidsliv er å bringe forholdene i norsk arbeidsliv i bedre samsvar med de demokratiske prinsipper som gjelder i samfunnslivet generelt. Videre at man skaper betingelser for større personlig engasjement som i sin tur antas å skulle føre til økt initiativ og effektivitet.» Vi ser i demokrati i arbeidslivet en produksjons- og kraftreserve i våre næringer. At dette er en riktig definisjon er jeg ikke det minste i tvil om. I Finnmark har vi hatt en rekke kurs om industrielt demokrati. Vi har hatt et spørreskjema i gruppearbeidet. Hver deltaker har fått 10—12 spørsmål å svare på. I et av disse spørsmål hadde vi følgende formulering: Kan vi la spørsmålene om effektivitet, konkurransehensyn, produktivitet bli skadelidende på en demokratisk arbeidsplass? Svarmulighetene var «ja», «nei» og «vet ikke». Det var 5 mennesker som svarte «ja», 101 som svarte «nei» og 2 som svarte «vet ikke». Dette synes jeg understreker ganske kraftig dette, at man er innstilt på at denne prosess ikke skal innebære noen svekking av effektiviteten, tvert imot.

Så et par ord om noe som er blitt et nøkkeltema i denne diskusjonen. Det er utdanning og opplæring. Om dette emne kan det sies mye, og det står mer og mer klart at nødvendigheten av utdanning og opplæring er en selvfølge om vi skal lykkes på dette området. Jeg synes den innstilling som et utvalg i Arbeidernes Opplysningsforbund har lagt fram — en foreløpig innstilling — illustrerer noe av det fagområde som fagbevegelsens tillitsmenn må ha et innblikk i, og som på den annen side må illustrere den voldsomme utdanningsoppgave vi står overfor. De sier at det er nødvendig for den faglige tillitsmann å få utdanning og opplæring i følgende områder: Praktisk regning, norsk, økonomisk geografi, markedsforhold, bedriftsorganisasjon, grunnleggende bedriftsøko-

nomi, planlegging, rasjonalisering, personalpolitikk, finansiering, investering, skattespørsmål, penger, valuta, konjunkturer og generelle lov- og avtaleverker. Det er en opprømsing som kan skremme vettet av dem som stiller med opplysningsarbeidet i dag. Men jeg synes det understreker alvoret i dette opplysningsarbeid og nødvendigheten av for fagbevegelsen å satse mer på dette område og gi bedre økonomiske muligheter til dem som stiller med det. Jeg tror ikke at vi noensinne klarer i vårt opplysningsarbeid å tilfredsstille opplæring på alle disse områder med våre egne ressurser. Og det er vel heller ikke ønskelig. Jeg tror det er riktig, som det er blitt understreket av mange av de foregående talere, at her må det alminnelige skoleverk komme inn i bildet. Vi har en klar rettmessig oppgave i denne forbindelse, og de har også en klar oppdragelsesmessig oppgave. Mye av spørsmålet om demokrati i arbeidslivet er et spørsmål om mentalitet, hvor man fra vår side anerkjenner at medinnflytelse også betyr medansvar.

Tor Aspengren, Sekretariatet: Det er vel ikke så mye å ta fatt i når det gjelder disse debattinnleggene. Det er en 3—4 punkter jeg vil knytte noen bemerkninger til. Først til Walter Kristiansen: Det er slått fast fra komitéens side at dette med «industrielt demokrati» ble endret til «demokrati i arbeidslivet». Jeg tror at Kongressen kan slå fast det begrepet. Jeg tror det er riktig når man tenker på et forslag fra Thv. Karlsens side om de offentlige etater og alle andre områder. Jeg tror også det er riktig at dette spørsmål får sin utredning. Det vil være riktig at Thv. Karlsens forslag oversendes det nye sekretariat. Det var også en funksjonær som mente at funksjonærene ikke hadde vært med i denne komité. Nei, så vidt jeg husker er det ingen som er organisert i Handel og Kontor med, men det er ingen tvil om at denne gruppe av de ansatte var representert og deres syn ble gjort gjeldende. Når det her har vært snakket om begrep og uttrykk, så betyr «de ansatte» i vår innstilling ikke bare arbeidere som utfører manuelt arbeid. Vi mener i videste forstand de ansatte. Når man snakker om å velge fra de ansattes side, så gir vi også uttrykk for at det er på bakgrunn av de erfaringer vi har på de ulike områder. Men hvis det på en bedrift for eksempel ikke finnes organiserte funksjonærer, kan jeg godt tenke med at denne gruppe ikke kommer med.

Halvorsen var inne på opplysningsarbeidet og henviste til 1961. Han ville ha en annen ordlyd eller aktivisere opplysningsvirksomheten ennå mer. Ja, en kan vel si det slik, men det har vel skjedd en utvikling og aktivisering når det gjelder opplysningsvirksomheten. Det var det vi også pekte på i vår innstilling, nemlig det gjedelige som skjer og som vil skje med utvikling av LO-skolen.

Det er høyst sannsynlig at man også kommer inn på andre felter som gir oss mulighet til å satse. Jeg synes den innstilling som er forelagt her gir uttrykk for at en ikke stopper på noe felt.

Votering:

1. Thv. Karlsens forslag ble enstemmig vedtatt oversendt til det nye sekretariat. 2. Sekretariatets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Kongressen tok nå 10 minutters pause.

Dagsordenens punkt 8.

Internasjonale faglige spørsmål.

Dirigenten gjorde merksam på at en del forslag under punkt 9 blir tatt opp.

Konrad Nordahl: Jeg skal si noen ord om det som står under dagsordenens punkter 8 og 9 for så vidt det gjelder internasjonale politiske og militære spørsmål. Jeg skal ta det siste først, for det er etter min mening det enkleste.

Det er kommet inn forslag fra fire forbund, det vil si avdelinger av fire forbund og fra to samorganisasjoner. Det gjelder Øvre Solør Samorganisasjon og Midt-Østerdal Faglige Samorganisasjon. Får jeg si ganske kort til dette, at når det gjelder den alminnelige utenrikspolitikk og alle de ting som knytter seg til den, så har vi et ganske kort forslag fra Sekretariatet. Jeg vil referere det med en gang. Det står som punkt 1:

«Kongressen gir sin tilslutning til den utenriks- og forsvarspolitik som Det norske Arbeiderparti har fastlagt gjennom sine programmer vedtatt på landsmøtene.»

Det er ingen grunn for oss i denne forsamling til å foreta en annen innstilling til disse saker enn hva Det norske Arbeiderparti har gjort, og som — det må jeg få lov å føye til — har fått sin tilslutning fra de fleste andre politiske partier her i landet. Vi kan for så vidt si om den politikk som Arbeiderpartiet har ført, at den ikke bare er partiets egen politikk, men den er det store flertall av det norske folks politikk, for så vidt man kan identifisere de politiske partier med folket, og det må man vel kunne gjøre i et demokratisk samfunn. Noe utover dette har ikke jeg grunn til

å si, for det ville være galt av oss om vi skulle innta noe annet standpunkt. Hvis det er folk i denne forsamling, for eksempel fra Det norske Arbeiderparti, som er uenig i denne politikk, så har de jo anledning til å ta det opp i partiforsamlingene. Og hvis det er folk fra andre politiske partier her, får de ta det opp i sine partier. Det er ikke noen grunn til at Landsorganisasjonens kongress skal bli et slags studentersamfunn som vedtar resolusjoner hist og pist og hvor resolusjonene er glemt straks møtet er ferdig. For så vidt det gjelder punkt 9, internasjonale og militære spørsmål, opptar jeg med en gang punkt 1 i Sekretariatets innstilling.

Når det gjelder punkt 8, internasjonale faglige spørsmål, er der en del forbund som har sendt inn forslag. Det kan da være nødvendig å si noen ord om internasjonale faglige spørsmål i sin alminnelighet. Vi har jo visse retningslinjer å gå etter, norske retningslinjer som vi har vedtatt på våre egne kongresser, og internasjonale retningslinjer. Sekretariatet har i alle år, når det gjelder internasjonale spørsmål fulgt de retningslinjer som Landsorganisasjonens kongress har trukket opp. Noe annet kan ikke Sekretariatet gjøre. Jeg har inntrykk av, når jeg leser gjennom de forslag som er kommet inn, at det store spørsmål som går igjen er spørsmålet om delegasjoner. Til det får jeg få lov å si, at der har Landsorganisasjonen fulgt de retningslinjer som vår internasjonale har trukket opp. Nå kan man naturligvis si at man ikke skal følge de retningslinjene. Men etter den erfaring jeg har fra internasjonalt samarbeid, skal man — i den utstrekning det er mulig — gjøre det. Vi har jo i min tid hatt en del internasjonaler som har hatt ulike utgangspunkt både politisk og faglig. I ett tilfelle, det er den kommunistiske internasjonale, så var den en overstatlig organisasjon. Presidiet i denne internasjonale kunne fatte beslutninger som var bindende for de kommunistiske partiene. Denne organisasjon eksisterer ikke mer.

Vi har så på det politiske område, innenfor den øvrige fagbevegelse, hatt et par: først en sosialistisk internasjonale, og vi har en i dag. De har levet en hensyknende tilværelse. Hva har hovedgrunnen vært? Jo, at de partier som har stått tilsluttet disse internasjonaler i meget høy grad har neglisjert alle de vedtak som internasjonale har gjort. Derfor spiller denne internasjonale, og har spilt, en svært underordnet rolle i internasjonal sosialistisk arbeiderpolitikk. Jeg kunne her holde et langt foredrag om årsakene til dette, men det har vi ikke tid til. Jeg bare konstaterer faktum.

Den internasjonale som vi nå står tilsluttet er ingen overnasjonal organisasjon, den har ingen overnasjonal myndighet, unntatt for så vidt det gjelder kontingent og den slags ting. De som står til-

sluttet må følge internasjonalens bestemmelser om kontingent og representasjon. Men den internasjonale politikk og de beslutninger som den fatter er avhengig av godkjenning av de enkelte lands organisasjoner. Om en internasjonal organisasjon skal kunne bestå — det gjelder Den Frie Faglige Internasjonale, det gjelder FN og mange andre internasjonaler — så må man i høy grad være lojale overfor de beslutninger som fattes og følge disse, ofte selv om man skulle være noe uenig i dem. Det er på det grunnlag at Sekretariatet i denne sak, og også i andre saker, har ment at vi så langt råd er skulle følge beslutningene. Det som enkelte fagforeninger og grupper, og også forbund, mener har vakt irritasjon, er de retningslinjer som ble vedtatt av styret for en rekke år siden. Det var vel i 1956, tenker jeg. Organisasjoner tilsluttet FFI skulle ikke utveksle delegasjoner med andre organisasjoner enn dem som står i FFI. Dermed var man naturligvis, hvis man skulle følge disse retningslinjer bokstavelig, avskåret fra å sende delegasjoner for eksempel til de kommunistiske stater eller til andre diktaturstater, hvor man ikke har en fri fagbevegelse. Det var ingen bindende beslutning i den forstand. Internasjonalen kan like lite i denne sak som i andre saker binde sine medlemmer. Hver enkelt landsorganisasjon må ta stilling til saken. Det gjelder alle landsorganisasjoner som har samme oppbygging som den norske. Vi kan gi en henstilling om at en bør følge de og de retningslinjer. Men hvis et forbund i Norge, Sverige, Danmark, Storbritannia eller Amerika går mot det og sier at her vil vi følge en annen politikk, så kan en ikke hindre det. Denne hovedlinje har vært fulgt i de årene som er gått. Men det er klart at det har vært unntak. Det er en del forbund og en rekke fagforeninger som har hatt forbindelser med organisasjonene i de kommunistiske statene uten at det er kommet noen merknader fra Landsorganisasjonens side. I de tilfelle de har spurt oss på forhånd, har vi sagt at det bør de ikke gjøre. Men hvis de har gjort det likevel, så kunne vi ikke gjøre noe ved det. I England har de også hatt visse delegasjoner ute. Men England har tatt konsekvensen av dette og sagt: Vel, sender vi delegasjoner til en sort diktaturstater, så må vi også sende til andre diktaturstater, hvor ett-partisystemet er gjort gjeldende. Den britiske arbeiderbevegelse har derfor iallfall en gang, det vet jeg sikkert, hatt både en faglig og en politisk delegasjon til Spania for å studere forholdene der, ikke fordi de elsket det spanske diktatur, men fordi de ville studere forholdene. Jeg bare nevner dette som et eksempel.

Vi har hatt underhåndshenvendelser gjennom årene etter den siste verdenskrig fra en rekke diktaturstater om forbindelse med

oss. Den gang Peron var diktator i Argentina hadde vi en rekke henvendelser om representasjon og forbindelse. Peron var en diktator. Det ble sagt at han var en fascistisk diktator, og det var han nok. For så vidt man kan legge æren på en enkelt mann, så gjorde han mye for den argentinske arbeiderklasse. Det er jo det som har gjort at det i dag faktisk er et slags demokrati i Argentina, og at den fagbevegelse man har i Argentina i dag i stor utstrekning beherskes av peronistene. Jeg nevner dette fordi vi hadde ikke kontakter, men mange henvendelser. Vi har også hatt henvendelse fra en annen stor diktator, nemlig Nasser. Selvfølgelig ikke fra Nasser personlig, men gjennom hans kanaler. Vi har ikke gjort noe med dem, fordi vi har tatt det standpunkt hittil, at uansett diktatur, hvilken farge det har hatt, så er det en vederstyggelighet. Derfor har vi hatt minst mulig forbindelse med enhver form for diktatur der menneskeverdet ikke er større enn at man ikke har lov til å kritisere den til enhver tid sittende regjering og der man ikke har lov til å skrive, hvis man ikke skriver slik som regjeringen vil. Men det er klart at vi ikke kan isolere oss i verden. Det er naturlig synes jeg at når det for eksempel gjelder studiedelegasjoner som vil reise for å studere i Moskva, Warsjava, Praha, Cairo eller et annet sted der det ikke finnes en fri fagbevegelse, så må man ikke motsette seg det. Vi har selv i Landsorganisasjonen nylig hatt en delegasjon til Jugoslavia for å diskutere det industrielle demokrati, som vi har hørt så mye om. Jeg skal ikke komme inn på det, for det er ikke aktuelt. Det kan sies mye om det demokratiet, men jeg bare noterer at vi har hatt en delegasjon der. I løpet av dette år kommer vi til å motta en delegasjon fra Jugoslavia. Den skal studere forholdene i vårt land. Vi har gjennom Landsrådet for produksjonsutvalgene hatt en russisk delegasjon i Norge for å studere bedriftsproblemene. Resultatet vil antakelig bli at det blir sendt en delegasjon i løpet av høsten til Sovjet-Samveldet for å studere forholdene der borte. Vi har en verden i utvikling. Der er løsnene på en rekke ting. Det er mulig at den utvikling vi har vært vitne til i de siste årene vil fortsette, og det skal vi bare være glad for. Vi får håpe at forholdene kan være slik om 10 år heretter, at vi har det som vi kaller for frie organisasjoner i alle land og at vi også kan besøke hverandre.

Her er reist forslag om en sammenslutning mellom den kommunistiske faglige verdensorganisasjon og Den Frie Faglige Internasjonale. Det kan ikke Sekretariatet anbefale.

Et forslag som er kommet inn synes jeg er et godt forslag. Det er forslag nr. 456 fra Brusveens Fagforening, som er en av Jern- og Metalls store avdelinger. Jeg har lyst til å referere forslaget:

Avd. 121, Brusveen, foreslår:

«LO-kongressen går inn for:

1. Appell til alle verdens folk om fred og fredelig samkvem nasjonene i mellom, basert på god samarbeidsvilje og skikkede samarbeidsorganer for løsning av alle tvistespørsmål mellom landene.
2. A samarbeide internasjonalt med frie faglige organisasjoner med samme formål som Den Frie Faglige Internasjonale, og medvirke til at frie faglige organisasjoner blir opprettet i de land som ligger etter i utviklingen.»

Det er et positivt forslag. Det peker ikke bare på at man skal utveksle delegasjoner. Det peker på handlinger som man skal utføre for å gjennomføre de prinsipper som vi bygger vår bevegelse på. Derfor er Brusveens forslag et av de beste forslag som er kommet inn i denne forbindelse. Det som står i punkt 2 har vi gjort, spesielt i den siste fireårsperiode. Vi har medvirket til at spesielt i Skandinavia er det skaffet penger. Svenskene har ytt mest, men både Danmark og Norge har ytt sin store skjerv. Og vi har medvirket med folk som har reist til land som trengte vår hjelp med å bygge opp en fagbevegelse og en arbeidernes opplysningsbevegelse. Det er en positiv oppgave. Det arbeidet må vi fortsette med selv om vi har hatt mange skuffelser. Derfor er Brusveens forslag fullt i samsvar med det som den norske landsorganisasjon har drevet med sammen med Den Frie Faglige Internasjonale og sammen med våre svenske og danske organisasjoner. Jeg skal ikke si noe mer. Jeg vil bare knytte noen kommentarer til Sekretariatets vedtak. Jeg har alt referert punkt 1, som har med dagsordenens punkt 9 å gjøre.

Så kommer punkt 2, hvor det heter:

«Kongressen kan verken anbefale sammenslutning eller samarbeid med den kommunistiske faglige verdensorganisasjon.»

Og punkt 3 som lyder:

«Vedtaket i FFI om ikke å ha samband med fagbevegelsen i diktaturstater er å oppfatte som en henstilling til medlemsorganisasjonene. Henstillingen er av LO brakt videre til de tilsluttede forbund. Etter vedtektene kan LO ikke forby et forbund å utveksle studiedelegasjoner hvis det ønsker det.»

Dette er en klar sak. Så kommer punkt 3, annen del:

«Kongressen mener imidlertid at norsk fagbevegelse ikke bør sende deltakere til arrangementer hvis oppgave det er å virke som propaganda mot det demokratiske grunnlag og de frihetsprinsipper som norsk fagbevegelse bygger på. Blant annet bør eventuelle delegasjoner ikke delta i eller over-

være militærparader, f. eks. 1. mai. Det er i strid med norsk arbeiderbevegelses arbeid for fred å nytte blant annet 1. mai-dagen til militaristiske demonstrasjoner.»

Dette er ikke noe diktat. Man gir forbundene råd. Jeg vil knytte noen ord til det siste, fordi vi opplever at det sendes mange norske delegasjoner til Øst-Tyskland. I Øst-Tyskland har den prøysiske militarisme overlevet. Det er den eneste plass i verden i dag, hvor den prøysiske hanemarsj fremdeles fungerer og er i live. Når vestberlinerne marsjerer våpenløse i 1. Mai-demonstrasjon, marsjerer østtyskerne sterkt militært utstyrt med alle de våpen de har. De som støtter denslags skal iallfall ikke komme og fortelle at det er fredens soldater. Det er det ikke. Det har skjært meg i hjertet mange ganger gjennom årene, at spesielt 1. Mai-dagen, som skulle være den internasjonale forbrødringens dag, skulle brukes til oppmarsj av alt det beste militærutstyr som vedkommende stater har. Det bør vi ikke være med på.

Ellers må de gjerne reise hvor de vil for meg. Vi lever i et fritt land. Det er anledning for enhver borger å reise dit han vil. Vi kan gifte oss med utlendinger uten at staten forbyr det. Så pass frihet har vi i vårt land.

Jeg mener at det forslag som er lagt fram fra Sekretariatet dekker stort sett det synet. Jeg kan bare legge en ting til: De må ikke sammenligne oss med staten. Den norske stat har diplomatiske forbindelser med alle verdens land, den har det med de kommunistiske stater og også med de andre diktaturstater. Skal vi ha et internasjonalt samliv nasjonene i mellom, må der være visse forbindelser i fredstid. Det at man har diplomatisk forbindelse og har anerkjent et land, gjør naturligvis også at man til en viss grad utveksler mennesker. Men vi er ingen statlig organisasjon. Vi har ikke de samme hensyn å ta når det gjelder internasjonale forbindelser, diplomati osv., som for eksempel den norske stat, den svenske eller danske eller en annen stat. Derfor kommer organisasjonene når det gjelder internasjonale forhold i en ganske annen stilling enn de suverene stater gjør. Jeg opptar Sekretariatets forslag.

Rolf Flame, Oslo: Det var til punkt 3 i Sekretariatets forslag jeg forlangte ordet. I samme øyeblikk som Konrad Nordahl trådte opp på talerstolen fikk jeg et flak på bordet, som jeg trodde var et endringsforslag fra Sekretariatets side. Det er nemlig ikke undertegnet. Men jeg forstår jo av formannens redegjørelse her, at det er det ikke, og jeg aner ikke hvor det kom fra. Jeg er enig i det som formannen uttalte med hensyn til utvekslingen av delegasjoner med de kommunistiske land eller andre diktaturstater. Jeg

har personlig ikke til hensikt eller noen som helst plan om og heller ikke noe ønske om å besøke disse diktaturstatene. Men jeg har ikke unngått å se at det stadig er en utvidet utveksling av delegasjoner, i hvert fall på høyeste hold, med disse statene. Jeg har vært innbudt i den russiske ambassade noen ganger, i forbindelse med statsminister Krusjtsjovs besøk senere, Gemyttlige forsamlinger bestående av alle slags avskygninger. Og jeg har uvilkårlig tenkt for meg selv: Hvorfor kan man ikke møtes for eksempel i den norske ambassade i Moskva? Jeg er ikke helt enig i Sekretariatets forslag, punkt 3, første avsnitt, siste setning. Etter vedtaket kan Landsorganisasjonen ikke forby. Det vil av lojale medlemmer bli å måtte oppfattes som et forbud. Jeg vil derfor gjerne foreslå at denne setning sendes til Redaksjonskomitéen som får anledning til å finne en annen formulering. Den er nesten funnet i det flaket som ble lagt på bordet like før denne sak ble tatt opp til behandling, hvor det står at henstillingen til Landsorganisasjonen er brakt videre til de tilsluttede forbund om å utveksle studie-delegasjoner, hvis de ønsker det. Det er noe galt språklig der. Jeg vet ikke hva vedkommende egentlig mener, men i hvert fall synes jeg, at noe slikt lyder bedre. Jeg ber derfor om at forslag nr. 586 sendes Redaksjonskomitéen for punkt 3, første avsnitt, siste setning, vedkommende.

Tor Aspengren, Sekretariatet: Jeg er klar over at jeg nå beveger meg på et nokså ømtålelig plan, og ikke minst når vi har pressa til stede her, hvor vi opplever en del uttrykk fra tid til annen når det kommer en mann ute fra Europa, der han har fått seg servert både det ene og det andre. Men jeg våger det like vel, til tross for Nordahls innlegg. Jeg må si at jeg stort sett er enig med Nordahl. Det er bare ett spørsmål jeg gjerne vil ha fremlagt for Kongressen. (Jeg får også gjøre oppmerksom på at jeg er medlem av Sekretariatet og har vært med på denne innstilling. Det har jeg gjort ut fra de kommentarer Nordahl kom fram til.) Dette å snakke om en sammenslutning av de to internasjonaler er vel i det hele tatt ikke realistisk å drøfte. Men spørsmålet er jo: Hva kan en gjøre for å vinne en viss forståelse? Jeg har mange ganger stilt meg dette spørsmål, for det er vel bare de svenske, danske og norske landsorganisasjoner som har tatt hensyn til den henstillingen som kom fra eksekutiven i FFI. Når det gjelder forbundene, så er det vel stort sett bare svenskene og nordmennene som ikke har sendt delegasjoner østover. Jeg tenker ikke nå på fagforeningene, jeg tenker på forbundene. Det store spørsmål er om vi ved å holde på med fullstendig å blokere utvekslingene ikke skal ha an-

ledning til å gi våre informasjoner til dem som kommer hit, eller se på de ting de har i Øst-Europa og som vi kan bringe videre når vi kommer hjem. Spørsmålet er kort og godt om en i det lange løp kan opprettholde det standpunkt eller den innstilling som vi nå har? Jeg tror at den kontakt en får ved utveksling av delegasjoner vil kunne bety mye for utviklingen, når en mer eller mindre gjør dette offisielt ved at det skjer på forbundsplan. Vi har i Jern- og Metall i skriv henvendt oss til Landsorganisasjonen med gjenpart til partiet. Jeg skal ikke ta til inntekt de uttalelser som statsministeren fra tid til annen har kommet med om kontakt østover. Vi tar dette opp etter egen vurdering og ikke minst etter en del diskusjoner i vårt forbundsstyre, hvor vi mener og tror, at vi har en misjon å fylle ved å holde dette innenfor den ramme som Sekretariatet har trukket opp. Dette med 1. Mai og militærdemonstrasjoner skal jeg overhode ikke komme inn på. Jeg har sagt at jeg fullt ut støtter den innstilling som er fremlagt. Men jeg tror det kan ha veldig stor betydning, at vi på vår side kan vise hva en gjennom en demokratisk ordning kan få til både når det gjelder sosial standard og standard for øvrig. Jeg tror ikke minst at det vil ha stor betydning for en del mennesker her i vårt eget land, at de får syn for sagn om hvorledes det er bak «Jernteppet». Det er vel som regel slik med oss alle at når vi først kommer til utlandet, vet vi hvor godt vi har det hjemme. Derfor vil jeg, når først dette ømtålige spørsmål har vært oppe, anbefale den innstilling som foreligger fra Sekretariatet. Den gir muligheter for vurdering og til å utveksle studie-delegasjoner, slik som vi så smått har begynt med og slik som formannen nevnte kanskje i det lange løp kan bidra til større forståelse i hele verden.

Øivind Hvattum, Bryn, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Først litt om den lappen Flamme hadde fått. Det var desverre en feil fra Oslo-representantene fra Jern- og Metall. Vi har drøftet dette litt oss i mellom, og jeg har fått redigert opp et forslag, som jeg har tenkt å fremme herfra. Det var lagt ut blant Oslo-representantene fra Jern- og Metall, og ved en feil har da Flamme fått denne lappen. Det er forholdet. Så tilbake til forslag 586. Jeg er i likhet med Aspengren i store trekk enig med Nordahl. Han ga også en viss invitasjon i sin argumentasjon her om en viss oppmyking av forholdet. Han nevner dette med studie-delegasjoner. Jeg har lyst til å nevne at det personlige kontaktforhold enkeltmennesker kan få på slike turer har en veldig stor betydning. Hvis en ser for eksempel på idrettsbevegelsen, hvilke forhold kan det ikke bli mellom idrettsmenn som reiser over lande-

grensene, konkurrerer på like fot og snakker om de samme ting, selv om de kanskje snakker forskjellige språk. Det er klart at dette vel er en av de viktigste måtene vi har til å bevare freden. Jeg vil tillate meg å komme med et avsnitt i tillegg til punkt 3 under nr. 586. Jeg er enig i at det som står der bør stå. Men for å få en litt mer positiv tone i det vil jeg tillate meg å reise følgende forslag, som kommer etter første avsnitt i punkt 3. Der foreslår jeg:

«Imidlertid bør det internasjonale samarbeid stadig bli tilpasset de dyptgående politiske, faglige og økonomiske endringer som skjer over hele verden. Avspenningen mellom øst og vest, har gitt oss muligheter til å utvikle kontakten med land som står utenfor FFI. Det er både i vår og deres interesse at disse muligheter utnyttes. Kongressen mener imidlertid at norsk fagbevegelse ikke bør sende deltakere til arrangementer hvis oppgave det er å virke som propaganda mot det demokratiske grunnlag og de frihetsprinsipper som norsk fagbevegelse bygger på. Blant annet bør eventuelle delegasjoner ikke delta i eller overvære militærparader, f. eks. 1. mai. Det er i strid med norsk fagbevegelses arbeid for fred å nytte blant annet 1. mai-dagen til militaristiske demonstrasjoner.»

Det som er annet avsnitt i punkt 3 kommer da som tredje avsnitt. Her var det etter min oppfatning fremmet en viss positiv holdning, men det er på ingen måte å kaste seg «magaplask» for det som disse landene gjerne inviterer til, nemlig at vi skal akseptere det politiske regime i første omgang og dermed den formen de driver fagbevegelse på. Det er klart at vi ikke kan gjøre det. På den annen side har vi to leire innenfor fagbevegelsen, og vår innvirkning her ved å stå passive endrer ikke noe politisk klima i disse landene. Vi må dessverre akseptere at slik at det nå en gang. Vi må på vår måte forsøke å oppnå en positiv holdning mellom fagbevegelsen i hvert fall.

B j a r n e A n d r e s e n, Sarpsborg, Norsk Papirindustriarbeiderforbund: Vi har i disse dagene feiret en begivenhet som, for oss som fikk overleve det, har grodd seg fast. Det er leit at ikke en faglig delegasjon åpenlyst kan reise hvor i verden den vil. Jeg er i den heldige stilling at jeg har vært nokså langt ute i øst bak «Jernteppet». Jeg vil si at jeg ble ikke «innpodet noen basiller» som skulle ta fra meg den overbevisning som jeg har hatt fra jeg var barn. Men vi kan ikke som organiserte arbeidere verden over stadig stå mot hverandre. Vi må på en eller annen måte søke å forenes. Vi oppnår ikke det ved at vi til stadighet skal ha kamp innbyrdes på hver enkelt arbeidsplass. Jeg tror at tiden snart må være inne til en større oppmyking når det gjelder arbeiderklassen øst-vest. Det er snakket mye om de andre kulturelle organisasjoner

som brer sine delegasjoner til de ulike land. Vi behandler jo i alle fagforeninger for eksempel innbydelse til Rostock. Det er vel ingen fare om man representerer Det norske Arbeiderparti og reiser til Rostock. Jeg tror heller ikke at en der får noen «bedre basiller» enn dem en er innpodet med fra før. Hvis vi skal fortsette «å danse på den vulkan», som vi nå i 20 år etter frigjøringa har danset på, er vi også delaktig selv i at utviklingen går den vei den nå går. Vi må se både faglig og politisk på det samme spørsmål. Det er vel ingen av oss som vil ønske en krig i likhet med den i 1940. Hvis ikke arbeiderklassen — arbeidsfolk fra de ulike arbeidsplasser — kan komme sammen enten det er på den ene side av «Jernteppet» eller på den andre side, og utvikle meninger og drøfte tanker, ja, da er vi like langt. Jeg vil si til slutt at jeg ikke er stemt i dag for noen som helst sammenslutning av de to faglige internasjonaler, men vi må i hvert fall forsøke å få noe større oppmyking enn det som Sekretariatet har gitt uttrykk for.

Ronald Espedal, Skien, Norsk Papirindustriarbeiderforbund: På siste fagkongress i 1961 var jo det samme spørsmål oppe, og en må vel si at det har skjedd en del siden. Men Nordahl bruker omtrent samme ord i dag som den gang. Men jeg tror nok at på arbeidsplassene blir dette spørsmål sett på med litt andre øyne. Etter det som Aspengren var inne på, forstår jeg at det er en viss divergens også innen Sekretariatet uten at det kommer til uttrykk her eller i avstemning. Dette er en antakelse fra meg, men Aspengren bruker iallfall en noe annen formulering enn Nordahl gjør. Jeg vil likevel si at om Aspengren ikke ville ta Statsministerens ord til støtte, så tror jeg at jeg vil gjøre det. Når vi ser på Statsministerens 1. mai-tale på Youngstorget i år, så kommer han jo klart inn på den internasjonale situasjon og utenrikspolitikken — særlig med henblikk på det som har skjedd med forbindelsene østover. Han sier at det så å si den hele tid har vært enstemmighet i norsk politikk om utenrikspolitikken. Men det som har skjedd med denne oppmykingen østover viser at det er ikke denne enighet lenger. Det er klart at vi har ulike oppfatninger om disse sentrale spørsmål. Det ville være merkelig om vi ikke hadde det. Vi har jo bygd opp vår arbeiderbevegelse på en langt annen struktur, kan vi si. Vi har et langt annet nasjonalt opplegg. Hvis vi går tilbake, så har vi en norsk linje av en langt annen innstilling på det hele problem. Oppbyggingen er en langt annen enn i Øst-Europa. Det skal vi være glad for. Når det gjelder Sekretariatets innstilling nr. 586, så er det i grunnen som Nordahl sier at det gir anledning til å sende delegasjoner. Men det er vel ikke den oppmyking, som vi

burde være ute etter? Jeg tror, Nordahl, at vi bør se på dette spørsmål noe mer, fordi selv om vi kan diskutere spørsmålet og være uenig, tror jeg like vel at det vi har gjort som tillitsmenn, du som tillitsmann og jeg som tillitsmann, går ut på det samme til slutt. Når det gjelder punktene i Sekretariatets forslag, går jeg inn for punkt 1, men jeg har andre forslag til punktene 2 og 3, som jeg vil fremme. Dette er i forbindelse med de forslag som 10 eller 11 forbund faktisk går inn for i den dagsorden som foreligger.

(Ronald Espedals forslag er gjengitt i forbindelse med vøteringen.)

Kåre Myhre, Oslo, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Jeg ser de internasjonale faglige og politiske spørsmål som store merkesaker som norsk fagbevegelse må ta seg av i framtida både her hjemme og internasjonalt. Det er også andre oppgaver enn bare dette å diskutere øst-vest. Det er ganske klart at det er andre land enn akkurat de øst-europeiske kommunistiske stater som det her dreier seg om, og som norsk fagbevegelse må gjøre noe mer positivt for å hjelpe og utvikle. Jeg har også vært i Øst-Europa og deltatt i en faglig konferanse der borte, og jeg traff mange representanter fra de afrikanske stater. De var veldig interessert i å få høre hvordan vi arbeider i de nordiske land med de politiske, faglige, økonomiske og sosiale spørsmål. Dette er ting som de gjerne ville vite og gjerne høre mer om, og ville ha konferanser om. Jeg mener at på dette område har Landsorganisasjonen og fagbevegelsen i sin helhet gjort altfor lite. Jeg tenker på den utviklingshjelpen som Landsorganisasjonen og forbundene skulle drive. Der er det ytt altfor lite. Vi må gjennom FFI få det opp slik at vi kan gjøre mer på disse områder, få mer ungdom fra disse land til Norge og sende våre folk dit ned for at vi kan skolere dem og være med og hjelpe dem til å bygge opp en faglig og politisk bevegelse som de så sårt trenger for å skape seg et samfunn som er i pakt med den velstandsutvikling som vi er vitne til i vårt eget land. Det kan skaffes mye mer penger til dette arbeid. Det har vært mye snakk om kontingenten her, og om hva vi skal bruke kontingenten til. Vi må satse mer på utviklingsområdene. Jeg tror også det vil være riktig at Landsorganisasjonen i framtida bør se på om det ikke skulle være mulighet for å nedsette et internasjonalt utvalg med internasjonale sekretærer, som kan ta seg mer av disse spørsmål og det internasjonale arbeid i Landsorganisasjonen. Jeg vet at det er mange andre land og organisasjoner som har internasjonale utvalg. Jeg tror det må være en framtidig virksomhet. Nå har vi ikke apparat som kan arbeide så meget med

dette som vi burde gjøre. Der svikter det. Når det gjelder Øst-Europa og land i Afrika og Asia er det ganske klart at vi også her kan ta inn ungdom til våre bedrifter og lære dem hvordan vi arbeider og hvordan vi lever. Vi kan sende vår ungdom til disse land for at den kan se hvordan de virker der. Jeg har hørt at representanter fra disse land er interessert i å komme hit for å lære noe. Det er ikke mulig på 8—14 dager ved å reise fra bedrift til bedrift. Jeg tror at vi også i grunnorganisasjonene i fagbevegelsen må ta oss av spørsmålet om en fredelig sameksistens, og et grunnlag for dette må ligge på fagforeningsplan, på arbeidsplassen, med påvirkning på de store kretsene på statsplanet. Dette må til for at vi kan bygge opp en fred og velstand som kan gagne hele samfunnet. Der har vi oppgaver som vi kan samarbeide om og som det ikke skulle være store politiske motsetninger for å kunne gjennomføre. Jeg har også mange ganger lurt på om de kulturavtaler, som sluttes mellom landene kan nyttes til å utveksle delegasjoner og erfaringer på fagbevegelsens plan. Det kan være en sak å drøfte. Jeg synes det var veldig positivt det Nordahl sa om forslaget til Brusveen, og jeg synes det er rart at Nordahl da ikke satser mer på å få det med i den innstilling som er lagt fram her. Det er jo så positivt at det burde stått mer utførlig i innstillingen. Det forslag som er lagt fram av en representant for mitt eget forbund er en del av det, men ikke på langt nær det som forslaget fra Brusveen går ut på. Jeg skulle ønske at Sekretariatet hadde flettet inn mer av Brusveens forslag. Jeg synes også at det er et av de mest positive forslag som er kommet inn her. Forbundene vil stå fritt, men det som er flettet inn om 1. mai for eksempel vil ikke ta seg godt ut, hvis en delegasjon er i Øst-Europa og ikke vil se på 1. mai-paraden. Det kan vel ikke skade å se på den, selv om der er tanks, kanoner og raketter osv. med. Selv er jeg mot all militær virksomhet på det planet. Kanskje viser det seg at også dette løser seg i nær framtid. Vi var jo vitne til at 1. mai-feiringen i år både i Moskva og i andre land i Øst-Europa, til og med i China, ikke hadde militært preg.

Harry Pedersen, Oslo, Norsk Typografforbund: Norsk Typografforbund hadde landsmøte i 1962. Det var klart at også spørsmålet om internasjonalt samarbeid kom opp der. Landsmøtet vedtok enstemmig den uttalelsen, som jeg nå skal sitere: «Norsk Typografforbund finner det påkrevd på bakgrunn av den politiske og faglige splittelse som i dag hersker mellom verdens arbeidere å rette en inntrengende appell til alle om samling av arbeiderklassen. Det kan ikke være tvil om at denne splittelse bare er

til svekkelse av arbeiderklassen, og at den styrker de reaksjonære klasser i alle land. Landsmøtet oppfordrer derfor Landsorganisasjonen i Norge til å bruke sin innflytelse innen Den Frie Faglige Internasjonale for å få denne organisasjon til å ta initiativet til en konferanse mellom de stridende faglige verdensorganisasjoner med det formål å samle verdens arbeiderklasse i en organisasjon. Landsmøtet oppfordrer videre vårt landsstyre til å rette en henstilling til Den internasjonale grafiske føderasjon om å ta initiativ til en konferanse med de grafiske organisasjoner som i dag står utenfor internasjonale for om mulig å samle alle grafiske arbeidere i en faglig internasjonale. Landsmøtet retter en inntrengende anmodning til den norske regjering om at den overalt hvor den kan øve noen innflytelse går inn for hel og full nedrustning og for bedre samarbeid og samforståelse mellom nasjonene.»

Jeg var selv med å utforme denne uttalelse og stemte da selvfølgelig for den. Når jeg da kom her på kongressen, hvor det skal diskuteres internasjonalt samarbeid, og jeg leser Sekretariatets vedtak, så må jeg si til meg selv: Du kan ikke være med og stemme for dette vedtak, for da går du stikk i strid med det du har stemt for tidligere. I punkt 2 i Sekretariatets vedtak står det ganske enkelt: Kongressen kan verken anbefale sammenslutning eller samarbeid med den kommunistiske faglige verdensorganisasjon. Jeg kan ikke være med på det punktet der. Ronald Espedal, Papir, kom med et motforslag til punkt 2, avvikende fra punkt 3. Jeg hørte ikke dette forslag så godt som jeg kanskje skulle, men det ligger i hvert fall på dirigentens bord. Jeg tror jeg skal ta under overveielse om jeg kan stemme for hans forslag. Hvis ikke, vil jeg subsidiært foreslå følgende:

«Forslag 586, Sekretariatets vedtak punkt 2: «Kongressen kan verken anbefale sammenslutning eller samarbeid med den kommunistiske faglige verdensorganisasjon» tas ut.»

Jeg hørte med stor interesse på det Nordahl sa. Han la all sin kraft i sin uttalelse i dette spørsmål. Jeg har hørt ham før. Ære være ham for det. Han er fra Jern- og Metall og brukte den store slegga. Som skrekkens eksempel brukte han hanemarsjen i Øst-Tyskland. La meg si med en gang: Jeg erklærer meg helt enig i at det er forferdelig å se det der. Men vi kunne, kjære formann, tatt med litt av det som ellers skjer i verden, blant annet dette med gassen i Vietnam og andre steder. Det er også eksempler. Jeg tror at det som Aspengren sa klart og tydelig med rene ord, det skal vi legge oss på hjertet. Jeg tror det er linjen som fører fram.

Odd Hübener, Oslo, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund: Ser man på lista over de forslag som foreligger fra foreningene i denne sak, undrer jeg meg på: Er det spesielle foreninger som har sendt inn disse forslag, er det foreninger som ledes eller domineres av NKP eller folk som samarbeider med dem? Eller er det et ærlig forsøk på fredsarbeid i disse tilfelle? Det er ikke så å forstå at ikke-kommunister som faglige tillitsmenn ikke kan sende inn forslag. Det har de selvsagt full rett og plikt til. Men jeg har en følelse av at det her er en aksjon som er reist i en spesiell hensikt. I et tilsynelatende nøytralt såkalt fredsarbeid prøver NKP's fraksjon og dens medlemmer i fagbevegelsen å skaffe seg en plattform for å komme ut av isolasjonen, som det selv har brakt seg inn i ved sin ukritiske holdning og opptreden gjennom mange år. For den ordinære fagbevegelse i vårt land og for denne kongress er det ingen oppgave å hjelpe kommunistene ut av isolasjonen. Vi mennesker er en merkelig rase. I disse dager har vi feiret 20-årsminnet om vår egen frigjørelse fra det tyske diktatur. I denne sal tok vi søndag ett minutt stillhet for å minnes at vi igjen ble en fri organisasjon, med frihet til forhandlinger, frihet til streik, frihet til å velge våre egne tillitsmenn fra våre egne rekker. I disse minnenedager tilbys vi å ta stilling til et nærmere samarbeid med diktaturstater. Jeg vil spørre: Har vi glemt Øst-Tyskland i 1953, har vi glemt at det tyske parti og regjeringen sendte ut ordre om 10 prosent forhøyelse av såkalte arbeidsnormer? Det vil si at de senket arbeidslønningene. Har vi glemt at de tyske arbeidere med murerne i spissen laget en streikeaksjon og en oppmarsj, hvor det ble skutt 25 arbeidere og såret 378? Har vi glemt lønnskampene i Tyskland og at Øst-Tyskland heller ikke har plass innenfor den tyske fagbevegelse? Den er basert på en økonomisk planlegging sammen med partiet, som leder fagforeninger og fagforbund. Og har vi glemt oppstanden i 1956 i Polen, og begivenhetene i Ungarn? Vi glemmer så lett. Hvattum sa i går, og flere har sagt det i dag, at de tar Gerhardsens innlegg til inntekt for nær kontakt mellom fagbevegelsen i frie organisasjoner og diktaturlandene. Etter min mening snakket Gerhardsen hele tiden om utviklingen på regjeringsplan. Det er noe helt annet enn det vi drøfter i dag. På regjeringsplanet kan man gjøre forpliktende avtaler og utveksle erfaringer og synsmåter, som kan få betydning for avspenning og forståelse. Men det er ikke tilfelle på det faglige plan. Hva mener vi å oppnå ved å sende delegasjoner østover? Skal vi bare tenke på hva vi selv kan lære, hva vi selv kan se av ufrihet? Det vet vi. Vi behøver ikke å se det. Tenker vi på hva våre ufrie brødre

tenker når en delegasjon kommer fra Norge? Vil de ta det som tegn på at vi godtar den form for organisasjon som der forekommer. Det største er hva våre brødre tenker og ikke hva vi kan lære, for vi har sjanser nok til å lære, lese og skrive og til å si hva vi vil. Vi vet at NKP har en del dekkorganisasjoner som de benytter seg av i denne virksomhet. Det er å beklage at en del ikke-engasjerte og ikke-organiserte kommunister har latt seg dra med i dette arbeid, og at vi finner noen få av dem her i salen. Bak denne sak, som her er provosert fram, står det folk med tilknytning til fagbevegelsen og som har mektige krefter i ryggen. De bruker et organ som de kaller «Tiltakskomitéen for samarbeidskonferanser i Østersjøuka». Andre organer er «Sambandet Norge—Sovjetunionen» og dets faglige utvalg, og det tredje er «Sambandet Norge—Folkedemokratiene». Det er ikke organer som kan skilte med store medlemskartoteker. Hvordan greier de da å skaffe store pengesummer og fullmakt til å sende folk på reiser i Øst-Europa gratis eller på billige feriereiser? Vi som sitter her er selvfølgelig klar over dette. Jeg bare nevner det for sammenhengens skyld. Jeg vil si i motsetning til Flamme, at Sekretariatets innstilling i denne sak kanskje er i svakeste laget. Det er ikke helt verdig en organisasjon som står i demokratiets fremste frontlinje. Jeg vil imidlertid gå inn for den, for jeg er glad for dens innstilling i forholdet til kommunistenes såkalte faglige internasjonale. Her ligger selvsagt en klar erkjennelse av at noe samarbeid på forpliktende organisatorisk grunnlag ikke er til stede. Ellers vil jeg si at vi lever i et fritt land, hvor hvem som helst kan reise hvor som helst og når som helst. Det kan ikke våre brødre i diktaturstatene. Jeg behøver bare å vise til dem som flykter ved Berlin-muren og når skip kommer til frie havner. Bak den øvrige del av denne innstilling ligger den selvfølgelighet, at forbund som får innbydelse bør gjøre det som blir antydnet i innstillingen fra Landsorganisasjonens sekretariat — konsultere Landsorganisasjonen. For det er mange hensikter og motiver som kan ligge til grunn for den tilsynelatende uskyldige innbydelsen. Vi kan ikke hindre kommunistene og deres medhjelpere i å drive denne virksomhet, men vi faglige tillitsmenn, som mener at norsk fagbevegelse har andre og mer betydningsfulle oppgaver, bør være oppmerksom på hvilke krefter som er ute og går. Er vi det, vil den klikken som har klippekort til Moskva og Øst-Berlin fortsatt reduseres til en liten krets.

Ettermiddagsmøtet onsdag 12. mai kl. 15.00

Dirigent: K. O. Madsen. Sekretær: Alf Olsen.

Sekretæren, Odd Høj dahl, refererte protokollen for formiddagens møte. Den ble godkjent uten merknader.

Dagsordenens punkt 8.

Internasjonale faglige spørsmål.

Odd Olstad, Larvik, Vestfold fylke: Jeg håper og tror at den ånd som hersket i innlegget til den siste taleren før middag ikke er til stede ellers i forsamlingen. Statsminister Einar Gerhardsen sa at bedre kontakt mellom øst og vest ville være både nyttig og gagnlig. Det er jeg helt enig i. Så sies det videre at vi ikke må blande det som blir gjort på det statlige planet sammen med det som vi skal gjøre i fagbevegelsen. Hvem er så det statlige i dette land? Det er jo arbeiderklassen som har makten. Det er vi som er i denne sal og alle dem vi representerer som er en del av det statlige her i landet. Tror noen av dere at flere av de besøk som har vært fra de øst-europeiske land hadde forekommet hvis det hadde vært en borgerlig regjering her i landet? Jeg tror det er riktig at vi på denne kongress uttrykker vårt ønske om bedre kontakt med de øst-europeiske land. Vi vil da komme i samsvar med den linje som følges på det statlige plan. Nordahl nevnte propagandaånden i Øst-Tyskland. Det tror jeg verken Nordahl eller jeg kan besvare i denne sal: om denne ånd er størst i Øst- eller Vest-Tyskland. Men jeg kan si min personlige mening til Nordahl. Skal det være etter mitt ønske, skulle verken øst eller vest fått lov til å ha en kruttlapprevolver engang etter frigjøringa i 1945. Jeg støtter opp om de forslag som er reist av Espedal fra papirindustrien om punktene 2 og 3.

Erik Eriksen, Oslo, Norsk Treindustriarbeiderforbund: Når jeg tar ordet i denne sak, er det fordi jeg har hatt et bestemt inntrykk av at det hersker nokså stor uklarhet. For å vise det vil jeg gjerne peke på at vi for noen få år siden hadde en UNESCO-delegasjon her. Hvem som sto som innbyder vet jeg ikke, men opplegget for delegasjonen kom fra Norsk Folke Ferie. Vi fikk en henvendelse fra Norsk Folke Ferie om vi ville ta imot representantene for treforedlingsindustrien, hvilket vi selvfølgelig sa ja til. Det de er ute etter offisielt er at de vil ha utgreiing om hvilken innflytelse fagbevegelsen har særlig på vernetiltak i bedriftene. Vi fikk da en henvendelse fra Landsorganisasjonen om at vi ikke skulle ta imot denne delegasjon eller en del av den. Det var for sent. I fjor kom det en ny delegasjon til Norge. Da fikk vi anmodning fra Landsorganisasjonen om å ta imot delegasjonen. Da kan ikke jeg skjønne annet enn at det må være noen uklarhet. Siden den første delegasjonen vi hadde besøk av har vi hatt stående en innbydelse — den omfatter også Papir og Skog og Land — men ingen av forbundene har tatt noe standpunkt til en innbydelse fra Sovjet. Nå er ikke jeg av dem som tror at det kan være av så voldsom stor betydning å sende en delegasjon til andre land. Det er tungvint også, når man skal være avhengig av tolker. Jeg vil gjerne understreke det, fordi vi i 1952 fikk en innbydelse både direkte og indirekte om å sende en delegasjon på 12 eller 16. Dengang var den av politisk art. Der skulle nemlig innbyderne bestemme sammensetningen av delegasjonen, hvorav de dengang to retninger i arbeiderbevegelsen skulle være representert forholdsvis. Vi sa naturligvis nei takk til den. Når det gjelder den siste innbydelsen vi har fått, snakket jeg med broderforbundet i Sverige. Der sier forbundsformannen, som også er medlem av sekretariatet i Sveriges LO, at det vil være «vansinnig» å ta imot en slik innbydelse. Jeg vet at dette forbund har hatt en delegasjon for ikke lenge siden i hvert fall til Jugoslavia, så det er ikke helt riktig at våre svenske broderforbund opptrer akkurat slik som de norske forbund har gjort.

Men tilbake til det aktuelle spørsmål. Det er jo poengtert i Nordahls innledning at man på det statlige plan er interessert i best mulig kontakt østover. Det er fortalt meg at det ett år var 68 delegasjoner fra Norge i Sovjet. Jeg tør ikke innestå for at dette er riktig. Meg bekjent var det den gang ingen delegasjoner fra fagbevegelsen, i hvert fall ikke på forbundsplanet. Så er spørsmålet: Skal fagbevegelsen ikke ta imot innbydelser? Det er i det foreliggende forslag åpnet adgang til å sende delegasjoner på bestemte forutsetninger, men slik som det er formulert i punkt 3,

vil i hvert fall jeg ikke komme til å be om å få sende noen delegasjon fra vårt forbund. Jeg tror vi må få en klarere bestemmelse der. Jeg tror heller ikke at vi i en delegasjon kan være herre over alt, når man i Sovjet kanskje blir utsatt for overraskelser som det ikke er regnet med, for eksempel en 1. mai-demonstrasjon med tanks og alle mulige moderne krigsvåpen.

Når det gjelder internasjonalt samkvem for øvrig, var det nevnt fra Nordahls side at britene sender delegasjon til Spania. Det er jo ganske klart, at om vi åpner adgang til å reise østover, må det ikke komme på tale at vi også gjør klarsignal for delegasjoner til Spania. Der har vi jo gjennom Spania-komiteén hatt kontakt med fagbevegelsen i eksil. Jeg skulle tro at denne kontakt kanskje har vært medvirkende til at båndet etter hvert begynner å løsne i Spania.

Så kommer jeg til det som for meg er blitt et problem de siste årene. På hvilken måte skal vi bidra til avspenning øst-vest? Skal det bare skje på det statlige plan, topplanet, idrettsverdenen, turorganisasjonene osv., bare ikke fra arbeiderne i de norske håndverk- og industribedriftene? Da vi hadde den første sovjetdelegasjon på besøk hos oss, tillot jeg meg, etter at de hadde fått svar på sine spørsmål, å spørre en av representantene (som for øvrig var journalist i Trud) om å få stille noen spørsmål. Jeg forutskikket også en bemerkning om at jeg måtte få lov til å være så frimodig som det går an uten at de skulle betrakte det som uforskammetheter overfor gjester, fordi vår oppfatning i mange spørsmål er så diametralt motsatt. Jeg begynte med å peke på den historien som Sovjet-Unionens kommunistiske parti sendte ut i 1939. Den ble distribuert gjennom Kommunistpartiets forlag for en pris av kr. 2.50. Trond Hegna skrev den gang en veldig lang kritikk, hvor han påviste historiske forfalskninger. Jeg foreholdt dette for russerne. Jeg nevnte «Kremls Klokkor» og bestemte ting som der er nevnt. Jeg tror det er mange som har lest den boka, og også Horjos bok. Den eneste bok han hadde hørt om var «Kremls Klokkor», som er skrevet av Toivo Toiminen, tror jeg. Men han hadde ikke lest den. Uten at jeg skal være uforskammet overfor delegasjonen, tror jeg neppe at den vil bli oversatt til russisk. På mange slike spørsmål fikk vi ikke svar. Så er spørsmålet: Kan vi ved delegasjoner som vi sender ut få kontakt med arbeiderne på arbeidsplassene? Jeg tenker her på at vi også skulle sende ut folk fra arbeidsplassene.

E i n a r S t r a n d, Sekretariatet: La oss nå repetere ganske kort hvordan det har forholdt seg fra frigjøringa og til i dag. I begeist-

ringen i 1945 og alt det som fulgte fikk vi en enhetlig faglig internasjonal. Så skjedde det i 1949 at det oppsto klare politiske uoverensstemmelser, blant annet om den infiltrasjon som fant sted fra øst-europeiske land mot den internasjonale vi hadde. På bakgrunn av dette ble FFI dannet, og på Kongressen samme år vedtok Landsorganisasjonen å tilslutte seg FFI. Så skjedde det en del ting ute i verden både til det verre og til det bedre. Det skjedde blant annet at vi fikk opprettet kulturavtaler, for eksempel med Sovjet-Unionen. Landsorganisasjonen sendte en delegasjon i 1955 og hadde en sovjetisk delegasjon her. Jeg var selv med en fagforeningsdelegasjon i 1956. Det var den delegasjonen som vi måtte bryte som protest der borte på grunn av invasjonen i Ungarn. Så fikk vi en ny utvikling med FFI-vedtaket med henstilling om ikke å gjenoppta slike forbindelser og en ny skjerpet situasjon. Landsorganisasjonen har formidlet denne henvendelse fra FFI til de enkelte forbund. Man kjenner til hvordan det har gått.

Så er det spørsmål om en oppmyking. Det har jo også funnet sted i det siste. Jeg nevner bare at i forbindelse med at Khrusjtsjov var her ble det antydning for ham at det burde komme i stand en faglig delegasjon for å studere produksjonsutvalgene. Jeg bare nevner for kuriositetens skyld det statsminister Gerhardsen svarte, at hvis det var så at den sovjetiske statsminister ønsket en delegasjon, så ville selvfølgelig ikke Norges statsminister motsette seg dette. Dette oppfattet russerne som et nøyaktig pålegg til Landsorganisasjonen om at den straks skulle invitere en delegasjon. De gjorde henvendelse blant annet til meg og ga uttrykk for at nå er det i orden. Når to statsministre har vedtatt det, så må Landsorganisasjonen bøye seg. Jeg svarte at vi hadde organisasjonsmessige forhold å ta hensyn til, så det måtte bli behandlet på en organisasjonsmessig måte. Nå var det produksjonsutvalgene de skulle behandle, og vi gjorde opptakten til en slik invitasjon slik at de kom som gjester til Landsrådet for produksjonsutvalgene, en ny oppmyking. Det var ikke fordi at vi ville motsette oss at en slik utveksling på organisasjonsfronten skulle komme i stand. Nordahl har nevnt dette om Jugoslavia og det som er i ferd med å skje. Jeg skal ikke gjenta det. Jeg vil bare si at det må ikke skje oppmyking for enhver pris. Selvfølgelig burde vi kunne sette det så stort i høysetet at vi kunne gjøre dette for enhver pris. Men noen prinsipper må norsk fagbevegelse gjøre gjeldende når det skal utveksles, blant annet følgende: Vi er jo medlem av en internasjonal organisasjon. De vedtak som blir gjort der bør Landsorganisasjonen følge. Eller skal vi være med på som medlemmer av en organisasjon å gjøre hva vi kan for å splitte denne organi-

sasjonen, ødelegge den? Det er jo det man gjør hvis man ikke følger de flertallsvedtak som er gjort av organisasjonen. Landsorganisasjonen etterlevde de flertallsvedtak som er gjort i vår internasjonale organisasjon. For den som synes å ha merket under diskusjonen at der er noen motsetning i Sekretariatet om den innstilling som foreligger, har ikke jeg funnet noen. Sekretariatets innstilling om de internasjonale spørsmål er enstemmig, både når det gjelder tilslutningen til den utenrikspolitikk som er ført i vårt land under ledelse av Det norske Arbeiderparti og når det gjelder spørsmålet om sammenslutning mellom den kommunistiske internasjonale og FFI. Konklusjonen er at motsetningene i dag er av en slik art at det ikke er aktuelt i det hele tatt å ta opp dette spørsmål. Når det gjelder oppmykingen, som framgår av punkt 3, så er det full enighet om at de enkelte forbund bør ta opp spørsmålet, hvis de selv ønsker det, med studiedelegasjoner.

Det er jo klart som dagen at man ikke kan være viss på at det ikke kan bli situasjoner som gjør en nødt til å ta spørsmålene opp til ny vurdering. Så fleksibel må vel norsk politikk alltid være, ut fra det har vi sagt at den internasjonale utvikling bør vurderes og Sekretariatet bør kunne gi forbundene de råd som situasjonen måtte tilsi. Det er jo klart at det er ikke noe annet i dette forslag enn at hvis forbundene ønsker en uttalelse fra Landsorganisasjonen om den internasjonale utvikling, så bør vi kunne gi de råd som vi mener er riktige. Nå har vi i den innstilling som foreligger i punkt 3 laget forslaget på en slik måte at det er en oppmyking. Derfor synes jeg at det som foreligger er en meget god begynnelse og gir et godt grunnlag for at vi kan tilfredsstille alle innenfor norsk fagbevegelse, ikke bare den ene part, men både dem som har et ekstra sterkt syn på dette område og dem som hevder det stikk motsatte. Alle har så vidt jeg har oppfattet det her gått inn for Sekretariatets innstilling. Jeg ser bort fra Hvattums forslag som mer konkretiserer problemstillingen vedrørende punkt 3 etter hans syn. Slik som situasjonen er i dag burde det enstemmige forslag fra Sekretariatet kunne tilfredsstille fagbevegelsens politikk på dette område i framtida.

Per Andersen, Oslo, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Jeg tillater meg å vise til et avsnitt i innstillingen fra Sekretariatet. I innledningen, som er foran voteringstemaet, står det: «Når Kongressen skal ta stilling til internasjonale faglige og politiske spørsmål, må det skje ikke bare på grunnlag av den foreliggende situasjon, men også på bakgrunn av de forhold som er kort nevnt ovenfor.» Jeg synes ikke vi bør gå altfor hurtig fram når det gjelder

disse forhold — men må være klar over årsaken til den holdning Landsorganisasjonen i Norge har inntatt når det gjelder faglig forbindelse med Øst-Europa. Betegnende er det etter min mening at da «Friheten» for et par måneder siden omtalte Kongressen, så fremhevet den to saker som de viktigste på Kongressen. Den ene sak er den vi nå snakker om, faglig utveksling med de sosialistiske land. Det var den viktigste sak som NKP's faglige utvalg mente Kongressen hadde til behandling. Den andre saken var valg av representanter til Kongressen. Jeg skal ikke knytte noen bemerkning til den side av saken, bortsett fra det jeg her har sagt. Jeg overlater refleksjonene til den voksne forsamlingen selv. Jeg vil gi min tilslutning til Sekretariatets innstilling som etter min mening betyr tilstrekkelig oppmyking for at vi kanskje kan gjøre noen påvirkning.

Det er en annen side av disse forhold jeg gjerne vil si et par ord om. Jeg sier meg meget glad for at Nordahl så sterkt framhevet den andre side av det internasjonale faglige arbeidet: Hjelpen til utviklingslandene, hvor han pekte på det forslag som foreligger til Kongressen fra Brusveen Jern- og Metallarbeiderforening. Internasjonalt faglig arbeid er ikke bare utveksling av delegasjoner. Jeg hadde gjerne sett at tyngdepunktet i diskusjonen på Kongressen ikke hadde vært utveksling av delegasjoner med øststatene. Tyngdepunktet burde ha vært: Hva kan norsk fagbevegelse gjøre for å hjelpe befolkningen i andre land som lever i et hav av nød og elendighet? Vi soler oss av at vi har gitt så mye penger. Hva monner det for folk i de verdensdeler der det er spørsmål om å hjelpe, utviklingslandene som har om lag to tredjedeler av verdens befolkning. Det dreier seg om 2000 millioner mennesker. 15—20 prosent av befolkningen i Afrika kan lese og skrive. Det er noe bedre i Asia. Her kan norsk fagbevegelse gjøre en innsats. Tenk dere noen år tilbake, da Landsorganisasjonen satte i gang med FFI's solidaritetsfond. Da var det du og jeg, da var det medlemmene våre ute som skulle starte opp med dette gjennom loddkjøp. Det var forbundene og Landsorganisasjonen som måtte ordne loddkjøpet, for medlemmene brød seg heller lite om det. En sak i samme gate omtrent: For få uker siden hadde vi noe som heter brevmerker. En av de fagforeninger som har sendt inn forslag til Kongressen her om faglig internasjonalt arbeid åpnet ikke postpakka fra forbundet en gang. Det var brevmerker som kostet 1 krone pr. merke for hjelp til folk i nød. Jeg stiller meg oppriktig talt tvilende til hvilken grad av solidaritet det er spørsmål om når det gjelder internasjonalt arbeid. Med den holdning som en merker gang på gang vil jeg si at det skjærer meg i hjertet

den holdning som norsk fagbevegelse har inntatt til Solidaritetsfondet. Vil dere ikke være med på det? Solidaritetsfondet har virket i vel et år. Det har som formål enten i utviklingsland eller i vårt land å bidra til skoloring i organisasjons- og folkeopplysningsarbeid for at folkene skal få bedre fagutdannelse. Det er spørsmål om å studere hos oss og i andre land kommunale og statlige institusjoner for å kunne styrke folkestyret i de nye statene. Vi har gjort en del i det året vi har virket, men hva er det vi har kunnet gjøre med noe over 100 000 kroner? Det hadde fondet til disposisjon i 1964. Vi har sendt en presse til Bombay. Det er en presse som tidligere har vært brukt i vår egen presse, som har skiftet til mer moderne materiell. Vi har til Uganda sendt en presse ved siden av at vi har sendt en instruktør, typograf, for å betjene pressa og være med i en yrkesskole. Vi har bidratt til å sende en lærer til Kenya. Han skal være der i 18 måneder. Det vil koste vårt fond om lag 100 000 kroner. Vi har ikke disse pengene. Det koster 1 krone pr. medlem pr. år å være medlem av Arbeiderbevegelsens Solidaritetsfond. Gjennom dette fond er det vår mening at vi kan kanalisere den hjelp som vi klarer å gi. Vi har betraktet dette som internasjonalt faglig arbeid av høyeste rang, som det er all mulig grunn til å prioritere, fordi det er langt mer nyttig enn utveksling av delegasjoner.

Sverre Andersen, Oslo, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Det er sagt fra denne talerstol at vi må ikke bli konservative. Vi må prøve å følge med i tida. Med andre ord: Vi må prøve å se framover. For å kunne se framover, må vi også ha en vurdering av det som er foregått i tida bak oss. Dette med de internasjonale faglige forbindelser henger jo sammen med de allmenne internasjonale forbindelser. Det er ikke tvil om det som står i forslaget her, at skjebnefellesskapet som alle de allierte nasjoner kom i under krigen mot fascismen var grunnlaget for det gode samarbeid som vi hadde internasjonalt etter krigen fra 1945 til 1949. Alle var optimistiske på grunnlag av det samarbeid som den gang ble lagt opp. Så fikk vi — og det er jo bare å beklage — en uheldig situasjon internasjonalt, som førte med seg at også vårt land, som er et lite land og for øvrig ikke spiller noen stor rolle i verdenspolitikken i forholdet mellom stormaktene, også ble trukket inn i den kalde krigen. Det gjenspeilte seg også da i vårt eget faglige forhold. Nå er imidlertid situasjonen den at livet selv går videre. Det utvikler stadig nye former for faglige forbindelser mellom landene. På det lokale plan, i bedriftsklubber og i fagforeningene foregår det i dag faktisk en kontakt mellom øst og

vest. Det må vi bare være glad for. Spørsmålet for denne kongress må da være å prøve å være i pakt med den situasjon som vi har og gi et bidrag til å utvikle de internasjonale forbindelser. Det er nevnt av Per Andersen at det ikke bare er snakk om å sende delegasjoner til utlandet. Jeg mener at man skulle slå fast her som et prinsipp at vi ikke sender en delegasjon til utlandet uten å påta oss forpliktelsene ved en gjensidig. Internasjonalt samarbeid må være gjensidig. Det som har den største prioritet i dag, og særlig i forhold til utviklingslandene, er jo spørsmålet om å utvikle handelen. Handelen kan også utvikles på grunnlag av gode faglige forbindelser. Det kan også på den måten være et bidrag. Bare en liten historie: Vårt skipsbyggeri tegnet for noen år siden en kontrakt med Ghana om 7 trålere. Ghana var i den stilling at de overhodet ikke hadde mannskap til å bemanne disse trålerne. Så tok forskjellige norske institusjoner initiativet til å lage et opplæringsprogram for mannskaper fra Ghana. De kom hit og var bosatt her i Oslo, var til stede på bedriftene og tilegnet seg den tekniske kunnskap de trengte. De var også på Vestlandet i skipsindustrien der og fikk en førsteklases opplæring i å betjene de fiskerbåter som Ghana kjøpte i Norge. Det er klart at dette også er en form for internasjonalt samarbeid, hvor vi direkte er implisert som faglig institusjon. Det som er mitt ønske er at vi starter pent og forsiktig med å utveksle faglige delegasjoner, prøver å utvikle dette arbeid videre både på det handelsmessige plan og på det praktiske plan. Norge er kjent for — og det er ikke noe selvskrut — at vi har en høy standard innen våre forskjellige bransjer, en høy standard på våre fagarbeidere. Vi vet selv at vi har ting som vi kan lære bort, men vi har også ting som vi kan lære i andre land. Forutsetningen for å gi lærdom og ta lærdom må være at vi har kontakt. I den moderne verden kan vi ikke leve uten en ekte og god kontakt. Når klimaet er til stede må vi etter min mening utnytte situasjonen og gjøre det som vi kan gjøre for å bringe et bedre forhold mellom alle folk og land.

Rolf Flame, Oslo, Oslo fylke: Hübenbecker omtalte mitt standpunkt i sitt innlegg. Jeg er derfor nødt til å komme tilbake igjen. Jeg er stort sett enig i det Hübenbecker framførte og kan også være enig i at det kan synes litt merkelig at man den ene dag minnes de falne etter krigen med diktaturstatene, samtidig som man drøfter samarbeidet med diktaturstater. Jeg tror det er riktig det som Hübenbecker også sa om forholdene i disse statene og om virksomheten til dekkorganisasjoner og den propagandistiske utnyttelsen av slike delegasjoner. Han var av en annen oppfatning

enn det jeg var, og det er jo greit nok. I Sekretariatets forslag står det at etter vedtektene kan LO ikke forby. Jeg mener at dette i og for seg ikke er noe standpunkt i det hele tatt. Derfor ville jeg at det skulle være et positivt standpunkt til utveksling av delegasjoner eller, som Hübenbecker antydte, et standpunkt som forbyr delegasjoner fordi det er i strid med FFI's og Landsorganisasjonens syn. Jeg synes nok det er litt søkt å skille her mellom den politiske og faglige arbeiderbevegelse. Man kan reise dit når man representerer den politiske, men ikke når man representerer den faglige del. Det er jo i og for seg annen hver dag de samme folkene. Når man er statsråd kan man reise, men ikke som vanlig fagorganisert. Alle kan jo ikke bli statsråder i dette land, og da må man i tilfelle vente veldig lenge før man kan reise. Jeg synes at Kongressen bør ta et klart standpunkt i dette spørsmål. Det er derfor jeg har bedt om at det punktet og den setningen blir sendt Redaksjonskomitéen, slik at man kan vite etter denne kongress hvor man står i dette spørsmål og ikke bare overlate det til Sekretariatet til enhver tid å bestemme hva man skal gjøre og hva man skal mene.

Anker Herlofson, Herøya, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund: Til denne fagkongress er det fra ca. 40 forskjellige arbeidsplasser sendt inn forslag om å søke å finne en viss tilnærming når det gjelder dette spørsmål. Disse forslag er også blitt behandlet i de enkelte forbundsstyrene, og mange forbund har vedtatt direkte anbefaling av disse. Begge parter må være interessert i om en kunne komme fram til et forslag så man iallfall fikk en tilnærmet sanksjon for å sende delegasjoner bortover. Jeg har selv deltatt i en arbeiderdelegasjon der borte. Det var Hydroarbeidernes Samarbeidskomité som ble invitert til besøk, og vi reiste. Vi fikk anledning til å se ulike arbeidsplasser og arbeidsforhold. Det var ikke én fra denne delegasjon som ikke etterpå ga uttrykk for at det måtte være av stor betydning at man også kunne få arbeidsfolk derfra hit for å se hvordan forholdene er her. Det er jo slik rundt på arbeidsplassene at man er utsatt for mye prat og diskusjon omkring dette spørsmål. Det blir hevdet både det ene og det andre. Den største sikkerhet er at man kan få anledning til å reise en tur for å se virkeligheten om det som blir sagt. Det var derfor vi reiste. Vi hevdet da vi kom tilbake: Vel, vi har sett, så den sak skulle være klar. Når det gjelder forbundenes anledning til å sende en delegasjon, så er det hevdet her at man kan ikke nekte disse, men Landsorganisasjonen har oppfordret til ikke å ha noe samarbeid. Jeg la spesielt merke til Aspengrens

innlegg hvor han trakk fram hvorledes de øvrige landsorganisasjoner behandler dette viktige spørsmål. Det er under denne debatt framkommet forskjellige forslag om endring av Sekretariatets vedtak, punkt 3. Jeg tror at man kunne komme fram til en enstemmig innstilling hvis Redaksjonskomitéen så på dette spørsmål.

R a g n a r H ø g l u n d, Oslo, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Først noen ord om delegasjoner i sin alminnelighet. Jeg har inntrykk av at man på enkelte hold oppfatter delegasjoner som sendes herfra og til for eksempel Russland som propagandaobjekter. Dette er jo ikke tilfelle. Det foregår en toveis-kjøring. Jeg skal bare nevne ett av våre eksempler. Vi hadde for noen år siden besøk av visepresidenten i den russiske landsorganisasjon. Han var her i byen for å søke faglige kontakter. Han besøkte vel forbundene og også Landsorganisasjonen. Avdeling 1 av Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund i Oslo kom i kontakt med ham og hadde et møte, der vi stilte en rekke spørsmål til ham. Blant annet forsøkte vi å få luftet en idé som gikk ut på utveksling av unge arbeidere. Vi ventet selvfølgelig ikke noe svar på et slikt spørsmål fra slik en kar. Men spørsmålet var nå tross alt stilt, og jeg går ut fra at det i hans beretning da han kommer hjem, også ble tatt med denne ting. Det er jo det som kjennetegner folk fra de autoritære stater at de ikke kan ta noe ansvar. De er svært forsiktige med å svare. En liten ting i forbindelse med 1. mai. For mange år siden vi hadde et medlem i en delegasjonsreise til Tsjekkoslovakia. Han overvar 1. mai, sto på tribunen sammen med tolken og så den store oppmarsjen av militær og våpen osv. Tolken spurte: Hva synes du om dette? Nei, sa han, vi er et frihetselskende folk, og vi kan ikke tenke oss militærdemonstrasjoner i forbindelse med 1. mai. Ikke jeg heller, sa tolken, vi går og tar oss en kopp kaffe. Og så gikk de. Dette er bare for å vise at det fra våre folks side også øves et press, samtidig som de gjør sine betraktninger når de kommer til disse landene. Dette var om delegasjonene. Så var det til Nordahl. Jeg synes ærlig talt at du gikk litt for lett vint over forslag nr. 495 fra Øvre Solør Samorganisasjon. Ikke fordi jeg er enig i den formuleringen, og jeg er heller ikke enig i resolusjonsmakeri. Men det er nå tross alt det viktigste problem vi står overfor. Det har foregått en utvikling når det gjelder atomvåpen, som jeg tror folk flest ikke er oppmerksom på. Vi er nemlig kommet i den stilling at vi kan importere atombomber i mindre format stykkevis og delt gjennom den norske toll og montere dem inne i landet — i hvilken som helst brenntank, i hvilken som helst hytte. Nettopp dette forhold må

nødvendigvis føre til en omvurdering, fordi det lar seg ikke registrere hvem som har innført disse eller plassert våpnene. Det er for lang tid tilbake pekt på de muligheter som her foreligger. Det er pekt på av en av verdens fremste militærteoretikere og militærhistorikere allerede i 1948. Boken er oversatt til norsk omkring 1950. Den het «Vestens forsvar», hvis noen er interessert i å sette seg inn i noen av de tanker han der gjør gjeldende. Når samfunnet faktisk står overfor et spørsmål om fullstendig utslettelse, synes jeg det vil være meningsløst om vi her skulle gå fra hverandre uten å ha berørt nettopp spørsmålet om atomvåpen.

Erik Eriksen, Oslo, Norsk Treindustriarbeiderforbund: Det er sikkert riktig det som Nordahl sa i sin innledning at særlig engelske fagforbund har sendt delegasjoner. Det er det jeg synes er så trist at broderforbund i vår internasjonale, fra Storbritannia, sender delegasjoner. Det vekker en forferdelig avsky i medlemsforbund i Amerika, og det oppstår en skriftveksel som blir oversatt til forskjellige språk og distribuert. Det er sannelig ikke noen hyggelig lesning innenfor de organisasjoner i Vest-Europa som skal arbeide for demokrati og frihet. Hvis det er riktig at FFI's vedtak bare skal tydes som en henstilling, og de store forbund ute i Europa ikke vil respektere en slik henstilling, så virker det jo oppløsende innad i yrkesinternasjonalene. Det er der jeg mener at vi må komme til klare bestemmelser. Jeg vil gjerne si at jeg er i sterk tvil om hvilket standpunkt man endelig skulle ta i en slik sak. Vi er alle enig om det som Lange sa for en tid siden, at bomber er et uegnet middel i utenrikspolitikk. Nå ser det jo nærmest ut som det er det eneste middel vi skal bruke for å forsvare frihet og demokrati, og bruke også for å hindre kommunismens utbredelse. Jeg tror det må andre midler til. Da er det spørsmål om ikke Vest-Europas fagbevegelse, i det hele tatt FFI, må ta det opp til ny vurdering og spørre seg om ikke fagbevegelsens åndelige kraft må settes inn på alle felter der den kan komme til. Det er det spørsmål som har reist seg for meg. Det er der jeg mener at den internasjonale fagbevegelse skal ta et klart standpunkt, slik at man ikke opptrer forskjellig i de forskjellige land.

Bjarne Andresen, Sarpsborg, Norsk Papirindustriarbeiderforbund: Jeg hadde ikke tenkt at jeg skulle ta ordet igjen, men den siste taler før middag kjørte en film for oss. Jeg synes det var noe rart at han fikk fortsette å kjøre denne filmen. Han kunne ha fortsatt å kjøre denne filmen fram til i dag. Som tillitsmann på arbeidsplassen har vi et ansvar. Vi representerer ikke oss selv

på Kongressen. Vi representerer den fagforening og den sammenlutning, det forbund som vi er tilmeldt. Vi lar oss heller ikke påvirke at det vi er blitt innsprøytet, av det som kalles kommunistisk fraksjon. Hvis vedkommende vil fortsette å kjøre i den gata, da er vi kommet langt tilbake. Jeg trodde fagbevegelsen var utvikling. Vi behøver da ikke å være redde for hverandre her i Norge. Men det kan hende til høsten, ved stortingsvalget, at hver enkelt av oss kan sette seg ned og begynne å gruble litt. Ikke så svært mye kanskje, men noe bør det grubles, og da mener jeg personlig som tillitsmann på arbeidsplassen at vi plikter å snakke her på Kongressen om de saker som er aktuelle på arbeidsplassene.

Lage Haugness ble innvilget permisjon en time torsdag formiddag.

Einar Sørensen, Sørum, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Her har en i Kongressen fått denne problemstilling: øst-vest. Jeg mener at de land som Per Andersen var inne på, i Asia og Afrika hvor fagbevegelsen er i sin spe barndom, der konkurrerer øst og vest på samme marked. Jeg vil si som tilknytning til det Per Andersen sa, at skulle ikke det være litt av et mål for norsk arbeiderbevegelse å kunne prege disse landene med sitt syn på den alminnelige demokratiske fagbevegelse? Det er diskutert her om frihet og om problemet øst-vest som tvinger seg fram. Jeg var med i en delegasjon til Sovjet. Det som i grunnen forskrekket meg mest var at de folk en møtte der borte ga uttrykk for at de representerte friheten og at vi som kom fra et kapitalistisk land ikke representerte noen frihet. Der har man straks problemet. Jeg tror så gjerne at disse folkene selv var overbevist om at deres resonnement var riktig. I Sovjet tror man at fagbevegelsen er friere i sin form enn for eksempel norsk fagbevegelse i et kapitalistsamfunn. Hvis man ikke her er villig til å jenke seg og komme på talefot med hverandre, kan man ikke få denne problemstilling diskutert slik at man lærer hverandre å kjenne. Jeg har ikke noen redsel for å utveksle delegasjoner. Jeg vet om et land som jeg tror selv Norge har litt å lære av. Det er Israel. Skulle jeg fra denne talerstol gi uttrykk for et personlig ønske, så var det å knytte kontakt med dette land, som finner andre veier enn dem vi er vant til med våre tankebaner. Man skal være noe forsiktig når man diskuterer frihet. Det er ikke tvil hos meg at vi representerer en langt større frihet enn den som er til stede i Øst-Europa. Men vi må også la disse komme med sitt syn, og så får man utveksle meninger. Jeg tror at kontakt landene imellom på denne måte

fører til større forståelse. I Jern og Metall i Oslo har vi det vi kaller for skandinavisk samarbeid mellom foreningene i Göteborg, Stockholm, København og Oslo. Vi kommer hvert år sammen og diskuterer faglige spørsmål. Svenskene har reist dette problem: Hvorfor ikke ta med Leningrad, som ikke ligger så langt unna? Det som man kanskje før eller senere står overfor når det gjelder jernarbeiderne i Oslo, er om det ikke kan være hensiktsmessig å invitere jernarbeidere fra denne by for å få deres syn i disse spørsmål. Jeg vil så sterkt jeg kan understreke det som Per Andersen var inne på. Det må ikke skje at de to internasjonale skal konkurrere seg imellom i landene i Afrika og Asia, hvor fagbevegelsen skal bygges opp. Etter min mening burde disse komme sammen og diskutere om en ikke i fellesskap kunne opptre i disse land. Ellers kommer man dit man er i FN i dag, at man får to faste blokker pluss en nøytral. Jeg vil, Nordahl, håpe at du fortsetter kontakten med Israel, som jeg tror norsk fagbevegelse vil ha stor nytte av, slik at vi som står på arbeidsplassene kan få føle hva dette lille landet driver med når det gjelder virkelig nybrottsarbeid.

Konrad Nordahl: Der er kommet inn en del forslag. Det er antydnet at man skal ta vekk siste punktum i punkt 3. Den første taler som var oppe antydnet dette. Her står det: «Etter vedtakene kan LO ikke forby et forbund å utveksle studiedelegasjoner hvis det ønsker det.» Det kan vi ikke ta vekk, for det er det som har vært hevdet. Det har jo vært den alminnelige oppfatning at LO kunne forby den slags ting, og det har vi derfor slått fast i vedtaks form at vi ikke kan. Derfor bør det stå. Jeg vil foreslå forslaget fra Hvattum, første avsnitt, oversendt Sekretariatet for at man der kan se om man enten i denne form eller i annen form kan knytte det sammen med Sekretariatets innstilling. De andre forslag som foreligger kan jeg for min del ikke på noen måte anbefale.

Får jeg lov til å knytte en del merknader til det som blir sagt her. Først vil jeg si til Erik Eriksen: Det må bero på en misforståelse når han sier at han har fått to forskjellige beskjeder fra Landsorganisasjonen. En gang var det en russisk delegasjon som var kommet til Oslo og kom på kontoret og som vi i tilfelle skulle ta imot. Landsorganisasjonen sa at de ikke skulle gjøre det. Et annet tilfelle var en russisk eller annen øst-europeisk delegasjon og Landsorganisasjonen sa at de kunne ta imot. Jeg vil ikke benekte dette, når Eriksen sier det. Jeg kjenner jo Eriksen som en meget troverdig mann og har stor respekt for ham. Men da må dette bero

på en misforståelse, for vi har alltid inntatt det standpunkt i Landsorganisasjonen, at uansett hvem som kommer på Landsorganisasjonens kontor, og det må også gjelde forbundene, så skal vi gi dem alle de opplysninger vi kan gi om norsk fagbevegelse og andre ting som har interesse for dem. Jeg kan forsikre at det går nesten ikke en uke uten at vi har folk fra en rekke land, fra kommuniststater eller fra Asia og Afrika, ja, helt fra Australia og New Zealand. De kommer til oss for å få rede på norske forhold. Spesielt er de interessert i norsk fagbevegelses stilling og det norske arbeidsliv. Vi gir dem alle de opplysninger som vi kan gi dem og spør ikke om hvilken organisasjon de kommer fra eller om de kommer fra noen organisasjon. Det prinsipp har vi praktisert gjennom alle år. Derfor må det tilfelle Eriksen nevnte her bero på en misforståelse.

Ellers bare en replikk til Espedal, som sa at jeg var den samme i dag som i 1961 på Kongressen. Ja, det er mulig det. Men det samme er jo Espedal. Jeg er fremdeles medlem av Det norske Arbeiderparti, og han er fremdeles medlem av Kommunistpartiet. Han er en ung mann, mye yngre enn meg, så for ham er det behov for omvendelse. Jeg håper den dag ikke blir fjern at vi får ham inn i Det norske Arbeiderparti. Det skal glede oss alle sammen, når vi kommer så langt.

Jeg synes Per Andersens innlegg var utmerket, også flere andres. Alt dette om internasjonalt samarbeid er jo ikke bare om delegasjoner, om man skal reise bort en uke eller to og ha det fint. Det er den mest lettvinde form for internasjonalt samarbeid. Jeg vil si til dere: Den britiske fagbevegelse er den eldste i verden, og vi er nokså gamle vi også. Vi er fra forrige århundre. Så vidt meg bekjent har vi aldri hatt en norsk fagforeningsdelegasjon til Storbritannia, sendt av Landsorganisasjonen, og aldri har den engelske LO hatt en delegasjon til Norge. Samarbeidet er jo bra likevel. Enkelte forbund har hatt delegasjoner bortover. Jeg tror det var i fjor Skog og Land hadde en landarbeiderdelegasjon til Storbritannia for å studere britisk landbruk. Det har naturligvis vært andre også, fordi samarbeidet har vært det beste. Der er ingen grensesperringer. Det er jo det som gjør en tvilsom at jo sterkere grensesperringene er mellom nasjonene, desto mer ivrig er de etter å få delegasjoner. Jeg kan gi svar på hvorfor, men skal ikke gjøre det nå. Jeg bare konstaterer det faktum, at der hvor grensesperringene er mindre, der er det mindre bruk for delegasjoner, for der kan vi reise som alminnelige frie mennesker og snakke med hverandre. Det er hyggelig når du kommer til Storbritannia eller et annet liknende land. Du behøver ikke snakke

med offentlige myndigheter eller med noen av de ledende i fagbevegelsen. Hvis du kan skaffe deg bekjentskap med en familie eller en arbeidsplass, så går du direkte og snakker med dem uten noen direktiver fra toppen. Det samme kan utlendinger gjøre når de kommer til Norge. Det er den riktige form for internasjonalt samarbeid. Ikke å sende delegasjoner, fordi det er den eneste vei en kan få en åpning på. For øvrig vil jeg gjerne gjenta hva jeg sa i mitt innlegg til å begynne med i dag. Når det gjelder samarbeid og kontakt overalt i verden, så er det klart at det skjer en utvikling, og det har siden siste kongress skjedd en utvikling. Det skal vi ta konsekvensen av, men vi skal ikke løpe på alt mulig. Vi skal være forsiktede, slik at vi ikke må gjøre et altfor stort tilbaketog siden.

Det var en som sa, jeg tror det var Odd Olstad, at han ønsket ikke en kruttlapp verken fra Øst- eller Vest-Tyskland. Jeg kan være enig i det at det hadde vært det beste. Men så vil jeg bare spørre Odd Olstad: Hvor begynte militariseringen i Tyskland etter krigen? Jeg skal ikke svare, han kan svare på det selv. Det ene dro det andre med seg, dessverre. Det hadde vært en stor fordel for alle sammen om det hadde gått slik som Lord Beverbrook skrev i en engelsk avis under krigen, at etter krigen skal tyskerne få fulle spiskamre, men de skal få tomme våpenlagre. Ja, det hadde vært det riktige, men utviklingen har gått annerledes. Hvor ligger skylden? Det behøver vi ikke diskutere. Det vet vi. Mer skal jeg ikke si om den saken.

Myhre sa at det var gjort altfor lite med utviklingshjelpen. Ja, det kan man naturligvis si. Per Andersen var inne på det samme. For å ta til slutt dette, som jeg anser som en veldig viktig oppgave: Norsk fagbevegelses økonomiske midler er begrenset. Det vet vi alle. Når vi har diskutert kontingenten, så vet vi hvor vanskelig det er å få kontingentforhøyelse. Derfor er det ikke mulig for fagbevegelsen her i landet å ta mer av fagbevegelsens kasser til utviklingshjelpen, hvis vi ikke kan få penger til dette på annen vei. Jeg gjorde i min åpningstale rede for hva det var brukt de siste år og at vi har forpliktet oss til mer. Vi har forpliktet oss til å skaffe en halv million norske kroner til dette arbeid. Vi har ikke disse pengene, så vi må be forbundene om å få hjelp for å kunne klare det. Nå har vi fått noe mer kontingent, så forhåpentlig greier vi neste utbetaling alene. Hvis vi skal gjøre mer, må vi ha mer penger. Der vil jeg vise til det Per Andersen sa og som også andre har vært inne på. Vi forsøkte å sette i gang en aksjon her i landet for å skaffe penger. Den ble mislykket. Ved lotteri og innsamling på alle arbeidsplasser kom det inn om lag 600 000

kroner. Svensk LO hadde også innsamling på alle arbeidsplasser. De fikk i sin første innsamling inn over 7 millioner svenske kroner, mens det altså mislyktes for nordmennene. Jeg kan godt si at også for danskene mislyktes disse innsamlingene. Derfor sa jeg i formiddag at svenskene har gjort den største innsats som noe land har gjort når det gjelder utviklingshjelpen. Det har svensk LO, svensk fagbevegelse, gjort. Vi har ikke klart det her i landet på grunn av manglende økonomiske midler.

Det var nevnt også av Myhre, at vi skulle ta opp folk fra utviklingslandene. Jeg vil nevne dette, fordi det er et problem som vi har diskutert veldig mye. Vi har ikke bare gode erfaringer. For dem som ikke har rede på det kan jeg opplyse, at vi har hatt en del folk fra de nye afrikanske statene i Norge i kortere eller lengre tid. De enkelte forbund, hvis det var fagfolk, har tatt de økonomiske utgiftene. Jeg vet at de har gjort det i den grafiske industri. Elektrikerforbundet har gjort det, og det er noen andre forbund som jeg ikke kan huske i farten. Men der får vi den erfaring, som de har fått i andre land, at når folk fra et utviklingsland har vært her en tid og fått en utdanning, som skulle sette dem i stand til å gjøre en innsats i sitt eget land, så vil de i mange tilfelle ikke reise tilbake. De vet at når de kommer tilbake til dette fattige landet, så vil de personlig på langt nær få det som de har hatt det. Så reiser de ikke tilbake. Det samme har vært tilfelle i England og Amerika, hvor de sender folk til universitetene fra utviklingslandene. Det er jo en veldig mangel på leger og folk til andre akademiske yrker i utviklingslandene. De har derfor hatt folk i England, Frankrike og Amerika for å studere ved universitetene der. Man har tatt seg av dem. De har fått alt gratis, fått leve bra og fått en utdanning. Og så søker de seg jobber i de land som de har fått utdanning i. De vil ikke tilbake til sitt gamle land. Derfor er vel de fleste kommet til at man må sende folk ut, iallfall på de områder hvor det er mulig å utdanne folk i utviklingslandene. Når det gjelder akademiske yrker, er ikke det alltid så lett for det finnes ikke universiteter mange steder. Da må de ta dem ut. For mer praktiske yrker kan man i stor utstrekning utdanne dem i det land hvor de bor. Man bør gjøre det på den måten. Jeg nevner dette fordi det er de erfaringer man har fått etter hvert som man har arbeidet med saken.

Det var en taler som sa at man kan innføre til landet atombomber eller atomvåpen i deler. Det har jeg ikke hørt før, og jeg vil be dirigenten notere vedkommendes navn, for det er klart at det bør vi underrette rette vedkommende om. Hvis det er sant at man kan smugle atombomber inn her i landet og så sette dem sammen,

så risikerer vi kanskje en dag at de slipper dem over oss. Det må vi forsøke å forhindre.

Per Andersen var inne på det norske solidaritetsfond. Til det kan jeg si, at norsk fagbevegelse makter ikke mer når vi skal ta 500 000 kroner av LO-kassen hvert år, og en stor del av forbundene skal ta av sine kasser for å være med på de nordiske program og de prosjekter som yrkesinternasjonale har oppe. Ellers er det en viss strid om dette. Skal dette drives på bilateral basis eller på multilateral basis? Jeg er tilhenger av multilateral basis. Det vil si at vi samler de midler vi kan i fellesskap i stedet for at vi opptrer med hver vår kanon. En del av stormaktene vil gjøre det, og amerikansk fagbevegelse har dessverre slått inn på den linjen at de kan starte en kanon for seg selv. Jeg er helt enig i det standpunkt Arne Geijer har tatt, at det som vi gjør, la oss gjøre det i fellesskap og få en plan for det i stedet for å operere i utviklingslandene hver for oss. Det blir mye mindre ut av det, og det kan ikke bli den planmessighet i det. Jeg tror årsaken til at det norske solidaritetsfond ikke har lyktes stort sett er at forbundene simpelthen ikke har råd til det. Hvis det skjer en endring internasjonalt i disse spørsmål, og det kan det være tegn som tyder på, kan kanskje det norske solidaritetsfond komme i en annen stilling. Jeg anbefaler forslagene oversendt Redaksjonskomitéen og at den da ser på det forslag som er sendt inn av Hvattum.

Votering:

Forslagene ble enstemmig oversendt til Redaksjonskomitéen.

Dagsordenens punkt 9.

Boligpolitikken.

Thorleif Andresen, Sekretariatet: Dette gjelder ikke boligbygging, men boligpolitikk. De forslag som er kommet inn til Kongressen når det gjelder dette kan vel stort sett sies å ha tre hovedmål. Det er for det første øking i antall boliger, så er det finansieringen av boligbygg og så er det tomtepolitikken med de uheldige virkninger vi har hatt i de senere år. Det kan vel ganske klart sies at det er den sosiale boligsektor man først og fremst har i tankene. Statsministeren var inne på at dette var et av de hovedspørsmål som er fremme i dagens politikk. Utgangspunktet er vel nå at Regjeringen i 1962 nedsatte en boligkomité som har fått navnet Handal-komitéen. Denne komité skulle se på hele spørsmålet om reising av boliger, finansiering av boliger og på hvilken måte

det offentlige kan erverve seg tomtearealer. I dagens politikk er det kommet inn i bildet, når det gjelder økingen av antall boliger, at samtlige partier tar det som en målsetting at det skal reises et antall på om lag 40 000 boliger pr. år. Handal-komiteén har pekt på de økonomiske løsninger som tomtepolitisk sett må legges til rette for å øke boligbyggingen. Denne komité har sin innstilling ferdig, og den er også kommet fram i en stortingsmelding. Det er forslag her, blant annet fra Oslo Stein-, Jord- og Sementarbeideres Forening. Landsorganisasjonen har hatt den til behandling og uttalelse, og Sekretariatet har gitt sitt syn på ulike punkter. Jeg gjør her merksam på at i Handal-komiteén foreligger en rekke flertalls- og mindretallsinnstillinger. Mindretallsinnstillingene er også delt i tre fraksjoner enkelte ganger. Da Landsorganisasjonen behandlet saken, tok vi samme stilling som et lite mindretall i komitéén. Og hvorfor? Jo, fordi dette mindretall representerer det vi kaller for kooperasjonen som representerer det syn at det sosiale synet skal være det framherskende. Vi får vel si at i den stortingsmelding som foreligger, der har man også fulgt opp denne linjen. På et par punkter, blant annet når det gjelder rentene på tidligere husbanklån og nedskrivningsbidragene, har man ment at den politiske situasjon i øyeblikket er slik at man ikke kan ta et annet standpunkt enn det man nå er kommet fram til. Ved siden av dette vil jeg gjerne peke på at man i forbindelse med den interpellasjon som Bratteli reiste i Stortinget også har nedsatt en ny komité, som ikke skal drøfte Handal-komiteéns innstilling, men som blir en arbeidskomité som skal ta forskjellige sider av boligreisningen opp til drøftelse. Landsorganisasjonen er også representert i denne komitéén. Vi skulle da føle oss tilfreds med at man i dette for arbeiderbevegelsen så vel-dige problem har tatt tilbørlig hensyn til Landsorganisasjonen.

I premissene til den innstilling som Sekretariatet legger fram for Kongressen har vi sagt at boligbyggingen må økes med minst 2—3000 boliger pr. år. Man vil da kanskje stille seg spørsmålet: Hvorfor har man ikke konkret satt inn dette med 40 000 bolig-enheter? Når man ikke har gjort det, er det fordi det er et mål for de nærmeste årene å nå 40 000 leiligheter, men det er ikke noe mål i seg selv. Vi har ment det slik at hvis man når dette tallet, må det legges til rette for en ytterligere øking av boligreisningen pr. år. Tallet 40 000 er ikke noe tall man skal stoppe på. Vi har realistisk sett det slik at det finnes verken arbeidskraft eller for tiden et økonomisk grunnlag for å reise noe ytterligere utover disse 2000 nye boliger pr. år. Når man kan konstatere at det ikke er økonomiske midler til stede, så får man skaffe dem tilveie. Det er en enkel problemstilling. På den annen side skal man være klar over

at man her også er anhengig av den arbeidskraft man har til disposisjon. Det er derfor Sekretariatet i sine premisser peker på viktigheten av at man tar forskningen i bruk på denne viktige sektor. Forskningen bør intensiveres. Det vil igjen bety en bedre tilrettelegging og planlegging av arbeidet, og det skulle være mulighet for å nå den målsetting som er omtalt i premissene.

Så litt om finansieringen. De forslag som er kommet inn peker på rentepolitikken som har vært ført og som skal føres. Husbanken praktiserer i dag en lånegrense og låneregler som er ulike i de forskjellige steder i landet. Vi har pekt på overfor Husbanken at det ikke finnes mulighet for å konstatere at det er billigere å bygge i Ski, Ås, Bærum eller hvilken som helst annen kommune nær byene enn det er å bygge i selve byene. Derfor har vi ment at Husbanken for å kunne klare de økonomiske byrdene som legges på den enkelte som skal skaffe seg bolig, må endres. Vi har tatt det med som et grunnlag for forhandlingene i den komité som er nedsatt. Det er en vesentlig ting å kunne klare det. I denne sammenheng er det klart at finansieringen og tomtepolitikken kommer meget sterkt inn i bildet. En av de talere som hadde ordet her tidligere under Kongressen var inne på ekspropriasjonsbestemmelsene. Det er et politisk spørsmål som vi er absolutt interessert i løsningen av, men med de ekspropriasjonsbestemmelser man i dag har er det ikke mulig å komme fram til noen annen linje enn den som nå følges. Hvorvidt man fra Regjeringens side anser den politiske situasjon slik at man kan få endret dette, tør ikke jeg ha noen formening om. Jeg har ikke hørt at det er aktuelt, men det tvinger seg fram på en eller annen måte. Det som er det avgjørende, og som Sekretariatet peker på, er ervervelse av arealene. Regjeringen har nå stilt midler til disposisjon for kommunene, så kommunene får økonomiske muligheter til å erverve boligarealer. Men Sekretariatets premisser og innstillingen må ikke betraktes som en ekspropriasjonssak. Vi peker på at det må skaffes råarealer med sikte på framtiden og den utvikling vi nå går inn i. Vi har sagt at det må tas hensyn til vekstsentra. Men jeg vil føye til at det er ikke tilstrekkelig bare å skaffe arealene. Det gjelder å få vei, vann og kloakk fram til dem. Hvem skal gjøre det? Det er i høyeste grad en samfunnsmessig oppgave.

Vi har søkt i hele vårt opplegg til Kongressen å ta sikte på hva boligkooperasjonen skal representere og at de kooperative selskapene kan bli den avgjørende faktor både i tomtepolitikken, reisingen av boliger og tilrettelegging for den enkelte. Det ligger i det vedtak som Sekretariatet legger fram i forslag nr. 587. På Sekretariatets vegne tar jeg opp forslag nr. 587:

Nr. 587.

I samsvar med foranstående innbyr Sekretariatet Kongressen til å gjøre slikt vedtak:

1. Tempoet i boligbyggingen må økes slik at tilbudet blir mest mulig i takt med etterspørselen.
2. Det må føres en mer aktiv offentlig tomtepolitikk. Kommunene må i større utstrekning enn nå kjøpe opp tomtearealer og opparbeide dem med vei, vann og kloakk. Kommunene bør få forkjøpsrett til den grunn som er aktuell til utbyggingsformål.
Kommunene må fortrinnsvis beholde eiendomsretten til grunnen og feste bort tomtene etter hvert som det blir aktuelt å bebygge dem.
Kommunenes muligheter for en aktiv tomtepolitikk må sikres ved en utbygging av ordningen med lån fra Kommunalbanken og ordning med grunnkjøpsobligasjoner.
3. Samtlige forslag under dette punkt oversendes Sekretariatet.

Lorang Kristiansen ble innvilget permisjon torsdag formiddag til kl. 11.

Oskar Skogly, Lillehammer, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund: I tilslutning til det Thorleif Andresen sa vil jeg feste oppmerksomheten ved et annet spørsmål som jeg vil reise. Jeg har ikke noe å bemerke til Sekretariatets innstilling. Jeg vil reise spørsmålet om ikke den samlede fagorganisasjon i forskjellige former skal engasjere seg aktivt i boligreisningen. Vi vet at etter det opplegget som er gjort for de kommende fire år i langtidsprogrammet er det regnet med en årlig stigning i investeringene i byggevirk-somheten på nærmere 6 prosent. Det er nesten dobbelt så mye som den årlige stigning vi har hatt i de senere år. Den vesentlige økning og den sterkeste økning faller på boligsektoren. En slik sterk økning i den samlede byggevirk-somhet kan ikke gjennomføres uten at byggebransjens kapasitet økes. Her er det et stort og omfattende arbeidsfelt som spenner over mange og ulike problemer. Og et annet og avgjørende felt som Thorleif Andresen berørte, er tomtespørsmålet. En taler reiste i går spørsmålet og var inne på utsiktene for bedre ekspropriasjonsbestemmelser og raskere behandling av slike saker. Det er jo skjedd noe der i de senere åra. Blant annet har vi jo for et par år siden fått en endring i bygningsloven som gjør det mulig for kommunene å ekspropriere uten at det foreligger ferdige reguleringsplaner. Kommunene er også ved ordningen med grunnkjøpsobligasjoner som nå er vedtatt av Stortinget, satt bedre i stand til økonomisk å makte dette. Og endelig ligger det nå et forslag i Stortinget, en proposisjon som var fremmet 23. april, om en midlertidig lov om forkjøpsrett for kommuner til utbyggingsformål og friluft-formål. Det er en proposisjon som i sitt innhold

går ganske langt og som på mange måter vil gi kommunene en utstrakt forkjøpsrett til tomtearealer til utbygging og til friluftsførmål. Men dette spørsmål avhenger i stor utstrekning av finansieringen. Ved de ordninger som nå er gjort mulig og vedtatt, har man lettet forholdene. Men vi vet også for eksempel fra de tomte-selskaper som Norske Boligbyggelags Landsforbund i de senere år har engasjert seg så sterkt i at det i visse tilfeller har strandet. Jeg vet spesielt et tilfelle hvor boligkooperasjonen var ute etter et stort tomteområde, men ikke var i stand til å skaffe pengene til kjøpet hurtig nok. Resultatet var at en privat entreprenør sto ferdig. Han skaffet pengene og fikk arealet. En øking av byggebransjens kapasitet og tomteervervelsene er de to nøkkelspørsmål som vi må prøve å løse på beste måte, hvis vi skal kunne øke både boligbyggingen og den andre byggevirkksomheten i åra framover. Og her må det satses på mange felter. For meg står det slik at dette er et område som skulle stå i brennpunktet for den samlede fagbevegelses interesser her i landet, og som den etter min mening må engasjere seg aktivt i. Landsorganisasjonen med sine omkring 573 000 medlemmer, som med husstander langt på vei utgjør halvparten av landets befolkning, representerer jo i virkeligheten den vesentlige del av de mennesker som skal ha en skikkelig bolig til en økonomisk forsvarlig pris. Intet burde da etter min mening være mer riktig og naturlig enn at fagbevegelsen medvirker til løsningen av denne store oppgaven. De midler som fagbevegelsen har og som den kan anvende og som ikke brukes til enhver tid — de plasseres jo på forskjellige måte. Jeg vil reise spørsmålet om det ikke her er nettopp et område som passer organisasjonens midler, et område som man finner det riktig og forsvarlig å anvende dem på. Det er et sikkert område. Det er investering i realverdier, og det vil sikkert bidra til at dette viktige spørsmål i langt større utstrekning kan løses raskere og bedre enn om disse midler skal skaffes til veie bare gjennom det offentlige. Jeg tillater meg derfor å fremsette følgende forslag:

•Kongressen anmoder Sekretariatet om i samarbeid med de tilsluttede forbund å ta boligpolitikken opp til nærmere drøftelse med sikte på å finne former for den samlede fagorganisasjons aktive medvirkning i boligproduksjonen og tomtepolitikken.▪

Einar Strand, Sekretariatet: Jeg kan si meg enig i det forslag som Skogly har reist. Det tror jeg ikke noen er uenig i. Når jeg forlangte ordet er det fordi vi i Oslo Arbeiderparti for en tid siden på grunn av de eksisterende ekspropriasjonsregler kom i en etter min oppfatning rar situasjon. Hva hjelper det om man kan

vide boligtrengende tomter ,hva hjelper det om man har finanser, kan få oppta lån og skaffe garantier? Hva hjelper det om man har planleggingsapparat i orden med arkitekter og fagfolk og tilstrekkelig med arbeidskraft ellers, når man har slike ekspropriasjonsregler som resulterer i sendrektighet. Først skal en ha skjønn, så overskjønn. Så går det to år. Så kanskje man skal appellere, så skal det gå ett år til. Så skal man ha et nytt skjønn, og i den tiden stiger tomteprisen til en slik høyde at boligene kommer opp i en slik pris at det nesten ikke er råd for mennesker å flytte inn i husene. Vi har i Sekretariatets innstilling, punkt 2, sagt at det må føres en mer aktiv offentlig tomtepolitikk. Kommunene må i større utstrekning enn nå kjøpe opp tomter og opparbeide vei, vann og kloakk. Kommunene bør få forkjøpsrett til den grunn som er aktuell til utbyggingsformål. Kommunene skal fortrinnsvis beholde eiendomsretten til grunnen og feste bort tomtene etter hvert som det blir aktuelt å bebygge dem. Kommunenes muligheter for en aktiv tomtepolitikk må sikres ved en utbygging av ordningen med lån fra Kommunalbanken og ordning med grunnkjøpsobligasjoner. Jeg viser til den fjernsynsdebatten med partilederne som fant sted og hvor man kunne slenge ut en påstand, blant annet fra Lyng, om at man ved vedtaket om ekspropriasjon har maktet å hindre boligbyggingen, en påstand som i og for seg ikke hadde noe med vedtaket i Oslo bystyre om ekspropriasjon å gjøre. Den saksbehandling som finner sted når man går til ekspropriasjon har jeg tenkt på mange ganger, da vi laget innstillingen i Sekretariatet, men jeg var ikke i stand til å si på hvilken måte en slik ting skal reises. Jeg har bare fått opplyst at det nytter ikke. Det viktigste er at vi må finne fram til en annen behandlingsmåte når det gjelder ekspropriasjon på dette område. Jeg vil bare ha nevnt dette fordi det nå er til stede en representant fra Regjeringen som har med saken å gjøre. Ellers vil jeg si at det er klart at fagbevegelsen må interessere seg for og gå inn for en effektiv boligbygging og helst den best mulige og billigst mulige, for det har også noe med levestandard og reallønn å gjøre.

Statsråd J e n s H a u g l a n d : Jeg er spesielt glad for at det er foreslått at Kongressen skal støtte mitt radikale lovforslag når det gjelder forkjøpsrett til utbyggingsformål og friluftsfarmål. Jeg mener på samme måte som Skogly at en bør legge stor vekt på finansieringsvanskene i mindre kommuner. Vedtaket om grunnkjøpsobligasjoner har litt eksperimentelt preg. Vi får se hvor langt denne ordningen rekker. Men vi må følge utviklingen nøye, og etter mitt syn om nødvendig sette Statens bankvesen og da særlig Kom-

munalbanken inn som medvirkende til å løse problemene. For øvrig er jeg helt enig i Skoglys forslag. La meg så bare komme litt inn på Strands innlegg. Jeg har mitt syn ganske klart, at skjønnsprosessen i ekspropriasjonssakene går for sent og på mange måter er foreldet. La meg si det rett ut: Det sitter i skjønnsrettene ofte for få medlemmer som har oppfordring til å holde prisene noenlunde under kontroll. Det er ennå på et forberedende stadium, men etter mitt syn er det mye som taler for at vi bør forsøke å få en lov om erstatning innen de grenser som vår berømte grunnlov setter. Fra alle kommuner får vi reaksjon mot at den verdauken som skapes av samfunnet føres direkte over til de private grunneiere. Det offentlige må på sett og vis betale sin innsats to ganger. Hvis det legges en vei og kloakk, stiger prisen automatisk, men det er nesten nok at det på et kart tegnes opp en reguleringsplan med vei, vann og kloakk m. v. Prisen stiger automatisk og fører kjempeformuer over på enkelte grunneieres hender. Det bør etter mitt syn komme på tale innen Grunnlovens ramme å lage en lov om erstatningsfastsettelse. Dessuten bør skjønnsprosessen opp til vurdering og justering, og det bør særlig legges vekt på å få en raskere skjønnsprosess.

Votering:

Sekretariatets forslag nr. 587 ble enstemmig vedtatt, og Oskar Skoglys forslag ble enstemmig oversendt til det nye sekretariat.

Formiddagsmøtet torsdag 13. mai kl. 19.00

Dirigent: V i k t o r J e n s e n. Sekretær: E l s e Ø r b æ k.

Olav Kringens sang «Vi kommer med ungdommens elskov og tro» ble sunget unisont, og sekretær A l f O l s e n leste protokollen for ettermiddagsmøtet onsdag. Den ble enstemmig godkjent.

D i r i g e n t e n : Takk for den behagelige operakveld i går!

Hans Jørgensen og Aslaug Olsen ble innvilget permisjon.

Norsk Folkehjelp.

Formannen i Norsk Folkehjelp, J o n n C a s p e r s e n, holdt dette foredraget for Kongressen:

Norsk Folkehjelp ble stiftet av Representantskapet i Landsorganisasjonen i september 1939 og i skyggen av den kommende 2. verdenskrig. Bare to måneder senere skulle organisasjonen få sin ilddåp i hjelpearbeidet for Finland, og senere da krigen kom til vårt eget land, kom hjelpeoppgavene på løpende bånd. På tross av dette rakk man før krigen å planlegge det som skulle være Norsk Folkehjelps hovedformål: Det forebyggende helsearbeid. Og inntil Norsk Folkehjelp ble forbudt av tyskerne og NS høsten 1941, var retningslinjene klare for helse- og vernearbeidet på arbeidsplassene, husmorferier, kursvirksomhet, opplysningsarbeidet m. m.

Det ble et møysommelig arbeid å bygge organisasjonen opp igjen i 1945, men selv om en sto midt oppe i store hjelpeaksjoner i mange år etter krigen, begynte organisasjonen å finne sin form, ikke minst takket være den moralske og økonomiske støtte fra fagbevegelsen.

Det er verd å legge merke til at Norsk Folkehjelp allerede etter krigens slutt ble en av de fremste organisasjoner i hjelpearbeidet i vårt eget land, i Europahjelpen og Flyktningerådets arbeid, i

Spaniakomiteén og i store opplysningskampanjer om helse og hygiene, i oppbyggingen av Landsforeningen mot kreft, i ånds-svakesaken osv.

Norsk Folkehjelp vant seg her stor respekt i det alminnelige helse- og humanitære arbeid i vårt land, og ganske snart ble Norsk Folkehjelp anerkjent som en av de 4 store helseorganisasjoner i Norge. Ung av alder, men full av pågangsmot, kunne man kanskje karakterisere organisasjonen da den i september i fjor rundet 25 år, og resultatene av arbeidet var meget gledelige.

Siden starten var det sendt 44 800 husmødre på gratis ferie, 61 800 personer hadde deltatt på kurser i førstehjelp og yrkes-hygiene og i hjemmets sykepleie. Det var holdt spesialkurser for 5500 skogsarbeidere, 4500 fiskere, 1000 gruvearbeidere og 25 000 elever ved yrkesskolene. 50 000 mennesker hadde fått låne gratis sykemateriell ved våre utlånstasjoner, 1.1 million kroner var fordelt til 451 bad, flere tusen møter med film, foredrag og utdeling av materiell var holdt om helsearbeidet på arbeidsplassene, lokalt var det nedlagt et positivt arbeid for de gamle, i sanitetsarbeidet, i opprettelse av helsestasjoner, barnehager o. l.

Opplysningsarbeidet om de store folkesykdommer og kampanjer mot hjemmeulykker hadde en bred plass på arbeidsprogrammet. Oversikten viste også at 2 store saker var trådt i forgrunnen: Tiltak for yrkesvalghemmede og epileptikersaken.

Lørenbyggene, et industribygg og et hybelhus for yrkesvalghemmede fra hele landet, til 4 millioner kroner ble reist i 1960. 800 000 kroner er samlet inn til epileptikersaken, og i 1964 kunne vi åpne landets første pleiehjem med 22 plasser for epileptikere og andre hjerneskadede på Kure gård i Rygge. Ved åpningen av hjemmet var det investert 1.6 millioner kroner. I katastrofehjelp og flyktningehjelp har Norsk Folkehjelp vært med å samle inn 60 millioner kroner.

Jeg har med disse eksempler vist bredden i vårt arbeid. Skjematisk kan en i dag si vi har 8 hovedsaker på vårt program: 1. Tiltak for yrkesvalghemmede. 2. Helse- og vernearbeidet på arbeidsplassene. 3. Epileptikersaken. 4. Husmorferier. 5. Kamp mot hjemmeulykker og drukningsulykker. 6. Velferdsarbeidet for gamle og uføre. 7. Opplysningsarbeidet. 8. Nasjonale og internasjonale hjelpeaksjoner.

De meget gode resultater som er oppnådd for de 210 yrkesvalghemmede fra hele landet som arbeider på Løren, har ført til lange ventelister av folk som vil inn der. Vårt hovedstyre har tatt konsekvensen av dette og nedsatt en plankomité med sikte på å bygge et nytt liknende anlegg for yrkesvalghemmede. Vi har sikret oss

tomt til industribygget i Skedsmo kommune og håper på bomuligheter like i nærheten.

I februar i år la vi ned grunnstenen til et hybelhus for 90 yrkesvalghemmede i Trondheim. Vi driver ellers — i samarbeid med staten — en bedrift for yrkesvalghemmede, og har tegnet aksjer i 3 liknende bedrifter. De resultater som er oppnådd ved våre tiltak for yrkesvalghemmede er så gledelige og stimulerende at vi lar denne oppgaven få høy prioritet i dag.

Epileptikersaken er tatt opp for å hjelpe en av de mest forsømte grupper syke mennesker i vårt land. Det gjøres ved opplysning om sykdommens karakter, ved kuratorhjelp og ved å skaffe pleiehjemsplasser og attføringstiltak. De 22 plasser vi nå har på Kure er for lite, og et utvalg er nå i arbeid for å planlegge bygging av et internat med 22 nye plasser og en verkstedbygning.

I helse- og vernearbeidet på arbeidsplassene vil vi fortsette vårt opplysningsarbeid, kursvirksomhet og konferanser.

Vår håndbok i førstehjelp og yrkeshygiene er nå trykt i 75 000 eksemplarer, og vår salgssentral for førstehjelpputstyr til arbeidsplassene har større og større omsetning. I disse dager sender vi ut en håndbok i førstehjelp og helsearbeid for fiskere og fangstfolk. Det er den første i sitt slag her i landet. Et gledelig trekk i dette bilde er et samarbeid vi har fått i stand med Vern og Velferd og Arbeidstilsynet om helsekonferanser, spesielt om vernearbeidet på de mindre arbeidsplasser, en sak vi venter oss meget av.

Husmorferiesaken er i støpeskjeen, men vi vil fortsette våre bestrebelsler på å skaffe flest mulig trengende husmødre et styrkende ferieopphold. De siste årene har vi gått sterkt inn for de handikappede husmødre. For eksempel hadde vi i fjor ute i alt 480 handikappede mødre. Omfanget av dette arbeid vil imidlertid være avhengig av hvilken støtte vi kan få av stat, kommuner og trygdekasser. Vi legger opp til nye kampanjer mot hjemmeulykkene og drukningsulykkene. Et viktig ledd i det siste er å lære flest mulig å svømme.

Velferdsarbeidet for gamle og uføre er blitt en hjertesak for oss, og vil sikkert øke i omfang framover. Våre lokale lag over hele landet arrangerer hyggekvelder, turer og andre arrangement for gamle, og dagturer for uføre som har vanskelig for å bevege seg, og som derfor sjelden er utenfor hjemmet sitt. I landsmålestokk arrangerer vi «Vanføres ferietog», hvor 40 høygradige invalide får en ukes drømmereise med eget tog. Frivillige mannskaper fra Norsk Folkehjelp, sykepleiersker og lege gir gjestene det beste stell.

Våre helseorganisasjoner driver et omfattende opplysningsarbeid, og Norsk Folkehjelp tar sin naturlige del av dette. I katastrofe-

hjelp i inn- og utland er det gjort en betydelig innsats, ikke minst for de etterlatte etter fiskere og sjøfolk.

Det er mange som har ment at vi kanskje er for beskjedne når det gjelder å reklamere for oss selv. Det får så være. Men vi har en levende følelse av at Norsk Folkehjelp etter hvert har styrket sin posisjon og goodwill, og er anerkjent både av de andre helseorganisasjoner, av samarbeidende organisasjoner og av våre myndigheter. La meg få nytte denne anledning til å takke dere i fagbevegelsen for moralsk og økonomisk støtte til Norsk Folkehjelp og minne om Fagkongressens vedtak 1946 om Norsk Folkehjelp, hvor det blant annet heter:

«Kongressen oppfordrer forbund, avdelinger og medlemmer til å slutte opp om Norsk Folkehjelp ved kollektivt medlemskap, og at midler og støtte til helsemessige og humanitære formål blir tilgodesett arbeidernes egen organisasjon, Norsk Folkehjelp.»

De fleste fagforbund og fagforeninger har i alle år fulgt denne henstilling fra Kongressen. Vårt hovedstyre, som har et flertall av representanter fra fagforbundene, har på sin side søkt å nytte de bevilgede midler slik at det er i samsvar med fagbevegelsens interesser. Norsk Folkehjelps nære samarbeid med fagorganisasjonen har ført til at vi som organisasjon ikke alltid kan påregne bidrag fra kilder som kanskje rikelig støtter de andre hjelpeorganisasjonene.

Fagforbundene og fagforeningene mottar stadig søknader om bidrag fra ulike helsemessige og humanitære organisasjoner, og vi er klar over at det ofte kan være vanskelig å avslå disse henvendelser. Imidlertid har vårt hovedstyre gjennom en rekke tiltak tilrettelagt et så bredt helsemessig og humanitært arbeid at de fleste områder som interesserer fagbevegelsen skulle være dekket. Solidaritets- og samkjensle er begreper som er dypt forankret hos de fagorganiserte arbeidere og funksjonærer. Gjennom ubrytelig samhold har det lyktes fagorganisasjonen å bygge opp et trygt vern om sine medlemmers økonomiske og sosiale rettigheter. La dette samhold gjelde også fagbevegelsens egen hjelpeorganisasjon. De store og viktige oppgaver Norsk Folkehjelp har på sitt arbeidsprogram kan bare løses ved hjelp og støtte fra de fagorganiserte. Vi håper derfor at interessen for vårt arbeid vil bli usvekket i tiden framover, og ber om at de fagforeninger som ennå ikke er tilmeldt oss gjør dette.

En rekke mennesker trenger framdeles vårt håndslag. Det er de handikappede uføre, epileptikerne, de alkoholskadede og deres familier og mange, mange andre som av en eller annen grunn

«har falt mellom to stoler». Norsk Folkehjelp har lansert et motto: Å glede andre er den største glede. Dette er i samsvar med solidaritetstanken hos de fagorganiserte.

Dirigenten: Jeg takker Jonn Caspersen for hans manende appell.

Konrad Nordahl: Norsk Folkehjelp er vår egen organisasjon. Jeg har vært med på å danne denne organisasjon for at vi skulle bringe denne virksomhet inn i vår bevegelse. Vi ville at de penger vi bevilget skulle bli forvaltet av folk vi har tillit til. Det hender at Norsk Folkehjelp søker hjelp utenom vår egen leir og får til svar at de kan få penger i fagbevegelsen. Jeg henstiller til de ulike organer i fagbevegelsen at de bør tenke på vår egen organisasjon og lar Norsk Folkehjelp få de penger vi har til disposisjon.

Dirigenten: Jeg vil understreke Jonn Caspersens appell og de ord Konrad Nordahl sa til oss.

Dagsordenens punkt 6.

Fagbevegelsens forsikringsvirksomhet.

P. Mentsen, Sekretariatet: Kongressdeltakere. Alle som er til stede på Kongressen er vel klar over at fagbevegelsen har engasjert seg i norsk forsikring. Ikke minst hele den borgerlige presse har bidratt til at dette er blitt kjent. Fagbevegelsens initiativ i forsikring har skapt voldsom motreaksjon fra de kretser som står bak de kapitalistiske interesser i Norge.

Denne saken er av så stor betydning for fagbevegelsen at Kongressen må si sin mening og sette opp de mål og perspektiver vi skal sette oss.

Da Representantskapet behandlet saken i møte i desember 1963, ga det sin tilslutning til at Landsorganisasjonen, om nødvendig, skulle stifte sitt eget selskap for å realisere forsikringstanken. Etter at Representantskapet ga oss denne fullmakten, har saken utviklet seg slik at det er opprettet en samarbeidsavtale med NKL som gjør det mulig at vi kan realisere våre forsikringstanker gjennom Samvirkeselskapene.

Før jeg redegjør nærmere for denne samarbeidsavtalen, er det nødvendig å si noe om forsikringsvirksomheten:

Spørsmålet om kollektive forsikringsordninger for Landsorganisasjonen og de tilsluttede forbund med sine medlemmer ble allerede for ca. 12 år siden tatt opp til behandling med NKL og NKL's tilsluttede forsikringsselskaper. Det som en først drøftet var mulig gruppelivsforsikring og ulykkesforsikring. Senere tok en også opp til drøfting mulig kollektiv hjemforsikring og for så vidt forsikringsformer av enhver art, som fagorganisasjonens medlemmer kunne ha interesse av.

Når saken ble tatt opp, var det for i første rekke å søke å få til billigere forsikringer for medlemmene, og dernest også å få til ordninger som ga en fastere tilknytning av den enkeltes medlemskap til fagorganisasjonen.

Forutsetningen fra Landsorganisasjonen har derfor hele tiden vært at kollektive forsikringsordninger skal knyttes direkte til medlemskapet og dermed registreres gjennom forbundene.

Når det tok så vidt lang tid som 10—12 år før en kom fram til en avklaring, har det naturligvis sammenheng med mange ting. Det var interesser og kanskje motsatte interesser som gjorde seg gjeldende. Sett fra de fagorganisertes side var det vel kanskje slik at dette var noe nytt og noe ukjent en ga seg ut på og derfor helst burde holde seg borte fra. Fra NKL's side, hvor det ble sett mer forretningsmessig på saken, gjorde det seg vel gjeldende forretningsmessige vurderinger som det tok sin tid å tilpasse de synsmåter fagorganisasjonen hevdet.

Hvorfor fagbevegelsen ikke kunne slå seg til ro med den måten forsikringsvirksomheten drives på her i landet, skal jeg her gi en begrunnelse for.

Hvem driver forsikringsvirksomheten? I vårt land har vi i dag over 100 forsikringsselskaper, hvorav 13 livsforsikringsselskaper og ca. 50 utenlandske agenturer. I tillegg kommer mer enn 200 gjensidige bygdekasser og en rekke lokale, gjensidige sjøforsikringsselskaper.

Den samlede forvaltningskapital bare for livselskapene er over 7 milliarder kroner, altså en veldig kapitaloppsamling eller kapitalkonsentrasjon på så å si rent privat basis.

Når det gjelder livsforsikringsselskapene, sies det at samfunnet i kraft av kredittavtalen mellom Finansdepartementet og Livsforsikringsselskapenes forening legger bånd på alt for stor del av de oppsamlede midler.

Etter min mening er imidlertid det faktiske forhold at samfunnets innflytelse er altfor beskjeden. Det som i virkeligheten er tilfelle, er at en liten gruppe personer i livsforsikringsselskapene sitter og bestemmer hvordan kapitalbeløp av hundrevis av mil-

lions skal forvaltes og kanaliseres. Hele denne kapital kommer fra livsforsikringspremier som er innbetalt, og de fagorganisertes andel i denne kapital er ikke ubetydelig. Derimot er de fagorganisertes innflytelse over denne kapital uten betydning.

I skadeforsikringsbransjen har samfunnet ingen som helst mulighet til kontroll over kapitalen.

Etter de normer som forsikringsvirksomheten drives og med den oppbygging som forsikringsvesenet har med det store antall av egne selskaper som alle har egne, kostbare administrasjons- og akkvisisjonsapparater, er det helt på det rene at forsikringspremiene blir uforholdsmessig høye.

Det provisjonssystem som anvendes, er også til dels av en slik art at det betyr fordyrelse i unødige grad for forsikringstakerne. I den sammenheng er det verd å nevne at systemet er slik at hver forsikringstaker må betale om lag 15 kroner bare for å få utstedt en egen polise, noe som jeg skal komme tilbake til senere.

Det må derfor kunne slås fast at de forhold som er til stede i norsk forsikring, ikke er i pakt med fagbevegelsens interesser.

Utviklingen de siste år viser at det tegnes mer forsikringer enn noensinne, og selskapenes forvaltningskapital øker. Det er sikkert at de fagorganiserte i større grad enn tidligere bidrar til denne kapitaldannelsen.

Velstandsutviklingen har ført til at også vanlige lønnsinntakere har fått bedre og mere utstyrte boliger, de har kanskje bil og mange har hytte, båt eller annet som skal forsikres. Arbeidskraften representerer jo større verdier, og det blir mer og mer alminnelig at lønnsinntakere trykker seg selv eller sine etterlatte økonomisk ved å tegne ulykkesforsikring, livsforsikring eller andre personforsikringer.

Som en skjønner er det brede lag av befolkningen blitt ettertraktet «vilt» av forsikringsselskapene med sitt økende forsikringsbehov.

Er det så meningen at vi uten videre skal godta at forsikringsselskapene med sine bestående systemer i så stor utstrekning som nå skal nyte godt av vår høyere levestandard?

Dette har gitt seg utslag i selskapenes rekordtegninger fra år til år. Det er her nok å vise til at livsforsikringsselskapene økte sine tegningsresultater med over 20 prosent i fjor, det året forslaget om folkepensjonen kom.

Det har ikke skjedd noen annen fornyelse i norsk forsikring enn det som skjedde i Samvirke i årene 1957—62. Dessverre stoppet utviklingen i Samvirke også opp. Men LO ønsker å fortsette den

vei som Samvirke staket opp i de årene — ikke minst når det gjelder kollektive forsikringer.

Forsikring har sitt utspring i selve solidaritetstanken, og denne tanke skulle jo ikke være ukjent for fagbevegelsen og dens medlemmer.

Fagbevegelsen må derfor nå i kraft av sin tyngde og innflytelse i samfunnet ellers være med på å skape et alternativ i norsk forsikring.

Både når det gjelder massetilslutning og solidaritet har vi innenfor fagbevegelsen muligheter som ingen annen bevegelse i dette land, på en rasjonell og rimelig måte, til å legge opp bedre, mer tidsmessige og hensiktsmessige forsikringsformer.

Ved at fagbevegelsen engasjerer seg så direkte i forsikring er det flere aktuelle forsikringsordninger som det gis muligheter for å gjennomføre.

Forsikringstanken er ikke ny for fagbevegelsen. Helt fra fagbevegelsens barndom har det eksistert forskjellige stønadsordninger i de enkelte forbund. Det er jo ikke så store beløp som det enkelte medlem her kunne få utbetalt, men hensikten har i all fall vært å hjelpe til noe økonomisk om medlemmet skulle bli arbeidsufør eller familien skulle miste sin forsørger.

Det er jo disse kassene som er grunnlaget for Fagorganisasjonens Stønadskasse (FSK) hvor de fleste forbunds forsikringskasser nå er opptatt.

Våre myndigheter har i de senere år satset meget på utbyggingen av det offentlige trygdevesen.

Fagbevegelsens tariffpolitikk har også etter siste krig beskjeftiget seg i langt større utstrekning enn tidligere om sosiale goder.

På tross av denne utvikling kan vi vel aldri regne med at de offentlige trygder og stønadsordninger skal rekke lenger enn til et sosialt forsvarlig eksistensgrunnlag.

Fagbevegelsen vil bli vesentlig styrket om den selv tar hånd om en så viktig del av medlemmenes økonomiske trygging som forsikringen i dag er. Og det ligger godt til rette for oss.

La meg så nevne noen aktuelle forsikringsordninger som det gis muligheter for å gjennomføre. Fagorganisasjonens Stønadskasse er et grunnlag som kan inkorporeres i en forsikringsordning med sikte på en utbygging av de kollektive personforsikringer. Vi vil derfor se på en samordning av den kollektive ulykkesforsikring, sykeforsikring og gruppelevsforikring.

I Sverige er det gjennomført en gruppelevsforikring for hele fagbevegelsen. Denne forsikring gir 24 000 kroner i toppytelse ved

forsørgerens bortgang og inntil 7000 kroner i tillegg for hvert uforsørget barn.

Det er sikkert at de fagorganiserte i Norge er like interessert i en slik ordning. Det er klart at om vi bygger på de samme forutsetninger som er lagt til grunn for FSK, så har vi en avgjort styrke i vårt bestående organisasjonsapparat. Her ligger det fordeler som ikke noe forsikringsselskap har, og det vil da bety at vi kan etablere forsikringen i fagbevegelsens regi både billigere og mer omfattende.

Den kollektive hjemforsikring som vel er godt kjent fra en rekke forbunds landsmøter, vil også være av stor betydning. Det mest betydningsfulle ved denne forsikring er at medlemmene alltid har trygghet for at de har alt sitt innbo og løsføre tilstrekkelig forsikret, såfremt de bare har sin medlemsbok i orden. Den kollektive hjemforsikring tar, som kanskje de fleste kjenner til, sikte på å omfatte:

1. Brann, lynnedslag, eksplosjon og nedstyrting av luftfartøy.
2. Innbrudd, grovt tyveri, tyveri av penger inntil et visst beløp osv.
3. Vann, utstrømming av væske fra vann-, varme- eller kloakkledning.
4. Ansvar for skade en familie kan påføre andre i henhold til norsk lov.
5. Ulykke for husmor i hjemmet og for barn under 16 år.
6. Reisegodsforsikring.
7. Polioforsikring for husmor og for barn under 16 år.

Forsikringen må også gjelde for ugifte, hjemmeværende barn. Det hele er en forsikringsordning som skulle dekke så å si alle felter innenfor et vanlig hjem.

En slik hjemforsikringsordning er det meningen når det gjelder premien, at den skal knyttes direkte til fagforeningskontingenten og innbetales via forbundenes kassererapparat til forsikringskassen.

For brann, lynnedslag, eksplosjon, vannskade osv. er det forutsetningen at forsikringen må være fullverdi, ingen begrensning oppad, men gjelde gjenanskaffelsesverdien.

Premien for en slik forsikring vil bli meget billig. Etter det kostnadsnivå som er i dag skulle jeg tro at den blir på om lag 30 kroner pr. år. Imidlertid må en ha klart for seg at når det gjelder en slik kollektiv forsikring på fullverdibasis, så må premiebeløpene

reguleres i forhold til kostnadsnivået, det vil si i takt med prisutviklingen, slik at den følger leiet både opp og ned.

I denne sammenheng kan det kanskje vært verd å understreke at en slik kollektiv forsikring vil bli langt, langt billigere enn individuell forsikring. Etter den oversikt jeg har vil en individuell forsikring med et dekningsomfang oppad til 40 000 kroner bety en premiekostnad fra 50 kroner til 65 kroner pr. år.

Når det er mulig å få premien så lav gjennom en kollektiv forsikring, er det blant annet fordi forsikringstakerne, medlemmene av forbundene, blir en homogen gruppe i forsikringen. Det blir heller ikke spørsmål om å utstede individuelle poliser. Oppkreving og utstedelsen av individuelle poliser er meget kostbart. Alt dette blir ordnet gjennom de enkelte forbund, slik at det hele vil bety en stor besparelse i forhold til individuell forsikring.

La meg ta et eksempel: Hvis vi forutsetter at om ikke mer enn 400 000 av Landsorganisasjonens medlemmer skal ha individuelle hjemforsikringer, vil det sammenlagt bety en utgift på 4 millioner kroner bare til utstedelse av poliser, selv om vi ikke regner poliseutstedelsen til mer enn 10 kroner. (Men som jeg tidligere har nevnt er poliseutstedelsen nå til dels langt dyrere enn 10 kroner.) På kollektiv basis kan de samme forsikringspoliser utstedes, la meg si, gjennom 40 forbund — 40 poliser — til en utgift på 400 kroner. Dette tall bør tale for seg selv.

Hvis det kan bli mulig, som jeg både håper og ønsker, å gå til en slik kollektiv forsikringsordning for samtlige LO's medlemmer eller en vesentlig del av medlemsmassen, vil det også bety ganske stor kapital i form av premier. Bare for denne forsikringsform vil det bety 10—15 millioner pr. år.

Det som jeg her har sagt om kollektiv hjemforsikring er bare en forsikringsform som er brukt som eksempel. Det er andre forsikringsordninger som er like betydningsfulle for medlemmene og vil bety langt mer i premieinntekter. Jeg vil da spesielt understreke at det gjelder gruppelivsforsikringer, kollektive ulykkes- og sykeforsikringer.

Alt i alt må en regne med at slike forsikringsordninger som jeg her har nevnt, betyr meget stor kapitaloppsamling. Det må derfor være av største interesse hvordan slik kapitaloppsamling kan forvaltes og plasseres.

De forsikringsformer som jeg her har nevnt er, etter min mening, likevel bare et stykke på vei. Det er ikke nok. Vi må videre fram, og det på alle områder hvor det etter hvert kan bli tale om forsikringer som skal dekke alle områder og behov. Det gjelder trygdeordninger innen person- og skadeforsikring som er aktuelle for

Landsorganisasjonens medlemmer. Det blir ikke bare spørsmål om å nytte de forsikringsformer vi har, men å gå nye veier.

I denne sammenheng vil jeg antyde at vi nå arbeider med en forsikringsform hvor sparemomentet er tatt med i gruppelivsforsikring. Dermed kan da faktisk også den vanlige livsforsikring også tegnes på kollektiv basis, og bli billigere for forsikringstakerne. En kan jo selv reflektere over hvilke enorme kapitalmengder dette vil bety.

Jeg tror også det er grunn til å peke på at når det gjelder akvisisjonsvirksomheten, for å få billigere kollektive forsikringer, blir det nødvendig å velge forsikringskomitéer på arbeidsplassene. Slike forsikringskomitéer vil gjøre det mulig for lønnstakerne selv fritt å vurdere forsikringsbehovet og forsikringsformer uten påvirkning av forsikringsagenter. (Dette siste er ikke sagt i odios betydning.) Vi har allerede nå kommet så langt at forsikringskomitéens retningslinjer er klare.

Etter min mening er det av stor betydning at de fagorganiserte selv engasjerer seg direkte i en så vidt viktig sak som denne. Fagbevegelsen har hele sitt organisasjonsapparat intakt, og denne fordel bør en utnytte ved at vi i størst mulig grad tegner alle forsikringer kollektivt, og at fagforeningsboka erstatter politen.

Det vil bety større trygghet for den enkelte, og en annen og viktig grunn er at de fagorganiserte da vil oppnå fordeler som de som står utenfor fagbevegelsen ikke har noen mulighet for å oppnå. Reelt sett vil dette si at fagforeningsboka blir det viktigste verdipapir for den enkelte og familien.

Når en er klar over de muligheter som er til stede og hvilken kapital som kan bli samlet opp, er det vel også naturlig og rimelig at fagbevegelsen er med på å prege utviklingen og har et ord med i laget, også når det gjelder forvaltningen av denne kapital. Det er som jeg delvis har pekt på ikke ubetydelige beløp det er snakk om. Ved realiseringen av de forsikringsordninger som det er mulig å gjennomføre innen rimelig tid, vil en kunne oppnå at det forsikringselskap som nå er opprettet gjennom Samvirke, vil bli landets største forsikringskonsern, og hele forsikringsmassen konsentrert gjennom noen få poliser.

Etter å ha sagt dette, vil jeg peke på at for å realisere planene om slike kollektive forsikringsformer, hadde vi i LO to brukbare veier å gå:

Den ene var å starte eget selskap. Den andre var i samarbeid med NKL å bygge ut Samvirkeselskapene. Det var altså den siste vei som nå er blitt resultatet, og som jeg tror vi alle må ha grunn til å være glad for.

Når det gjelder den ordning som er kommet i stand mellom NKL og LO på grunnlag av den samarbeidsavtale eller kontrakt som jeg tidligere har nevnt, skal jeg ganske kort forsøke å redegjøre for den uten å komme inn på for mange detaljer. Resultatet av denne samarbeidsavtale er blitt et forsikringsselskap med lik partsfordeling og likt ansvarsforhold.

Ganske kort tror jeg det kan være nødvendig å komme inn på de prinsipper denne avtale bygger på. Da kan det være nødvendig å understreke følgende:

Utbyggingen av den offentlige sosialforsikring i Norge vil føre med seg at store befolkningsgrupper vil få endrede forsikringsbehov, som vil utløse krav om nye forsikringsformer. Vårt forsikringsselskap må innrette seg på dette, slik at det kan bli i stand til å møte og dekke disse nye forsikringsbehov på en tilfredsstillende måte.

På forsikringsmarkedet er det en sterkt økende konkurranse. En kan heller ikke se bort fra at en også kan få økt konkurranse fra utenlandske selskaper, blant annet som følge av de nye markedsdannelser i Europa som etter hvert tar form. For å kunne møte denne situasjon er det nødvendig innenfor forsikringsvirksomheten, og særlig for vårt selskap, å møte dette med økt rasjonalisering av så vel administrasjon som organisasjon. På samme tid må en også ta sikte på å bygge opp større enheter innenfor forsikringsbransjen, slik at en kan få full nytte av de mest tidsmessige og effektive arbeidsmetoder.

Det må vel utvilsomt kunne slås fast at LO så vel som NKL har store felles interesser på det forsikringsmessige område. Begge organisasjoner representerer folkebevegelser i videste forstand. Disse felles interesser må derfor forsøke å dekke de behov som foran er nevnt overfor de stadig sterkere krav om å finne fram til hensiktsmessige og billige former for kollektive forsikringer.

Den avtale partene har gått inn på tar derfor sikte på også om mulig i samarbeid med andre folkelige organisasjoner eller institusjoner å bygge ut Forsikringsselskapene Samvirke, slik at de kan bli effektive forsikringsinstitusjoner for våre medlemmer og dekke de forsikringsbehov som etter hvert blir til stede for medlemmene.

Etter Landsorganisasjonens mening vil det derfor i tida framover bli av den største betydning om en kan tilføre våre forsikringsselskaper den forsikringsmasse som lønntakerne representerer.

Den økonomiske innflytelse i forsikringsselskapene er i samsvar med samarbeidsavtalen fordelt på følgende måte: 90 prosent av aksjene er fordelt med en halvpart, 45 prosent på hver, NKL og

LO. De øvrige 10 prosent av aksjene er fordelt på samvirkelag og andre medlemmer av NKL — Norges Fiskarlag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norske Boligbyggelags Landsforbund.

De besluttede organers innflytelse i selskapene bygger da i store trekk på denne aksjefordeling.

Styret består av 7 medlemmer, hvorav 2 medlemmer fra NKL, 2 medlemmer fra LO, 1 medlem fra samvirkelag, 1 medlem fra LO-forbund samt administrerende direktør. Representantskapet som består av 17 medlemmer, er fordelt noenlunde etter samme forholds-tall — 5 medlemmer fra NKL, 5 medlemmer fra LO, 2 medlemmer fra samvirkelag, 2 medlemmer fra LO's tilsluttede forbund, 1 medlem fra Norges Fiskarlag, 1 medlem fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag og 1 medlem fra Norske Boligbyggelags Landsforbund.

Så vidt jeg skjønner, skulle det ikke være nødvendig å gå nærmere i detaljer om samarbeidsavtalen, da jeg i første rekke tar sikte på å gi et hovedinntrykk av hva den går ut på.

Til slutt vil jeg også gjøre det helt klart at når fagbevegelsen nå har engasjert seg så sterkt i forsikringsvirksomheten, er det blant annet fordi vi ikke har vært tilfreds med den service som forsikringsselskapene har ytt. Det gjelder dessverre også Samvirkeselskapene.

Vi må i Samvirke-selskapene sørge for at dårlig service ikke blir tolerert.

Vi må ha trygghet for at våre medlemmer betaler riktige premier og får riktige erstatninger.

Derfor må det, etter min mening, opprettes skadenemnder i de fleste bransjer, og i disse nemnder må forsikringstakerne være i flertall.

På alle områder hvor vår lovgivning ikke hindrer det, må nemndene være ankeinstanser hvor de som er misfornøyd med sine oppgjør, kan anke inn oppgjørene til prøving. Dette vil bety en ny demokratisering av forsikringsvesenet i tillegg til det jeg tidligere har nevnt om forsikringskomitéer på arbeidsplassene.

Dette er en stor sak, og det er ikke mulig for meg her å komme inn på alle detaljer, men jeg håper at jeg med dette har gjort det klart hva Landsorganisasjonens standpunkt i forsikringssaken er.

Vi anser den så viktig at vi må oppfordre alle positive krefter i fagbevegelsen til å bidra til at denne saken kan løses til fagbevegelsens beste.

Gjennom min foredragsvirksomhet over hele landet om denne saken har medlemmene vist å verdsette vårt initiativ, og de er klar over hva dette kan bety av trygghet for den enkelte og familien. Overalt har jeg også blitt overbevist om at medlemmene setter

pris på det initiativ som her er tatt i kampen mot kapitalinteressene. Overalt har medlemmene hevdet at dette er sosialisme i praksis.

Kravet om sosialisering av bank- og forsikringsvesen har gjennom lange tider vært aktuell debatt i arbeiderbevegelsen. Dette er også relevante tanker i dag. Ikke minst i årets 1. mai-demonstrasjon kom dette til uttrykk.

Nå har fagbevegelsen anledning til selv å ta et initiativ, men jeg vil ikke unnlate å nevne at solidariteten her vil bli satt på prøve. Vi må vente at kapitalinteressene vil gjøre alt for å stanse fagbevegelsens frammarsj på dette område.

Det er i tilfelle ikke vi som reiser strid. Vi bare forsøker å legge det opp slik at fagbevegelsen selv har herredømme over den kapital de selv sparer opp. Dette betyr at disse kapitaler kan plasseres og kanaliseres gjennom våre egne institusjoner i stedet for å overlate pengene til de private selskapers forvaltning.

Så hvis det blir reist til kamp, må vi være forberedt på å ta den. Vi må ikke vike.

Det jeg her har sagt om forsikring vil også virke inn på bank- og kredittinstitusjonene, men å gå videre på den vei må være de nye, djerve mål vi må konsentrere oss om i neste omgang. Dette viser de perspektiver vi står overfor.

Det er derfor mitt håp at fagbevegelsens øverste myndighet gir denne saken en slik behandling at vi kan få et solid grunnlag for videre framstøt på den vei vi har påbegynt.

P. M e n t s e n sluttet sitt foredrag med å ta opp Sekretariatets forslag nr. 584:

«Det resultat forhandlingene mellom NKL og LO førte til og den samarbeidsavtale som foreligger, tas til etterretning.»

E i n a r H a u g e n, Oslo, Norsk Sjømannsforbund: Jeg er enig i grunntanken i denne sak. Vi er innen Sjømannsforbundet klar over at medlemskap vil føre til en billigere dekning av forsikringer, men vi var allerede på Representantskapets møte i fjor oppmerksom på at en slik ordning ikke passer for vårt forbund. Vi har 42 000 medlemmer. De fleste blir hos oss bare 3—4 måneder. Det er unge mennesker. Vi har bestemmelser om effekterstatning, og vi har skipsfartens gruppelivsforsikring. En stor del av våre medlemmer går over enten i Det norske Maskinistforbund eller i Styrermannsforeningen som står utenfor Landsorganisasjonen. Vi har også fått mange utenlandske medlemmer. En slik gjennomtrekk av medlemmer som det er i vårt forbund, fører til store vansker for vårt forbund, og ordningen har ikke samme agitatoriske appell som for andre forbund. Når vi ikke stemmer mot ordningen, så

er det fordi vi ikke er mot ordningen som sådan, og vi vil gjerne slutte oss til når det blir mulig. Jeg støtter Sekretariatets forslag, men ber Kongressen være oppmerksom på vår stilling i denne sak.

Jan Oulie, Rælingen, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund: Som ansatt og også som tillitsmann for de ansatte i Forsikringsselskapene Samvirke, finner jeg grunn til å ta ordet i denne saken. Personlig må jeg også ved denne anledning få uttrykke min tilfredshet med at fagbevegelsen nå har tatt et initiativ på et område som betyr atskillig for den enkeltes trygghet. Nevnes bør det også at det hersker absolutt tilfredshet blant de ansatte i selskapene over den sterke innflytelse som LO og fagbevegelsen har fått.

Jeg tror at de skritt og det initiativ som fagbevegelsen nå har tatt ved å engasjere seg så direkte i forsikring, vil få den aller største betydning for de fagorganiserte og for fagbevegelsen i sin alminnelighet. Så vidt en i dag kan vurdere situasjonen, er det et stort behov for et forsikringsselskap som i første rekke skal ivareta de fagorganisertes interesser på dette område. De store lønnstakergrupper er blant dem som har den dårligste forsikringsbeskyttelse her i landet, og det er først i de seinere åra forståelsen for forsikringstanken har nådd ut til de mange. Det er flere årsaker til dette. For det første henger det sammen med den alminnelige økonomiske utvikling i vårt land, men det har også sin årsak i at forsikringsselskapene og deres representanter hittil er blitt betraktet med særlig stor mistenksomhet fra de organiserte arbeideres side. Dette henger igjen sammen med forsikringsselskapenes egen politikk som for lengst er gjennomskuet av svært mange.

Når en i en tid har arbeidet i forsikring, blir en mer og mer overbevist om at slik som forsikringsselskapene i Norge i dag er organisert og arbeider, så er ikke disse bare en økonomisk maktfaktor av betydning, men de representerer også i høyeste grad en betydelig politisk maktfaktor. Og ut fra en slik synsvinkel kan en ikke i dag tale om hel og full tillit til forsikringsselskapene fra arbeiderbevegelsens side. Jeg fristes til å legge til: det bør det vel heller ikke være.

Velstandsutviklingen i Norge har imidlertid ført til at den alminnelige lønnsinntaker etter hvert har fått evne til å skaffe seg nye verdier. Arbeidskraften for den enkelte representerer jo også store verdier. Det er en stadig stigende interesse for å bygge opp et vern omkring seg selv og familien utover det de offentlige trygder kan gi. Derfor er den alminnelige lønnsinntakeren nå blitt ettertraktet av forsikringsselskapene, og det er vel der en i første

rekke kan finne årsaken til forsikringsselskapenes store økinger i de siste år.

Det er derfor ikke tvil om at det i dag er et meget stort behov og ønske til stede hos de fagorganiserte om et forsikringsselskap som de kan ha hel og full tillit til og kontroll over.

Vi har tidligere sett eksempler på at det er mulig å utrette noe i norsk forsikring. Jeg vil i denne forbindelse peke på de tiltak som Samvirke gjorde i forsikring fra 1957 og framover til 1962. De reformer som Samvirke i den tida gjennomførte i forsikring og som tvang de andre private selskapene til å følge etter, sparte de norske forsikringstakerne for mange, mange millioner kroner årlig i premier. Den vilje som Samvirke viste i den tida til å utrette noe for forbrukerne førte naturligvis til at det ble et alternativ til den måten forsikring var praktisert på tidligere her i landet. De fagorganiserte kom også til Samvirke i langt større utstrekning enn tidligere med sine forsikringer.

Nå har det jo dessverre skjedd meget i Samvirke de siste år, slik at den utviklingen har stoppet. Årsakene vil det ikke være riktig å komme inn på her. Men om vi tar utgangspunkt i 1962, hvor Samvirkes øking i premieinntekter det ene året var like stor som i selskapets første 20-årige historie tilsammen, hadde ikke Samvirke mer enn 15—20 prosent av de fagorganisertes forsikringer. Det vil si at den alt overveiende delen av de fagorganisertes forsikringer er plassert i de private selskapene. Det er også viktig å merke seg at disse forsikringene med en gunstig spredning over hele landet, av alle selskaper blir betraktet som kremen av forsikringer. Dette skyldes gunstig skadefrekvens og få eller ingen katastrofer. En så stor konsentrasjon av disse forsikringene som en kollektiv hjemforsikring vil bety, burde derfor tilsi et meget godt fundament for det tiltak som fagbevegelsen nå har engasjert seg i.

Jeg erklærer meg enig med LO's nestformann, P. Mentsen, når han uttaler at omkostningene i forsikring er høye. Med de systemer og rutiner som denne virksomheten bygger på, må det naturligvis bli dyrt. Jeg er helt enig i at ingen andre grupper i dette land har muligheter som fagbevegelsen til å reformere forsikringsvirksomheten som den drives i dag. Med den styrke som ligger i solidariteten og fellesskapet i fagbevegelsen, vil nok fagbevegelsens engasjement i forsikring snart vise seg å føre til at de fagorganiserte vil oppnå fordeler som de i dag ikke kan oppnå og som vil bety meget for den enkelte fagorganiserte og hans familie. Jeg vil derfor gi min fulle tilslutning til det tiltak LO og forbundene har gjort med sitt engasjement i forsikring og uttrykke ønsket om at de planer som foreligger snarlig blir satt ut i praksis.

Statsministeren pekte i sin tale tirsdag på nødvendigheten av fondsopplegging ved gjennomføringen av Folkepensjonen, samtidig som han nevnte hva fondsoppbyggingen ville bety for samfunnsutbyggingen. De samlede fonds for livsforsikringsselskapene er i dag om lag 7 milliarder kroner. Tenk hva det vil bety for samfunns- og distriktsutbyggingen når LO kan bli dirigerende og retningsgivende for plasseringen av disse midlene. Men for å kunne gjennomføre dette må Samvirke bli det største forsikringsselskapet, slik at LO og kooperasjonen har et middel til å dominere og reformere forsikringsvirksomheten. Jeg har hørt mange av representantene her, som ikke kan skjønne at LO for enhver pris skal forsikre de fagorganiserte. Dette er en tenkemåte jeg må advare mot. Vi må alle slutte opp om LO's forsikringsvirksomhet. For samtidig med at vi får gjennomført billigere forsikringer, støtter vi opp om kanskje den største samfunnsoppgave LO noen gang har påtatt seg. Jeg må derfor be om at Kongressen slutter enstemmig opp om LO's arbeid på dette område.

H u g o L i n d a h l, Oslo, Norsk Gullsmedarbeiderforbund: I vårt forbund har vi diskutert denne sak på flere møter og gitt vår tilslutning til tanken. Det er imidlertid visse spørsmål jeg vil stille til Mentsen. Hvis det i en og samme familie er flere medlemmer med medlemsbok i orden, hvorledes skal en da ordne utbetaling av erstatning? Bare én får utbetalt erstatningen, men det kan være 3—4 som har betalt premie.

E r l i n g S t r a n d, Sekretariatet: Til Einar Haugen ble det i Representantskapet opplyst at det her er på samme måte som for Stønadskassen, dette er en frivillig sak for forbundene. Det er adgang for de enkelte forbund som har praktiske spørsmål å reise, å ta disse opp. Så vil det vise seg om det går an å finne fram til praktiske ordninger. Det var spørsmål om vi skulle løse saken alene eller gå sammen med Samvirke. Den løsning som kom i stand må være den beste løsning. I det materiell som er lagt fram, er det trukket opp de mål LO og NKL har satt seg. Det er en frivillig basis, men en sterk basis for ordningen. Det er ikke noe det enkelte forbund er bundet til.

O t t o T o t l a n d, Oslo, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund: Jeg gir det nye selskap min velsignelse og håper at det vil gå det vel. Men det er riktig å nevne noen av vanskene det vil møte. Enten forbund eller fagforening går kollektivt inn i ordningen, så må det kontingentforhøyelse til. Vi har allerede ved-

tatt en kontingentforhøyelse som gjør at flere forbund må forhøye kontingenten. En skal være merksam på at premien vil bli billigere fordi en skal administrere på en billig måte. Man må huske at når selskapene har overskudd, er det renteavkastningen av den store kapital som teller. Jeg nevner ikke dette for å skape pessimisme, men for at disse realistiske momenter skal komme fram i debatten.

Einar Sørensen, Sørums, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Denne tanken er aldeles utmerket. Når en likevel har visse betenkeligheter, er det ikke overfor LO, men overfor Samvirke. Samvirkes administrasjon har til dato vært elendig. Selskapet må få en effektiv administrasjon. Klausulen om at fagbevegelsens skal ha 50 prosent av aksjene er god, men innflytelsen har tendens til å gå over til administrasjonen. Denne forsikringsordning skal bruke Arbeidernes Landsbank og Samvirkebanken. Disse er knyttet til Oslo-regionen. Det er et fantastisk lånebehov i distriktene. Hvilken utlånspraksis vil disse bankene føre? Alle medlemmer må ha anledning til å få lån.

Alf Andersen, Sekretariatet: Til Totlands innlegg: En busemann skal til, og det er kontingenten. Går det an å stille problemet på den måten? Premien blir her senket til det halve. Hvorfor skal en kalle det kontingent? Det er jo forsikringspremie. Hvis man ikke ser dette som en økonomisk fordel for den enkelte, så nytter det ikke hva man sier. Jeg sa i Representantskapet at dette spørsmål burde ha vært løst atskillig tidligere. Det er ganske klart at vi må starte og arbeide til vi får kapital til forrentning. De to banker har vært nevnt. Arbeidernes Landsbank er fagbevegelsens bank. Så var det et forbehold om ikke å tappe Arbeidernes Landsbank for midler. Til det er å si at det blir det enkelte forbunds sak å bestemme om det vil ta premiebeløpet av sin konto i banken eller ordne det på annen måte. Jeg tror ikke man skal være bekymret for hensynet til distriktene. I de styremøter jeg har vært til stede, er den bevilgede kapital utelukkende gått til distriktene. Det er ikke for meg nødvendig å supplere Mentsen. Jeg hadde ventet en ganske annen og mer positiv innstilling i denne sak. Dette er en av de største saker ved siden av FTP.

Peder Sjøiland, NKL: Jeg vil gjerne si noen ord fra NKL's side. Mellom NKL og fagorganisasjonen i Norge har det hersket vennskapelige forbindelser fra 1910. Vi har alltid hatt gjensidig representasjon på våre kongresser og drøftet felles problemer. I de senere år har vi hatt et fast samarbeidsutvalg. Dette har ligget

på det generelle plan uten tilknytning til konkrete saker. Nå har vi tatt et praktisk skritt i konkret retning. Det må være på det rene at rasjonalisering i forsikring ikke kan bestå i start av flere selskaper, men i å bygge Samvirke om til en større og sterkere enhet. Det var dette syn som gjorde seg gjeldende i NKL's representantskap og som førte til at det fattet et sterkt vedtak. Vi vil i NKL gå inn for å løse de praktiske problemer som vil oppstå etter hvert. Jeg tror det finnes et godt grunnlag å bygge på. Vi i NKL ser positivt på den idé som her er lansert. Jeg skal bare konsentrere meg om ett punkt. Samvirkebanken og Arbeidernes Landsbank skal brukes for inn- og utbetaling av selskapets forpliktelser. Det er selskapet selv som forvalter kapitalen. Innenfor all forsikring er det fra Oslo-området tilført andre distrikter langt mer enn det selv har fått.

Oskar Myrstad, Mo i Rana, Nordland fylke: Det har vært tatt fram både pluss- og minus-sider ved denne sak. For mitt vedkommende rår pluss så meget over minus at det ikke skulle være tvil. Det har vært en mengde mørkemenn under diskusjonen. Det er vi vant med. Det er en kjent sak at det ved alt mulig kan være mangler, men tida har reformert alle lover — selv Grunnloven. Slik er det også ved denne reform som er den største som har vært oppe i fagorganisasjonens historie. Jeg har det ønske at når vi avslutter denne kongress, så la oss forlate den med et enstemmig vedtak om å opprette denne forsikringsordning. Fagforeningsboka har alltid vært verdifull for oss; la oss gjøre den enda mer verdifull — til et gullkantet papir.

Henning Dahl, Oslo, Norsk Kjøttindustriarbeiderforbund: Det som mange av oss kan lure litt på, er hvordan vi skal få reddet saken i havn hos medlemmene. Det ble nevnt at det er en frivillig sak. Den må da ned på et plan så man ikke får det til at man vil dytte den på medlemmene. Kan det tenkes at vi kan få en enkelt forening med i ordningen selv om vi ikke får alle foreninger med i dette?

P. Mentsen: Her er flere misforståelser til stede. Alf Andersen og Sjøiland har klarlagt enkelte av misforståelsene. Jeg gjør oppmerksom på at forutsetningen er at de enkelte forbund selv skal vedta om de vil være med eller ikke. Sjømannsforbundet kan ikke komme inn med hele sin medlemsmasse. Til spørsmålet fra Dahl kan jeg opplyse, at man kan ta enkelte grupper og enkelte fagforeninger med, men de må være store så det hele ikke blir

pulverisert. Med utgangspunkt i de beregninger som foreligger, vil ikke kollektiv forsikring bli dyrere enn individuell forsikring. Vi har tatt spørsmålet om tilleggsforsikring med spesielt for forbund med dobbeltmedlemskap. Det er en sak som ikke er uløselig. Dette Totland var inne på om kontingentforhøyelse behøver jeg ikke svare på. Premien er knyttet til medlemskapet. Hovedsaken er å gjøre det umulig for et medlem å miste sin forsikring såfremt medlemsboka er i orden. Jeg går ut fra at vi på dette punkt får et enstemmig vedtak.

Votering:

Sekretariatets forslag nr. 584 ble enstemmig bifalt.

Dagsordenens punkt 5.

Tariffspørsmål og diverse avtaler.

Dirigenten: Redaksjonskomitéens innstilling er delt ut, og etter det som tidligere er vedtatt skal det nå votes.

Sekretariatets forslag nr. 564 (Skatter, subsidier, prisnivå osv) ble enstemmig vedtatt.

Sekretariatets forslag nr. 565 (Prispolitikken). Fra redaksjonskomitéen forelå:

Til Sekretariatets forslag nr. 565 vedrørende prisutviklingen, har Roald Halvorsen, Norsk Typografforbund, foreslått:

«Første avsnitt utgår. Ordet «midlertidig» utgår av annet avsnitt.»

Redaksjonskomitéen foreslår:

Forslaget kan ikke tiltres.

Votering:

Sekretariatets forslag og Redaksjonskomitéens innstilling ble vedtatt mot 12 stemmer.

Sekretariatets forslag nr. 566 (Nasjonalisering) ble vedtatt mot 1 stemme.

Sekretariatets forslag nr. 567 (Jordbruksforhandlingene) ble enstemmig vedtatt.

Sekretariatets forslag nr. 568 (Statseide gruvers medlemskap i Bergverkenes Landssammenslutning). Fra Redaksjonskomitéen forelå:

Til forslag nr. 568 fra Sekretariatet vedrørende en statens arbeidsgiver- eller forhandlingsorganisasjon, har Arne Løken, Norsk Hotell- og Restaurant-Arbeider-Forbund, foreslått en tilføyelse til Sekretariatets forslag. Tilføyelsen går ut på en henstilling til Regjeringen om å påskynde komitéens arbeid.

Redaksjonskomitéen foreslår:

Løkens forslag tiltres i prinsippet, slik at anmodning til Regjeringen kan sendes i samsvar hermed.

Votering:

Sekretariatets forslag og Redaksjonskomitéens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Sekretariatets forslag nr. 569 (Statens anleggsdirektorat). Fra Redaksjonskomitéen forelå:

Til forslag nr. 569 fra Sekretariatet, har Hans Kleiven, Norsk Arbeidsmandsforbund, forslått sådan tilføyelse til siste avsnitt:

«og utover sysselsettingen av de arbeidere som har sin hovedbeskjeftigelse ved statens virksomheter.»

Redaksjonskomitéen foreslår:

Kleivens tilleggsforslag oversendes Sekretariatet, slik at det kan vurderes i samråd med Norsk Arbeidsmandsforbund når tariffrevisjon skal foretas både når det gjelder de private entreprenører og statens anleggsdrift.

Votering:

Sekretariatets forslag og Redaksjonskomitéens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Sekretariatets forslag nr. 570 (Pensjoner) ble vedtatt mot 2 stemmer.

Sekretariatets forslag nr. 571 (Arbeidervernloven. — Vern mot usaklig oppsigelse) ble enstemmig vedtatt.

Sekretariatets forslag nr. 572 (Vern mot oppsigelse under sykdom) ble enstemmig vedtatt.

Sekretariatets forslag nr. 573 (Vernebestemmelsene og arbeidstilsynet) ble enstemmig vedtatt.

Sekretariatets forslag nr. 574 (Overtidsarbeid) ble enstemmig vedtatt.

Sekretariatets forslag nr. 575 (Arbeidervernloven generelt) ble enstemmig vedtatt.

Sekretariatets forslag nr. 576 (Ferieloven) ble enstemmig vedtatt.

Sekretariatets forslag nr. 577 (Sikring av arbeidernes lønn og feriepenger i konkursbo) ble enstemmig vedtatt.

Sekretariatets forslag nr. 578 (Yrkesskadetrygden) ble enstemmig vedtatt.

Sekretariatets forslag nr. 579 (Syketrygdloven) ble enstemmig vedtatt.

Sekretariatets forslag nr. 580 (Lov om trygd mot arbeidsløyse) ble enstemmig vedtatt.

Sekretariatets forslag nr. 581 (Fagorganisasjonens tariffpolitikk).
Fra Redaksjonskomitéen forelå:

Til Sekretariatets forslag nr. 581 vedrørende fagorganisasjonens tariffpolitikk, har Per Andersen, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, foreslått følgende:

A: «Forkortelse av arbeidstiden må gjennomføres med sikte på 5 dagers uke.»

Redaksjonskomitéen foreslår:

Under henvisning til forslag nr. 581, punkt 2, annet avsnitt tiltres Per Andersens forslag, slik at det kan tas med i de kommentarer Sekretariatet sender den arbeidstidskomité som skal utrede saken.

Per Andersen har videre stilt følgende forslag:

B: «Sykelønnsordningen må forbedres, men uten økt premiebelastning for lønnstakerne.»

Redaksjonskomitéen foreslår:

Dette forslag oversendes Sekretariatet, slik at det kan bli vurdert i sammenheng med de krav som stilles når sykelønnsordningen skal tas opp til revisjon.

Votering:

Sekretariatets forslag og Redaksjonskomitéens innstilling punktene A og B ble enstemmig vedtatt.

Sekretariatets forslag nr. 582 (Forslag 207) ble enstemmig vedtatt.

Tariffestet organisasjonsplikt.

Fra Redaksjonskomitéen:

Forslag nr. 331 er tatt opp av Otto Totland, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund.

Redaksjonskomitéen foreslår:

Forslaget oversendes Sekretariatet, slik at Sekretariatet i samråd med Tariffrådet og Representantskapet kan vurdere om og når et slikt krav kan reises overfor tariffmotparten.

O t t o T o t l a n d, Oslo, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund: Jeg vil gjerne ha rettet litt på Redaksjonskomitéens uttalelse i innstillingen. Vi står overfor tariffrevisjon med Handelens Arbeidsgiverforening til høsten og vil derfor gjerne ha en uttalelse som kan gi oss en liten støtte. Jeg tillater meg derfor å foreslå denne tilføyelse til Redaksjonskomitéens innstilling:

«Kongressen uttrykker sin sympati for forslaget om tariffestet organisasjonsplikt. Under henvisning til dette ber Kongressen om at Sekretariatet arbeider videre med saken med henblikk på å finne en tilfredsstillende løsning».

P. M e n t s e n, Redaksjonskomitéens formann: Som premisser til forslaget er det som Totland foreslår all right. Det er klart at Handel- og Kontor har anledning til å arbeide for sitt forslag under tariffrevisjonen. Jeg foreslår at Totlands forslag kommer som tillegg til premissene i innstillingen.

Votering:

Redaksjonskomitéens innstilling ble enstemmig godkjent. Totlands forslag sendes Sekretariatet som premisser.

Forbundsvisе forhandlinger.

Fra Redaksjonskomitéen forelå:

Forslag nr. 210 er tatt opp av Willy Falck, Norsk Typografforbund.

Redaksjonskomitéen uttaler:

Forslag nr. 210 anses behandlet i den ganske utførlige motivering og konklusjon Sekretariatet har lagt fram vedrørende fagorganisasjonens tariffpolitikk.

Redaksjonskomitéens innstilling ble vedtatt mot 6 stemmer.

Avtalen med Den Kooperative Tarifforening.

Fra Redaksjonskomitéen forelå:

Forslag nr. 414 vedrørende streikeretten for de ansatte i kooperasjonen er tatt opp av Johan Moksnes, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund.

Redaksjonskomitéen uttaler:

Forslag nr. 414 er dekket i den innstilling Sekretariatet har lagt fram vedrørende Hovedavtalen mellom LO og Den Kooperative Tarifforening.

Johan Moksnes, Oslo, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers forbund: Jeg vil be om at Kongressen vedtar at kongressvedtaket i 1961 opprettholdes. Det vil gjøre det greiere for oss.

P. Mentsen: Dessverre kan vi ikke gjøre det fullt så enkelt. Landsorganisasjonen kan ikke reise kravet, men det enkelte forbund kan gjøre det. Vi vil dekke det slik at dere kan reise kravet.

Johan Moksnes satte fram dette forslag:

«Kongressens vedtak av 1961 opprettholdes.»

Votering:

Redaksjonskomitéens innstilling ble vedtatt mot 26 stemmer.

Tariffrådet.

Henning Dahl, Oslo, Norsk Kjøttindustriarbeiderforbund: Jeg har fått Ingvald Hansens tillatelse til å rette forslag 207 av hensyn til de forbund som ikke har medlemmer av Sekretariatet. Vi er mange forbund som har store problemer å kjempe med og vil derfor gjerne være med å legge fram våre synsmåter før Sekretariatet behandler sakene. Sekretariatets medlemmer er så bebyrdet med saker at en ikke kan vente at det skal ha satt seg inn i de enkelte forbunds spesielle saker. Jeg fremmer derfor dette endringsforslag til dagsordenens punkt 5, forslag 207:

«Sekretariatet pålegges å innkalle Tariffrådet til en 3 dagers konferanse for å drøfte den framtidige tariffpolitikk.»

Dette er en sterk oppfordring fra to forbund — Norsk Skotøyarbeiderforbund og Norsk Kjøttindustriarbeiderforbund — om å få en slik konferanse.

Konrad Nordahl: Hvis dette forslaget hadde kommet før, ville det ha blitt sendt Redaksjonskomitéen sammen med forslaget fra Skotøyarbeiderforbundet. Vi må ta den tid som er nødvendig i Tariffrådet. Vi kan ikke fastsette nøyaktig at det skal være sammen i tre dager. Alle saker skal man få diskutere i Tariffrådet i den utstrekning Tariffrådet finner det nødvendig.

Erik Eriksen, Oslo, Norsk Treindustriarbeiderforbund: Jeg har oppfattet det slik at vi skulle få drøftet Ingvald Hansens forslag i Redaksjonskomitéen.

P. Mentsen: Det var ikke oversendt Redaksjonskomitéen.

Dirigenten: Saken er avgjort tidligere.

Nasjonalisering.

Fra Redaksjonskomitéen forelå:

Forslag nr. 104 vedrørende nasjonalisering av de store forretningsbankene m. v., er tatt opp av Ronald Espedal, Norsk Papirindustriarbeiderforbund.

Redaksjonskomitéen foreslår:

Forslaget kan ikke tiltres.

Votering:

Redaksjonskomitéens innstilling ble vedtatt mot 8 stemmer.

Dirigenten: Redaksjonskomitéens punkt 9 om stortingsvalget 1965 kommer med under et senere tema.

Dagsordenens punkt 5 a og b var dermed ferdigbehandlet.

P. Mentsen: Redaksjonskomitéens forslag om internasjonale faglige spørsmål er ikke mangfoldiggjort. Erik Eriksen har bedt om å få se nærmere på det. Klokka 13 trer Redaksjonskomitéen sammen.

Dagsordenens punkt 9.

Diverse forslag.

Sekretariatets forslag nr. 588 (Sommertid):

Sekretariatet innbyr Kongressen til å gjøre slikt vedtak:

Kongressen tar til etterretning den behandling som spørsmålet om «sommertid» har fått i LO og forbundene. Hvis ordningen med «sommertid» kommer til å fortsette, vil en foretrekke at «sommertida» ikke begynner tidligere enn omkring midten av april.

Votering:

Sekretariatets forslag ble vedtatt mot 24 stemmer.

Sekretariatets forslag nr. 589 (Edruskapsarbeidet):

Fra Sekretariatet:

Fagbevegelsen ser det som en viktig oppgave å fremme en friere og sunnere kultur. Edruskapsarbeidet er en viktig faktor i arbeidet for dette. Alkoholmisbruk er et av vår tids største sosiale og helsemessige problemer. Et effektivt og samordnet opplysningsarbeid fra myndighetenes side om alkoholspørsmålet er derfor nødvendig. Foruten et bredt anlagt opplysningsarbeid må en øke innsatsen når det gjelder forskingen av disse spørsmål. Utbyggingen av alkoholfrie ungdomssentra må fortsette.

Siden siste kongress har en kunnet registrere en økt interesse for edruskapsarbeidet innenfor de faglige organer.

«Arbeidslivets komité mot alkoholisme og narkomani» (AKAN) er et samarbeidsorgan mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen. Dannelsen av dette samarbeidsorgan kan ses som et resultat av det edruskapsarbeid de faglige organisasjoner har drevet. Problemer som oppstår i forbindelse med alkoholisme griper direkte inn i den enkeltes arbeidsplass og krever en aktiv holdning fra arbeidsgiver og arbeidstakers side.

Kongressen gir sin fulle tilslutning til dannelsen av AKAN, og ser i dette større muligheter til aktiv innsats på dette felt.

Arbeidernes Avholdslandslags arbeid på arbeidsplassene er av stor betydning, og Fagkongressen ber klubbstyrene og fagforeninger støtte opp om AKAN og Arbeidernes Avholdslandslags virksomhet.

Votering:

Sekretariatets forslag ble enstemmig vedtatt.

Sekretariatets forslag nr. 590 (Kvinnenes stilling i arbeidslivet):

Fra Sekretariatet:

Landsorganisasjonens kongress konstaterer med tilfredshet at likelønnsprinsippet nå er under gjennomføring i norsk arbeidsliv. Dermed har vi lagt et viktig grunnlag for kvinnenes videre deltakelse i ervervslivet.

Likelønnsprinsippet gjelder samme lønn for arbeid av lik verdi. Det må imidlertid ikke bli slik at kvinnene bare får de dårligst betalte jobbene. Ved å kvalifisere seg best mulig kan kvinnene selv bidra til at så ikke skjer. Samfunnet og næringslivet må på sin side gi kvinnene muligheter for opplæring eller videre utdanning.

I grunnskolen må både jenter og gutter bli stimulert til å kvalifisere seg best mulig for arbeidslivet. Undervisningsvesenet må bygges ut i størst mulig tempo for å kunne møte behovene for opplæring utover grunnskolen.

Yrkesopplæring for unge kvinner må få en bredere plass, og det må bli en selvfølge at unge kvinner kommer inn på bedrifts- og yrkesskolene. Omskoling av eldre arbeidstakere er også viktig. Utredning av deltidsarbeidet er i gang.

I enkelte yrker kan det — uten å forringe kvaliteten — være nødvendig med en oppmyking og omvurdering av krav og arbeidsoppgaver for å skaffe nok arbeidskraft.

For å lette muligheten for kvinner med barn til å delta i ervervslivet, er det nødvendig med barneinstitusjoner, hvis åpnings- og lukningstider høver med arbeidstiden.

Boliger for enslige må få høyere prioritet enn hittil i mange kommuner. Dette er bl. a. av betydning for innsatsen i arbeidslivet.

Ved oppnevning i utvalg og nemnder må kvinner bli vurdert på like fot med menn.

Votering:

Sekretariatets forslag ble enstemmig vedtatt.

Dagsordenens punkt 5 C, D og E.

Sekretariatets forslag nr. 583 (Hovedavtalen med Norsk Arbeids-giverforening og Overenskomsten om produksjonsutvalg):

Kongressen tar til etterretning den redegjørelse som er gitt fra for-handlingene om revisjon av Hovedavtalen og Overenskomst om produk-sjonsutvalg.

Sekretariatet får i oppdrag å fortsette forhandlingene med NAF, og re-sultatet blir å forelegge for LO's representantskap til godkjenning.

Votering:

Sekretariatets forslag ble enstemmig vedtatt.

Ettermiddagsmøtet torsdag 13. mai kl. 15.00

Dirigent: Odd Helland. Sekretær: Mauritz Østhaug.

Sekretæren, Else Ørbæk, leste protokollen fra formiddagsmøtet. Den ble godkjent uten merknader.

Fagbevegelsens forsikringsvirksomhet.

P. Mentsen, Sekretariatet: Jeg har bedt om ordet bare for å rette en misforståelse i forbindelse med forsikrings-saken. Jeg hadde misforstått Einar Haugen. Han sa til meg etterpå, og det vil jeg gjerne opplyse, at han har ikke sagt at han vil stemme mot innstillingen, men det var visse ting som ikke passet for Sjømannsforbundet. Han ville likevel stemme for. Når jeg ikke hadde hørt det, beklager jeg det og retter det her til at han også var for forslaget.

Dagsordenens punkt 9.

Ansettelse av faglig sekretær i Vestfold.

Forslag nr. 505 fra Tønsberg og Omland faglige Samorganisasjon og forslag nr. 506 fra Holmestrand og Omland Samorganisasjon gjaldt ansettelse av en faglig sekretær i Vestfold. Sekretariatets innstilling nr. 507 lød:

Forslagene kan ikke tiltres. De nåværende geografiske områder for LO's distriktskontorer foreslåes opprettholdt.

Richard Thon, Tønsberg, Vestfold fylke: Når jeg tillater meg å ta ordet i denne sak er det først og fremst fordi jeg tror det er innsneket seg en liten misforståelse om grenseområdet for distriktskontoret. Det er ikke vår mening å legge oss bort i det. Vår mening er rett og slett at vi skal kunne få en lønnet faglig sekretær i Vestfold i tilknytning til distriktskontoret. Jeg skal ikke opp-

holde Kongressen. Det er bare å lese kommentarene våre. Jeg vil be Sekretariatet se på denne ordning.

Dirigenten: Da saken ikke er opptatt, bortfaller forslagene.

Organisasjonsspørsmål.

Denne sak omfattet forslagene fra nr. 508 til og med nr. 516. Sekretariatets innstilling nr. 517 lød:

På Kongressen i 1957 ble behandlet innstilling fra Organisasjonskomitéen av 1953. Idet en viser til Kongressens vedtak i 1957 og 1961 foreslås at Kongressen gjør følgende vedtak: Forslagene oversendes Sekretariatet.

Finn Lund, Oslo, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund: Det er gjerne så når man kommer så langt ut i saksbehandlingen at ikke alt som kommer inn under «Diverse» blir tatt opp på en slik måte som en ønsker det. Når det gjelder Sekretariatets innstilling, har jeg ikke tatt ordet for å gå mot denne for så vidt som det er gjort vedtak om at forslagene sendes til Sekretariatet. Under henvisning til forslag nr. 508 fra Avdeling 3 i Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund vil jeg likevel her rette en forespørsel til Sekretariatet og Kongressen om hva det kan ligge i det som står foran vedtaket, om å sende forslagene til Sekretariatet. Hvis dette skal oppfattes slik at man under henvisning til tidligere behandling av dette viktige spørsmål sender det over til Sekretariatet, så er jeg redd for at Sekretariatet ikke kommer til å gi det den behandling som dette viktige spørsmål burde ha. Det er jo skjedd noen ting siden Organisasjonskomitéen av 1953 utarbeidet sin innstilling. Det er også skjedd noe siden dette er behandlet på senere kongresser. Det er mange av de ting Organisasjonskomitéen anbefalte gjennomført som ennå ikke er gjennomført. Det er sogar spørsmål som var oppe på Kongressen så tidlig som i 1923, som ble tilrådd og vedtatt da, og tiltrådt av Organisasjonskomitéen, som ikke er satt ut i livet enda. Skal vi da risikere at dette viktige spørsmål blir liggende over en kongressperiode, muligens blir tatt opp på neste kongress og det går en kongressperiode til, er jeg redd tiden er løpt fra oss. Jeg viser videre til de hovedprinsipper som Organisasjonskomitéen understreket i sin innstilling. Der heter det i 2 punkter:

1. Industriforbundsformen gjennomføres så langt dette er praktisk og hensiktsmessig.
2. Så langt det er gjennomførlig bør det være en organisasjon på hver arbeidsplass.

Jeg spør: Har vi fulgt opp disse prinsipper? Jeg tror at for mange områders vedkommende har vi ikke gjort det. Jeg skal bare nevne noen eksempler fra det området som jeg er mest kjent med og som jeg har mest befatning med. Det fremgår for øvrig også av det forslag som jeg har vist til fra avdeling 3. Vi er vel kjent med at i den store sektor i bygg arbeider medlemmer fra forskjellige forbund med samme arbeid på samme arbeidsplass. Dette er ingen hensiktsmessig form for organisasjon. Vi gir ofte uttrykk for å støtte en rasjonalisering av byggevirksomheten. Her støter vi på organisatoriske vansker som virker hemmende på rasjonaliseringen av byggevirksomheten, tør jeg påstå. Dette er et så vidt stort og viktig spørsmål at Sekretariatet bør ta det opp og arbeide videre med det for å finne en løsning på det. Det henger også sammen med medlemmenes stilling til organisasjonen. Vi vet at spørsmålet er tatt opp i forskjellige forbund for å finne fram til mer hensiktsmessige organisasjonsformer. Dette er under arbeid i vårt forbund. Jeg vet videre at når man snakker om dette blant medlemmene, så sier de seg stort sett enig i at man her må finne fram til mer praktiske former. Men de spør direkte: Gjelder ikke dette mellom forbundet og oss? Jeg tror medlemmene har rett i dette spørsmål. Det er uhensiktsmessig og det skaper strid og splid på den enkelte arbeidsplass dette med organisasjonsforholdene. Jeg tror vi her må gå i oss selv, som det er sagt tidligere fra flere hold, ikke minst fra Landsorganisasjonens formann. Vi skal modernisere vår virksomhet. På dette område er det vel på høy tid at vi moderniserer både oss og organisasjonsapparatet. Jeg henstiller til det kommende sekretariat at det ser alvorlig på dette spørsmål, så det ikke går en og to kongressperioder til før vi er tilpasset den utvikling som har gjort seg gjeldende og den utvikling som vil fortsette. Jeg fremmer ingen forslag under forutsetning av at Sekretariatet har lagt noe brett på det jeg her har sagt. Jeg har tillit til at dere er oppmerksom på det store problem som knytter seg til dette organisasjonsspørsmål.

Rasmus Solend, Oslo, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund: Organisasjonsproblemer, ikke minst de grensetvister man kan komme bort i, har lett for å sette følelser i sving og lett for å avføde kanskje en heftig debatt. Jeg skal vokte meg vel for overhode å gå til realitetsdrøftelse eller debatt om noen av de tvister som er berørt i forslagene. Det er imidlertid en side av behandlingen i forbindelse med disse organisasjonsspørsmål jeg hadde lyst til å si et par ord om. Det gjelder for det første den lange tid det tar å få en avgjørelse når to forbund selv ikke blir

enige. Jeg hadde lyst å stille forslag i denne forbindelse om at en eller annen instans innenfor Landsorganisasjonen må være sluttførende instans slik at en strid som oppstår ikke fortsetter i årevis. Jeg vil også fremme et forslag. Det har tilknytning til forslag nr. 512 fra Norsk Kjemisk Industrierarbeiderforbund og tilknytning til Sekretariatets innstilling nr. 517. I pakt med det som jeg har sagt vil jeg føye til at den tvisten som også er omtalt, har pågått før 1953. Jeg vil derfor foreslå i tilknytning til Sekretariatets forslag dette:

Sekretariatets behandling og avgjørelse i forbindelse med forslag nr. 512 er endelig og kan ikke appelleres av forbundene.

Jeg vil gjerne ha Kongressens standpunkt til at dette bør være den endelige avgjørelse på den lange vandring som denne sak har hatt. Den har vært innom alle instanser, alle instanser har fattet avgjørelser, og det er likegyldig for meg i hvilken retning avgjørelsen går, hvis man kan få en avgjørelse.

Walter Kristiansen, Sekretariatet: Finn Lund tok ikke opp forslag nr. 508. Det er heller ikke det forslaget jeg vil si noen ord om, men forslag nr. 509. Jeg vet ikke om det vil bli tatt opp. Forslag nr. 509 er fra Ringerike Bygningsarbeiderforening, som foreslår nedsatt en forhandlingskomité med representanter for Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund og Arbeidsmandsforbundet med Landsorganisasjonens formann som oppmann med sikte på sammenslutning av disse to forbund innen utgangen av 1966. Ifølge dagsordenen har forbundsstyret i Bygningsindustriarbeiderforbundet tiltrådt forslaget. Det er en lapsus, opplyser forbundets formann, Haugness. Det har ikke tiltrådt forslaget. La meg si noen ord om selve innholdet i forslaget. Det forsøkes her instituert en helt ny organisasjonsmessig praksis med sammenslutning til større enheter som bryter fullstendig med det som hittil har vært fulgt. La gå at Kongressen i 1923 vedtok å bygge organisasjonen på industriforbundsformen, og at vedtaket ikke har vært gjennomført fullt ut, slik som Finn Lund var inne på. Men ennå er ikke noe forbund tvunget inn i et annet forbund. Skal man da overlate en slik avgjørelse til én mann, nemlig en oppmann, selv om det er Landsorganisasjonens formann? Det er frivillighet som har vært fulgt. Nå foreslås sammenslutning mellom to forbund gjort avhengig av en oppmann. Jeg håper at Kongressen ikke vil gå på en slik ny behandlingsmåte. Når det gjelder selve saken om sammenslutning, vil jeg gjøre merksam på at disse to forbund har et

kartellsamarbeid og at det også har vært en rent foreløpig kontakt mellom de to forbund om en eventuell sammenslutning. Det er likeledes opprettet en avtale forbundene i mellom om grense-skiller, som Kongressen vedtok i 1957. Etter min mening går det ikke an til de grader å forringe problemene slik Ringerike Bygningsarbeiderforening gjør det i sin motivering for det forslag det har reist. Arbeidsmandsforbundet er ikke et forbund som bare har sten- og jordarbeidere som medlemmer. Hvis dette var tilfellet, ville det ikke være to forbund en trengte å slå sammen. Jeg er overbevist om at de fleste representanter sikkert kjenner til at Arbeidsmandsforbundet nylig rundet 70 år, og er det forbund som har vært inngangsporten til fagorganisasjonen for svært mange som i dag er medlemmer av andre forbund. Og hvilke andre forbund? De som fant det riktig å skille seg ut fra Arbeidsmandsforbundet og danne egne forbund på bakgrunn av kongressvedtaket i 1923. Bygningsarbeiderne var blant dem. Arbeidsmandsforbundet sto ribbet tilbake. Men vi fant nye medlemsmasser og organisasjonsområder i tillegg til de få som sto tilbake. Like riktig som det kan være å danne nye forbund, like galt vil det etter min mening være å slå sammen gruvearbeidere, veiarbeidere, jernbaneanleggsarbeidere, rengjøringskvinner, arbeidere i fyrvesenet og havnevesenet, anleggsarbeidere i privat og offentlig regi sammen med alle de andre gruppene som Bygningsindustriarbeiderforbundet i dag representerer. Hvis det skulle være det eneste riktige, så må man uvilkårlig stille seg spørsmålet, hvorfor det så ble dannet et eget Bygningsindustriarbeiderforbund. Vi i Arbeidsmandsforbundet er på ingen måte blinde for at vi lever i en tid da rasjonalisering og sammenslutning til større enheter er i oppgang. Vi er i grunnen så udogmatiske at vi kan tenke oss forbundene omgjort slik at det bare blir en eneste hovedorganisasjon, nemlig Landsorganisasjonen, som da må være bygd på karteller for hver industri på det sentrale plan og at man lokalt ordner seg på en mer elastisk måte enn tilfelle er i dag, eksempelvis med en utvidelse av LO's distriktskontorer. Det ville innebære en virkelig rasjonalisering. Tenk bare på hva en kunne spare inn sentralt både med hensyn til forenings- og medlemskartotek, regnskapsføring osv. Vi kan faktisk med en så stor enhet begynne å tenke på å ta i bruk moderne databehandlingsmaskiner. Men dette mitt rent generelle syn kan ikke tas til inntekt for det forslag som Ringerike Bygningsarbeiderforening har stilt og det Bygning vel nærmest er interessert i. Finn Lund unngikk å nevne forslaget. Jeg skulle anta det ligger i forslag nr. 508 også en tanke på sammenslutning når det gjelder Bygningsindustriarbeiderforbundet og Arbeidsmands-

forbundet. Det Bygningsindustriarbeiderforbundet er mest interessert i er gruppen anleggsarbeidere. Det vil for det første bety en avskalling av forbundet, slik vi så ofte har sett det før, men det vil også skape problemer for øvrig. Skal vi da få to forbund ved at Bygningsindustriarbeiderforbundet skal ha anleggsarbeiderne i privat regi, mens vi skal ha veiarbeiderne i statlig regi? Arbeidsmandsforbundet har kongressvedtak for at vi skal organisere arbeidere ved anlegg og vedlikehold av alle offentlige veier. Dette til tross har vi likevel blitt enig med Kommuneforbundet om overføring av de kommunale veiarbeidere til Kommuneforbundet. Det er en sak som det har stått strid om i mange år. Vi har som sagt kongressvedtak for at vi fortsatt kan beholde dem og har altså ikke gjort det. Men det er en sak for seg. Min konklusjon på dette innlegget blir at forslag nr. 509 såfremt det blir opptatt, blir oversendt Sekretariatet, men jeg vil aldri kunne gå med på det prinsipp som Ringerike Bygningsarbeiderforening her forsøker å lansere.

Einar Strand, Sekretariatet: Jeg skal ikke blande meg opp i det rent prinsipielt saklige i de enkelte forslag som er kommet opp her. Jeg vil bare gjøre oppmerksom på følgende: Vi har i Landsorganisasjonen mange landsomfattende sammenslutninger som er opptatt som sådanne. De er godkjent av Kongressen som landsomfattende organisasjoner og skal det skje noen endring ved eventuell sammenslutning, kan ingen instans innenfor fagbevegelsen forlange at et forbund skal opplukes i et annet mot dettes mening. Det må skje på frivillig basis. Saken må modnes, det må forhandles, det må snakkes. Det kan ikke skje på annen måte. Når det gjelder tvistespørsmål mellom de enkelte forbund om hvorvidt en gruppe skal tilhøre det annet forbund, så må også det tas opp på den måte som retningslinjene av 1957 trekker opp. Det må tas opp forhandlinger mellom de enkelte forbund. Hvis ikke det går, har Landsorganisasjonen fullmakt til å ta opp drøftinger med forbundene for å finne en løsning forhandlingsveien. Hvis det heller ikke går, er det adgang for en av partene å bringe saken inn for Voldgiftsnemnda. Landsorganisasjonens sekretariat kan også medvirke til at saken blir avgjort av Voldgiftsnemnda. Den skal følge de retningslinjer som ble trukket opp på Kongressen i 1957. Denne Voldgiftsnemnds avgjørelse kan innankes av et forbund, hvis forbundet mener at dets rette mening ikke er kommet tydelig og klart fram under Voldgiftsnemndas behandling eller forhandlinger som er skjedd mellom forbundene under Landsorganisasjonens medvirkning. De kan motivere dette på Landsorganisasjonens representantskapsmøte. Men når da Representantskapet har avgjort saken, er

saken endelig avgjort. Det er ingen som kan hindre at et forbund — ikke som ankesak — men som ren organisasjonssak kan fremme hvilket som helst forslag på en fagkongress. Slik er forholdet i dag. Så kan man si: Dette betyr at det går for lang tid. Det kan gå ett år, det kan gå 10 år. Det er ikke Landsorganisasjonens og det er ikke retningslinjenes feil, men det er den måten som forbundene tar saken på, enten de er enig eller uenig i saken. I forbindelse med forslaget til Solend om at Sekretariatet behandler og avgjør saken, så er det å oppheve Sekretariatets vedtak av 1957 om voldgiftsbehandling og spørsmålet om å innanke saken til Representantskapet. Det synes jeg ikke vi bør ta opp. Jeg synes Solend skulle tenke litt på det der. Imidlertid ligger det i Sekretariatets vedtak den invitasjon, at om det skulle være forslag som følger av de som er sendt inn her på Kongressen, som kan løses ved bistand av de interesserte forbund, så er Sekretariatet og administrasjonen i Landsorganisasjonen fortsatt villig til å medvirke til at slik løsning kan finne sted. Men jeg gjentar: Det må skje med interesse fra forbundenes side slik at vi kan få det best mulige resultat.

R a s m u s S o l e n d, Oslo, Norsk Bygningsarbeiderforbund: Jeg vil gjerne begynne med det siste først. Det ligger i mitt forslag at de respektive interesserte forbund må finne seg i å bøye seg for avgjørelser som er fattet. I denne sak foreligger det avgjørelser så vel i tidligere kongresser som i tvistenemnd og i Representantskapet. Det er det forslaget mitt tar sikte på. Det jeg egentlig forlangte ordet for, var at jeg gjerne vil bekrefte det Walter Kristiansen sier når det gjelder forslaget fra Ringerike. Det er feil når det i protokollen står at forbundsstyret vårt har tiltrådt dette forslag. Men la meg like vel legge til, at selv om man i alminnelighet vil ha stor tillit til Landsorganisasjonens formann, så har man ikke så stor tillit til ham at man overlater til ham å være oppmann i en slik sak. Personlig vil jeg ha den tillit. Videre skal jeg bekrefte at Bygningsindustriarbeiderforbundet ingen krav har overfor Norsk Arbeidsmandsforbund. La det være klart. Videre vil jeg gjerne bekrefte at samarbeidet mellom forbundene er det aller beste. Det som eventuelt kommer til å skje på denne fronten vil skje i samarbeidets tegn. At vi har ønske om at noe skal skje, det ligger kanskje i sakens natur. Jeg håper bare at det samarbeid vi har i dag kan fortsette like bra som det er nå.

Dirigenten: Ingen forslag under «Organisasjonsspørsmål» er tatt opp. Dermed bortfaller de.

Folk og Forsvar.

Fra Norsk Jern- og Metallarbeiderforbunds avdeling 1, Oslo, forelå forslag om at «LO's kongress må bringe LO's medlemskap i organisasjonen Folk og Forsvar til opphør fra 1. januar 1966».

Sekretariatet innstillet:

På Kongressen i 1953 ble LO's stilling til organisasjonen Folk og Forsvar inngående drøftet. Kongressen gjorde slikt vedtak: «Kongressen godkjenner LO's tilmelding til organisasjonen Folk og Forsvar.»

Også Kongressen i 1957 og 1961 behandlet LO's stilling til organisasjonen Folk og Forsvar. Mot noen få stemmer ble kongressvedtaket av 1953 opprettholdt. Idet en viser til vedtakene på de forannevnte kongresser, foreslås at Kongressen gjør følgende vedtak:

LO's tilmelding til Folk og Forsvar opprettholdes.

Kåre Myhre, Oslo, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Jeg skal ikke ta opp det forslag som Avdeling 1 av Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund har sendt inn, siden jeg ser av innstillingen fra Sekretariatet at dette spørsmål har vært oppe på hver eneste kongress etter krigen. Jeg er ny her på Kongressen, og det er mange med meg, så jeg for min del er veldig interessert i å høre hvilket arbeid det drives i organisasjonen Folk og Forsvar. Når Landsorganisasjonen er tilmeldt, så må det vel være noe fra LO's toppledelse som er med. Jeg kan gjerne ha interesse av å høre hvilket arbeid som gjøres i Folk og Forsvar, om det er forenlig med arbeiderbevegelsens prinsipper.

Konrad Nordahl: Ja, det er riktig at dette er en gjenganger. Til de nye representanter som gjerne vil ha en forklaring kan jeg få opplyse at det var statsminister Einar Gerhardsen som i sin tid tok initiativet til å få laget denne organisasjonen. Det var noen få år etter krigen. Det ble rettet henvendelse til en rekke organisasjoner her i landet om å lage en liknende organisasjon som den de har hatt i Sverige i mange år, og som den svenske LO var et av de mest fremtredende medlemmer av. Henvendelsen ble behandlet i Sekretariatet i sin tid, og Sekretariatet sa ja. Den ble forelagt første kongress etter at vi hadde behandlet saken og vedtatt. Siden har denne sak vært reist på ulike kongresser. La meg bare med få ord si hva som er meningen.

Så lenge vi skal ha et militært forsvar her i landet, skal det ikke bare være et militært forsvar for dem som er militære. Det sivile

element skal også komme inn gjennom de folkelige organisasjoner, slik at det blir en viss harmoni og ikke to klasser i samfunnet. Så lenge vi må ha et militærvesen, så skal det være for folket og ikke et eksklusivt militærvesen, slik som vi kjenner fra mange land og som driver sin egen politikk. Det kan vi lese om i avisene nesten hver dag. Mange av fagbevegelsens medlemmer har vært i kontakt med Folk og Forsvar. I de fleste av disse årene hadde Folk og Forsvar en sekretær som i sin tid var formann i Arbeidernes Ungdomsfylking, Gunnar Sand, og som har vært aktivt med i norsk arbeiderbevegelse siden han var en gutt på 14—15 år. Han er nå sjef for Velferdskontoret for sjøfolkene. Den som nå er sekretær er en gammel arbeidergutt fra Bergen. Jeg kjenner hans foreldre meget godt. Faren er pensjonist nå. Han har vært aktivt medlem av Norsk Skotøyarbeiderforbund i mange år. I de siste år hadde han en kommunal stilling og ble da medlem av Kommuneforbundet. Sønnen var også med i arbeiderbevegelsen fra han var gutt. Han var i sin tid sekretær i partiet i Bergen. Under krigen gikk han i krigstjeneste og deltok i krigen i Norge. Da krigen i Norge var slutt, reiste han over til England og var med i de væpnede styrker der. Da han kom tilbake til Norge, var han igjen med i arbeiderbevegelsen, men var også en tid ansatt i det militære. Han er nå sekretær for denne organisasjon. En utmerket mann, akkurat som Gunnar Sand var, like god som oss som sitter her, meg inkludert, som klassefelle, som partifelle og som fagforeningsmann. Personlig har ikke jeg kunnet følge denne organisasjon og det arbeid den har drevet, men Landsorganisasjonens nestformann har vært medlem av styret praktisk talt hele tiden. Det mener jeg må være en garanti for at det arbeid som har vært utført av denne organisasjon har vært et bra arbeid. Jeg ville bare si dette, fordi det er mange yngre som ikke har hatt rede på bakgrunnen. Jeg gjentar at initiativet til denne organisasjon ble tatt av statsminister Gerhardsen, og vi gikk med på å slutte oss til. Det har alle kongresser senere bifalt.

Dirigenten: Forslag er ikke opptatt, og vi går videre.

Skole spørsmål.

Fra Norsk Tjenestemannslag var innsendt følgende:

Avd. 102—11, Pedagogisk Forening, foreslår:

Yrkesskolene er et skoleslag under sterk utvikling, og allerede nå er det en stor prosent av arbeidslivets kvinner og menn som er rekruttert den vei. Vi mener derfor at Landsorganisasjonen i Norge med fagforbund og ungdomsnemnder bør sette mer inn på å skape miljø (kontakt skole/arbeidsliv) på landets yrkesskoler.

Dette mener vi kan løses gjennom skolering av arbeidernes representanter i skolestyrer og yrkesutvalg. Likeledes mener vi at ungdomsnemndene bør være med på å slutte kontakt med yrkesskolene gjennom faglige og kulturelle tiltak.

Forbundsstyret i NTL gir forslaget sin tilslutning og vil gjerne komme tilbake til en nærmere utdyping av dette overfor Fagkongressen.

Hjalmar Andersen, Oslo, Norsk Tjenestemannslag: Som det vil fremgå av motiveringen fra forbundsstyret i Norsk Tjenestemannslag som gir dette forslag sin tilslutning, er det sagt at vi gjerne vil gi uttrykk for en nærmere utdyping av det som ligger bak dette forslag. I den pågående oppbygging av vårt undervisningssystem blir den skolemessige yrkesopplæring tillagt en meget stor betydning. Det er ved flere anledninger her på Kongressen blitt gitt uttrykk for det. Det er vel nærmest yrkesskolene på de forskjellige plan, verkstedsskolene, vi tenker på når vi snakker om yrkesskolene. Men vi har også andre skoler innenfor denne sektor. Vi har de tekniske skoler, handelsskolene og handelsgymnasiene, for å nevne noen av de viktigste av våre skoleslag innenfor yrkesskolesektoren. De blir stadig bygd ut, men det er likevel på det rene at det er stor mangel på elevplasser for å kunne møte den store tilstrømning av søkere som vil inn i arbeidslivet. For å gi et bilde av dette problem er det nok å nevne at verkstedsskolene i dag bare kan ta ca. 15 prosent av årskullet. Dette tall vil antakelig kunne økes til omkring 25 prosent i 1970. Gjennom våre yrkesskoler vil en stadig større del av ungdommen gå inn i yrkeslivet. Med den bakgrunn som opplæringen i yrkesskolene gir, kan da ungdommen møte alle de muligheter som det moderne samfunn gir ungdommen i dag, med en bredere faglig opplæring enn tidligere. I denne sammenheng kommer også yrkesorienteringen inn i bildet, kanskje mye sterkere enn tidligere. Det er ikke nok i dag bare å gå inn for å få en opplæring i et eller annet yrke. Man må også ta stilling til hvilket yrke man skal velge etter endt opplæring. En må her regne med at den yrkesorientering som er nødvendig og som er forutsatt gitt i ungdomsskolen og dens avgangsklasser, i stadig større utstrekning vil bli tillagt verkstedsskolene og de andre yrkesskoleslagene. Man vil så å si forfølge ungdommen parallelt gjennom den utviklingsprosess de står oppe i når det gjelder opplæring for et eller annet yrke. Ut fra dette er det vi mener at det er av stor betydning at skolen har et innhold og et miljø som gir den rette bakgrunn for opplæring og yrkesvalg. Det er her fagorganisasjonen også kommer inn i bildet. I forbindelse med administrasjonen av

yrkesskolene er det et eget skoleutvalg, der vanligvis fagorganisasjonen er representert ved et medlem. Ved verkstedskolen har en dessuten på hver faglinje et rådgivende yrkesutvalg, hvor også fagorganisasjonen er representert. Gjennom disse utvalg ligge forholdene til rette for at fagorganisasjonen kan prege den virksomhet som pågår ved yrkesskolene. Dette er selvsagt i høyeste grad avhengig av at de som blir valgt til medlemmer av de forskjellige utvalg fra fag- og at de dyktiggjør seg og skolerer seg mest mulig for å være med i disse organene. En faglig opplæring, som foregår i bestemte former ved yrkesskolen, skal fortsette på arbeidsplassene. For å sikre en jevn progresjon i opplæringen er det forutsetningen at det skal føres tilsyn så vel fra arbeidsgiverhold som fra arbeidstakersiden gjennom deres organisasjoner. Etter gjennomgått opplæringstid skal så verdien av opplæringen kontrolleres av fagprøvenemnda. Her møter ungdommen selv de forskjellige representanter i nemndene. Det har selvsagt stor betydning at dette skjer på en slik måte og på et slikt grunnlag at de vinner ungdommens tillit. Det er disse forhold som danner bakgrunnen for at dette forslag har sett dagens lys. Det er faglærere tilsluttet Landsorganisasjonen gjennom Norsk Tjenestemannslag og den landsforening vi har dannet for faglærerne, som står bak disse tankene. Foreningen mener at denne side av den faglige virksomhet er så betydningsfull og så viktig at det fra fagorganisasjonens side bør iverksettes tiltak for skolering og dyktiggjøring av dem som skal representere fagorganisasjonen i de forskjellige utvalg innenfor yrkesskolesektoren. Hvilke former slike tiltak skal få, blir en sak en må komme tilbake til. Her vil vår organisasjon også gjerne være med i bildet. Vi går ut fra at hvis dette ikke får positiv tilslutning, så må vi kunne komme tilbake til spørsmålet. Jeg kan forsikre at de lærere som har funnet veien til fagorganisasjonen og er blitt medlemmer av Landsorganisasjonen gjennom Norsk Tjenestemannslag og Yrkesskolenes Landsforening, de er særlig sterkt opptatt av denne sak. De vil følge Landsorganisasjonens kongress og dens behandling av denne sak med stor interesse. Jeg tillater meg å oppta forslag nr. 536.

Reidar Moen, Oslo, Norges Handels og Kontorfunksjonærers Forbund: Det gjelder de forslag som er fremmet i vår dagsorden nr. 537 og 538. Det er tilsynelatende en selvmotsigelse at i arbeiderbevegelsens århundre vet ungdommen mindre enn tidligere om arbeidslivets lover, avtaler og organisasjon. Vi kommer ikke forbi at dette er en forsømmelse, ikke minst fra fagorganisasjonens side. Det er nesten en victoriansk blusel over å bringe dette orienteringsstoff inn i skoler og offentlige massemedia som radio og fjern-

syn. Jeg vil tro at dette er en faglig unnlåtelsessynd og en ganske unødvendig tilbakeholdenhet. Vår tids ungdom er i stigende grad skoleungdom som får sin samtidskunnskap regulert av skolepensu. Det betyr at deres kjennskap til arbeidslivets faktorer er prisgitt den enkelte lærers private initiativ. Det private initiativ er som kjent på sterk retur. Jeg tror ikke at fagorganisasjonen er tjent med at dagens ungdom overgis til de former for informasjon som dunders inn gjennom underholdningsfleip og de kommentarer som finnes i aviser, hvor redaktør Frieles ånd fremdeles svever over spaltene. Jeg vil ikke dermed ha sagt at ikke hver enkelt av oss har ansvar for det som skjer. Jeg gad vite blant annet hvordan hver enkelt deltaker i denne kongress informerer sine barn om vår organisasjon og om det som de vil møte i et kommende arbeidsliv. Jeg tror at dette er en del av bildet som vi ikke skal se bort fra og som vi skal ta nokså alvorlig. Jeg ber om at de forslag som finnes her fra Bergen-organisasjonene blir bemerket av Kongressens deltakere. Jeg vil be om å få oppta et forslag som jeg senere skal referere i tillegg til disse to forslag fra Bergens-lagene. Jeg mener at denne kongress bør gi en uttalelse om spørsmålene til støtte for våre myndigheter når sakene skal reises. Av en kort samtale med statsminister Gerhardsen her på åpningsdagen forsto jeg at Regjeringen var ute etter en slik uttalelse fra Kongressen. Jeg tror at vi faktisk kan gjøre myndighetene en tjeneste ved at denne kongress stiller seg bak en uttalelse av denne art. Jeg vil derfor gjerne få ta opp følgende forslag:

1. Kongressen ser det som en vesentlig oppgave å medvirke til å gjøre kunnskap om arbeidslivets lover, avtaler og hovedorganisasjoner til obligatorisk stoff i skoleundervisningen.
2. Redaksjonskomiteén gis i oppdrag å framlegge en uttalelse til våre myndigheter fra Kongressen med henstilling om snarest å sette disse tiltak i verk.

G u d m u n d G j e n g å r d, LO's distriktskontor, Trondheim: Det gjelder det samme spørsmål som den foregående taler tok opp. Nordahl sa i sin åpningsstale, at vi var på vei inn i et samfunn som bygde på en befolkningssammensetning og yrkesgruppering som var forskjellig fra den som fagbevegelsen tidligere har bygd på. Han uttrykte der en viss bekymring for fagbevegelsens stilling i framtidens samfunn. Vi vil nok på det område få to oppgaver som vil stille minst like store krav til oss som oppgavene i forbindelse med tidligere tariffrevisjoner og internasjonale faglige spørsmål, som det her har vært ofret mye tid på. En oppgave går ut på å sikre oss en skikkelig medlemstilgang, få en større innflytelse for fagbevegelsen i samfunnet. Den andre oppgaven blir å bygge opp et

effektivt organisasjonsapparat, som har klare organisasjonsgrenser og som gir god informasjon og skikkelig skoloring. Når det gjelder å knytte nye medlemmer til fagbevegelsen i framtiden, så vil det stille oss overfor problemer av annen art enn de vi har hatt tidligere. De nye arbeidstakere som kommer ut i arbeidslivet, vil komme ut i arbeidslivet på et senere tidspunkt, i en høyere alder enn tidligere. Det vil gjøre at de har dannet seg en fastere oppfatning av samfunnsforholdene og tatt stilling til problemene før de kommer ut i arbeidslivet. Den eneste måte å nå dem med informasjon og opplysning om fagbevegelsen og om arbeidslivet i det hele, må da bli gjennom skoleverket. Som det er pekt på i forslag nr. 538 fra Den faglige samorganisasjon i Bergen, så har vi gjennom LO's distriktskontorer en viss adgang til forelesninger om arbeidslivets organisasjoner og rett og plikt i arbeidslivet ved yrkesskolene. Men det skjer i dag på den tid som yrkesskolene har til valgfrie fag. Det er ikke obligatorisk, og de som skal foreta de forelesningene har ikke et fast, godt, oppbygd opplegg å følge. Jeg tror det vil være riktig at Sekretariatet tar kontakt med Yrkesopplæringsrådet om å få informasjon om fagbevegelsen og forholdene i arbeidslivet inn som obligatorisk fag ved yrkesskolene. Når det gjelder den 9-årige skole så har Forsøksrådet for skoleverket i dag lagt fram en rammeplan for yrkesveiledning i den 9-årige skole. Yrkesveiledning skal der integreres i samfunnslæren og i norsk. Rammeplanen peker også på sosiale og økonomiske forhold på arbeidsplassene. Men den peker ikke på skikkelig grunnlag for undervisningen, og den har heller ikke et fast opplegg for undervisningen. Det vil da stå til den enkelte lærer å legge opp det hele. Med den minimale kjennskap som vår lærerstand har til norsk arbeidsliv er resultatet gitt på forhånd. Jeg tror det vil være riktig at Sekretariatet søker kontakt med blant andre Forsøksrådet for skoleverket, og at det også deltar i det arbeid som Norsk Produktivitetsinstitutt i dag har tatt opp for å fremme et bedre samarbeid mellom undervisningsvesen og næringsliv. Jeg kan i den forbindelse nevne at det på lokalt plan av lokale produktivitetsutvalg er tatt opp et arbeid med kursopplegg for yrkesveiledere i den 9-årige skole. Det skal også omfatte arbeidslivets organisasjoner. Det er imidlertid ikke nok at vi får informasjon inn i skoleverket. De nye massemedia som vi har fått, særlig fjernsyn, gjør at vi må ta også det i bruk for å gi informasjon, for å nå dem som vi ønsker å få som medlemmer i fagorganisasjonen og gjøre samfunnet positivt innstilt overfor vårt arbeid. Den behandling som arbeidslivet og fagbevegelsen hittil har fått i radio, og særlig i fjernsyn, er ikke særlig oppløftende. Åpningen av Landsorganisasjonens kongress i år fikk vel ingen særlig dekning i

fjernsynet. De som tirsdag så det som fjernsynet serverte fra jordbruksdebatten i Stortinget er klar over at arbeiderbevegelsen også der var satt til side. Jeg tror at arbeiderbevegelsen i det hele er blitt litt hårsår overfor kritikken fra borgerlige, som går ut på at vi nytter de massemedia som vi rår over til egen fordel. Det er jo ikke tilfelle. Det er det motsatte som er tilfelle. Når vi tenker på en del av det som er sendt blant annet i fjernsynet i den senere tid, så må vi kunne si at det ser ut som om Norsk Rikskringkasting har ansatt folk som ser det som sin hovedoppgave å spre borgerlig politisk propaganda, kanskje særlig fra underholdningsavdelingen. Vi får en borgerlig politisk agitasjon i vitseform. Det er noe vi ikke bør finne oss i. Jeg tror dette er en sak som vil bli tatt opp på partiets landsmøte. Jeg kan ikke her ta opp noe forslag. Det klatresamfunn som Nordahl snakket om er ikke noe som ligger i framtiden. Vi har allerede fått det ved utbyggingen av den 9-årige skole. Ved stadig lengre skolegang vil vi få det i sterkere grad også i kommende kongressperiode. Jeg tror det er naturlig at vi her tar et standpunkt til spørsmålet.

Birger L. Larsen, Bergen fylke: Skolespørsmålet er noe som vi alle er meget interessert i. Det er mange sider ved skolespørsmålet. En side av det er hvilket pensum vi har ved våre tekniske fag- og yrkesskoler og ved de vanlige elementærtekniske skolene. Vi har i Bergen støtt på en del problemer, som vi sikkert alle kjenner fra det rene organisasjonsmessige forhandlingslivet. Når vi kommer til forhandlingsbordet med en del ingeniører, som har fått delegert myndighet, så oppdager vi mange ganger at de har særdeles lite kjennskap til det som vi skal forhandle om når det gjelder avtaleformene. Vi har også erfart at en del skolestyrere, rektorer, ikke er noe særlig interessert i å få tilført sitt pensum noe om arbeidslivets rettigheter og plikter. Vi har i Bergen satt oss i forbindelse med våre skolemyndigheter. De har sendt dette over til Kirke- og undervisningsdepartementet. I enkelte tilfelle har vi klart å få våre lønte tillitsmenn til å komme på skolen og forelese om disse emnene. Vi ser det som meget viktig at elevene kan få kjennskap til det primære i vårt arbeidsliv og de to organisasjoner som har så stor makt og myndighet. Vi håper at Sekretariatet kan arbeide videre med denne sak, og at vi må få en oppmyking her, slik at vi får innført i pensum ved våre yrkesskoler og tekniske fagskoler undervisning nettopp på dette felt. Jeg vil derfor tillate meg på vegne av Den faglige Samorganisasjon i Bergen å oppta forslag nr. 538. Jeg er tilfreds med at det blir oversendt det nye sekretariat til videre bearbeiding.

Den faglige Samorganisasjon i Bergen foreslår:

Nr. 538.

Supplement til undervisningsplanen ved våre yrkesskoler, fagskoler og tekniske skoler.

Landsorganisasjonens kongress mai 1965 vil på ny anmode Regjeringen om å foranledige at arbeidslivets organisasjoner (rettigheter og plikter — herunder vernearbeidet i arbeidslivet) blir innført som obligatoriske fag ved våre yrkesskoler, fagskoler og tekniske skoler i landet.»

Finn Lund, Oslo, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund: Når jeg ber om ordet nå, er det fordi at det spørsmål som kommer fram i forslag nr. 534 skal bli opptatt, slik at vi kan være sikret videre behandling av det. Hermed tar jeg det opp med en gang, og jeg vil knytte noen ord til det. Jeg vil minne om at etter at vi i 1950 fikk lærlingeloven, ble det oppnevnt såkalte riksyrrkesutvalg. Det ble oppnevnt et riksyrrkesutvalg som fikk betegnelsen stein-, jord- og sementarbeid, en betegnelse, et navn, som jeg ikke lenger er så begeistret tilhenger av. Utviklingen i sin tid gjorde det nødvendig at man innenfor denne store yrkesgruppe fant fram til ordnede opplæringsformer. Rekrutteringen er, som vi alle kjenner til, gjennom alle år kommet fra forskjellige distrikter. Særlig i den siste tid er jo dette yrke ofte blitt betraktet og benyttet som en balansefaktor i hele sysselsettingsspørsmålet. Det er klart at dette er uheldig når man ser på hvilken betydning det har at man innenfor dette yrke har kvalifisert arbeidskraft. Det er i forbindelse med boligspørsmålet og boligbygging ofte sagt at arbeidskraft der er en minimumsfaktor. Det er i og for seg riktig i og med at man i stor utstrekning bruker ukvalifisert arbeidskraft. Jeg er overbevist om at hvis man fant fram til en ordnet opplæring for denne store, viktige yrkesgruppe, så ville arbeidskraftspørsmålet løse seg selv. For å si noen få ord om hvordan rekrutteringen er i dag og hvordan forholdene ellers er i dag, kan jeg gjøre dere oppmerksom på at av disse ca. 15 000 yrkesarbeidere er 70 prosent over 40 år. Så kan dere selv tenke dere resten. I min avdeling har vi fått en oppgave over alderen. Gjennomsnittsalderen for de yrkesaktive er 50 år. Hvorfor er det slik? Det er klart at et yrke som ikke har noen regulær opplæring, aldri virker tiltrekkende på ungdom. Jeg tror at man ut fra et samfunnsmessig syn må gjøre noe ved dette. Det er denne gruppe som — bortsett fra de rent håndverksmessige fagene — vil komme til senere å reise bygg i betong. De skal ikke ha noen regulær opplæring. Her kan man tilsette hvem som helst. Bare man er over 19 år skal man være med på lik fortjeneste, noe som i seg selv er en uheldig ting. Det er klart at dette virker hem-

mende på byggevirksomheten. Jeg skal referere det forslag som avdeling 3 av Bygningsindustriarbeiderforbundet har fremmet, hvor det heter:

Nr. 534.

Avd. 3, Oslo Sten- Jord- og Sementarbeidernes Forening, foreslår: Utdannings- og opplæringsspørsmålene er i dag et av våre mest aktuelle samfunnsspørsmål.

Behovet for yrkesopplæring stiger etter hvert som den maskinelle og tekniske utvikling gjør seg gjeldende, ikke minst innenfor *byggningsfagene*. Betongyrket står her i en særstilling når det gjelder utvikling og opplæring.

For å fremme en rasjonell og effektiv byggevirksomhet er det av største betydning at det snarest gjennomføres en ordnet opplæring for betongyrket.

Ut fra dette foreslås det at Landsorganisasjonen tar opp spørsmålet med Kirke- og undervisningsdepartementet.

Forbundsstyrets innstilling:

Forslaget tiltres.

La meg bare tilføye at Riksyrikesutvalget, som jeg nevnte vi har fått, la fram sin innstilling så tidlig som i 1958. Da var partene enig om en slik opplæringsplan, men det strandet på betalingen under opplæringstiden. Siden har det vært arbeidet videre med dette spørsmål. De planer som kom i 1958 er noe justert og tilpasset den utvikling som er kommet senere. Så vidt meg bekjent ligger disse planene fremdeles i departementet. Det man har problemer med er den økonomiske siden ved gjennomføringen av slike opplæringsplaner. Det er derfor jeg tar opp vårt forslag her på kongressen, slik at Landsorganisasjonen kan se alvorlig på dette spørsmål, som har den aller største betydning for boligsaken.

Erik Eriksen, Oslo, Norsk Treindustriarbeiderforbund: Det gjelder forslag nr. 537 som er sendt inn av Møbelsnekkernes Forening i Bergen. Det som er nevnt om at «elevene må få kjennskap til osv.» er allerede kommet med i en innstilling til ny skoleplan for så vidt angår skolemessig opplæring i trearbeiderfag. Det er en enstemmig innstilling fra den komitéen som er nedsatt av Kirkedepartementet, og hvor både yrkeslærere, arbeidsgivere og vårt forbund har vært representert. Det skulle vel derfor ikke være noen risiko om man gjør en liten tilføyelse til Sekretariatets forslag, slik at det blir lydende:

«Forslag nr. 537 oversendes Sekretariatet med Kongressens anbefaling.»

Møbelsnekkernes Forening, Bergen, foreslår:

Kongressen 1965 må anmode Regjeringen om at undervisningsplanen for den 9-årige skoles avgangsklasse samt for våre fag- og tekniske skoler blir supplert med:

Organisasjonene i arbeidslivet.

Elevene må få kjennskap til:

De store organisasjoner i arbeidslivet, NAF og LO, og de forskjellige bransjeorganisasjoner innenfor næringslivet, deres oppbygging og virkeområde.

Hvordan en tariffavtale blir opprettet, revidert og de lovbestemmelser som må følges.

Tariffavtalenes generelle innhold.

Hovedavtalen mellom NAF og LO.

Overenskomsten om produksjonsutvalg og Retningslinjer ved gjennomføring av arbeidsstudier mellom NAF og LO.

Arbeidervernloven og Ferieloven. Spesielt bør det legges vekt på Arbeidervernlovens kapittel 2, sikring av sunne og trygge arbeidsvilkår.

Forbundsstyret uttalelse:

Forbundsstyret anbefaler forslaget.

Bertin Grimstad, Eidsvåg, Bergen fylke: Konrad Nordahl nevnte at vi fikk nye mennesketyper i samfunnet. Det er riktig. Det er skolen som former barna som er framtiden i Norge. Hvordan har så fagbevegelsen vært oppmerksom på disse forhold? Er de som går ut, selv av gymnasiet i dag, kjent med arbeidslivet, er de kjent med de rettigheter og plikter som følger av å gå ut i arbeidslivet? Jeg vil svare absolutt nei. Noen er oppmerksom på dette og henvender seg til skolene med sin propaganda. Det er de borgerlige. Det finnes vel knapt et gymnas eller handelsgymnas, der de borgerlige og Unge Høyre ikke har sine kontakter. Det er skuffende å se hvordan de borgerlige bedre enn arbeiderbevegelsen klarer å få kontakt med skolene. Jeg er sikker på at de fleste av dere som sitter her har en gutt eller ei jente som går videre på skolen. Hvis dere følger med hvilket miljø disse skolene og gymnasiene har, så vil dere finne at de har liten tilknytning til fagbevegelsen. Arbeidernes Ungdomsfylking strever for å dra ungdommen til seg, all ære for den. Men vi er kanskje ikke moderne nok. Vi kan le litt av at Unge Høyre arrangerer dans og underholdning. Det koster ingen ting. De bare ber ungdommen være med, men det har sin vikning. Hvordan har fagbevegelsen presentert seg i fjernsyn og radio? Hvor mange programmer får vi sendt fra det praktiske liv? Vi har i den senere tid fått en del programmer fra bedriftene, og det er ingen ting å si på det program som ble sendt fra den største uorganiserte bedriften i Oslo, Tand-

berg. Den fikk god dekning i radio. Jeg savner programmer fra arbeidslivet, der arbeidernes tillitsmenn også kommer fram på skjermen og kan redegjøre for sitt syn på de problemer som de har i arbeidslivet. Når vi ser på dekningene av 1. mai, så skulle man tro at den nye kringkastingssjefen hadde all interesse av å sende barnetime hele dagen. Det er beklagelig og skuffende å se at vår høytidsdag får så liten dekning.

Og så noen ord om yrkesskolen kontra de øvrige skoler som samfunnet koster på seg. De leverer fullt ferdig utdannede lærere, mer og mindre kvalifisert selvfølgelig. De leverer ferdig utdannede jurister, prester, leger osv. Hvordan er det med de folk som skal ut i det praktiske arbeid med håndverk og fagarbeid? Der må den enkelte bedrift selv utdanne og bekoste opplæringen. Det vil bli vanskeligere og vanskeligere for de små bedrifter å påta seg denne opplæring. Jeg skal gi noen eksempler på det. I tømmerfaget i bygningsindustrien, som beskjeftiger ca. 10 000 arbeidere, var det i 1964 10 som hadde læreguttkontrakt etter lærlingeloven. Det viser seg at selv om man lager lover og søker å styrke fagene gjennom lovverket, så nytter det ikke. Håndverkere og fagarbeidere må heretter mer på skole, og samfunnet må koste like mye på dem som på de akademiske fagene.

P. M e n t s e n, Sekretariatet: Jeg gjør oppmerksom på at den sak vi nå diskuterer er en stor og betydningsfull sak. Innstillingen går ut på at forslagene oversendes Sekretariatet. Jeg går ut fra at de som har interessert seg for dette spørsmål og Kongressen forøvrig, er klar over at når vi sender denne sak over til Sekretariatet, så betyr det ikke begravelse. Vi er klar over at skoloring, opplæring og opplysningssektoren må utvides. Vi har vårt spesielle apparat som stiller med det. Dette må kanskje forsterkes. Det Kongressen kan gjøre er å ta diskusjonen til etterretning og dermed oversende forslagene til Sekretariatet.

Votering:

Alle forslagene ble enstemmig sendt Sekretariatet.

Dagsordenens punkt 8.

Internasjonale faglige spørsmål.

Sekretariatet innbød i sitt forslag nr. 586 Kongressen til å gjøre slikt vedtak:

1. Kongressen gir sin tilslutning til den utenriks- og forsvarspolitik som Det norske Arbeiderparti har fastlagt gjennom sine programmer vedtatt på landsmøtene.

2. Kongressen kan verken anbefale sammenslutning eller samarbeid med den kommunistiske faglige verdensorganisasjon.
3. Vedtaket i FFI om ikke å ha samband med fagbevegelsen i diktaturstater er å oppfatte som en henstilling til medlemsorganisasjonene. Henstillingen er av LO brakt videre til de tilsluttede forbund. Etter vedtektene kan LO ikke forby et forbund å utveksle studiedelegasjoner hvis det ønsker det.
Kongressen mener imidlertid at norsk fagbevegelse ikke bør sende deltakere til arrangementer hvis oppgave det er å virke som propaganda mot det demokratiske grunnlag og de frihetsprinsipper som norsk fagbevegelse bygger på. Blant annet bør eventuelle delegasjoner ikke delta i eller overvære militærparader, f. eks. 1. mai. Det er i strid med norsk arbeiderbevegelses arbeid for fred å nytte blant annet 1. mai-dagen til militaristiske demonstrasjoner.
4. Det blir overlatt til Sekretariatet å vurdere den internasjonale utvikling i kongressperioden og gi forbundene de råd som situasjonen måtte tilsi.

Innstilling fra Redaksjonskomitéen:

Redaksjonskomitéen foreslår at forslag nr. 586 fra Sekretariatet endres slik:

Pkt. 2 foreslås til:

Den kommunistiske faglige verdensorganisasjon har ikke endret karakter siden Landsorganisasjonen i Norge i 1949 meldte seg ut. De dyptgående motsetningsforhold som den gang gjorde seg gjeldende er fremdeles til stede. Kongressen kan derfor verken anbefale sammenslutning eller samarbeid med denne organisasjon.

Pkt. 3 gis sådan tilføyelse til første avsnitt:

Det internasjonale samarbeid må tilpasses de dyptgående politiske faglige og økonomiske endringer som skjer i verden. Avspenning mellom de forskjellige maktgrupper må etter hvert kunne gi muligheter til å utvikle kontakt også med organisasjoner som ikke står tilsluttet FFI.

For øvrig opprettholdes Sekretariatets innstilling.

P. M e n t s e n, Redaksjonskomitéens formann: Jeg viser til det dokument som er lagt ut under dagsordenens punkt 8, Internasjonale faglige spørsmål. Som det vil sees av denne innstilling, er det to ting som er foretatt. Det ene er en forsterkning av punkt 2 i forslaget. Man kan si en delvis motivering i selve konklusjonen. Den har vi tatt hensyn til og tatt med. Den andre var en liten oppmyking i punkt 3. Vi er oppmerksom på det som forslaget gikk ut på, men vi syntes det var av litt for spesiell karakter, så vi

har formulert det slik at det blir mer generelt. Jeg tror det skulle dekke de oppfatninger som flertallet har gitt uttrykk for. Med dette anbefaler jeg Redaksjonskomitéens enstemmige innstilling.

Ronald Espedal, Skien, Norsk Papirindustriarbeiderforbund: Når det gjelder det forslag som Redaksjonskomitéen har lagt fram her, så vil jeg si for mitt vedkommende, at jeg finner ikke så forferdelig mye nytt i det fordi det som foreligger her er en klar formulering i punkt 2. Dette i punkt 3 sier i grunnen ikke så meget i forhold til punkt 2. Slik ser jeg det. Når det gjelder den diskusjon som foregikk i går, synes jeg den var meget positiv fordi den ga ikke uttrykk for den negative linje. Hvis vi bare skulle konsentrere oss om punkt 3, så håper jeg at det skjer noe i den perioden som kommer, i kongressperioden. Jeg er forresten ikke i tvil om det. Men jeg må oppta mitt forslag. Det er vel ingen ting i veien for det? Jeg vil anbefale forslaget som dirigenten vil referere.

Dirigenten: Ronald Espedals forslag lyder:

«Internasjonale faglige spørsmål.

2. Kongressen konstaterer at de stadig økende internasjonale forbindelser på det politiske, økonomiske og kulturelle plan har ført til bedre forståelse mellom land med forskjellige samfunnssystemer, og dermed i vesentlig grad bidratt til avspenning. Fagorganisasjonen kan ikke stå utenfor når det gjelder denne utviklingen.

3. Kongressen slutter seg til tilrådingene fra de fleste forbundsstyrene som går inn for at Landsorganisasjonen gjennom FFI går inn for å få oppmyket de forhold som er mellom de forskjellige internasjonale arbeiderorganisasjoner i samsvar med den oppmykingen som foregår i det politiske liv i dag mellom Øst og Vest.

Landsorganisasjonen i Norge og de tilsluttede forbund vil aktivt arbeide for å utvikle det internasjonale samarbeid med alle land, spesielt med våre naboland. For å oppnå dette, kan også LO og de tilsluttede forbund søke kontakt med de enkelte lands fagforbund eller landsorganisasjoner som står utenfor FFI.»

Ved siden av dette var det også innlevert et forslag fra Harry Pedersen, Norsk Typografforbund. Det lyder:

«Forslag 586. Sekretariatets vedtak pkt. 2: «Kongressen kan verken anbefale sammenslutning eller samarbeid med den kommunistiske faglige verdensorganisasjon» tas ut.»

Votering:

Redaksjonskomitéens innstilling ble vedtatt mot 8 — åtte — stemmer.

Formiddagsmøtet fredag 14. mai kl. 9.00

Dirigent: Tor Aspengren. Sekretær: Odd Højdahl.

Før møtet ble satt var der musikk og Oskar Hansens «Ung flaggsang» ble sunget.

Sekretær *Mauritz Østhaug* refererte protokollen fra ettermiddagsmøtet. Den ble godkjent uten merknader.

Forslag nr. 207.

J. Mentsen, Redaksjonskomitéens formann: Det er en ting som det er litt uklarhet om. Det er forslag nr. 207. Det var reist tvil i går om dette forslag var oversendt til Redaksjonskomitéen eller ikke. Nordahl sa i går at han har tatt det opp, og det ble også tatt opp tirsdag, men det ble ikke oversendt til Redaksjonskomitéen. Det er realitetsvotert over det, og innstillingen er vedtatt. I mellomtiden trodde Ingvald Hansen, som var forslagsstiller her, at det skulle bli anledning til å komme tilbake til det. Derfor hadde Dahl ordet i går. Nordahl svarte på det. Jeg vil bare i tilslutning si at jeg har snakket med Ingvald Hansen, og han er for så vidt tilfreds med det svar Nordahl ga, forutsatt at vi kan diskutere disse ting i Sekretariatet på forhånd og bedømme nødvendigheten av en konferanse om disse problemer. Men jeg sier i tillegg til det som Nordahl sa, at jeg har sagt til Ingvald Hansen at vi ikke på forhånd kan binde oss til hvor lang tid en slik konferanse skal vare. Det er avhengig av programmet og de saker vi skal behandle.

Søknader om permisjon fra Konrad Martin *Larsen*, Albert *Uglem* og K. B. *Karlsen* ble innvilget.

Dagsordenens punkt 8.

Internasjonale faglige spørsmål.

Dirigenten: Ragnar Høglund får ordet i anledning av det han sa under behandlingen av forslag nr. 495.

Ragnar Høglund, Oslo, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Årsaken til at jeg tok denne sak opp under punkt 8 var at det på side 197 i den røde boka under dagsordenens punkt 9 står: «Sekretariatet vil legge fram innstilling på Kongressen». I hvitboka finns det ingen innstilling om det spørsmål jeg har nevnt, men vi fikk en innstilling under punkt 8, som da så vidt jeg forstår, skulle dekke punkt 9. Det er da rimelig at de representanter som ville ha saken opp under punkt 9 følger Sekretariatets innstilling over til punkt 8. Det virket litt forvirrende, så jeg ber om unskyldning, hvis jeg har tatt noe av den tid som var tiltenkt andre poster. Årsaken til at jeg tar dette spørsmål opp, er som jeg sa at vi ikke kan gå fra hverandre her uten å ha berørt dette spørsmål. Nå har Øvre Solør Samorganisasjon reist et forslag, nr. 495. Dette er så vidt jeg skjønner to forslag. Den første delen dekkes av Sekretariatets innstilling under punkt 8. Den annen del oppfatter jeg som et selvstendig forslag, fordi det berører internasjonale spørsmål. Jeg vet ikke om det er riktig av meg å oppta den siste del eller om jeg må oppta hele forslaget. Jeg har laget et eget forslag, for jeg ønsker å stille et motforslag.

Nordahl har kommet med et innlegg i forbindelse med denne sak. Jeg har nevnt at atombomber — ikke de som slippes fra luften, fra fly eller blir transportert ved raketter — men stasjonære bomber kan innsnugles gjennom den norske toll. Nordahl hadde ikke hørt noe om dette. Og så ga han sin prinsipielle tilslutning til et mottiltak ved å si at da må vi gjøre noe ved det. Jeg er klar over at Nordahl kanskje var litt forbauset over at en jernarbeider fortalte noe han ikke visste. Men jeg gjorde samtidig oppmerksom på at jeg hadde et bestemt utgangspunkt. Det er som jeg nevnte en krigshistoriker og teoretiker Liddle Hart, som brakte på bane allerede i 1950 de muligheter som her foreligger. Dette med krig er jo noe som folk i sin alminnelighet ikke beskjeftiger seg med. Jeg har det imidlertid med, i ledige stunder, å rote litt i fortiden, og jeg kom over navnet hans på andre steder. Han skriver verdenshistorie etter forrige verdenskrig. Bare dette til orientering for forsamlingen, så man er klar over at det ikke er Herr Hvemsomhelst som har sagt dette. Hart har vært nyttet av ulike engelske regjeringer som rådgiver i militære spørsmål. Han er anerkjent blant alle de ledende militære som deltok i den siste verdenskrig, så vel fra øst som vest. Tyskerne har sagt at han har vært betraktet som læremesteren når det gjelder panservåpenet. Jeg skal bare få lov til å sitere hva han sier om dette spørsmål. Etter å ha vurdert de forskjellige måter å bringe atombomben fram på ved henholdsvis raketter og fly, nevner han den mulighet som foreligger

ved å smugle den inn på en eller annen måte. Han sier: Endelig kan atombomben transporteres til målet ved hjelp av såkalte undergrunnsmetoder. Denne faren vil sannsynligvis bli større etter hvert som man får bedre metoder for framstilling av bombene. Atomsprennstoffet kan smugles inn i et land i småporsjoner av hemmelige agenter. Det er et metall som ser ganske alminnelig ut, som godt kan brukes til å lage urkasser, cigarettene, nøkler osv. Selve bomben kan lages i et maskinverksted som eies og drives av folk med glødende, men stilltiende sympati for et fremmed lands regime. Det er heller ikke noe i veien for at bomben kan smugles inn i land med et vanlig handelsskip eller et passasjerfly. Lavflyging over storbyer er nå en ordinær affære, og det skulle ikke by på noen vanskelighet å utløse en plutselig eksplosjon på den måten. Slike aksjoner måtte naturligvis arrangeres mens det ennå var nominell fred. En slags ny Pearl Harbour. Det vil vel ikke være mulig å iscenesette den i så stor målestokk at det kan avgjøre krigen, men det kan kanskje fremkalle så sterkt kaos at det baner vei for et knockout-slag i neste runde. Så vidt Liddle Hart. Jeg sa at vi kan ikke gå fra hverandre her uten å ha berørt spørsmålet. Den eneste måten å angripe spørsmålet på er gjennom vår organisasjon og på et grunnlag som hviler på sunt folkevett. Som motfor-slag til den formulering som Øvre Solør Samorganisasjon har, vil jeg tillate meg å foreslå:

«LO's sekretariat bør i den kommende periode gjøre sitt ytterste for å tilveiebringe et grunnlag som kan føre fram til et samarbeide i de internasjonale faglige organer med sikte på forbud mot kjernefysiske våpen samt en etappevis tilintetgjørelse av de atomvåpen som befinner seg på lager».

Konrad Nordahl: Jeg gjorde uttrykkelig oppmerksom på at under de internasjonale faglige spørsmål tok jeg opp forslagene både under punkt 8 og punkt 9, fordi det første punkt i det vedtak som ble gjort av Kongressen i går dekker punkt 9. Det sier at Kongressen gir sin tilslutning til den utenriks- og forsvarspolitik som Det norske Arbeiderparti har fastlagt i sitt program vedtatt av landsmøtene. Dermed har vi gitt vår tilslutning til at det skal arbeides for kjernefysisk avrustning og nedrustning og et internasjonalt forbud mot atombomber og atomvåpen. Vi har godtatt det opplegget som Det norske Arbeiderparti har gjort, og også det norske storting. Det var da meningen at det dekket de forslag som nå blir tatt opp her i dag. Jeg sa til Høglund, da saken var oppe sist, at jeg vet ikke hva han bygger dette på. Bygger han det på konkrete ting her i landet, eller bygger han på den store

teoretiker Hart, engelskmannen som jeg ikke kjenner personlig, men hvis verker jeg har studert en del av ganske grundig? Jeg vet at han har et internasjonalt navn som militærteoretiker. Bygger han da bare på det Hart har skrevet eller bygger han her på konkrete ting fra vårt eget land? Hvis han bare bygger på de teoretiske betraktninger som Hart og andre har ført fram, så er saken klar. Men hvis han bygger på opplysninger om praktiske ting som kan eller blir utført og innsmuglet her i vårt eget land, så er det klart at dette må vi undersøke. Når jeg sa dette, har jeg ment at en av de første ting som Sekretariatet burde ta opp var å gjøre henvendelse til militære myndigheter og også til Justisdepartementet. I det hele tatt reise saken overfor de norske myndigheter. Da regner jeg med at Høglund må bli innkalt og overfor de rette autoriteter gi de opplysninger som han har om at det her i landet foregår innsmugling av deler som kan settes sammen til kjernefysiske våpen. Vi må skaffe fram de personer som har gitt ham opplysninger, slik at dette kan bli undersøkt på en skikkelig måte. For det er en alvorlig sak, hvis det er sant det som Høglund har sagt. Derfor vil jeg foreslå, med den begrunnelse som jeg har gitt, at forslaget blir oversendt Sekretariatet, slik at Sekretariatet får arbeide med denne sak og undersøke den til bunns, så vi ikke opplever en en dag, som vi får inntrykk av etter Høglunds uttalelser, at vi har et helt nett av mer eller mindre brukbare kjernefysiske våpen i vårt land uten at myndighetene eller stordelen av det norske folk vet om det.

R a g n a r H ø g l u n d : Jeg vet ikke om jeg misforsto Nordahl. Jeg syntes han faktisk sa at jeg hadde påstått her at det blir smuglet atomvåpen inn i landet. Det har jeg ikke sagt. Jeg sa at det kan smugles inn atomvåpen, og det forandrer litt på tingen. Jeg sa at boken er skrevet i 1950. Det var dengang jeg leste den for første gang. Jeg festet meg nettopp ved dette punktet, fordi jeg driver i jernindustrien, og jeg har en viss innsikt når det gjelder mekaniske spørsmål. Vi har gjort de erfaringer at til å begynne med er et nytt framskritt nokså komplisert. På lengre sikt forenkles tingen og blir enklere og enklere og mindre og mindre i format. Det er det samme som har foregått når det gjelder atombomben. Nordahl spurte hva jeg bygde på av konkrete ting. Jeg vil bare peke på at for ikke svært lenge siden ble det nevnt i avisene om minebelter av atomer langs den øst-vesttyske grense. Hva beviser det? Det beviser at når det gjelder atomvåpen er det kommet ned i så lite volum at det faktisk kan gjemmes i en hvilken som helst varebil. Det er grunnlaget. Hvis jeg hadde hatt kjennskap til at det blir

smuglet atomvåpen, så hadde ikke noen behøvd å innkalle meg til Justisdepartementet, for da hadde jeg vært der for lenge siden. Denne sak må jo være klar. Jeg skal ikke si noe mer om dette spørsmål. Jeg bygger som jeg sa, først på den prognose og de antydninger som Liddle Hart kommer med, dernest på den kjennsgjering at det nå i dag har lykket stormaktene å finne fram til atomvåpen i mindre format.

Votering:

Det ble enstemmig vedtatt å oversende forslaget til Sekretariatet.

Dagsordenens punkt 9.

Kjele- og maskinpassere.

Oslo faglige samorganisasjon har framsatt følgende forslag fra Oslo Kjele- og Maskinpasserforening:

Nr. 540.

«Da kjelepasserne i Norge, i et antall av ca. 6000, er i en særstilling når det gjelder det faglige innenfor dette yrket, og ikke har et landsomfattende samarbeid således at de kan komme sammen for å drøfte sine spesielle interesser, jfr. Forskrifter og regler for dampanlegg på land, bemyndiges Sekretariatet til å oppnevne en komité som får i oppdrag å fremme en organisasjonsform (forslag til) som tilfredsstiller kjelepassernes interesser på dette området.

Komitéen foreslås sammensatt således: Kjemisk Forbund, NNN, Norsk Papirindustriarbeiderforbund og Oslo kjelepasserforening oppnevner hvert sitt medlem, og formannen oppnevnes av LO.»

Sekretariatet innstillet: Forslaget kan ikke tiltres.

R o l f F l a m m e, Oslo fylke: Det er bare for at ingen skal forbause seg over at dette forslag fra Oslo faglige Samorganisasjon ikke blir tatt opp av Oslo samorganisasjons 9 representanter, at jeg vil opplyse, at det bare er ekspedert fra samorganisasjonen uten innstilling. Det måtte vi gjøre for 4 år siden, og det må vi kanskje gjøre om 4 år igjen. Det er hele tiden gjort i samråd med Landsorganisasjonens administrasjon. Styret i samorganisasjonen i Oslo støtter forslaget fra Sekretariatet.

Friarealer — Fritid.

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, avd. 4. Oslo, foreslår:

Nr. 548.

«Fagkongressen nedsetter et utvalg som får til oppgave å arbeide for sikring av friluftsområder for å gi de fagorganiserte muligheter til å dyrke friluftslivet i alle former i ferie og fritid.»

Forbundsstyrets innstilling:

Da vi er av den oppfatning at dette er et spørsmål som hvert enkelt forbund må ta seg av, finner vi det riktigst at Kongressen anmoder forbundene om å aktivisere seg på dette området.

Norsk Kommuneforbund. Oslo Havnevesens Arbeiderforening foreslår:

Nr. 549.

«Det opprettes et organ innen LO til ivaretagelse av medlemmenes interesser når det gjelder utnytting av ferie og fritid.»

Forbundsstyrets vedtak:

Det vises til at organisasjonen Norsk Folke Ferie arbeider med disse oppgaver.

Nr. 550.

Fra Sekretariatet:

Forslagene oversendes Sekretariatet.

G u s t a v P e h r s o n, Risør, Aust-Agder fylke: Når det gjelder friarealer er det en ting man skal være oppmerksom på. Det er nå 4 ukers ferie og flere ønsker å dra ut for å nyte sommeren ved sjøen eller på fjellet. Vi har fått strandloven som gjør sitt til å sikre dette. Flere og flere kommuner har innsett nødvendigheten av dette med friarealer. De kjøper opp og legger ut områder til dette bruk. Men jeg kommer fra Sørlandet. Der har man nå i den siste tid merket seg en ting som man engster seg over. Man kan faktisk si, at hvis dere kommer ned på disse kantene før eller siden, så vil dere plutselig en dag stå over for at der er ingen adgang. Det viser seg nemlig at det er utlendinger, og da i særlig grad tyske, som kjøper opp ganske store områder til privat bruk. I en liten kommune på Sørlandet er det for ikke lenge siden solgt et tomteareal som kunne blitt lagt ut til friområder. Det er 20 tomter som på en gang ble solgt til tyske. Dette er så viktig at Landsorganisasjonen ikke kan stille seg likegyldig overfor dette spørsmål. Vi ble i 1940 invadert på den mest brutale måte som tenkes kan. I dag står vi for så vidt i fare for å bli invadert gjennom bakdøra. Hvem av dere vil like å komme på en ferietur og møte en plakat med «Eintritt verboten». De plakatene fikk vi nok av i 1940—45.

Forslagene ble ikke tatt opp og bortfaller derfor.

Syssetting for eldre arbeidere.

Den faglige samorganisasjon i Bergen foreslår:

Nr. 556.

«Kongressen 1965 ber Sekretariatet om å utrede de spørsmål som knytter seg til den forserte industrialisering, automatisering og rasjonalisering og som skaper særlige problemer for grupper av eldre arbeidstakere.»

Bertin Grimstad, Eidsvåg, Bergen fylke: Industrialiseringen fører med seg et problem for de eldre arbeidere som særlig fagforeningene rundt om i landet er blitt spesielt oppmerksom på. Jeg vil be dere slå opp på side 225 i den røde boka. Der gis det en lengre motivering for forslag nr. 556, en motivering som jeg tror de fleste her kan slutte seg til. I mindre yrker blir man gjerne mer verdifull jo lengere ansiennitet man har. I stat og kommune med fast ansatte går man over til fullmektig og andre overordnede stillinger. I bygningsindustrien er det motsatt. Jo eldre man blir, desto mindre muligheter er det for beskjefligelse på arbeidsplassen. Det er denne utvikling som vi nå ser blir så utbredt at også Samorganisasjonen i Bergen fant å ville sende inn det forslag som er referert. Vi mener at spørsmålet er påtrengende ikke bare for bygningsindustrien, men for en rekke industrier. Vi mener derfor det er riktig at det blir nedsatt en komité som spesielt utreder dette spørsmål. Jeg tillater meg å ta opp forslaget på Kongressen.

Konrad Nordahl: Jeg er bedt om å si et par ord om denne saken om syssetting for eldre arbeidere. Saken har vært oppe flere ganger, spesielt i siste kongressperiode. En del forbund har vært sterkt brent av dette at folk, kvinner og menn, som kommer opp i en viss alder, la oss si 60 år, blir satt ut av bedriften, fordi den blir nedlagt eller av andre grunner. De kan ikke få seg annet arbeid. De er for gamle til å bli omskolert, og de feiler ingen ting så de kan ikke få uføretrygd. Vi har reist denne sak for flere år siden overfor Regjeringen, og det er en komité som behandler denne saken. Alf Andersen er medlem av komitéen som utreder saken. Vi kan forhåpentlig i nærmeste framtid vente en utredning med forslag, som i tilfelle må behandles av Stortinget. Jeg kan forsikre at denne saken er i god gjenge. Dessuten har vi jo delvis berørt samme spørsmål i de kravene som vi har stilt i samband med revisjonen av Hovedavtalen, hvor vi tar dette med de eldre arbeidere opp med Arbeidsgiverforeningen. Jeg mener at denne sak må tas opp på det tariffmessige plan med Arbeidsgiverforeningen. Den

må også tas opp gjennom lov, for her er en gruppe mennesker som er falt fullstendig utenfor og som ikke kan få noen hjelp i noen form. Jeg anbefaler Sekretariatets forslag.

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund.

Avd. 23, Raufoss, foreslår:

Nr. 551.

LO tar opp forhandlinger med NAF om problemet med arbeid til eldre arbeidere som blir sagt opp ved bedriftene, og som kommer opp i store vanskeligheter med å skaffe seg nytt arbeid.

Forbundsstyrets innstilling:

Forslaget fra avd. 23, Raufoss, om de eldres problemer, er allerede oversendt LO i forbindelse med behandlingen av Hovedavtalen.

Avd. 23, Raufoss, foreslår:

Nr. 552.

Det tas opp forhandlinger med NAF angående etterlønn til familien dersom forsørgeren avgår ved døden. Etterlønn kan ordnes ved at bedriften tegner forsikring for sine ansatte. Forsikringen betales i sin helhet av arbeidsgiveren.

Forbundsstyrets innstilling:

Nr. 553.

Forslaget fra avd. 23, Raufoss, om etterlønn, oversendes det nye sekretariat.

Sekretariatet innstilte:

Forslagene oversendes Sekretariatet.

Rolf Furuseth, Raufoss, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Dette gjelder forslagene nr. 551 og 552. I nr. 551 står det at det allerede er oversendt til Landsorganisasjonen til behandling i forbindelse med Hovedavtalen. Jeg tror dette er så viktige spørsmål at jeg håper denne sak blir løst ganske snart. Jeg skal unnlate å si noe mer om den, men bare ta opp saken og samtidig ikke unnlate å støtte forslagene fra Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund og fra Den faglige samorganisasjon i Bergen.

Votering:

Sekretariatets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Stortingsvalget 1965.

Redaksjonskomitéen innstilte:

Stortingsvalget 1965.

Om fire måneder skal norske borgere som har fylt 21 år avgjøre hvem som skal styre landet i de neste fire år. Det er stortingsvalg 12. og 13. september, og kampen mellom de politiske partiene er alt i gang.

Landsorganisasjonen i Norge har tilslutning fra folk av alle politiske avskygninger, men kan ikke binde sine medlemmer til å stemme med et bestemt politisk parti. Landsorganisasjonen i Norge kan ikke stille seg likegyldig til hvilket styre landet skal ha og til den politikk som skal føres. Norsk fagbevegelse medvirket sterkt til at Det norske Arbeiderparti for over 30 år siden fikk sitt avgjørende gjennombrudd.

Kongressen vil understreke den nytte som lønnstakerne har hatt av arbeiderstyret. Det har vært ført en politikk med sikte på full sysselsetting, sterk økonomisk vekst og mest mulig rettferdig fordeling. En rekke av de saker som er gjennomført har vært fremmet på Kongressen eller på annen måte fra fagbevegelsens side. Vi vil at denne utvikling skal fortsette. Også denne kongress har behandlet viktige saker hvis videre skjebne er avhengig av hva slags styre landet får. Under disse omstendigheter er det av den største viktighet å unngå splittelse og spredning av stemmer som naturlig sokner til arbeiderbevegelsen.

Kongressen gir Sekretariatet fullmakt til å foreta det som måtte være nødvendig for at stortingsvalget til høsten skal gi et resultat som Landsorganisasjonens medlemmer kan være tjent med. Samtidig henstiller Kongressen til alle medlemmer, tillitsmenn og organisasjoner tilsluttet LO om aktivt å medvirke til en sammensetning av Stortinget som gir grunnlag for at arbeiderbevegelsen fortsatt kan lede utviklingen i norsk samfunnsliv.

	P. Mentsen,	
Einar Strand,	Thorvald Karlsen,	Janikken Scheie,
Walter Kristiansen,	Martin Lea,	Erik Eriksen.

Redaksjonskomitéens innstilling ble enstemmig vedtatt av Kongressen og med sterkt bifall.

Koordinering av virksomheten for institusjoner og organisasjoner innenfor arbeiderbevegelsen.

Den faglige samorganisasjon i Bergen foreslår:

Nr. 560.

LO's kongress mai 1965, vil henstille til Sekretariatet at man oppnevner en komité med det mandat å forsøke å finne fram til former for samarbeid og koordinering av virksomheten for institusjoner og organisasjoner innenfor arbeiderbevegelsen.

Fra Sekretariatet:

Forslaget oversendes Sekretariatet.

K. O. Madsen, Bergen fylke: Bare noen få kommentarer til dette forslag. Der er vel ikke uenighet om at dette er en viktig oppgave. Vi bør helst sørge for at det blir en viss sammenheng mellom liv og lære. Høytidelige deklarasjoner når det gjelder dette har i grunnen liten verdi. Var det mulig for det nye sekretariat å ofre dette en del oppmerksomhet, og kanskje finne fram til rent praktiske løsninger for dette samarbeid og samspill, vil det ha stor betydning. Jeg vil si det slik at hver enkelt av oss som møter på denne kongress og de tusener av tillitsmenn rundt om i landet bør alle legge både vilje og evne for dagen i dette arbeid. Det er ofte slik at vi kommer sammen til konferanse når det oppstår en eller annen kjedelig situasjon, og vi kjefter og smeller på hverandre. Det kunne jo være fornuftig at vi nå sørget for at vi regelmessig kom sammen til slike informasjoner og snakket om felles problemer, og kanskje trakk opp felles perspektiver i det arbeid norsk arbeiderbevegelse stilles overfor. Jeg opptar ikke forslag nr. 560.

Dirigenten: Vi er nå ferdig med alt i den røde boka. Dirigentene foreslår at Kongressen gir Sekretariatet fullmakt til å redigere vedtektene og de vedtak som er fattet i en konsekvent språkform i samsvar med gjeldende rettskrivning.

Dette ble enstemmig vedtatt. Videre ble det enstemmig vedtatt at de nye vedtekter trer i kraft fra 1. juli 1965.

Kongressens bevilgninger.

Valgkomitéen foreslår at Kongressen foretar følgende bevilgninger: Tallene i parentes er de nåværende bevilgninger.

Norges Bedriftsidrettsforbund	kr. 15 000.00	pr. år	(kr. 12 000.00)
Arbeidernes Avholdslandslag	» 12 000.00	»	(» 10 000.00)
Framfylkingen	» 20 000.00	»	(» 18 000.00)
Arbeidernes Ungdomsfylking	» 25 000.00	»	(» 22 000.00)
Norsk Arbeidersangerforbund	» 12 000.00	»	(» 10 000.00)

Samtlige bevilgninger gjelder for kommende kongressperiode.

Bjarne Andresen, Sarpsborg, Norsk Papirindustriarbeiderforbund: Jeg vil si noen få ord om bedriftsidretten og dens betydning for samfunnet og spesielt for oss som representerer arbeiderklassen. Den er blitt en faktor i samfunnet, og vi er stolte av de folkene våre som går aktivt inn for denne delen av våre

samfunnsgoder. Men det er en ny gren innen bedriftsidretten som vel kanskje ikke blir vist den oppmerksomhet som den nødvendigvis skulle ha hatt. Det gjelder de handikappede, den såkalte helse-sporten. Da vi i valgkomitéen snakket om bevilgningen til bedriftsidretten, la vi stor vekt på nettopp det som jeg her nevner. Jeg vil gjerne be det nye sekretariat bringe en takk til bedriftsidretts-folkene med Bedriftsidrettsforbundet i spissen for deres helhjerte-de innsats når det gjelder bedriftsidretten og spesielt helse-sporten.

Valgkomitéens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Kongressen tok 15 minutters pause.

Dagsordenens punkt 10.

Valg.

Fra valgkomitéen forelå:

Den av Kongressen oppnevnte valgkomité har etter en rekke møter blitt enig om å legge fram følgende innstilling:

Landsorganisasjonens tillitsmenn:

Formann:	Parelius Mentsen (ny).
Nestformann:	Tor Aspengren (ny).
Hovedkasserer:	Alf Andersen (gjenvalg).
1. sekretær:	Thorleif Andresen (gjenvalg).
2. sekretær:	Einar Strand (gjenvalg).
3. sekretær:	Odd Højdahl (gjenvalg).

Før valg av Sekretariatets medlemmer finner sted, vil valgkomitéen foreslå en endring i den nåværende praksis når det gjelder innkalling av varamenn til Sekretariatet. Den hittil praktiserte linje har vært at de 4 første varamenn automatisk har blitt innkalt til Sekretariatets møter. Valgkomitéen vil foreslå følgende:

Til Sekretariatets faste og alminnelige møter innkalles de 6 første varamenn.

For øvrig må administrasjonen som hittil kunne innkalle samtlige varamenn når den finner det nødvendig.

Som medlemmer av Sekretariatet foreslås:

Fra de valgte tillitsmenn:

1. Formann P. Mentsen.
2. Nestformann Tor Aspengren.

3. Hovedkasserer Alf Andersen.
4. 1. sekretær Thorleif Andresen.

Som varamenn for de fastlønte tillitsmenn foreslås:

1. 2. sekretær Einar Strand.
2. 3. sekretær Odd Højdahl.

Som øvrige medlemmer av Sekretariatet foreslås:

1. Walter Kristiansen, Norsk Arbeidsmandsforbund.
2. Marie Lindquist, Norsk Bekledningsarbeiderforbund.
3. Lage Haugness, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund.
4. Otto Totland, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund.
5. Per Andersen, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund.
6. Emil Edvarsen, Norsk Jernbaneforbund.
7. Anker Nordtvedt, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund.
8. Viktor Jensen, Norsk Kommuneforbund.
9. Gunvald Hauge, Norsk Sjømannsforbund.
10. Klaus Kjelsrud, Norsk Skog- og Landarbeiderforbund.
11. Henry Nicolaysen, Norsk Transportarbeiderforbund.

Som varamenn til Sekretariatet foreslås:

1. Åge Petersen, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund.
2. Kaare Pehrsen, Norsk Papirindustriarbeiderforbund.
3. Arne Li, Norsk Litograf- og Kjemigrafforbund.
4. Fritz W. Hannestad, Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer.
5. Eivind Strømmen, Norsk Hotell- og Restaurant-Arbeiderforbund.
6. Ingvald Hansen, Norsk Skotøyarbeiderforbund.
7. Erling Johansen, Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund.
8. Gulbrand Brauer, Norsk Tekstilarbeiderforbund.
9. Thörvald Karlsen, Norsk Tjenestemannslag.

Landsorganisasjonens revisjonsutvalg:

1. Peder Birkeland, formann, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund (gjenvalg).
2. Alf Michelsen, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund (gjenvalg).
3. Anna Nilsen, Norsk Tekstilarbeiderforbund (gjenvalg).

Varamenn:

1. Harry Jørgensen, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund (ny).
2. Bertrand Olsen, Norsk Kommuneforbund (gjenvalg).
3. Odd Wessel Larsen, Norsk Jernbaneforbund (ny).

Samtlige innstillinger er enstemmige.

Lage Haugness, Valgkomitéens formann: Jeg vil gjerne, før jeg går over til de forskjellige forslag som foreligger, gjøre noen alminnelige betraktninger. For det første vil jeg si at denne valgkomité har jo blant annet fått det oppdrag å innstille på ny formann. Det er ikke så mange valgkomitéer som har hatt det oppdraget. Jeg vil si at heldigvis har det vært slik. Det heter i innstillingen at alle forslag er enstemmige. Jeg vil gjerne i den forbindelse si at med en valgkomité på 15 medlemmer, så gis det jo rommelig plass for i det minste 15 meninger. Det er jo klart at man har snakket for eksempel om Sekretariatet. Alle forbund vil jo være plassert blant de 11 faste. Når vi da har over 40 forbund, så blir det visse problemer. Vi har etter lange samtaler arbeidet oss fram til dette forslag. Av de 11 forbund, som var representert fast, står det igjen i dag 7. Ser vi på personene, så står det tilbake, 4 av de vi valgte på siste kongress. Ser vi litt lenger tilbake, til Kongressen i 1957, vil vi finne at ikke en av de faste 11 er tilbake. Dette viser at det er en ganske tydelig gjennomtrekk når det gjelder Sekretariatet. Det foregår raske forskyvninger. Jeg viser ellers til innstillingen.

Som ny formann har vi foreslått Mentsen. Valgkomitéen er fullt klar over at dette valget vil innebære høyst en periode. Vi har foreslått ny nestformann som er så ung at han får mange perioder. Ellers skal jeg ikke si noe om verken Mentsen eller Aspengren, for begge de to er så godt kjent i denne forsamling at nærmere kommentar skulle være fullstendig unødvendig fra vår side. For de øvrige foreslås gjenvalg. For å falle tilbake til Sekretariatet, vil vi se at vi har overfor Kongressen fremmet et forslag der det heter: «Før valg av Sekretariatets medlemmer finner sted, vil valgkomitéen foreslå en endring i den nåværende praksis når det gjelder innkalling av varamenn til Sekretariatet. Den hittil praktiserte linje har vært at de 4 første varamenn automatisk er blitt innkalt til Sekretariatets møter. Valgkomitéen vil foreslå følgende: Til Sekretariatets faste og alminnelige møter innkalles de 6 første varamenn. For øvrig må administrasjonen som hittil kunne inn-

kalle samtlige varamenn når den finner det nødvendig.» Valgkomitéen finner at den har adgang til å fremme forslaget i relasjon til vedtektene. Det har i valgkomitéen vært diskusjon om en eventuell utvidelse av Sekretariatets antall, men det er et vedtektsmessig spørsmål som må behandles på en annen måte. Det har ikke vi adgang til, men vi har adgang til å fremme det forslag som her foreligger.

Når det gjelder Sekretariatet har vi satt opp de 11 faste etter alfabetisk orden når det gjelder forbundene, dette for å unngå eventuell diskusjon om hvem som skal stå på den eller den plassen. Ellers vil jeg gjerne peke på at vi har lagt til grunn for plasseringen blant de 11 den fordeling som kongressene i 1957 og 1961 foretok. Det skulle være unødvendig å si noe mer i første omgang når det gjelder Sekretariatet. Jeg bare henstiller til Kongressen å slutte opp om valgkomitéens innstilling.

Når det gjelder Landsorganisasjonens revisjonsutvalg, så foreslår vi gjenvalg av de tre som sitter. Vi foreslår en ny første varamann på grunn av at den tidligere første varamann er gått av med pensjon og for øvrig har reist fra byen.

Alf Frotjold, Oslo, Norsk Hotell- og Restaurant-Arbeider-Forbund: I sin åpningstale trakk Konrad Nordahl opp ganske store perspektiver for fagbevegelsen i den tid som kommer. Vi som sitter på Kongressen er klar over at en av de viktigste ting vi skal foreta er å velge de nye tillitsmenn i Landsorganisasjonen. Det er å velge Sekretariatet og dets sammensetning. Jeg mener det er svært viktig at vi diskuterer den innstilling som her er kommet fram. De personer som er stilt opp er hver for seg kanskje de fremste tillitsmenn, kanskje de beste tillitsmenn vi overhodet kan få. Likevel mener jeg det er nødvendig å diskutere på bakgrunn av at Landsorganisasjonen, fagbevegelsen, arbeiderbevegelsen, på mange måter står foran en skillevei i den nye tid som kommer. Jeg har personlig alltid vært mot kongedømme. Jeg er også mot kongedømme i Landsorganisasjonen og forbundene, at man skal bare rykke opp fordi man er «kronprins». På den annen side har jeg intet å si om Mentsen. Jeg synes han er en fremragende mann. Men det var en ting som jeg bet merke i, og det var at han skal sitte én periode. Mentsen er i dag 63 år. Jeg mener at når en mann fyller 65 år og vi har en aldersgrense, så bør den følges. Den ble ikke fulgt forrige gang. Det var sikkert riktig, men skal den følges konsekvent hver eneste gang? Jeg stiller dette spørsmål til Kongressen. Når det gjelder Tor Aspengren, er jeg også mot kongedømme på det grunnlag at jeg ikke kan se at Jern og Metall på død og liv skal ha

formannen i Landsorganisasjonen. Skal Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund absolutt arve nestformannsstillingen? Når det gjelder de øvrige som er stilt opp til Sekretariatet skal jeg ikke si noe, men jeg håper at Kongressen vil diskutere både tillitsmennenes sammensetning og Sekretariatets sammensetning med det perspektiv at vi nå i fagbevegelsen og arbeiderbevegelsen går inn i en ny tid. Når det gjelder valgkomitéens forslag om å innkalle de seks første varamenn, så støtter jeg absolutt det. Det burde kanskje ha vært en utvidelse av Sekretariatet på bakgrunn av det som har skjedd og fordi Landsorganisasjonen er blitt så stor som den er blitt. Ellers mener jeg det er personene man skal ta stilling til og ikke om et forbund har 16 000, 70 000 eller 15 000 eller 3000 medlemmer. Det er personer som skal lede fagbevegelsen i framtiden. Jeg har ingen forslag på noen andre. Jeg bare reiser disse spørsmål i den generelle debatt.

Hjalmar Andersen, Oslo, Norsk Tjenestemannslag: Når jeg har forlangt ordet på vegne av Norsk Tjenestemannslag, har det forbindelse med det forslag som foreligger til sammensetning av Sekretariatet. Norsk Tjenestemannslag er et forbund i stadig utvikling. Det er kjent for de fleste her på Kongressen at det vel er det forbund som kanskje har vært sterkest i utvikling i de senere år. Det henger sammen med mange forhold, blant annet at vi nå får en stadig økende forståelse og interesse innenfor den sektor av lønnstakere som tidligere ikke hadde forståelse for å være tilsluttet fagorganisasjonen, og da spesielt Landsorganisasjonen i Norge. Jeg har også forlangt ordet ut fra andre betraktninger, blant annet det forhold at vi i vårt forbund, selv om vi er i en stadig utvikling, skal stå i et veldig sterkt konkurranseforhold til de såkalte frittstående organisasjoner. Jeg behøver ikke nevne navn i denne forbindelse. Alle er klar over hva vi sikter til her. Vi er derfor skuffet over innstillingen fra valgkomitéen. Jeg er stort sett enig i de generelle betraktninger som valgkomitéens formann gjorde seg til talsmann for. Jeg er også stort sett enig i det som foregående taler fra Hotell og Restaurant ga uttrykk for. Vi er meget skuffet over at ikke valgkomitéen har tatt noe sterkere hensyn til den del av Landsorganisasjonen som vi representerer. Jeg er klar over at det er blitt plasser i den faste rekken i Sekretariatet og når det gjelder varamenn fra Statstjenestemannskartellet, men ikke fra de rene statstjenestemannsforbund. Det er her vi mener at Norsk Tjenestemannslag burde vært med. Jeg tillater meg å foreslå Thv. Karlsen satt på tredje varamannplass i stedet for Arne Lie, Norsk Litograf- og Kjemigrafforbund.

Leif Østlie, Oslo, Norsk Sjømannsforbund: Jeg vil stort sett slutte meg til det som Frotjold fra Hotell og Restaurant ga uttrykk for når det gjelder valg i sin alminnelighet og den motivering som han ga. Denne kongress har jo behandlet framtiden, hvordan vi skal ha de faglige retningslinjer i de kommende fire år, og gjort mange vedtak som har stor betydning for arbeiderbevegelsen og de faglige organisasjoner her i landet, ja, for hele befolkningen. Det har derfor stor viktighet hvordan vi stiller oss når vi skal velge våre tillitsmenn som skal lede utviklingen og lede Landsorganisasjonen i de kommende fire år. Det er vel kanskje ingen overraskelse når det gjelder den valgkomitéinnstilling som vi har fått oss forelagt, selv om vi nok kan reise spørsmål. Jeg skal ikke uttale meg om de enkelte kandidaters kompetanse. De er sikkert dyktige og de har også bevist sin dyktighet gjennom de år de har sittet. Således kan vi vel si at de er valgbare på nytt. Det er imidlertid en ny kandidat som er dukket opp. Han kan vel heller ikke sies å være ukjent. Det er ikke noen overraskelse. Tor Aspengren er foreslått som ny varaformann. Men vi har hele tiden snakket om en ny giv både i faglige og politiske kretser. Tro om valget av ny varaformann betyr noen virkelig ny giv, slik vi mener det. Selv om vi har hatt enstemmige vedtak stort sett, så har det likevel vært en lang rekke forslag her og en lang rekke forskjellige meningsytringer om hvordan utviklingen skal ledes. Jeg tror nok at hvis vi skal få en ny giv, så er det mulig at vi også må ha nye krefter, som ikke akkurat i alder er unge, men som kanskje har litt nyere idéer i den faglige politikken. Jeg tror Kongressen har lagt særlig merke til en som kanskje har representert litt av det nye, nemlig Roald Halvorsen, formannen i Norsk Typografforbund, som etter mitt skjønn og manges skjønn er litt av det som vi regner som friskt og nytt blod. Jeg vil derfor tillate meg å foreslå Roald Halvorsen som ny nestformann.

Lage Hagness: Jeg skulle tro at det vil være riktig av dirigentene at man etter disse mer generelle betraktninger kan dele opp behandlingen og valgene i henholdsvis faste tillitsmenn og medlemmer av Sekretariatet, for å få en avgrensning av debatten og litt mer orden på den.

Ellers vil jeg gjerne si et par ord om dette med aldersgrenser. Vi har ingen bestemmelse i Landsorganisasjonens vedtekter om aldersgrense. Den eneste bestemmelse vi har er Landsorganisasjonens pensjonskasse, som har en bestemmelse om at man kan gå av når man fyller 65 år. Det vil heller ikke være mulig og fornuftig å fastsette aldersgrense i den forstand. Det vil bety at Kon-

gressen som sådan gir fra seg muligheten til å kunne velge tillitsmenn her. Jeg skulle tro at Kongressen ikke vil være med på en slik ordning. Ellers må jeg i samme forbindelse peke på at det vil innebære at en mann som f. eks. fyller 65 år i april 1969, vil ikke kunne velges på denne kongress fordi han må gå av en måned før neste kongress. Det lar seg ikke gjennomføre.

Når man har reist spørsmål om representasjon fra Norsk Tjenestemannslag vil jeg peke på at Højdahl sitter i Sekretariatet. Vi har en bestemmelse om at Bolstad, som er formann i Funksjonær-sambandet, skal møte fast i Sekretariatet. Vi har ellers staten og kommunene representert blant de 11, henholdsvis fra Jernbaneforbundet og Kommuneforbundet. Arbeidsmandsforbundet har en stor gruppe statsansatte. Jeg skulle tro at vi har dekket opp dette område.

To ord om det siste spørsmål som ble brakt inn her. Dere må være klar over konstallasjonene slik vi nå har dem. Konrad Nordahl hadde sitt utspring fra Jern og Metall. Hvis man kan få en kvalifisert kandidat, skulle det være riktig å supplere fra Jern og Metall, hvilket skjer ved Tor Aspengren. Det skulle se rart ut om vi skulle få en administrasjon hvor vi fikk det største forbund plassert utenfor. Det er blitt nevnt her at man har krav på plass når man har nådd dette magiske tall 16 000 medlemmer. Det er ikke det som er saken. Vi må få en sammensetning som dekker de fleste industriområder. Da er det ikke spørsmål om forbundet har 16 000 eller det har 20 000 medlemmer eller om det må ha bare 2000—3000. Spørsmålet er om hvilke industrifelt vi har. Når vi har sekretariatsmøte kan vi si at det er en representativ forsamling av de fagorganiserte. Det er motivet for de innstillinger som foreligger.

Sverre Andersen, Oslo, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Når vi har fulgt behandlingen på denne kongress, så er vel alle klar over at den store saken i år først og fremst har vært spørsmålet om industrielt demokrati, som prøver å trekke opp veier for en ny giv i fagbevegelsen, som søker å trekke opp linjer for virkelig videreutvikling av den innflytelse som fagbevegelsen har i vårt land. Det er vel ikke tilfeldig at det var Tor Aspengren som var formann i den komitéen og som la fram denne sak her på Kongressen. Med det mener jeg det er unødvendig å si noe mer. Imidlertid er det et spørsmål som kan ha interesse her, og det er det som Haugness var inne på helt på slutten, dette med aldersgrensen 65 år. Jeg synes det var naturlig at Kongressen i 1961 valgte Nordahl for å holde den kontinuiteten som han representerte som leder av Landsorganisasjonen på den Kongressen. Vi innbys i år til

å velge en ny formann som i kongressperioden vil fylle 65 år. Dermed aktualiseres spørsmålet vedrørende ledelsen av selve Landsorganisasjonen. Haugenes sa i sitt første innlegg at Mentsen kan velges høyst for en kongressperiode. Han utdypet det ikke noe nærmere i sitt siste innlegg. Jeg mener at denne sak må ha vært noe mer diskutert og kanskje noe mer utførlig klarlagt fra valgkomitéens side. Jeg tror Kongressen bør få vite litt om hvordan man ser på dette om å opprettholde aldersgrensen. Jeg er ikke tilhenger av noen form for flisespikkeri i den form at en mann skal gå av 2 eller 3 måneder før han eventuelt fyller 65 år. Imidlertid så dreier det seg ikke om det i dette tilfelle. Det dreier seg om man i prinsippet skal akseptere den aldersgrensen som man har lagt opp til i Landsorganisasjonen. Det er et spørsmål som Kongressen bør få anledning til å ta stilling til.

R o a l d H a l v o r s e n, Oslo, Norsk Typografforbund: La meg først si litt om det som står til debatt. Jeg er enig med valgkomitéen om seks varamenn. Det tror jeg bare er en styrke av Sekretariatet i dets daglige arbeid. Jeg vil også gjerne si litt om disse 65 årene som jeg mener er et stort spørsmål i fagbevegelsen. Jeg synes faktisk disse pampejobbene er harde. De krever sin mann helt ut. Jeg pleier å si det slik, at har en alt for mye krefter igjen når en er fylt 65 år, da har en lurt unna litt i en tidligere periode. Det gjelder faktisk alle. Vi er underlagt de biologiske lover noen og hver, selv om vi ikke liker det. Ut fra dette mener jeg det er et sunt prinsipp dette med 65 år. Man bør gå når man er 65 år. Så var det forslaget på meg som nestformann. Av de konstallasjoner jeg har hørt før Kongressen — og det har vært forferdelig mange — så er jeg svært glad for at forslaget på nestformann er på Tor Aspengren. Av de kandidater jeg kan tenke meg vet ikke jeg noen bedre mann enn ham. Ikke fordi vi er enige og kommer til å bli enige i alle saker, men fordi jeg har tro på Aspengren for hans redelighet og hans pågangsmot. Jeg tror det er riktig å tenke litt tilbake nå og si at Landsorganisasjonen krever vel egentlig en yngre mann så fort som mulig. Vi har ikke råd til å vente alt for lenge. Hvis jeg skulle være alvorlig i bildet som formann, så ville jeg ønske at denne kongress valgte den nye formann. Det synes jeg ville være det riktige. Dette med eventuelt opprykk er ikke det samme som å være valgt og kunne tre inn med Kongressen bak seg. Jeg vil henstille til deg Østlie at du trekker forslaget på meg tilbake. Jeg har ingen personlig lyst til å stå som motkandidat til Tor Aspengren. Kanskje jeg hadde tatt et annet standpunkt om det hadde vært andre konstallasjoner. Jeg vil også til slutt legge inn et ord

for den varamannsrekka som valgkomitéen har lagt fram. Ikke rør ved våre sirkler innen den grafiske industri. Det er rørt nok der. La nå han få lov til å være 3. varamann.

Oskar Myrstad, Mo i Rana, Nordland fylke: Jeg var vel like spent på valgkomitéens innstilling som alle de øvrige, kan jeg tenke meg. Stort sett må jeg si meg delvis tilfreds med innstillingen. For å si det så kort som mulig, så er jeg enig med de som har hatt ordet før når det gjelder aldersgrensen. I fagforeningen og forbundet er jeg en ivrig tilhenger av aldersgrense, fordi vi har en mengde med dyktige folk alltid stående parat til å rykke inn og overta. Vi bør vel ikke i fagbevegelsen utnytte menneskemateriellet og våre tillitsmenn mer enn høyst nødvendig. Har vi ikke aldersgrense i Landsorganisasjonen, så må vi få det. Den virkelige skuffelsen er når vi kommer lenger ut på lista og ser at valgkomitéen av 1965 ikke har funnet plass til mer enn én kvinne på lista. Det har vi ikke trodd. Vi har behandlet her på Kongressen en meget stor og viktig sak, nemlig spørsmålet om likestilling. Den behandles på det politiske plan og overalt ellers, og vi er skjønt enig om den.

Men så kommer det til et viktig vedtak om valg for kommende fire år, og så lar vi ikke liv og lære gå litt hand i hand. Da finner vi bare plass til én kvinne. Kan valgkomitéen være så snild å la meg få en resept på hvordan vi tillitsmenn ute i periferien skal forklare dette at valgkomitéen ikke har funnet plass for flere kvinner, når vi i vårt daglige arbeid skal ut og drive vervekampanje nettopp på kvinnesektoren, hvor vi har mest å gjøre. Jeg som kommer fra et forbund, hvor den største brakkmark er blant kvinner, vet hva de vil komme til å si, både de organiserte og de vi skal få organisert. For øvrig vil jeg si at jeg er fullt enig med Tjenestemannslaget. Jeg synes Statstjenestemanskartellet er meget tynt representert i Landsorganisasjonen. Jeg er oppmerksom på de tillitsmenn som er der, men jeg tror det ville ha gjort seg med litt bedre representasjon fra Statstjenestemanskartellet.

Paul Arnseth, Hamar, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund: Jeg skal ikke gi meg ut på å vurdere de enkelte kandidater som her er foreslått til administrasjonen. Jeg går ut fra at hver enkelt av dem har gjort en god jobb innen fagorganisasjonen, at alle sammen skjøtter de oppgaver som de skal på den riktige måten. Men det er likevel grunn til å gjøre seg visse refleksjoner. Konrad Nordahl trakk på åpningsdagen opp visse perspektiver som vant gjenklag ikke bare i denne forsamling, men også utad. Vi er klar over at det er blitt vel mottatt av fagorganisa-

sjonens medlemmer land og strand rundt. Jeg synes at vi skal ta konsekvensen av dette. Vi vet at i Sverige, f. eks., har de et stort problem. De har en stor organisasjon som står utenfor svensk LO. Denne organisasjon teller flere hundre tusen medlemmer. Vi vil ikke ha svenske forhold her i landet. Vi vil forsøke å slutte opp om den linjen som Nordahl trakk opp. For å forfølge den videre vil jeg foreslå som ny nestformann Odd Højdahl.

Klaus Kjelsrud, Sekretariatet: Jeg tar ikke ordet for å snakke om de kandidater som er foreslått. Jeg tror at under de foreliggende omstendigheter er valgkomitéens innstilling den beste vi kan få. Jeg vil si noen ord om dette med aldersgrensen. Jeg tror ikke det innen Kongressen er noen uenighet om prinsippet når det gjelder aldersgrense. Den er vi enig om skal være 65 år. Men jeg for min del tror det vil være uklokt å låse den slags ting fullstendig fast, fordi vi kan stå i situasjoner hvor det kan være nødvendig å gjøre noe annet. Det er vel ikke så ofte det er spørsmål om å oversitte aldersgrensen. I de tilfelle det blir gjort, er det først og fremst et hensiktsmessighetsspørsmål og ut fra at enten Kongressen eller et landsmøte i et forbund vurderer situasjonen slik at organisasjonen vil være best tjent med at en mann sitt over fristen noe. Jeg tror vi skal være forsiktig med å låse den slags ting fullstendig fast.

Otto Karstensen, Oslo fylke: Jeg vil med en gang si meg helt enig i valgkomitéens innstilling, men når det gjelder spørsmålet om aldersgrensen, 65 år, så er jeg av den oppfatning (og flere med meg) at de fastlønte tillitsmenn bør gå foran også i dette spørsmål. Vi har jo ved flere anledninger forsøkt å få aldersgrensen nedover. Hvorfor skal vi da fortsatt tilrå at våre fastlønte tillitsmenn går ut over dette. Jeg synes det bør være klare linjer også for våre fastlønte tillitsmenn. Jeg foreslår:

Aldersgrensen for de fastlønte tillitsmenn fastsettes til 65 år.

Alf Frotjold, Oslo, Norsk Hotell- og Restaurant-Arbeider-Forbund: Siden det var meg som startet den generelle debatten, har jeg med interesse hørt på hva som er sagt av de enkelte talere. Jeg skal ikke oppta forsamlingens tid med å si for mye om det. De fleste har vel trukket sin konklusjon av debatten. Jeg foreslår at saken sendes tilbake til valgkomitéen etter at den generelle debatt er over, og at vi da tar en pause slik at valgkomitéen kan drøfte det som har vært sagt her.

Otto Ibenfelt, Drøbak, Norges Befalslag: Jeg skal ikke ta for meg dette med arvefølger og kongedømme. Vi er jo forpliktet overfor Kongen ved troskapsed som befal, så jeg vil ikke uttale meg om det nå. Jeg vil bare som en morsomhet nevne at da jeg ble foreslått til 17. mai-komiteén, sa jeg at jeg helst ville slippe for jeg er anarkist og republikaner, og til min egen store forbauselse slapp jeg. For å komme tilbake til valgkomiteéns formannsuttalelse om statsjenestemennenes representasjon, mener jeg at det han sa om Højdahl har ikke noe med denne sak å gjøre. Jeg er enig i det som Hjalmar Andersen sa om at vi statstjenestemenn må ta et atskillig større forbehold og har atskillig mer plunder med disse gule forbund enn hva som er vanlig i Landsorganisasjonen. Han nevnte ikke disse gule forbund. Jeg kan godt gjøre det. Det er Statstjenestemannsforbundet og det er den nye organisasjon Y.H. Jeg vet at både Tjenestemannslaget og vi i Befalslaget har de samme vanskeligheter der. Det er blitt hevdet fra de folkene at vi har ingen ting å si i Landsorganisasjonen. Jeg synes at Tjenestemannslagets mening om at deres formann Thv. Karlsen burde komme opp som 3. varamann er meget beskjedent. Vi vil støtte dette.

Odd Højdahl, Sekretariatet: Først vil jeg få lov å takke Arnseth for den tillit han utvilsomt viste meg ved å foreslå meg som nestformann. Jeg vil gjerne si at vi går gjerne inn i en ny tid i fagbevegelsen. Det er det sagt fra mange hold her, og da er det også veldig viktig at vi får en tillitsmannsstab som kan arbeide sammen om problemene. Når valgkomiteén har kommet fram til en enstemmig innstilling på tillitsmenn, vil jeg oppfordre Kongressen til å velge de tillitsmennene enstemmig, slik at det ikke i kommende 4-årsperiode skal være noe grunnlag for tautrekking enten den ene eller den annen vei. Jeg vil henstille til deg å trekke forslaget på meg tilbake.

Lage Haugness, valgkomiteéns formann: Vi er blitt oppfordret til å ta en liten pause for at valgkomiteén skal kunne se på spørsmålet om aldersgrensen. Jeg vil gjerne si nok et par ord om det spørsmålet. Man må være klar over her at spørsmålet om en aldersgrensebestemmelse vil være et vedtektsspørsmål som denne kongress ikke kan fatte noe vedtak i nå. Da burde det ha skjedd før. Det kan i høyden skje den ting at man sier at Sekretariatet får se på dette spørsmål i den kommende periode slik at vi drøfter det på neste kongress. For øvrig er det blitt vist til 65-årsgrensen som er gjeldende for pensjonskassen. Jeg skulle gjerne i denne forsamling fortelle, at Landsorganisasjonens pensjonskasse ble nektet

godkjenning av statsmyndighetene på grunn av sin lave aldersgrense, idet de forlangte den hevet til 68 år for å kunne godta den. I og for seg har ikke pensjonskassens vedtekter noen bestemmende virkning for funksjonstiden for de valgte og ansatte innen organisasjonen. Vi er blitt bebreidet her for at vi i valgkomitéen ikke har funnet fram til mer enn én kvinne. Det som jeg synes var absolutt mest hyggelig da jeg kom til Kongressen i dag, var alle de gode smil jeg fikk av kvinner for at vi i valgkomitéen har funnet plass for en kvinne blant de 11. Jeg vil stille spørsmålet litt annerledes: Er det noen av forbundene her som er foreslått i Sekretariatet eller på varamannsrekka, som vil skifte ut den person som er foreslått med en kvinne? Da er vi i valgkomitéen villig til å drøfte spørsmålet. Jeg vil si det samme som Højdahl sa til slutt. Det ligger arbeid bak denne innstilling. Ikke arbeid bare av oss 15, men vi har konspirert med hele salen, hadde jeg nær sagt. Jeg ber dere slutte opp om den og skape basis for det best mulige samarbeid innad blant tillitsmennene og et godt resultat i den kommende tariffperiode.

Dirigenten: Vi må først avgjøre forslaget om at saken skal sendes tilbake til valgkomitéen.

Votering:

Frotjolds forslag falt mot 8 stemmer.

På anmodning fra dirigenten trakk Paul Arnseth sitt forslag på Odd Højdahl og Leif Østlie forslaget på Roald Halvorsen tilbake.

VALGENE FIKK FØLGENDE UTFALL:

Til formann ble valgt **P. Mentsen** mot 2 stemmer og til nestformann **Tor Aspengren** enstemmig.

Hovedkasserer **Alf Andersen**, 1. sekretær **Thorleif Andresen**, 2. sekretær **Einar Strand** og 3. sekretær **Odd Højdahl** ble alle enstemmig gjenvalgt.

Valgkomitéens forslag: «Til Sekretariatets faste og alminnelige møter innkalles de 6 første varamenn. For øvrig må administrasjonen som hittil kunne innkalle samtlige varamenn når den finner det nødvendig» ble enstemmig tiltrådt.

Som medlemmer av Sekretariatet fra de valgte tillitsmenn ble enstemmig valgt **P. Mentsen**, **Tor Aspengren**, **Alf Andersen** og **Thorleif Andresen**. Som varamenn for de fastlønte tillitsmenn ble enstemmig valgt: 1) **Einar Strand** og 2) **Odd Højdahl**.

Som øvrige medlemmer av Sekretariatet ble enstemmig valgt:

1. Walter Kristiansen, 2. Marie Lindquist, 3. Lage Haugness, 4. Otto Totland, 5. Per Andersen, 6. Emil Edvardsen, 7. Anker Nordtvedt, 8. Viktor Jensen, 9. Gunvald Hauge, 10. Klaus Kjelsrud, og 11. Henry Nicolaysen.

H u g o L i n d a h l, Oslo, Norsk Gullsmedarbeiderforbund: Det er bare et spørsmål som jeg gjerne vil stille før vi går til valg av varamenn. Det står her at vi tidligere har valgt to varamenn for de valgte tillitsmenn i Sekretariatet. De har nr. 1 og 2. Når vi kommer lenger ned så fortsetter vi å velge varamenn og begynner på nr. 1, 2, 3 og 4. Er det meningen at de 2 er for seg selv?

L a g e H a u g n e s s : Dette er vedtektsbestemt.

Som varamenn til Sekretariatet ble valgt: 1. Åge Petersen, 2. Kaare Pehrson, begge enstemmig, 3. Arne Lie ble valgt med stort flertall, mindretallet stemte på Thv. Karlsen, 4. Fritz W. Hannestad, 5. Eivind Strømmen, 6. Ingvald Hansen, 7. Erling Johansen, 8. Gulbrand Brauer og 9. Thorvald Karlsen, alle enstemmig.

Som medlemmer av Landsorganisasjonens revisjonsutvalg ble enstemmig gjenvalgt 1. Peder Birkeland, 2. Alf Michelsen og 3. Anna Nilsen, og som varamenn ble enstemmig valgt: 1. Harry Jørgensen, 2. Bertrand Olsen og 3. Odd Wessel Larsen.

Dirigenten, K. O. M a d s e n : Dermed skulle vi være ferdig. Jeg vil takke valgkomitéen for arbeidet. Vi dirigenter vil takke kongressdeltakerne for en god atmosfære og for en saklig og god behandling. Dermed gir jeg dirigentklubben til den nyvalgte formann, P. Mentsen.

Avslutning

P. M e n t s e n : Får jeg først på egne vegne og mine kollegers vegne i tillitsmannsrekken lov til å takke for den tillit som er vist oss. Vi ikke bare håper, men vi føler oss forvisset om at vi skal gjøre vårt beste for å svare til denne tillit.

La meg så gå over til å takke dem som går ut av Sekretariatet. Det er etter den oversikt jeg har Erling Frogner. Jeg beklager at Erling Frogner allerede nå trekker seg. Han har vært et samlende midtpunkt i Sekretariatet og i forhandlingsutvalget når spørsmålet har vært å ivareta lavtlønnsgruppens interesser. For dette retter vi en spesiell takk til ham, og jeg håper at vi skal få hylle ham senere.

La meg så før jeg går videre og retter spesiell takk til andre si, at jeg håper Kongressen kan slutte seg til at dirigenter og sekretærer godtgjøres med det samme som på forrige kongress for sitt arbeid her. Kan det tiltres? (Bifall).

Og så takk til samtlige som har sittet i komitéer. Jeg tenker bl. a. på den komité jeg har sittet i, hvor det har vært mulig å få til enstemmige innstillinger fordi alle har vist utmerket samarbeidsvilje.

Før jeg retter takk videre går jeg over til å gi ordet til Gunnar Ousland, som gjerne vil si noen ord til Kongressen fordi Landsorganisasjonen har gitt ut hans bok.

G u n n a r O u s l a n d ble hilst med varmt bifall, da han gikk opp på talerstolen, der han sa:

Kjære venner. For det første må jeg takke for at dere var så vennlig å lage en bok, så ikke folk skulle glemme meg. Det er jeg veldig glad for. Men det er egentlig ikke det jeg vil snakke om i dag. Det er at vi skal være klar over hvilken situasjon vi har ved valget i år. Det er en annen situasjon enn før. De konservative har sluttet seg sammen i en form som vi aldri hadde tenkt oss. Jeg vil bare nevne noe enkelt. Kristelig Folkeparti hoppet helt opp i fanget på

Høyre. Der sitter de. Det har de aldri gjort før. Selv Venstre har hoppet opp i fanget på Høyre. Det er jo en skandale, men sånn er det i dag. Kristelig Folkeparti sitter midt i fanget, Venstrepartiet sitter på venstre kne og nå sitter Bondepartiet på høyre kne. Det er ikke bare spøk. Det har gjort valgkampen i år til en kamp, som hver enkelt arbeider og hvert organisert menneske må være klar over. Vi må reise oss til et valg som gjør det sikkert at arbeiderklassen skal styre landet i alle år framover. (Bifall). Til dem som har sidemeninger og sånne som vil stemme bare for å vise at de har sin egen mening: slutt med det. (Bifall). La alle de som forstår hvilken tid vi er i være sammen om å bære Det norske Arbeiderparti til seier, så holder det lenge. (Sterkt bifall.)

P. M e n t s e n : Hjertelig takk, Ousland.

Før vi går videre har vi en veteran til som har bedt om å få bruke et par minutter av Kongressens tid. Det er Volan.

Elias Volan ble også varmt hyllet, da han kom fram på talerstolen. Han sa:

Kamerater. Først vil jeg takke Landsorganisasjonens administrasjon og Sekretariatet for innbydelsen til å komme på denne kongress. Jeg har jo deltatt i alle kongresser siden 1914. Den 1. november blir det 60 år siden jeg ble medlem av Landsorganisasjonen. Det har vært en lang arbeidsdag, det har vært mange strie tårn, men jeg er glad for at jeg har fått lov til å være med og bygge opp arbeiderbevegelsen til hva den er i dag. Jeg trodde som mange andre at det skulle finnes en snarvei til sosialismen. Derfor sluttet jeg meg til det kommunistiske parti når det ble stiftet. Det var krefter også i bevegelse for å splitte fagorganisasjonen. De kreftene sluttet jeg meg aldri til. Det kunne være så på det tidspunkt at det kunne være visse unnskyldninger for den som sluttet seg til det kommunistiske parti. Jeg oppdaget at det arbeid de utførte iallfall ikke var noen retningsviser for å nå sosialismen ad snarveier. Det er enkelte som ikke har lært av den historie vi gjennomlevde den gang og som fremdeles tror at det kan nytte å danne andre og nye grupper for å føre arbeiderbefolkningen fram til sosialismen. Jeg tør si dere: De tar feil, dere nye så vel som de som sluttet seg til det kommunistiske parti. Det fins bare en vei fram til sosialismen, og det er arbeiderklassens ubrytelige samhold (bifall). Denne kongress har vært en viktig begivenhet i arbeiderklassens kamp for bedre kår og for sosialismen. Vi har et annet valg i år også, og vi har generalforsamling i Norges største bedrift. Den vil jeg kalle A/S

Norge. Hver kvinne og mann som har nådd stemmerettsalderen har en aksje i dette selskapet, og hver aksje gir en stemme. Bruker dere denne stemme riktig, er jeg ikke et øyeblikk i tvil om resultatet. Men det krever at dere som danner underoffiserene i den store armé arbeiderklassen, har et større ansvar enn de som er absolutt menige. De må ha tro på seieren. De må ha seiersvilje. Selv om enkelte kan tvile, så plikter de i allfall å holde denne tvil for seg selv. Vi skal ikke ha tvil om seier til høsten. Alle aksjonærer som tilhører arbeiderbegelsen skal ha bare én valgliste når de skal velge styre. Og det er valglisten som Arbeiderpartiet og Landsorganisasjonen i Norge i fellesskap har satt opp. Den som svikter har sviktet arbeiderklassen. Det kan ikke tåles hvis vi skal vinne seier. Til lykke med den store generalforsamling: Valgene til Norges storting. Vel hjem og hils kameratene! Jeg håper at jeg også denne gang skal få anledning til å delta i agitasjonen for et sosialistisk flertall i Norges storting! (Bifall.)

P. M e n t s e n : Hjertelig takk, Volan.

La meg så gå litt videre før jeg overlater ordet til våre innen- og utenlandske gjester. Trygve Bratteli vil tale på samtlige innenlandske gjesters vegne, og for de utenlandske går jeg ut fra at det blir Herman Blomgren.

I tilslutning til den takken jeg rettet til mine medarbeidere vil jeg gjerne nå ved slutten av Kongressen rette en spesiell takk naturligvis til vår tidligere formann. La meg da igjen si at Nordahl er vel utvilsomt, og blir vel utvilsomt, den mann i norsk fagbevegelse som kan oppvise lengst tid på formannsplassen. Han kom inn som formann i 1939, da han avløste Hindahl som gikk over i Regjeringen. Jeg kan jo her si at jeg har hatt gleden, fornøyelsen, av å samarbeide med Nordahl i alle disse år, ja før også, og de siste 15 år har jeg sittet som nestformann ved hans side. Det betyr vel i praksis at de vedtak og de retningslinjer og opplegg som Landsorganisasjonen har arbeidet etter i disse år har det vært enighet om. Det har aldri vært noen divergenser. Vi har diskutert oss fram til enighet. Dette er jeg meget takknemlig for. Den samme enighet skal vi forsøke å videreføre. Det er klart nok at det kan sies, som det har vært sagt her på Kongressen, at Nordahl lanserte retningslinjer som peker framover. Jeg vil tilføye at det er en selvfølge at Landsorganisasjonens tillitsmenn alltid må stille seg slik at de kan trekke opp retningslinjer og gjøre opplegg som skal gjøre det mulig for fagorganisasjonen til enhver tid å være i pakt med den økonomiske og industrielle og for så vidt også den kulturelle utvikling som finner sted. Det må være en selvfølge. Derfor må jeg understreke

det sterkt. Når det gjelder Nordahls egenskaper som fagforeningsmann og som tillitsmann i Landsorganisasjonen vil det vel være helt unødvendig for meg å understreke disse ting eller å si noe spesielt, for det taler jo hans gjenvalg på samtlige kongresser for at flertallet av de fagorganiserte i landet har vært tilfreds med ham. Jeg håper derfor at Sekretariatet har fullmakt til å gi Nordahl en spesiell hyllest og en spesiell oppmerksomhet. (Bifall.)

Den samme fullmakten ber jeg om å få når det gjelder Frogner som nå går ut av Sekretariatet. (Bifall.)

La meg da med dette bare si at den takk jeg har rettet til Nordahl er på vegne av Sekretariatet, og jeg håper også på vegne av det representantskap som har vært holdt i denne tiden og på vegne av Kongressen.

Formannens tale ble fulgt av langvarig og sterkt bifall.

Gjestenes avskjed med kongressen.

Svea Degermann, Landsorganisasjonen i Finland: Jeg tror ikke det er ukjent for en eneste av dere at vi i Finlands fagforeningsbevegelse og i vårt samfunnsliv har veldig mange og store problemer, iallfall problemer som er annerledes enn de dere kjemper med i de andre nordiske land. Som en følge av dette, og kanskje også fordi vi ligger som et grenseland mellom øst og vest, så har vi alltid innen fagbevegelsen rettet våre blikk mot de andre nordiske land for å søke eksempler på hvordan man bygger sitt samfunn på demokratiske prinsipper, hvordan man fører fram fagforeningsbevegelsen og arbeiderbevegelsen for øvrig på grunnlag av demokratiske prinsipper. Når vi har tittet på de andre land, har vi med beundring fulgt med i hva som er hendt både i Danmark, Sverige og Norge. Når man følger med kan man ikke unngå å se at det finnes forgrunnsfigurer i arbeiderbevegelsen, i fagforeningsbevegelsen, som man lærer å beundre og sette pris på. Når det gjelder Norge har vi jo hatt både norsk LO som et godt eksempel og vi har hatt Konrad Nordahl, som vi alltid har hørt om og som vi mange ganger har truffet personlig. Med glede ønsker vi all framgang for det arbeid som er gjort her og som virker inn på oss. Derfor vil den finske organisasjon i dag som takk til Konrad Nordahl for mange gode eksempler gi ham en beskjeden gave. Vi er en del tillitsmenn i Landsorganisasjonen som spesielt har fulgt med i forholdene i de nordiske land og også med i det som er hendt Konrad Nordahl i den tiden vi har kunnet følge ditt arbeid, som vil gi deg en liten personlig ting. (Bifall.)

H e r m a n B l o m g r e n, Landsorganisasjonen i Sverige: Jeg har fått den store ære fra representantene for broderorganisasjonene i Norden å framføre til Kongressen vår varme takk for den overordentlig behagelige kongressuka vi har fått være med på her i Norge. Jeg vil særskilt takke vår tålmodige vertinne, Mirjam Nordahl, som i disse dager har fulgt oss til Ringerike, i Oslos vakre omgivelser, på Bygdøy osv., med samme tålmodighet. Jeg vil også til den avgåtte formann, Konrad Nordahl, framføre vår rent personlige takk for de kontakter vi har hatt med hverandre gjennom årene. Arne Geijer hadde anledning til på et tidligere tidspunkt å overlevere en liten minnegave fra den svenske landsorganisasjon. Jeg uttrykker håpet om at vennen Konrad Nordahl skal få glede av sitt TV-apparat.

Til den nye formann, P. Mentsen, vil jeg framføre en varm lykkønsking fra oss alle i Norden. Vi kjenner ham fra gammelt og vet også at han kommer til å utnytte sin tid som formann i Landsorganisasjonen på en utmerket måte. Jeg vil lykkønske den nye nestformann og det nyvalgte sekretariat, og jeg ønsker hvert faglig medlem i den norske landsorganisasjon all mulig lykke og framgang i tiden som kommer. Vi står overfor et meget viktig valg, og jeg har av stemningen forstått at dere kanskje med en viss uro ser fram mot valgdagen, men jeg er overbevist om at dere denne gang som alle ganger tidligere skal vise oss andre i Norden at de norske arbeidere holder sammen, og at dere kommer til å vinne valget. Jeg vil kort og godt takke for den vidunderlige uka og ønske alle hver på sin plass all mulig framgang i det faglige arbeid. (Bifall).

F r a n z S e n g h o f e r, Østerreichischer Gewerkschaftsbund: Jeg har fått i oppdrag som representant fra Østerrike og også fra representantene for de andre land utenom Skandinavia som har vært representert her på Kongressen, å takke hjertelig for innbydelsen og videre takke for den store oppmerksomhet som har vært oss til del her på kongressen og under oppholdet, for den store gjestfrihet som er blitt vist oss og som har strømmet mot oss under oppholdet her. Jeg har personlig innrømmet av og til, og jeg har også hørt det av andre representanter, at vi innimellom har hatt litt dårlig samvittighet for økonomien til Landsorganisasjonen. Jeg vil også gjerne få takke for de interessante inntrykk vi har fått fra denne kongress. Punkter som industrielt demokrati og internasjonale forbindelser er problemer som også vi arbeider med i våre land. Det er interessant å se at den måte som dere behandler disse problemer på også er slik som vi angriper dem i våre land.

Og den måten dere har avgjort dem på åpner perspektiver for framtidens behandling av disse sakene. Jeg vil gjerne få takke hele Landsorganisasjonen og de enkelte medlemmer av Sekretariatet for den måte de har tatt seg av oss her.

Så har jeg til slutt den ære på vegne av den østerrikske landsorganisasjon å rette en spesiell takk til den nå avgåtte formann i Landsorganisasjonen i Norge, Konrad Nordahl, og overbringe hilsen og gode ønsker til ham fra vår landsorganisasjon. Som tegn på dette har jeg tatt med en beskjeden gave fra vår organisasjon. Konrad Nordahl har som så mange andre i fagbevegelsen og arbeiderbevegelsen gitt og ofret hele sitt liv til fagbevegelsens tjeneste. Den innsats han har gjort gjelder ikke bare arbeiderbevegelsen i Norge, men over alt i verden. Hvor der finnes arbeiderbevegelser og en fagbevegelse har hans innsats virkning og stor betydning. Det er ikke bare det at han har arbeidet i arbeiderbevegelsen. De menn som slutter får også en indre berikelse ved det de har gjort innen bevegelsen, og det arbeid vil ha stor betydning for den videre vei som fagbevegelsen skal gå. Jeg ønsker Konrad Nordahl og han hustru alt godt for den nye periode av hans liv som han nå går inn i.

Så vil jeg gjerne få lov til å hilse den nye formann for Landsorganisasjonen og de nye tillitsmenn. Jeg er sikker på at de vil fortsette arbeidet i den gode ånd og klassebevissthetens ånd for framtidens Norge. (Bifall.) Senghofers tale ble tolket av Mirjam Nordahl.

Mirjam Nordahl leste nå brever fra den israelske representant Eli Marx (Histadrut, Israel) og den tyske representant Otto Kersten (Deutscher Gewerkschaftsbund), som beklaget at de måtte reise tidligere og ikke kunne være til stede ved Kongressens avslutning. De ville gjerne ved dette få uttrykke sin takk for innbydelsen til Kongressen og for den store gjestfrihet som var vist dem under oppholdet i Oslo. Samtidig har de fått i oppdrag på vegne av sine landsorganisasjoner å uttrykke en spesiell takk til Konrad Nordahl for hans gode samarbeid og store innsats i norsk og internasjonal fagbevegelse i alle de år han har virket som faglig tillitsmann. De to landsorganisasjoner vil på annen måte få gi uttrykk for sin anerkjennelse til Konrad Nordahl. Til slutt ønsket representantene for Israel og Vest-Tyskland Landsorganisasjonen i Norge lykke til med de framtidige oppgaver. (Bifall).

Trygve Bratteli: På vegne av alle innenlandske gjester som har vært her alle disse dagene skal jeg si takk for samværet under

denne kongress. Får jeg lov til å si to setninger bare i samband med det på en kongress uvante at det skjer skifte i toppledelsen. Når vi her ikke skal gå nærmere inn på det, er det fordi Nordahl også er aktiv med i partiet, og det vil ikke være naturlig for meg å si noe særlig om det i denne sammenheng, bortsett fra et ganske bestemt punkt. Gjennom alle de år Nordahl har vært formann i Landsorganisasjonen har han også vært førstemann på LO-siden i det interessante og merkelige samarbeid som ustanselig er mellom Landsorganisasjonen og Arbeiderpartiet gjennom Samarbeidskomitéen og på annen måte. For all den hjelp på mange måter: i rådslagning om saker, drøfting av felles opplegg og på annen måte vil jeg gjerne her og nå rette en takk både personlig og på partiets vegne til Konrad Nordahl. (Bifall).

Får jeg så bare si et par setninger til Kongressen. Når en ikke til daglig har sitt virke hvor de fleste av de som sitter her har det, så blir en jo tilskuer på en bestemt måte under en kongress som denne her, og ser den kanskje i et litt annet lys enn de som til daglig sitter oppe i fagforeningsarbeidet. Jeg vil si det sånn, at det som slår meg når jeg sitter og ser en slik fagkongress og hører debattene, ser vedtakene — det er den veldige soliditet og balanse som preget et møte som dette her. Jeg tror for min del det ved siden av denne soliditet og balanse er både betimelig og riktig som det ble gjort av formannen i hans åpningstale på Kongressen, og som det ble gjort av mange som har deltatt i debatten i disse dagene, å peke på at det utover den enorme soliditet og stabilitet også er bruk for vitalitet, er bruk for fornyende livsevne for å kunne møte nye tider, nye samfunnsformer og nye oppgaver. Det har også preget denne kongress ved siden av den velsignede soliditeten. Det har vært reist spørsmål om hvordan vi skal vinne nye grupper som så å si dannes av selve utviklingen. Det skal jeg ikke prøve å gi svar på her. Men det er en nøkkelkilde som jeg tror det er viktig å ha klart for seg, og det er dette at god kontakt mellom de gruppene vi har med oss, et åpent og godt samarbeid mellom de gruppene vi har med oss, er også det første og det viktigste vilkår for å gi en organisasjon den kraft som trekker til den nye mennesker, nye grupper.

Det venter oss store oppgaver. I løpet av de nærmeste måneder vil det bli bestemt i hvilket klima vi skal arbeide her i landet gjennom flere år. Jeg sier om dette bare kort, at vi må alle være med om vi skal komme vel gjennom valget til høsten. Men er vi alle med, så kan vi også komme vel gjennom det valg som er den første store prøve som norsk arbeiderbevegelse nå er stilt overfor. (Bifall).

Konrad Nordahl ble hilst med sterkt bifall, da han gikk opp på talerstolen for å holde sin siste tale til Kongressen. Han sa:

Får jeg lov til å takke Svea Degermann for hennes gode ord og for de gaver som hun overrakte meg fra den finske landsorganisasjon og fra tillitsmennene i denne organisasjon. Jeg vil også få lov til å takke representanten for den østerrikske landsorganisasjon for hans vennlige ord og for de gaver som han overrakte meg. Jeg må få lov til å opplyse at av representanter for de utenlandske organisasjoner som har vært til stede har jeg tidligere mottatt gaver fra den svenske landsorganisasjon ved Arne Geijer, fra den danske organisasjon ved Eiler Jensen, fra Storbritannia ved generalsekretæren, fra Belgia og fra Island. En del av dem som har vært her og som ikke hadde gaver med har sagt at de vil sende gaver. Jeg nevner dette for å få det med. Jeg takker dem alle sammen. Jeg har deltatt i det internasjonale faglige samarbeid i 34 år. I disse årene har jeg truffet mange mennesker på ulike kanter av verden, men mest naturligvis kameratene i de nordiske land og i Europa. Dette arbeid har vært givende for meg. Det har vært givende for så vidt at jeg har lært mye av de folk som jeg har kommet i kontakt med utenfor Norges grenser. Vi gjør ikke tingene på samme måte i de ulike land. Det kan vi ikke gjøre. Vi har forskjellig tradisjon, vi har forskjellig historie, vi har forskjellig produksjonsgrunnlag og vi er forskjellige på så mange måter. Men vi lærer av hverandre. Jeg må si at jeg har lært mye. Jeg har på denne måten lært hvordan en sak kan gjøres, men også i mange tilfeller lært hvordan en sak ikke skal gjøres. For alt det gode samarbeid, for alt det som det internasjonale samarbeid har gitt meg, takker jeg de utenlandske delegater som ennå er igjen og ber dem overbringe en takk og hilsen fra meg til deres organisasjoner når de nå kommer tilbake til sine hjemland.

Får jeg da lov til først å gratulere de nye tillitsmenn, den nye formann og den nye nestformann, som nå skal tre i virksomhet. Jeg ønsker dem alt godt for det arbeid som de skal utføre i årene som kommer. Jeg vil også takke de kameratene i administrasjonen som ble gjenvalgt og som jeg har hatt et godt samarbeid med gjennom alle år. Jeg takker mine kolleger i administrasjonen. Jeg takker forbundene og deres representanter for det gode samarbeid vi har hatt. Jeg takker personalet i Landsorganisasjonen for det utmerkete arbeid som er utført. Jeg kjenner ikke til at det noen gang har vært gnisninger mellom personalet og meg. Deres arbeid, det som de har utrettet hver på sitt sted, tillitsmenn som kolleger og personalet, har gjort det mulig ved aktivitet å nå så pass resultater som vi etter min mening har klart å oppnå.

Nå kan jeg, herr formann, slutte. Men siden dette er siste gang at jeg skal legge beslag på Kongressens tålmodighet, så må jeg få lov til å komme med noen alminnelige betraktninger. Jeg gjør det fordi jeg nå har vært tillitsmann, først i Jern- og Metallarbeiderforbundet som formann og siden i Landsorganisasjonen som nestformann og formann i over 34 år. Til høsten kan jeg feire 50-årsjubileum som medlem av Landsorganisasjonen. Det er en lang tid i et menneskes historie. Det som jeg da hadde lyst til å si er: Hva er det som har skapt oss slik, hva er det som har ført oss inn i dette? Da må vi trekke miljøet fram. Jeg går ut fra at de aller fleste i denne forsamling har lest Det kommunistiske manifest. Derfor behøver dere ikke å være kommunister. Det var et viktig manifest, og det står mange interessante ting i det som man skal akte på. Det ble utgitt i 1848, så det er gammelt nå. Der står en del om miljøet, at vi er underlagt miljøet og at miljøet bestemmer de økonomiske og politiske forhold vi lever under. Hvis disse forhold endrer seg, så endrer også menneskene seg. Selv om mye av marxismen ikke holder, selv om marxismen var et barn av sin tid, så er det klart at det er visse grunnelementer i marxismen som holder og som stort sett vil ha sin gyldighet hvordan samfunnet enn kommer til å utvikle seg. Da tenker jeg på miljøet. Jeg vil snakke litt, ikke om meg selv, men om miljøet som jeg vokste opp i.

Jeg vokste opp i et utpreget proletarisk miljø. I Oslo er det slik, eller var iallfall slik i tidligere tider, at de bedre stilte, overklassen, bodde på Vestkanten, og arbeiderklassen bodde på Østkanten. Det var Akerselva som var det store skillet. I Bergen var det helt motsatt. Der bodde proletariatet, eller arbeiderklassen på Vestkanten, det vil si enten på vestkanten i Bergen eller rett utenfor Bergen, mens en stor del av den bedre del av befolkningen bodde på den såkalte Østkant. Hvordan var det på den vestkant hvor jeg vokste opp i min barndom? Det var et industrielt miljø. De aller fleste var enten industriarbeidere eller sjøfolk. Men hvordan levde de dengang? Jo, de levde på den måten at det var store familier, 5, 6, 7, 8, 9, 10 og 12 barn, det var det alminnelige. Hver familie levde på et lite rom, to familier delte kjøkken. Enkelte steder var det enda verre. Jeg snakket engang med en kamerat fra et industristed litt utenfor Bergen, Arna, med de store tekstilfabrikkene. Han fortalte at i deres barndom hadde de ett rom til hver familie, men de var fire kvinner på kjøkkenet samtidig. Fire kvinner på et enkelt kjøkken skulle lage mat til de store familiene. Det er dette miljøet jeg har vokst opp i. Jeg personlig får si det på den måten, at jeg hadde det litt bedre for så vidt at den familien jeg tilhørte var en liten familie, og min far hadde to rom og kjøkken. Jeg hadde det atskillig

bedre enn de kamerater som jeg vokste opp med. Når guttene var 10—11 år skulle de ut i arbeid. Dengang var det slik at skolevirksomheten var ordnet på en annen måte enn i dag. Man gikk på skole både formiddag og ettermiddag. Det var sikkert ikke bra pedagogisk, men de som gikk på skolen enten det var formiddag eller ettermiddag, ble de aller fleste, bra folk likevel. Da gjorde man det slik at de som skulle begynne arbeidet klokka 6 om morgenen, de arbeidet til middag, så gikk de på skole om ettermiddagen, og motsatt. På den måten fikk man utnyttet barnas arbeidskraft på den best mulige måten. De hadde ikke lov til å ta dem inn i arbeid før de var 12 år. Det var allerede kommet lov om det. Men de guttene som var litt store løy et år eller et halv år på alderen sin. Så fikk de jobb enten det var på verkstedet med å varme nagler, i skipsbyggeriet eller de fikk jobb på reperbanen. Det var de to store arbeidsområder hvor man fikk en jobb. Det var i dette miljø jeg vokste opp. Det er klart at det setter sitt preg på de folkene som er vokst opp i et slikt miljø. Da jeg kom inn på arbeidsplassen i begynnelsen av 1912, levde der enda folk som hadde arbeidet sammen med den mann som startet Bergens arbeiderbevegelse: Sophus Pihl. Han har nemlig arbeidet på det skipsbyggeriet hvor jeg begynte. De fortalte om Sophus Pihl hva han hadde utrettet i de få år han var i Bergen. Han kom fra Danmark, var dansk av fødsel. Han var i 3 år i Bergen, fra 1885 til 1888. Dere vil finne alt dette i Ouslands bok, hvis dere har tålmodighet å lese. Det er klart at de fortalte om ham, og det også preget meg. Derfor var det ikke noen tvil i meg hvor jeg hørte hjemme. Det var ikke tvil om hvor jeg skulle være. Miljøet skaper mennesker. Det som jeg allerede den gang anså som en oppgave, det var å være med i den hæren i Norge som ville omskape det miljøet som jeg selv var vokst opp i til et bedre miljø. I løpet av 50 år har det skjedd store ting. Jeg kan godt forstå at den ungdom som vokser opp i dag synes ikke dette er noe. Men vi som startet vårt liv i det miljø som er nevnt, for oss betyr disse 50 år vi har vært med i norsk fagbevegelse ikke så lite av en revolusjon. Arbeidstiden var 56 timer da jeg begynte på verkstedet. Vi hadde ingen ferie, ingen godtgjørelse for bevegelige helligdager. Vi fikk utlønning om lørdag ettermiddag, fordi ingen skulle ha utlønning om fredag, for da drakk de seg fulle, og så kom de ikke på arbeid om lørdag. Det var beskjeden.

Vi hadde organisasjon, ganske god organisasjon, allerede den gang. Vi hadde fått tariffavtaler, som var et stort framskritt. Men likevel, når vi ser på utviklingen fra den gang og til i dag så er det som dag og natt. I disse åra har det vært sterk bevegelse i norsk arbeiderbevegelse. Hvis vi sammenlikner norsk arbeiderbe-

vegelse med den svenske og danske, så har uroen i vår bevegelse vært mye større enn i den svenske og danske. Det kommer av at vi var en nyere nasjon. Vi startet vel på et senere tidspunkt, og industrialismen kom så hurtig inn over oss at det fikk sterk innflytelse på alle dem som ble flyttet fra landområdene, hvor de levde under primitive forhold, og inn til de store industridistrikter. Det var en høyning av levestandarden deres at de kom fra landsbygda og fiskeriene og inn til industrien, men de ble rotløse. Det satte også sitt preg på deres forhold når de kom med i arbeiderbevegelsen. Derfor hadde vi mye uro, og det skadet oss. Jeg er ikke i tvil om at splittelsen i 20-årene var en stor ulykke for norsk arbeiderbevegelse. Hvis vi i den periode hadde hatt noenlunde den samme utvikling som de hadde i Sverige og Danmark, så ville vi beholdt en rekke verdier som vi måtte begynne å bygge opp igjen.

Jeg startet som tillitsmann med at vi fikk en 24 ukers konflikt. Det var den første jobb jeg fikk da jeg ble formann i Jern- og Metallarbeiderforbundet, sammen med de andre som ble tillitsmenn den gang. Vi hadde penger til halvannen uke i forbundskassa da konflikten startet. Vi holdt ut i 24 uker. Der må jeg få lov til å si, at det som gjorde at vi her i landet maktet denne konflikten økonomisk, var den hjelp vi fikk fra de utenlandske organisasjoner og spesielt fra våre svenske og danske organisasjoner. For det er vi dem stor takk skyldig. Vi lånte og betalte tilbake på en pyntelig måte. Men en stor del fikk vi som bevilgninger fra våre svenske og danske kamerater. Vi fikk naturligvis en stor omkalfatring i 1935 etter valgseiren i 1933. Okkupasjonen skal jeg ikke komme inn på. Det store omslag har vi hatt i årene etter siste verdenskrig. Jeg nevnte det i min åpningstale, så jeg skal ikke gå inn på det, men på mange måter har det skapt nye forhold i vårt land. Det som jeg da vil understreke er at vi må holde fast, vi må ikke gi en lillefinger, ikke en tøddel av en lillefinger, til de krefter som går mot demokratiet. Det har i all fall utviklingen i de 50 år jeg har vært med i norsk arbeiderbevegelse og spesielt årene som tillitsmann i fagbevegelsen lært meg fra mitt eget land og fra andre land. Hvis vi gir de krefter en lillefinger som ikke vil holde fast ved demokratiet, rett for det enkelte menneske til å kunne si sin mening, rett for den enkelte avis til å kunne si sin mening, rett for menneskene til å kunne skrive en bok slik som man mener en bok skal skrives uten å bli puttet i fengsel, rett til å kritisere den til enhver tid sittende regjering, rett til selv å velge sine tillitsmenn innenfor organisasjonslivet, så vil vi havne på en plass som vi kanskje skulle ønske vi kunne komme tilbake fra igjen, men som vi ikke kan

komme oss ut av. Det er erfaringer fra eget land, fra andre land som gjør at jeg sier dette.

Og la det bli mitt testamente til slutt:

Sviikt ikke demokratiet verken i landet eller demokratiet innenfor bevegelsen. Hold fast på det. Da vil vi ha mange muligheter, og da vil vi kunne utrette store ting også i årene som kommer. Jeg takker igjen for all vennlighet, for godt kameratskap, for samarbeid og ønsker alt godt for Landsorganisasjonen i Norge i de årene som kommer! Takk for meg! (Et langvarig bifall fulgte.)

P. Mentsen: Når vi er kommet så langt i programmet at vi skal slutte, så skal jeg ikke holde noen ekstra tale. Jeg vil bare rette en hjertelig takk til samtlige gjester for de utmerkete pene ord som er sagt til oss. Jeg retter også en hjertelig takk for den oppmerksomhet som er vist vår formann. Jeg retter en spesiell takk for de pene ord Nordahl sa og det testamente som han her overga til oss. Jeg tror ikke noen skal være uenig i det — tvert imot. Så retter jeg også en hjertelig takk til samtlige kongressdeltakere for den utmerkete debatt. Jeg har vært på et utall av kongresser, men jeg må si at dette er en av de kongresser som har ligget på et høyt saklig plan, et plan som er norsk fagbevegelse verdig.

Jeg får da til slutt be om at alle gjester og alle kongressdeltakere, når de reiser hjem, tar en hilsen med fra Kongressen og en spesiell hilsen fra de nyvalgte og gamle tillitsmenn, som selvsagt skal søke å gjøre sitt beste. Jeg ber Kongressen gi Sekretariatet fullmakt til å godkjenne siste møtes protokoll.

Med dette sier jeg takk og erklærer den 21. kongress i Landsorganisasjonen i Norge for avsluttet. God reise hjem!

